

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

NEDİM DİVANI'NIN
SÖZ VARLIĞI İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

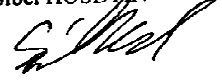
Sibel HÜSEYİN

Danışman:
Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN

İZMİR 2014

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum "*Nedim Divanı'nın Söz Varlığı İncelemesi*" adlı yüksek lisans tezinin, tarafımdan bilimsel ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezde yararlanılan eserleri, Kaynaklar bölümünde, iç ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Sibel HÜSEYİN

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : SİBEL HÜSEYİN

Numarası : 92110005658

Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı (Yeni Türk Dili)

Tez Başlığı (Türkçe) : Nedim Divanı'nın Söz Varlığı İncelemesi

Tez Başlığı (İngilizce) : An Analysis on The Lexicon of Nedim's Diwan

Tez Savunma Tarihi : 25.07.2014

Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Mustafa ÖNER

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza : .....

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof. Dr. Mehmet AÇA

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza : .....

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN (Danışman)

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza : .....

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
I. BÖLÜM: GİRİŞ.....	8
I.1. XVIII. YÜZYIL OSMANLI SİYASİ VE KÜLTÜREL HAYATI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	8
I.2. XVIII. YÜZYILDA OSMANLI TÜRKÇESİ.....	10
I.3. NEDİM HAKKINDA	12
<i>I.3.1. Hayatı ve Edebi Kişiliği.....</i>	<i>12</i>
<i>I.3.2. Eserleri ve Divanı.....</i>	<i>15</i>
<i>I.3.3. Nedim ve Divanı il İlgili Yapılmış Çalışmalar.....</i>	<i>16</i>
I.4. KISALTMALAR	17
II. BÖLÜM: SÖZLÜK	18
III. BÖLÜM SONUÇ.....	363
KAYNAKLAR.....	366

ÖN SÖZ

Nedim, Osmanlı sahasında XVIII. yüzyıl Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biridir. Kendine has edebî kişiliği ve üslubu, şiirlerinde yaşadığı dönemi çok başarılı bir şekilde yansıtmaması, döneminde ve kendinden sonraki dönemlerde birçok takipçisinin olması ve titizlikle kullandığı dili bu araştırmada Nedim'in tercih edilmesinin başlıca sebepleridir.

Osmanlı dönemi eserlerinin, özellikle de divanların birçoğu gerek edebiyat gerekse dil uzmanlarınca yayımlanmıştır. Ancak bunların çoğunda transkripsiyon olsa da Türkiye Türkçesi karşılığı, sözlük ve dizin gibi bölümler bulunmamaktadır. Bunlardan birisi de Osmanlı Türkçesinin önde gelen isimlerinden Nedim'in Divanı'dır. Nedim Divanı Prof. Dr. Muhsin Macit tarafından 1994 yılında doktora tezi olarak hazırlanmış ve 1997 yılında yayımlanmışsa da bu eserlerde yine sözlük ya da dizin bölümü yoktur.

Diğer taraftan, Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalı'nda bugüne kadar hem bazı çağdaş Türk lehçeleri hem de özellikle Osmanlı Türkçesi dönemindeki belli başlı eserler üzerinde söz varlığı ve dizin çalışmaları akademik tez olarak hazırlanmıştır. Şimdiye kadar Baki, Fuzuli ve Şeyhülislam Yahya divanları üzerine hazırlanmış yüksek lisans tezleri bunlardan bazılarıdır.

Gerek bu geleneğin bir parçası olarak yukarıda anılan XVI. ve XVII. yüzyıl divanlarının yanında XVIII. yüzyıldan bir örnek olması için gerekse Nedim'in söz varlığını ayrıntısıyla ortaya koyabilmek üzere yüksek lisans tezimizi bu şairin söz varlığı üzerine hazırlamayı planladık. Buna uygun olarak da Prof. Dr. Muhsin Macit'in eserlerini esas aldık.

Başlangıçta yaptığımız ve Nedim Divanı'nın söz varlığının tematik incelemesini ve dizinini hazırlama amacındaki bu çalışma planı ve tezin buna uygun olarak teklif edilen içeriği, hazırlık aşamasında divanın incelenmesiyle elde edilen malzemenin çok yoğun olması ve bunu plana uygun olarak incelemekteki zaman yetersizliği yüzünden mecburi olarak değiştirilmiş ve sadece divanın sözlüğünü hazırlama olarak

şekillendirilmiştir. Bu yeni plan ve şekil değişikliğine göre yürüttüğümüz tez çalışmamızın son aşamasına geldiğimizde ise Firdes Temizel tarafından 2002 yılında hazırlanmış “Nedim Divanı’nın Kelime Grupları ve Sözlüğü” adlı yüksek lisans tezinin var olduğu öğrendik. Bu tezi şimdiye kadar hiç görmedik ve elde etmedik. Bu bakımdan da içeriğinde ne olduğunu ve nasıl incelendiğini de bilmiyoruz. Neticede, yukarıda söz edilen plan ve şekil değişikliği sonucunda tamamen tesadüfi olarak bu teze paralel bir çalışma yapmış olduk. Bu durumu ve anılan tezden herhangi bir bilginin ya da yöntemin tezimizde bulunmadığını açıkça ve dürüstçe beyan ediyoruz.

Nedim Divanı’nın sözlüğünü hazırlayarak, bu eserin kelime kadrosu içindeki yerli ve alıntı unsurların sayısal verilerini elde edip dil özelliklerini belirleyebilmek, kelimelerin birbirleriyle ilişkilerini, anlam ve işlevlerini, bunlara bağlı olarak çıkan dil birliklerini sergilemek; bunun sonucunda da XVIII. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini belirlemeye katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda hazırlanan çalışma Giriş, Sözlük ve Sonuç olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Divanın transkripsiyonlu metnini çalışmamıza eklemeyi, Muhsin Macit’in eserlerinin bir tür duplikasyonu olacağından etik bulmadık ve bu yüzden metne tezimizde yer vermedik.

Tezin Giriş bölümünde XVIII. yüzyıl Osmanlı siyasi ve kültürel hayatı ile Osmanlı Türkçesi ve Nedim hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan kısaltmaların listesi de bu bölümde yer almaktadır.

Sözlük bölümünde, Nedim Divanı’nda kullanılan bütün isim ve fiiller ile birleşik fiiller ve isimlerle yapılan kelime grupları ile Arapça ve Farsça tamlamalar listelenmiş ve bunların metin içindeki anlamları verilmiştir. Hazırlamış olduğumuz Nedim Divanı’nın sözlüğünde 12.484 madde başı kullanılmıştır. Divan metninde müstakil olarak kullanılmayıp sadece Arapça veya Farsça tamlamalarda geçen sözler var olduğu için, bu sözlerin yer aldığı tamlamalar alt madde olarak değil de madde başı olarak listelenmiştir. Ayrıca Divan’daki Doğu Türkçesi unsurları Çağatayca olarak işaretledik. Bu sözler şunlardır: *ağna-*, *bar*, *bar-*, *barmağ*, *bile*, *il*, *iltür-*, *kılmağ*, *kımaç*, *kil-*, *köñül*,

köp, köz, min, miniñ, mundağ, ni, sarı, tap-, tart-, tile-, toluğ, uşol, üçün, ün, yañlıg, yığlamağ ve yügür-.

Sonuç bölümünde ise sözlük kısmından elde edilen sonuçlarla Nedim'in kullandığı dilin ve Divan'ının söz varlığının nitelikleri ve sayısal verileri belirlenmeye çalışılmış, bunlara göre elde edilen sonuçlar tablolar hâlinde sunulmuştur.

Hazırlamış olduğu eserleri kullanmamıza izin verip Nedim Divanı'nın metninin en doğru hâlini bize gönderme nezaketini gösteren Prof. Dr. Muhsin MACİT'e teşekkür ederim.

Gerek lisans gerekse yüksek lisans sürecinde beni yetiştiren hocamlarımdan olan ve yukarıda anılan plan değişikliğinde fikir verip bizi cesaretlendiren hocam Prof. Dr. Mustafa ÖNER'E şükran borçluyum. Lisans ve yüksek lisans öğrenciliğim boyunca görüşleri ve yorumları ile bana değerli katkılarda bulunan ve yol gösteren, beni yönlendiren, yardım ve desteğini benden hiçbir zaman esirgemeyen, yetişmemde ve bu çalışmada çok büyük emekleri olan hocam Doç. Dr. Özkan ÖZTEKTEN'e teşekkürü borç bilirim.

Çalışmam boyunca verdiği moral ve destek için Seher MEMİŞ'e teşekkür ederim. Yardım ve destekleri için Ercan ASLAN'a ve her zaman maddi ve manevi olarak yanımda olup bana güvendikleri için değerli aileme çok teşekkür ederim.

Sibel HÜSEYİN

I. BÖLÜM: GİRİŞ

I.1. XVIII. Yüzyıl Osmanlı Siyasî ve Kültürel Hayatı Hakkında Genel Bilgiler

Bilindiği gibi 18. yüzyıl, Osmanlı Devleti için gerileme devri olarak kabul edilir. “1699 Karlofça Antlaşması’ndan sonra Osmanlı İmparatorluğu’nun parçalanmaya ve çökmeye doğru gidişi hızlanmış, artık Osmanlı büyük güç olmaktan çıkmıştır.”¹ Osmanlı Devleti toprak kayıplarının yanında isyanlarla da uğraşmak durumunda kalmıştır. “Osmanlılar bu asra, kökleri oldukça eskiye uzanan huzursuzlukların sosyal bir patlamaya dönüştüğü Edirne Vak’ası (21 Temmuz 1703) olarak bilinen isyanla girmiştir.”² Edirne Vak’ası ile Sultan II. Mustafa tahttan indirilir ve yerine Sultan III. Ahmed geçer. “Karlofça Anlaşması yeni imzalanmış olduğu için, devlet bir müddet barış içinde yaşadı.”³ Bir süre sonra Ruslarla, sonra da Alman-Avusturya İmparatorluğu ile savaşmak zorunda kalan Osmanlı Devleti 1718’de Pasarofça Anlaşmasını imzaladı. “Pasarofça Barışı’ndan sonra Türkiye’de yeni bir devir, yeni bir hayat başladı. 1718’den 1730’a kadar uzayan bu devreye Türkler çok sonraları ‘Lâle Devri’ adını takmışlardır.”⁴

Lale Devri eğlence ve keyif dönemi olmasının yanında kültürel açıdan da çok önemli gelişmelere sahne olmuştur. Avrupa’ya ilk kez elçiler bu dönemde gönderilmiştir bu da Avrupa ile ilişkileri sağlamlaştırmış ve Avrupa daha yakından takip edilmiştir. “Bu asır, sanayi devrimini gerçekleştirme sürecine giren batı için aydınlanma çağıdır. İlk dönemlerde büyük bir imparatorluk olmanın verdiği güvenle batıdaki gelişmeleri görmezlikten gelen Osmanlı bürokrasisi, devlet ve toplum düzeninde görülen bozulmanın sebebini, kanun-ı kadîmden uzaklaşmada aramış, çareyi de Kanunî döneminin görkemli günlerine dönmekte bulmuştur. Bu gelenekçi islahat düşüncesi, her dönemde taraftar bulmakla birlikte bilhassa XVIII. asra kadar etkili olmuş; Viyana bozgunuyla, gerek moral, gerekse insan gücü ve toprak bakımından büyük kayıplarla karşı karşıya kalan ve batının askerî-teknik üstünlüğünü istemeye istemeye kabullenmeye mecbur kalan Osmanlılar için, bu tarihten sonra çözümünü kanun-

¹ Mengi, Mine; *Eski Türk Edebiyatı Tarihi Edebiyat Tarihi – Metinler*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 204.

² *Eski Türk Edebiyatı El kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2006, s. 137.

³ Güngör, Erol; *Tarihte Türkler*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2007, s. 394.

⁴ Güngör, Erol; a.g.e., s. 396.

ı kadîmde değil Batı'da aramaya başlayacakları bir süreç başlamış; başta savunma alanında olmak üzere bilim, kültür ve hayat tarzında yüzler Batı'ya yönelmiştir.”⁵ Sosyal hayatta da birtakım değişiklikler olmuş ve lüks düşkünlüğü başlamıştır. “Devlet erkânı, giyim kuşamda bir lüks ve israf yarışına girerken, batılı resamlara portrelerini çizdirmek, pahalı samur kürkler giymek moda olmuştur. Yönetici kesimden başlayarak, evlerde alçak divanların yerini koltuklar ve iskemleler almaya başlamış, pantolon gibi batı tarzı giyim yaygınlaşmıştır. Öteden beri Türkler arasında önem verilen bir çiçek olan ve döneme adını veren lale, bu devirde hastalık derecesine varan bir çilgınlığa/tutkuya dönüşmüş, nadir bir lale soğanı yüzlerce altına kadar satılmaya başlamıştır.”⁶ “Gerçi bu devirde de savaş bulutları ufuktan hiç eksik olmadı, ama bu defaki savaş İstanbul'u o hayattan kolay kolay uzaklaştıracak cinsten değildi.”⁷ Halk arasında rahatsızlıklar çıkmaya başlasa da kültürel faaliyetler ve yenilikler devam etti. “Bu alandaki yeniliklerin en önemlisi İbrahim Müteferrika (1727–1745) tarafından matbaanın kurulmasıdır. Bunun yanında, sadrazam İbrahim Paşa tarafından, Arapça ve Farsçadan çeviriler yapmak üzere bir tercüme heyeti oluşturularak, dinî, tarihî eserlerin yanında felsefe ve astronomi ile ilgili eserler çevrilmiştir. Daha önce Osmanlılarda farklı dillerde basım görülmekle birlikte, Türkçe ilk kitap bu dönemde basılmıştır. Müteferrika'nın ölümüne kadar dinî, tarihî-coğrafi eserler ve sözlüklerden oluşan 17 eser yayımlanmıştır.”⁸

“Bu olumlu gelişmelere karşılık, Lâle Devrindeki israf ve lüks merakı, sadrazam ve ekibine karşı tepkileri körüklemiş ve bu dönem Patrona Halil isyanıyla (1730) kanlı bir şekilde sona ermiş, devrin sembolü hâline gelen Sadabad yerle bir edilmiştir. Lâle Devri, bazı aşırılıklar bir kenara bırakıldığında toplumdaki değişim arzusunun ulaştığı boyutu göstermesi bakımından oldukça önemli bir dönemdir. III. Ahmed'in isyan karşısında tahtı bırakıp köşesine çekilmek zorunda kalmasından sonra yerine I. Mahmud (1730-1754) geçmiştir.”⁹

⁵Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, a.g.e., s. 137.

⁶Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, a.g.e., s. 138.

⁷Güngör, Erol; a.g.e., s. 397.

⁸Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, a.g.e., s. 138.

⁹Eski Türk Edebiyatı El Kitabı, a.g.e., s. 138.

Bundan sonraki dönemde yine kargaşa ortamı hakim olur. “*Osmanlı tekrar hem batıda hem doğuda savaşılmaya başlar. Yüzyılın ikinci yarısında Sadrazam Koca Râgıp Paşa'nın dirayetli yönetimiyle ülke kısa bir süre rahata kavuşmuşsa da bu dönemin arkasından gelen savaşlar, Mısır, Suriye ve Anadolu'da çıkan ayaklanmalar ve Yeniçeri isyanlarıyla yeniden güç günlerin yaşandığı bir döneme girilir.*”¹⁰ Yine de yenilikler hız kesmeden devam eder. İstanbul'da ve diğer şehirlerde kütüphaneler açılmış, Yalova'da kâğıt fabrikası kurulmuştur. Savaşlarda alınan yenilgiler artınca Avrupalı tarzda askerî teçhizat ihtiyacı anlaşılmış ve bu yüzden Humbaracı Ocağı kurulsa da yeniçerilerin baskısıyla kapatılmıştır. Tophane ıslah edilmiş ve yeni top dökümhaneleri ile gemiler inşa edilmiştir ancak bunlar da çok başarılı olamamıştır. Mühendishane, İstihkâm Okulu, deniz subayı yetiştiren Mühendishane-i Bahrî-i Hümayun, kara mühendishanesi olan Mühendishane-i Berrî-i Hümayun kurulmuştur. Matbaa Beylikçi Raşid Efendi'nin çabalarıyla tekrar canlandırılmıştır. III. Selim zamanında askerî ve idari alanda Nizam-ı Cedid adı verilen çalışmalar başlatılmıştır. Avrupa'da ilk daimî elçilikler açılmıştır. Orduya talim mecburi kılınmıştır. Yine bu dönemde ahlaki çöküntünün önüne geçmek için lüks ve gösteriş ile içki yasaklanmıştır. Yapılan bütün bu yeniliklerden beklenen sonuç alınamamıştır. Bu yüzyıl zevk ve sefanın yanında savaşlar ve isyanlar, yangınlar, doğal afetler ve başarısızlıkla sonuçlanan yenileşme hareketleriyle geçmiştir.¹¹

Bu yüzyılda III. Ahmed'den sonra gelen padişahlar sırasıyla şöyledir: Birinci Mahmud Han, Üçüncü Osman Han, Üçüncü Mustafa Han, Birinci Abdülhamîd Han ve Üçüncü Selîm Han.

I.2. XVIII. Yüzyılda Osmanlı Türkçesi

Osmanlı Türkçesi, XV. yüzyıl ile XX. yüzyıl arasındaki Batı Türkçesinin kollarından biridir. “*Osmanlı'nın hâkim olduğu bütün sahalarda edebî dil olarak kullanılır ve 20. yüzyıl başlarında Genç Kalemler hareketinin yarattığı terkipsiz Türkçe*

---

¹⁰ Mengi, Mine; a.g.e., s. 205.

¹¹ *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, a.g.e., s. 138-139-140.

ile sona erer.”¹² Osmanlı Türkçesinin edebî dilinde Arap harfli Türk alfabesi kullanılır. Bu alfabe üçü vokal otuz üçü konsonant olmak üzere otuz altı harften oluşur.

Osmanlı Türkçesi, dilin dış yapısı ve bu yapının etkilediği söz dizimi ile kendinden önceki ve sonraki dönemlerden ayrılır. Bu yazı dilinin birçok örneği, halk diline girmeyen yabancı unsurlarla doludur. Bu unsurlar sadece kelime seviyesinde kalmamış söz dizimine de bulaşmıştır. Muharrem Ergin Osmanlı Türkçesini, XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın büyük bir kısmını içine alan ilk dönem, XVI. yüzyılın sonundan XIX. yüzyılın ortalarına kadar süren ikinci dönem ve XIX. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın başlarına kadar gelen son dönem olarak üçe ayırır. İlk dönemi Arapça ve Farsça unsurların Türkçedeki yoğunluğunun arttığı dönem olarak açıklar. İkinci dönemin karışık dil koyuluğunun son haddine vardığı devre olduğunu söylerken son dönemin karışık dilin koyuluğunu yavaş yavaş kaybettiğini ifade eder.¹³

Prof. Dr. Mustafa Özkan, Osmanlı Türkçesindeki yabancı unsurlarla ilgili olarak şöyle demektedir: “*Osmanlı Türkçesine, Arapçadan, Farsçadan giren kelimelerde İstanbul’un alınmasından sonra bir artış görülmektedir. Ancak büyük bir imparatorluğun devlet dili olan Türkçe’ye yalnızca Arapça’dan Farsça’dan değil, Yunanca’dan, Latince’den, İtalyanca’dan da kelimeler girmektedir. Bu dillerin konuşulduğu yerlere hâkim olan Türkler, bir yandan onlara kelimeler götürmüşler bir taraftan da kelimeler almışlardır. Esasen dilin bu şekilde gelişme göstermesi, yalnızca bu dillere duyulan hayranlığa bağlanmamalıdır. Bu durumu biraz da Türkçenin ihtiyaç duyduğu dil malzemesini, kendi içinde bulamayınca, onu aynı kültür dairesi içinde bulunan öteki dillerden temin etme ve bu dillerin imkânlarından yararlanmasının doğal bir sonucu olarak kabul etmek gerekir. Çünkü Osmanlı Türkçesi, ortak İslâm medeniyetine ait pek çok kelime ve terkihi, Türkçenin doğal kelime ve terkihiymiş gibi kullanmış ve bunların çoğunu Türkçeleştirmiştir. Ayrıca Osmanlı Türkçesiyle yalnızca edebî eserler değil bir milletin altı yüzyıllık tarihi boyunca, sosyal hayatının her sahasına ait binlerce eser meydana getirilmiştir. Ancak zaman zaman bu alıntı*

---

¹² Ercilasun, Ahmet Bican; *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2005, s. 461.

¹³ Ercilasun, Ahmet Bican; a.g.e., s. 462.

unsurlarda aşırıya kaçıldığı olmuştur. Bunlar da daha ziyade sanat göstermek özentiyle yazılmış olan eserlerde kendini göstermektedir.”¹⁴

Bu yüzyılda edebî dilde genel olarak bir sadeleşme söz konusudur. “Sûrnâmelerde, tezkirelerde süslü nesir devam etmekle birlikte hiçbir zaman Veysî ve Nergisî’deki mübalâğa görülmez. Buna karşılık tarihler ve sefaretnameler daha sade bir dille yazılmıştır. Şiirde daha 17. yüzyılda Nâbî ile başlayan sadeleşme ve yerlileşme 18. yüzyılda devam eder. Kasîdelere göre gazellerin dili daha sadedir. Bu yüzyılda yaygınlaşan şarkı türü ise sadelik bakımından gazelden de ileridir.”¹⁵

Osmanlı Türkçesinde XVIII. yüzyılda ses bakımından da birtakım değişiklikler olmuştur. “Tıpkı damak uyumu gibi, dudak uyumunun da 17-18. yüzyılların şehirli dilinde (bununla İstanbul’da yaşayan halkın büyük çoğunluğunun günlük ilişkilerinde kullandıkları iletişim dilinin kastedildiğini bir kez daha vurgulayalım) çok büyük ölçüde gerçekleşmiş olduğunu söyleyebiliriz. Uyumsuz bir ölçüde vardı; ancak uyumlu kullanışlar baskın ve birincil durumları teşkil etmekteydi, uyumsuz durumlar ise artık bozuk ve ikincil sayılmaktaydı.”¹⁶ “18. yüzyıldaki Viguier ve Carbogna’nun gramerleri telaffuzun 1790 ve 1794 yıllarında büyük oranda günümüzdeki şeklini aldığını gösteren çok önemli deliller sunar.”¹⁷ Eski Türkiye Türkçesinde büyük oranda bozulan dudak uyumu XVIII. yüzyılda büyük oranda tamamlanmış olsa da imla dudak uyumunu tam olarak yansıtmaz.¹⁸ XVIII. yüzyılın ortalarında İstanbul Türkçesinde ñ ünsüzü¹⁹ damaksızlaşmıştır (*develarisation*).

I.3. Nedim Hakkında

I.3.1. Hayatı ve Edebî Kişiliği

Asıl adı Ahmed olan Nedim’in 1681 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. Nedim İstanbulludur ve kültürlü bir ailenin çocuğudur. Annesi Saliha Hatun

¹⁴ Özkan, Mustafa; “Erken Dönem Osmanlı Türkçesi”, *Osmanlı*, Ankara 1999, c. 9, s. 409-410.

¹⁵ Ercilasun, Ahmet Bican; “Osmanlı Türkçesi”, *Osmanlı*, Ankara 1999, c. 9, s. 396.

¹⁶ Tulum, Mertol; “XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda İstanbul Türkçesi: Sesler ve Uyumlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkler*, c. 11, Ankara, 2002, s. 508.

¹⁷ Kartallıoğlu, Yavuz; “Osmanlı Türkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?”, *Turkish Studies*, s. 462.

¹⁸ Kartallıoğlu, Yavuz; a.g.m., s. 478.

¹⁹ Ercilasun, Ahmet Bican; a.g.e., s. 463.

Karaçelebizâdeler ailesindedir. Bu aile İstanbul'un fethinden itibaren devlet hizmetinde bulunmuştur. Babası Kadı Mehmed Efendi Sultan İbrahim devri kazaskerlerinden Merzifonlu Mustafa Muslihüddin Efendi'nin oğludur.²⁰ Muslihüddin Efendi, Sultan İbrahim 1745 yılında tahttan indirildikten sonra halk ve ulema tarafından linç edilerek öldürülmüştür.²¹ “*Kötü bir şöhrat sahibi olan Muslihüddin Efendi, ‘mülakkab’ lakabını torunu Nedîm’e miras bırakmıştır. Nedîm’i eleştiren çağdaşları ondan zaman zaman ‘mülakkab-zâde’ diye bahsetmişlerdir.*”²² Nedim Ümmügülsüm Hanım ile evlenmiş ve Lebabe adlı bir kızı olmuştur.²³

Ahmed Nedim iyi bir eğitim almıştır. Klasik bilimler ile Arapça ve Farsça öğrenmiştir. Eğitimini tamamladıktan sonra müderris olur ve çok çabuk yükselir. Sekban Ali Paşa Medresesi'nde müderris iken ölür.²⁴ Nedim'in müderrisliğe başladığı tarihler III. Ahmed'in tahta çıktığı zamanlara denk gelir. O sırada Ali Paşa sadrazam olur ve bir süre sonra şehit düşer. Geride kalan eşiyle yıldızı parlamakta olan İbrahim Paşa evlenir ve padişahın damadı olur. İbrahim Paşa 1718 yılında sadrazam olur.²⁵ “*Artık, Damad İbrahim Paşa'nın hemen her fâliyeti Nedîm'in dikkatini çekmektedir. Şair, kıta ve kasideler sunarak hamisine bağlılığını açığa vurmaktadır. İbrahim Paşa'yu takdir eden, öven tek şair sadece Nedîm değildir. Ancak o, bu şairlerin başında gelir. Nedîm, Damad İbrahim Paşa'nın teşekkül ettirdiği tercüme heyetlerinde yer alır.*”²⁶

Nedim, Lale Devri'nin sonunu getiren isyan sırasında, 1730 yılında hayatını kaybetmiştir. “*Şairin sözkonusu isyanı takib eden günlerde ‘illet-i vehime’den veya içkiye düşkünlüğü nedeniyle titreme hastalığından öldüğüne dair kaynaklarda bilgiler kayıtlıdır. Hatta Nedîm’i ‘damdan dama atlarken düşüp ölen şair’ diye tanımlayarak, şairin belki de anne ve babasından, dedesi Mülakkab Muslihüddin Efendi'nin linç edilerek öldürülmesine dair dinlediği hikayelerin onun şair mizacında yarattığı med ve cezirleri gözardı edenler az değildir. Güvenilir biyografi müelliflerinden Müstakimzâde*

²⁰ Macit, Muhsin; *Nedîm Hayatı, Eserleri ve Sanatı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007, s. 11.

²¹ Gölpınarlı, Abdülbâki; *Nedîm Divanı*, İnkılâp Kitabevi, Ankara, 2004, s. VII.

²² Macit, Muhsin; *Nedîm Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, s. XV.

²³ Macit, Muhsin; a.g.e., 1997, s. XVII.

²⁴ Macit, Muhsin; a.g.e., 1997, s. XVII.

²⁵ Macit, Muhsin; a.g.e., 2007, s. 11-12.

²⁶ Macit, Muhsin; a.g.e. 1997, s. XVI-XVII.

Süleyman Sadeddin, Nedîm'in ihtilal esnasında korkudan evinin damundan düşerek öldüğünü söylemektedir. Nitekim 18. yüzyıl Türk edebiyatı tarihine çok önemli katkıları olan Ali Canip Yöntem'in bulduğu Nedîm'in terekesine ait karar da Mecelletü'n-nisab müellifinin ifadelerini doğrulamaktadır."²⁷ Nedim'in mezarı Üsküdar Karacaahmet Mezarlığının Miskinler kısmında bulunur. Mezar taşında şu tarih beyti yazmaktadır:

Revâ ola düşerse fevtine işbu du'â târih

Nedîm ola nedîm-i şâh-ı ceş-i enbiyâ yâ Rab

[1143]²⁸

*

Gazelde kendisini Bâkî'nin mirasçısı sayan Nedim, ilk şiirlerinde Nâbî ve Nef'î etkisinde olsa da giderek kendine özgü bir üslup geliştirmiş ve bu üslup "Nedîmâne" tarz olarak adlandırılmıştır. Sanatçının, döneminde ve sonrasında birçok takipçisi olmuştur.²⁹

Nedim'in içinde yaşadığı yüzyıl olan 18. yüzyılda halk ve divan edebiyatları arasında bir yakınlık söz konusu olmuştur. Bunun etkisini Nedim Divanı'nda görmek de mümkündür. Divanda hece ölçüsüyle yazılmış iki koşma vardır. Nedim, mahallileşme akımının 18. yüzyıldaki en büyük temsilcisidir. Şiirlerindeki tasvir ve tabloları İstanbulluların konuşma kalıpları ve günlük dildeki kullanımlarından faydalanarak çizer.³⁰ Bu şekilde İstanbul'u şiirlerinde yaşatan şair, zamanın Haliç, Kağıthane, Göksu gibi gezi ve eğlence yerlerini şiirine ustaca sokmuştur.³¹ Şiirlerinde gerçek hayatı anlatan şair, yoğun anlatım ve hayal dünyası üzerinde durmamıştır.

Nedim, Lale Devri'ni en iyi yansıtan şairdir. "*Nedîm, epiküryen dünya görüşüne sahiptir. Hayattan zevk alma, günü güzel yaşama, yaşanan zamanı mutlu geçirme Nedîm'in şiirlerinde yer alan belli başlı konulardır. Nedîm güzel yaşamdan yana ve*

²⁷ Macit, Muhsin; a.g.e., 1997, s. XVII.

²⁸ Macit, Muhsin; a.g.e., 2007, s. 13.

²⁹ Macit, Muhsin; a.g.e., 1997, s. XVIII-XXI-XXII.

³⁰ Macit, Muhsin; a.g.e., 1997, s. XIV-XXI.

³¹ Mengi, Mine; a.g.e., s. 210.

onun savunucusudur.”³² Ancak Ziya Avşar tam olarak böyle düşünmez: “Nedim’in fitratı, şahsî ve ailevî çizgisi ve dönemin tarihî süreci, birbiri üzerine getirilirse; zevk, neşe ve coşkunluğun özlem duyulan şeylerin adı olduğu anlaşılır.”³³

“Konuşma dilinden gelen söyleyişleri kullanmadaki dehâsı ve âhengi sağlamadaki titiz işçiliği onu çağdaşlarından ayırır. Kafiye, redif ve vezin kullanımındaki başarısı, şiirlerinde ritmik akışkanlığın sağlanmasında etkili olmuştur. Redif ve kafiye kullanımında geleneğe bağlı olan şairin ara sıra Türkçe kelime ve eklerle yaptığı kafiyelerdeki doğallık, daha önceki şairlerde az rastlanan bir özelliktir. Nedîm âruzun musikisini yakalayan ve şiirinde âdetâ bir âhenk unsuru olarak kullanan divan şairlerinden biridir. Şiirlerin bestelenmeye elverişli bir yapısı vardır. Onun için şairin yaşadığı dönemden başlayarak musammatları ve gazelleri bestelenmiştir.”³⁴

I.3.2. Eserleri

1. Divan: Nedim ününü divanına borçludur. Şairin bunu hayattayken tertip edip etmediği bilinmemektedir. Divanın kırk beş kadar yazma nüshası vardır. Bu eser nazım şekilleri bakımından klasik divan tertibine uymaktadır. Divanda kırk dört kaside, yüz altmış altı gazel, seksen sekiz kıta, üç mesnevi, kırk altı musammat, iki müztezad, on bir rubai ile yirmi üç müfred ve matla vardır.

2. Sahâifü'l-ahbâr: Nedîm, Ahmed Aşıkî'nin *Câmiü'd-düvel* adlı eserini Arapçadan Türkçeye çevirerek *Sahâifü'l-ahbâr* adını verir ve bu eseri İbrahim Paşa'ya sunar.

3. Aynî Tarihi'nin tercüme heyetinde çalışmıştır ancak bu eserin hangi bölümünü çevirdiği bilinmemektedir.

4. XVIII. yüzyıl tezkirelerinden olan Safâyî tezkiresine takriz yazmıştır.

5. Şehid Ali Paşa'ya mülemma tarzında yazdığı bir dilekçesi vardır.

6. İzzet Paşa'nın şaka yollu mektubuna mensur bir cevap yazmıştır.

³² Mengi, Mine; a.g.e., s. 211.

³³ Avşar, Ziya; “Bir Başka Yönden Nedim”, *Tübar-XII/2002/Güz*, s. 155-170.

³⁴ Macit, Muhsin; a.g.e., 2007, s. 15-16.

7. *Münşeat-i Aziziye*'de yer alan ve kime yazıldığı bilinmeyen bir de mektubu vardır.³⁵

1.3.3. Nedim Divanı ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Nedim Divanı altı kez yayımlanmıştır. İlk olarak Bulak matbaası tarafından tarihsiz olarak eski harflerle, sonra da 1874 yılında İstanbul'da yine eski harflerle yayımlanmıştır. 1919 ile 1921 yılları arasında Halil Nihad Nedim Divanı'nın matbu iki nüshası ile birlikte yirmi yedi yazma nüshasını kullanıp eski harflerle yayımlamıştır. Bunun Lügatçe kısmında *Nedim-i Kadim Divançesi*'ne yer vermiştir. 1951 ve 1972 yıllarında Abdülbaki Gölpınarlı Nedim Divanı'nı kendi kütüphanesinde bulunan bir nüsha ile Halil Nihad'ın neşrini kullanarak yeni harflerle yayımlamıştır. Bunun ikinci baskısına Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan mecmuadaki beyitleri de eklemiştir. Son olarak da Muhsin Macit bilinen bütün nüshalarını değerlendirerek tenkitli metin olarak 1994 yılında hazırladığı doktora tezi olan Nedim Divanı'nı 1997 yılında yayımlamıştır.³⁶ Tezimizde, kendinden önceki bütün divanları karşılaştırarak en doğru şekliyle sunan bu eseri kullandık. Hem hazırladığımız sözlük kısmına hem de Nedim ile ilgili verdiğimiz bilgilere bu çalışma en önemli kaynak olmuştur.

---

³⁵ Macit, Muhsin; a.g.e., 2007, s. 13-14-15.

³⁶ Macit, Muhsin; a.g.e., 2007, s. 14.

I.4. Kısaltmalar

- A.** Arapça
- a.g.e.** adı geçen eser
- a.g.m.** adı geçen makale
- c.** cilt
- ağ.** Çağatayca
- F.** Farsça
- İt.** İtalyanca
- K.** Katalanca
- R.** Rumca
- s.** sayfa
- T.** Türkçe
- Y.** Yunanca

II. BÖLÜM: SÖZLÜK

a Şaşma, hatırlama, sevinme, acıma, üzülme, kızma gibi duyguların anlatımına güç kazandıran söz.

āb *F.* Su.

ābād *F.* Şen, bayındır.

ābādān *F.* Şen, bayındır.

āb-āsā *F.* Su gibi.

āb-dār *F.* Parlak.

‘**abd-i hāşş** Özel köle.

‘**abd-i kem-ter** İtibarsız köle.

‘**abd-i nā-çiz** Değersiz köle.

‘**abd-i nā-kām** Yoksun köle.

‘**abd-i nālān** İnleyen köle.

‘**abd-i zār u nizār** Ağlayan ve zayıf köle.

‘**Abd’ül-ḥamīd** Abdülhamid.

‘**abeş** *A.* Boş, saçma şey.

āb-ı ‘aķīķ Akik renkli su.

āb-ı baḥr-i Ḳulzüm Kızıldeniz’in suyu.

āb-ı beķā Nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içene ebedî hayat veren efsanevi suyu, ölümsüzlük suyu.

āb-ı ber-cestē Yumuşak, hoş su.

āb-ı bürüdet Soğuk su.

āb-ı cān-baḥş Can veren su.

āb-ı cārī Akan su.

āb-ı dil-güşā Gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren su.

āb-ı fevvāre Su fıskiyesi.

āb-ı gevher-i raḥşende Mücevher gibi parlayan su.

āb-ı ḥayāt Hayat suyu, ölümsüzlük suyu.

āb-ı ḥayāt-āsā Hayat suyu gibi.

āb-ı ḥayāt-āver Hayat taşıyan su.

āb-ı ḥayāt-ı ehl-perver Değer sahiplerini koruyan hayat suyu.

āb-ı ḥayvān Nerede olduğu bilinmeyen bir kaynağın, içene ebedî hayat veren efsanevi suyu, ölümsüzlük suyu.

āb-ı la ‘l-i rūmmān Nar kırmızısı su.

āb-ı leṭāfet Yumuşak su.

āb-ı luṭf Lütuf suyu, lütuf yağmuru.

āb-ı luṭf-ı şehr-yārī Padişahın lütuf yağmuru.

āb-ı muşaffā Temizlenmiş su, saf su.

āb-ı pāk Temiz su.

āb-ı peykān Kirpik suyu.

āb-ı revān Hayat.
āb-ı rû Yüzsuyu, onur, haysiyet.
āb-ı rûy Yüzsuyu, onur, haysiyet.
āb-ı rûy-ı merdüm-i çeşm Göz
bebeğinin yüzsuyu, onuru.
āb-ı rûy-ı millet-i beyzâ İslam
milletlerinin yüzsuyu, onuru.
āb-ı şâf-ı dil-pezîr Gönle hoş gelen saf
su.
āb-ı şâfi Duru, temiz, katıksız su.
āb-ı şadırvân-ı kaşr Köşkün
şadırvanının suyu.
āb-ı şemşîr Kılıç suyu.
āb-ı şemşîr-i tegâfûl Anlamazlıktan
gelme kılıcının suyu.
āb-ı şîrîn Tatlı su, şerbet.
āb-ı tîğ-i gamm-ı hûn-çegân
Kendisinden kan akan gam
kılıcının suyu.
‘abîd A. Kullar.
‘abîr-āsâ A.F. Güzel koku gibi.
āb-şâr F. Su şarılıtsı, şelale.
āb-veş F. Su gibi.
‘acabâ A. Acaba.
‘acâ’ib A. Tuhaf.

‘aceb A. Acaba.
a‘ceb A. Çok acayip, tuhaf ve garip
olan.
‘Acem A. İranlı; İran.
‘Acem Ermenîsi İran Ermenisi.
‘aciz A. Beceriksiz.
‘acz A. Beceriksizlik.
aç Aç.
aç- Açmak.
açabil- Açabilmek, açmayı becermek.
açık Kapalı olmayan.
açıl- Açılmak.
ad İsim.
‘Ād A. Yemen taraflarında yaşadıkları
ve Hûd Peygamber’e
inanmadıkları için yok
edildikleri söylenen bir Arap
kavmi.
a‘dâ A. Düşmanlar, yağılar.
ādâb-ı hidmet Hizmet usulleri.
a‘dâ’-yî dîn Din düşmanları.
‘add et- Saymak.
Ādem A. 1. İlk insan ve ilk peygamber.
2. Adam.
‘adem A. Yokluk.

‘**adem-ābād** *A.F.* Yokluk diyarı, ölüm.
‘**Aden** *A.* Umman denizinin batısında bulunan körfez.
‘**ādet** *A.* Gelenek, görenek.
‘**ādetā** *A.* Âdeta, hemen hemen, sanki.
‘**ādet ol-** Âdet olmak.
‘**ādil** *A.* Adaletli.
‘**ādil** *A.* Eşit, eş.
‘**adīm** *A.* Yok olan.
‘**adl** *A.* Doğruluk.
‘**adl-endīše** *A.F.* Doğruluk düşüncesi.
adlı İsimli.
‘**adū** *A.* Düşman.
‘**adüvv-i pür-fiten** Fitne dolu düşman.
āfāk *A.* Ufuklar.
āfāk-ı cihān Dünyanın ufukları.
āfāt *A.* Belalar, musibetler.
āferīn *F.* Övme, takdir, beğenme gibi duyguları belirtmek için söylenen söz, bravo!
āfet *A.* Çok güzel insan.
āfet-i cān Canın belası; güzel, dilber.
āfet-i çār-pāreli Dört parçalı afet.
āfet-i devrān Dünya güzeli.

āfet-i hīrmen-i sāmān-ı cihān
Dünyanın zenginlik harmanının afeti.
āfet-i Tersā Hristiyan güzeli.
Afgāniyān *A.* Afgan.
‘**āfiyet** *A.* Sağlık, esenlik.
āf-tāb *F.* Güneş.
āf-tāb-āsā *F.* Güneş gibi.
āf-tāb-ı ‘ālem-ārā Dünyayı süsleyen güneş.
āf-tāb-ı burc-ı istiğnā Tokgözlülük burcunun güneşi.
āf-tāb-ı burc-ı ‘izz ü ihtişām İhtişam ve yücelik burcunun güneşi.
āf-tāb-ı burc u şevket Büyüklük burcunun güneşi.
āf-tāb-ı devlet Devletin güneşi.
āf-tāb-ı enver En parlak güneş.
āf-tāb-ı feyz-āşār Bilim eserlerinin güneşi.
āf-tāb-ı ma‘delet Adalet güneşi.
āf-tāb-ı mekārīm Cömertliklerin güneşi.
āf-tāb-ı münîr Parlak güneş.
āf-tāb-ı nāz Naz güneşi.

āf-tāb-ı nev-resīd Yeni yetişmiş güneş.

āf-tāb-ı nūr-i şer‘-efzā Din kurallarını
arttıran nurun güneşi.

āf-tāb-ı zekā’ Zekâ güneşi.

āf-tāb-ı zerre-i nā-çîz Değersiz
zerrenin güneşi.

‘afv kıl- Affetmek.

āgāh *F.* Bilgili, haberli, uyanık.

ağar Ağır.

ağayān-ı harīm-i hāşş-ı sultānî Sultan
dairesinin ağaları.

ağayān-ı hāşş Padişahın emrindeki
ağalar.

ağa-yı ‘ālî-şān Çok şerefli ağa.

ağayü celfilü’ş-şān Şan ve şerefi pek
büyük ağa.

āgāze *F.* Müzik başlangıcı, çalgıcıların
ve okuyucuların ahenk
başlangıcı.

āgāz et- Başlamak.

āgāz eyle- Başlamak.

āgāz-ı encām Sonun başlaması.

āgāz kıl- Başlamak.

ağır Etkili.

ağırlık Ağırılık.

ağız Ağız.

ağız miski Ağızın güzel kokması için
bazı şeylerle karıştırılarak ağza
alınıp sakız gibi çiğnenen misk.

ağla- Ağlamak.

ağladıcı Ağlatıcı.

ağlat- Ağlatmak.

ağna- *Çağ.* Yerde yuvarlanmak,
debelenmek.

āgūş *F.* Kucak.

āgūş aç- Kucak açmak.

āgūş-i baħr ü kān Maden kuyusunun
ve denizin kucağı.

āgūş-i cān Can kucağı.

āgūş-i girībān Elbise yakasının içi.

āgūş-i nigīn-dān Yüzük kutusunun içi.

āgūş-i pençe Pençe içi.

ağyār *A.* Gayrılar, başkalar, yabancılar.

ah Ah, yazık!

aħad *A.* Kişi, kimse.

ahālî-i ‘ibādu’l-lah İnsan halkı.

aħbāb *A.* Dost, bildik, tanıdık.

aħbāb-ı kirām Soyu temiz dostlar.

aħbār *A.* Haberler, söylentiler.

aḥbār-ı Çîn ü Tübbet ü Hindūstan

Çin, Tibet ve Hindistan
haberleri.

‘**ahd** *A.* Söz verme.

aḥdāḳ *A.* Göz bebekleri.

‘**ahd et-** Söz vermek.

‘**ahd eyle-** Söz vermek.

‘**ahd-i ‘adl** Doğruluk sözü.

‘**ahd-i ḥüsrev** Padişah sözü.

‘**ahd-i iclāl** Saygı sözü.

‘**ahd-i iḳbāl** Talih sözü.

‘**ahd-i luṭf** İyilik sözü.

‘**ahd-i şebāb** Gençlik zamanı.

‘**ahd-i zevḳ u şādî** Zevk ve
memnuniyet sözü.

āhek *F.* Kireç.

āhen *F.* Demir.

āheng *F.* Uygunluk, düzen.

āhen-ger *F.* Demirci.

āheng-i ṭarāb Sevinç uygunluğu.

āhenîn *F.* Demirden.

āhen-i tîḡ-i Behrām Behram kılıcının
demiri.

āheste-gān *F.* Yavaşlar, ağırlar.

ah et- Ah etmek.

ah eyle- Ah etmek.

ah-ı āteşîn Ateşten ah.

ah-ı āteş-zād Ateşli ah.

ah-ı derd-nāk Dertli ah.

ah-ı ḥasret Hasret ahı.

ah-ı ḥasret eyle- Hasret ahı etmek.

ah-ı nîm-şeb Gece yarısı ahı.

ah-ı seḫer-geh Seher vakti ahı.

ah-ı şerāre-rîz Kıvılcım saçan ah.

āḫir *A.* Son.

aḫker *A.* Ateş koru.

ah-keş *T.F.* Ah çeken.

aḫlāḳ *A.* Ahlak.

aḫlāṭ *A.* Karışmış şeyler ve sınıflar.

Aḫmed *A.* Padişah Üçüncü Ahmed.

Ahmed Hān-ı Gāzî Gazi Ahmed Han.

Ahmed-i Şālîş Üçüncü Ahmed.

aḫrā *A.* Daha uygun.

aḫsent *F.* Aferin, bravo!

aḫşam Akşam.

Aḫṭal *A.* Emevîlerin ilk devirlerinde
yaşamış olan ünlü bir Hristiyan
Arap şairi.

aḥter *F.* Yıldız.
aḥterān *F.* Yıldızlar.
aḥter-i meymūn Uğurlu yıldız.
āhū *F.* Ceylan.
āhū-bere *F.* Ceylan yavrusu.
ah u fiḡān eylemek Ah ve feryat etmek.
āhū-nigāh *F.* Ceylan bakışlı.
āhū-nigeh *F.* Ceylan bakışlı.
āhū-yi ḥarem Avlanması yasak ceylan.
aḥvāl *A.* Oluşlar, bulunuşlar, durum.
aḥvāl-i ‘ālem Dünyanın gidişi.
aḳ Beyaz.
aḳ- Akmak.
a‘ḳal *A.* Çok akıllı.
‘aḳār-ı ḡamm Üzüntü mülkü.
aḳarsu Akarsu.
aḳçe et- Değeri olmak, değerli olmak.
Aḳdenizli Akdenizli.
‘aḳd-i şulḥ Barış sözleşmesi.
‘āḳıbet *A.* Nihayet, son.
‘āḳıbet-bîn *A.F.* Sonunu önceden gören.
‘āḳıl *A.* Akıllı kimse.

aḳın Akın.
aḳıntı Akıntı.
aḳıt- Akıtmak.
‘aḳîde *A.* İman.
‘aḳîm *A.* Neticesiz.
‘aḳl *A.* Akıl.
‘aḳl alıcı Akıl alan.
‘aḳl-ı ‘āşir Onuncu akıl.
‘aḳl-ı evvel Yaradılıştan olan akıl.
aḳlık Akılık.
‘aḳl-ı küll Her şeyi kavrayan akıl.
‘aḳl-ı müstevfā Yeterli derecede akıl.
‘aḳl-ı müşahḥaş Tanınmış akıl.
aḳrān *A.* Eş ve benzer olanlar, yaşlılar, yaşdaşlar.
‘aks et- Yansımak.
‘aks eyle- Yansımak.
‘aksî *A.* Ters, zıt.
‘aks-i dil Gönül yansıması.
‘aks-i fūrūḡ Işık yansıması.
‘aks-i ruḥ-ı rengîn Parlak yanağın yansıması.
aks-i ruḥsār Yanak yansıması.

‘**aks-i şükûfe-zâr** Çiçek bahçesinin yansıması.

akşam Akşam.

al Kırmızı.

al- Almak.

alâ A. Üst, üzere.

a‘lâ A. Çok yüksek.

alabil- Alabilmek, almayı becermek.

a‘lâf A. Otlar, samanlar.

‘**alâmet** A. İşaret, iz.

âlây F. Alay.

‘**alâyık-bestelik** Bağlılık, sadakat.

âlâyış F. Gösteriş.

âlâyış-i bezm İçki meclisinin gösterişi.

alda- Aldatmak.

aldan- Aldanmak.

aldat- Aldatmak.

aldır- Aldırmak.

‘**ale‘l-ħuşûş** Hele, en çok, özellikle.

‘**âlem** A. Dünya.

‘**âlem-ârâ** A.F. Dünyayı süsleyen.

‘**âlem-dâr** A.F. Bayraktar.

‘**âlem-dârü Resûlu‘l-lah** Muhammed Peygamber’in bayraktarı.

‘**âlem-efrâz** A.F. Bayrak çeken.

‘**âlem et-** Âlem yapmak.

‘**âlem-i âb** Su dünyası.

‘**âlem-i bâlâ** Üst dünya.

‘**âlem-i behcet** Sevinç dünyası.

‘**âlem-i câh u celâl** Mevki ve büyüklük dünyası.

‘**âlem-i feyz-i Ĥudâ** Tanrının verimli dünyası.

‘**âlem-i imkân** Olabilecek dünya.

‘**âlem-i ma‘nâ** Anlam dünyası.

‘**âlem-i mişâl** Örnek dünyası.

‘**âlem-i nev-resm-i şafâ‘** Sağlığın yeni moda dünyası.

‘**âlemiyân** A.F. İnsanlar.

‘**âlem-veş** A.F. Dünya gibi.

‘**ale‘ş-şabâh** Sabahleyin.

alıcı Alıcı.

alıko- Alıkoymak.

alın- Alınmak.

alışdır- Alıştırmak.

‘**âlî** A. Yüce, ulu.

Âl-i ‘Abbâs u Ümeyye Abbasî ve Emevî hükümdar ailesi.

‘**Alî Beğ** Ali Bey.
‘**ālî-cenāb** A.F. Şerefli.
‘**ālî-cenābā** A.F. Ey şeref sahibi!
‘**ālî-kubbe-i nîlüferî** Nilüfer renkli
kubbe.
‘**ālî-i miñnet** Sıkıntı hastası.
‘**ālîm** A. Çok bilen.
Āl-i ‘Osmān Osmanlı ailesi.
‘**Alî Paşa** Üçüncü Ahmed zamanında
sadrazam ve damat olan Ali
Paşa.
‘**Alî Paşa-yı rüşen-re’y** Aydın görüşlü
Ali Paşa.
Āl-i Sāsān Sasanî ailesi.
‘**ālî-şān** A. Şan ve şerefi büyük olan.
‘**Alî Şîr-i Nevāyî** Sultan Hüseyin
Baykara’nın Farsça ve Türkçe
şiipleri olan veziri.
‘**ālî-tıynet** A. Yüce huylu.
alkış Alkış.
Allah A. Tanrı.
Allah-Te ‘ālā A. Tanrı.
Allahü-Te ‘ālā A. Allah.
Allahü-Te ‘ālā ve Tebārek A. Allah.
‘**allāk** A. Sakızcı.

‘**allāme-i rüy-ı zemîn** Yeryüzünün çok
bilgini.
almağ Almak.
alt Alt.
altın Altın.
altun Altın.
ālūde F. Bulaşmış, bulaşık.
ālūde-dāmān F. Eteği bulaşık.
ālūfte F. Alışık.
‘**ām** A. Yıl.
āmāc-ı merām İstenen şey, istek, amaç,
hedef.
āmāde F. Hazır, hazırlanmış.
āmāde et- Hazır etmek.
āmāde eyle- Hazırlamak.
āmāde-i cūş Coşma hazırlığı.
āmāde-i işlāh Düzelmeye hazır.
āmāde-i keşf-i lişām Yüz örtüsünü
açma hazırlığı.
āmāde-i pervāz Uçma hazırlığı.
āmāde-i tahvîl Değiştirme hazırlığı.
āmāde ol- Hazır olmak.
amān A. Eminlik, korkusuzluk. 2.
Bağış, bağışlama.

āmede *F.* Düşünülmeden söylenen güzel söz.

‘**amel** *A.* İş.

āmennā *A.* İnanlık, diyecek yok!

āmîhte eyle- Karıştırmak.

āmîhte kııl- Karıştırmak.

‘**āmil** *A.* Sebep.

āmîn *A.* Öyle olsun, ya Rab dualarımızı kabul et!

ammā *A.* Ama.

‘**amūd-ı şubḥ** Sabahın direği.

ān *A.* An.

ān *F.* Güzellik.

añ- Anmak.

ana Anne.

aña Ona.

‘**anber** *A.* Amber.

‘**anber-bū** *A.F.* Amber kokulu.

‘**anber-dān** *A.F.* Amberlik.

‘**anber-i sārā** Katkısız amber.

ancaḳ Ancak.

anda Onda.

andan Ondan.

‘**andefīb** *A.* Bülbül.

‘**andefīb-āne** *A.F.* Bülbül gibi.

‘**andefīb-ān-ı gül-istān** Gül bahçesinin bülbülü.

‘**andefīb-āsā** *A.F.* Bülbül gibi.

‘**andefīb-i ḥāme** Kalemin bülbülü.

añdır- Andırmak.

and ver- Ant vermek.

anı Onu.

añıl- Anılmak.

ān-ı mevhūm Kurulan an.

‘**anḳā**’ *A.* Anka.

‘**anḳā**’-**meniş** *A.F.* Anka tabiatlı.

‘**anḳā**’-**veş** *A.F.* Anka gibi.

‘**anḳā**’-**yı felek-pervāz** Gökte uçan anka.

añla- Anlamak.

añlan- Anlaşılmak.

añlanıl- Anlaşılmak.

anlar Onlar.

‘**anterî** *A.* Entari.

anun Onun.

anunçün *T.F.* Onun için.

ara Ara.

ara- Aramak.

‘**Arab** A. Arap.

‘**araḳ-çîn** A.F. Kavuk altına giyilen takke.

‘**araḳ-rîz-i ḥicâb** Utandığı için terleyen.

ārām F. Yerleşme, dinlenme; karar verme.

ārām et- Rahat etmek.

ārām eyle- Dinlenmek.

‘**ar**‘**ar** A. Dağ servisi.

‘**ar**‘**ar-ı azād** Serbest dağ servisi.

ārāyîş F. Süs.

ārāyîş-i ‘arşa-i cihân Dünya meydanının süsü.

ārāyîş-i cāh u ḳadr İtibar ve makam süsü.

ārāyîş-i eyvân-ı ‘izz ü cāh Makam ve kıymet köşkünün süsü.

ārāyîş-i ḥayl ü ḥaşem Takım ve aile süsü.

ārāyîş-i ḥîş ü tebār Soy ve ailenin süsü.

ārāyîş-i mecd ü şeref Şeref ve şanın süsü.

ārāyîş-i müjgân-ı pür-gerdîde Çok değişmiş kirpiğin süsü.

ārāyîş-i seyf ü ḳalem Kalem ve kılıcın süsü.

ārāyîş-i sūḳ-ı kemāl Eksiksiz pazarın süsü.

‘**ār et-** Utanmak.

‘**ār eyle-** Utanmak.

Arḡün Cengiz soyundan Hülagü’nün torunu.

arḥa Arka.

‘**arîz** A. 1. Dağ. 2. Yanak.

‘**arîz-ı ‘ālî** Yüce dağ.

‘**Ārif Efendi** Her bilgide eli olan ve her bilimde usta sayılan bir bilgin ve şair olan Arif Abdülbaki.

Āristô A. Eski Yunan filozoflarından M.Ö. 384 doğumlu olan Platon’un öğrencisi.

Āristô-ḡulām A. Genç Aristo.

Āristô-menḳabet A. Aristo hikâyeleri.

‘**arîyet** A. Ödünç.

arḳa Arka.

armağan Armağan.

‘**arşa** A. Arsa.

‘**arşa-geh** A.F. Arsa yeri.

‘**arşa-i ḥaşmet** Büyük arsa.

‘arşa-i irfān Anlama yeri.

‘arşa-i ma‘nā Anlam alanı.

‘arşa-i tanzîr Benzetme alanı.

‘arş A. Dokuzuncu gök.

‘arş-ı a‘lā Daha yüksek gök.

‘arş-ı Hudā Tanrı’nın tahtı.

‘arş-ı mu‘allā Yüce gök.

art Art.

art- Artmak.

artır- Arttırmak.

artuķ Artık.

‘arūs-ān A.F. Gelinler.

‘arūs-i devlet ü iķbāl Talih ve
mutluluk gelini.

‘arūs-i feyz Verimli gelin.

‘arūs-i şadr Sadrazam.

‘arż A. Bir büyüğe sunma, gösterme.

arż A. Dünya.

‘arż et- Sunmak, göstermek.

‘arż eyle- Sunmak, göstermek.

‘arż eylemek Sunmak, göstermek.

‘arż-ı cemāl Yüz gösterme.

arż-ı cennet-āsā Cennet gibi dünya.

‘arż-ı hāl Dilekçe.

‘arż-ı hāl-i bende-i nā-çîz Önemsiz
kölenin bulunduğu durum.

‘arż-ı huķuķ eyle- Hakları göstermek.

‘arż-ı hüner Hüner gösterme.

‘arż-ı irtifā’ Yükseklik gösterme.

‘arż-ı kālā-yı sühan-dānî Güzel söz
söyleyicilik kumaşını sunma.

‘arż-ı merām İstek sunma.

arż-ı Nîşābūr-veş Nişabur şehri gibi
memleket.

‘arż-ı niyāz Yalvarma.

‘arż-ı ‘ubūdiyyet Bağlılığını bildirme.

‘arż ol- Sunulmak.

ārżū F. İstek, heves.

ārżū-mend-i vişāl Kavuşmaya istekli.

ārżū-yı maķdem Gelme isteđi.

ārżū-yı muķāl İmkānsız istek.

ārżū-yı zaķm-ı nevk-i tîđ-i ğamze
Bakış kılıcının ucunun yara
azusu.

aş- Asmak.

‘aşā A. Değnek, uzun sopa.

āsā F. Süs, bezek.

Āşaf A. Süleyman peygamberin veziri;
vezir.

āşafā A. Ey vezir!

Āşaf-ābād A.F. Beşiktaş'ta yaptırılmış
olan saray ve bu sarayın
bulunduğu yer.

āsaf-ān A.F. Vezirler.

āşaf-ı 'ahd Devrin veziri.

āşaf-ı 'ālî-cenāb Cömert; şerefli vezir.

āşaf-ı 'ālî-şān Şan ve şerefi büyük olan
vezir.

āşaf-ı a 'zam Büyük vezir.

āşaf-ı cem-meniş Hükümdar huylu
vezir.

āşaf-ı cem-pāye Hükümdar rütbeli
vezir.

āşaf-ı cem-rütbe Hükümdar rütbeli
vezir.

āşaf-ı cem-şadr Hükümdarın baş veziri.

āşaf-ı cihān Dünyanın veziri.

āşaf-ı cihān-dāver Dünya insaflısı
vezir.

āşaf-ı cihān-pîrā Dünyayı süsleyen
vezir.

āşaf-ı devrān Dünya veziri.

āşaf-ı efham Şerefli vezir.

āşaf-ı ekrem En şerefli vezir.

āşaf-ı ferhunde-likā ' Mübarek yüzlü
vezir.

āşaf-ı fermān-revā Padişahın veziri.

āşaf-ı gerdūn-ḥaşem Felek gibi yardım
edenlerin veziri.

āşaf-ı İskender-āyîn İskender töreninin
veziri.

āşaf-ı Nüşirevān-mesned Nüşirevān
gibi vezir.

āşaf-ı pür-ḥaşmet Büyük vezir.

āşaf-ı pür-ḥaşmet-i gerdūn-vekār
Gökyüzü gibi ağırbaşlı büyük
vezir.

āşaf-ı pür-şükūh-ı dānā Ululuk bilir
vezir.

āşaf-ı yek-tā Eşsiz vezir.

āşaf-ı zî-şān Şerefli vezir.

āşaf-ı zî-şān-ı kerem-ver Asalet sahibi
şerefli vezir.

Āşaf İbrāhîm Paşa Vezir İbrahim Paşa.

Āşaf İbrāhîm Paşa-yı cihān-pîrā
Dünyayı süsleyen Vezir İbrahim
Paşa.

aşâlet A. Asalet.

āsān *F.* Kolay.

āṣār *A.* Eserler, izler.

āṣār-ı ‘**aṣḡ** Aşk eserleri.

āṣār-ı cemīl Güzel eserler.

āṣār-ı enfās-ı Mesīhā İsa Peygamber’in
ölüleri dirilten nefesinin
anlatıldığı eserler.

āṣār-ı ḡayr İyi eserler.

āṣār-ı ḡayr-ı müsteṡāb Güzel hayırlı
eserler.

āṣār-ı ḡimmet Gayret eserleri.

āṣār-ı ḡük-m-i ṡulḡ Barış kararının
görevleri.

āṣār-ı ‘illet Hastalık izleri.

āṣār-ı pāk Temiz eserler.

āṣār-ı pāk-i cedd Atanın temiz eserleri.

āsāyiṡ *F.* Rahat, huzur; güvenlik.

āsāyiṡ-ḡeh *F.* Rahat yeri; güvenli yer.

āsāyiṡ-ḡeh-i sūr u ṡafā ‘Düğün ve
eğlencenin huzurlu yeri.

āsāyiṡ-i dil Gönül rahatlığı.

āsāyiṡ-i sīm-āb Sırın duruşu, sırın
görünüšü, sırın gösterdiği.

aṡḡāb-ı ‘uḡūl Akıl sahipleri.

aṡıl- Asılmak.

āsīb-i naṡar Bakışın belası.

‘**asker** *A.* Asker.

aṡl *A.* Asıl.

aṡlā *A.* Asla.

aṡl-ı aṡil Sağlam köklü.

aṡl-ı elṡāf-ı ḡimem Çalışmaların
iyiliklerinin aslı.

āsmān *F.* Gök.

āsmānī *F.* Gökle ilgili.

āsmān-ḡadrā *F.A.* Ey gökyüzü
dereceli!

āsmān-mertebe *F.A.* Gök derecesinde.

āsmān-mesned *F.A.* Gök derecesinde.

āsmān-pāye *F.* Gök derecesinde.

‘**aṡr** *A.* Yüzyıl.

āstān *F.* Eşik.

āstāne *F.* Eşik.

āstān-ı devlet Devlet kapısı.

āstīn-efṡān-ı nāz Nazdan vazgeçen.

āsūde *F.* Rahat.

āsūde-i cevr-i felek-i bī-ser ü pā
Başsız ve düzensiz feleğin
eziyetinin rahatı.

aṡ- Aşmak.

aşağı Aşağı.
'**âşık** *A.* Âşık.
'**âşık-ân** *A.F.* Âşıklar.
'**âşık-âzarî-i bî-güneh-gîr** Günahsız
tutan âşıktan incinmiş.
'**âşık-ı bî-dil** Gönülsüz âşık.
'**âşık-ı cüşende** Coşkulu âşık.
'**âşık-ı hayrân** Hayran âşık.
'**âşık-ı küstâh** Küstah âşık.
'**âşık-ı nâlân** İnleyen âşık.
'**âşık-ı şermende** Utangaç âşık.
'**âşık-ı şeydâ** Divane âşık.
'**âşık-ı zâr** Ağlayan âşık.
'**âşık-küş-i 'ayyâr-ı cihân** Dünyanın
dolandırıcı âşık öldüreni.
âşikâr *F.* Belli, açık.
âşinâ *F.* Bildik, tanıdık.
âşinâlık Tanıdıklık.
âşinâ-yı tekâsül Tembelliğin tanıdığı.
âşiyân *F.* Kuş yuvası.
âşiyâne *F.* Kuş yuvası.
âşiyân-ı bülbül Bülbül yuvası.
âşiyân-ı devlet ü iclâl Zenginlik ve
büyüklik yuvası.

âşiyân-sâz *F.* Yuva yapan.
'**aşk** *A.* Aşk.
'**aşka düş-** Aşka düşmek, âşık olmak.
âşkâr *F.* Aşikâr.
'**aşk-ı cüvân-ı dil-nüvâz** Gönül
okşayan.
'**aşk-ı hübân-ı cihân** Dünya
güzellerinin aşkı.
'**aşk-ı müşkil** Zor aşk.
'**aşk-ı pîçân** Büklüm büklüm aşk.
'**aşk-ı sebük-mağz** Akılsız aşk.
âşüb *F.* Kargaşa.
âşüb-i cihân Dünyanın kargaşası.
âşüfte *F.* Aşüfte, oynak.
âşüfte-hâl *F.A.* Oynak hâl.
âşüfte-kâm *F.* Oynak istekli.
at At.
at- Atmak.
ata Baba.
'**atâ** *A.* Bağışlama, bahşiş.
'**atâ -i hâlik-ı kevn ü mekân** Kâinatın
yaratıcısının bahşişi.
'**atâ -i Hâtem-i Tayyî** Tayyi
kabilesinden Hatem'in bahşişi.

‘**aṭaş-ı rûze** Oruç susuzluğu.
‘**aṭâyâ**’ A. Hediyeler.
‘**Atâyî**’ A. Şair Nevî’nin, adı Ataullah
olan şair oğlu.
āteş *F.* Ateş.
āteş et- Ateş etmek.
āteş-ḥāne *F.* Ateşe tapanların mabedi.
āteş-i ‘aşk Aşk ateşi.
āteş-i endüh u ğamm Gam ve keder
ateşi.
āteş-i ḳahr Kahır ateşi.
āteşîn *F.* Ateşten.
āteş-i sitem Zulüm ateşi.
āteş-i sūzān Yakıcı ateş.
āteş-kede-i derd Derdin ateş yeri.
āteşli Ateşli.
āteşlik Ateşlik.
‘**aṭf-ı ‘inān eyle-** Dizgin bağlamak.
atıl- Atılmak.
‘**aṭiyye-i elṭāf** İyiliklerin hediyesi.
aṭlas A. Üstü ipek altı pamuk olan
kumaş.
aṭlas-ı gerdūn Dönen dokuzuncu kat
gök.

aṭlaşl Atlaşlı.
At Meydām Sultanahmet Meydanı.
‘**aṭşān** A. Susuz, susamış.
‘**aṭṭār** A. Aktar.
āvāre *F.* Avare.
āvāz *F.* Ses.
āvāze *F.* Yüksek ses.
āvāze-i hūner Hünerin yüksek sesi.
āvāze-i iḳbāl Talihin yüksek sesi.
āvāz-ı bülend Yüksek ses.
‘**avdet et-** Geri gelmek.
a ‘ver-i i ‘mā’ Kör edilen tek göz.
avf *F.* Of!
āvîhte *F.* Asılı, asılmış.
āvîze *F.* Avize.
āvîze-i ṭāḳ-ı semā’ Gök kubbenin
avizesi.
‘**avn-i Cenāb-ı Ḥaḳḳ** Allah’ın yardımı.
‘**avn-i Ḥaḳḳ** Tanrı’nın yardımı.
‘**avn-i rabbānî** Tanrı ile ilgili yardım.
ay Ay.
āyā *F.* Şüphe ve tereddüt bildiren edat.
a ‘yād A. Bayramlar.

ayağ Ayak.
ayağ bas- Ayak basmak.
Ayasofiyye Y. Ayasofya.
Ayaz Gazneli Sultan Mahmud'un kölesi olan ve sevdiği delikanlı.
'ayb A. Ayıp.
aydın Aydın.
āyet A. Ayet.
Āyet-i Nūr-i kiyāset Uyanıklığın Nur Ayeti.
ayır- Ayırmak.
āyîn F. Ayin.
āyîne F. Ayna.
āyîne-āsā F. Ayna gibi.
āyîne-dān F. Ayna mahfazası.
āyîne-dār F. Ayna tutan.
āyîne-dār-ı ʿal'at-ı ġarrā' Beyaz yüzlü ayna tutan.
āyîne-fām F. Ayna rengi.
āyîne-i 'ālem-nümā Dünyayı gösteren ayna.
āyîne-i āmāde-i şemātet Birinin kötülüğüne sevinmeye hazırlanmış ayna.
āyîne-i billūr Parlak ayna.

āyîne-i deryā Deniz aynası.
āyîne-i devrān Devran aynası.
āyîne-i dil Gönül aynası.
āyîne-i endām Boy aynası.
āyîne-i endām-veş Boy aynası gibi.
āyîne-i fülād Çelik ayna.
āyîne-i germ Sıcak ayna.
āyîne-i ḫayret Şaşırma aynası.
āyîne-i İskender Aristo'nun yaptığı ve İskenderiye şehrinde yüksek bir yere konularak şehre gelen düşmanların uzak mesafedeyken görülebildiği ayna.
āyîne-i mihr-i cihān-ārā Dünyayı süsleyen güneş aynası.
āyîne-i pülād Çelik ayna.
āyîne-i raḫşān Parlak ayna.
āyîne-i rūy Tunç ayna.
āyîne-i sîne Göğüs aynası.
āyîne-i şeffāf Saydam ayna.
āyîne-i tūfī-i dil Gönül papağanının aynası.
āyîne-i zānū Diz aynası.
āyîne-i zībā Süslü ayna.
āyîne-veş F. Ayna gibi.

āyîn-i şifâ -ı **derd-i 'aşık** Âşık derdinin şifasının ayini.

'ayn A. 1. Göz. 2. Aynı.

'aynen A. Tıpkısı, tamamı.

'ayn-i dil-ārā Gönül alıcı göz.

'ayn-i hayāt-ı pāk Temiz hayat pınarı.

'ayn-i İbrāhîm Paşa İbrahim Paşa'nın kendi.

'ayn-i şavāb Doğruluk gibi.

'ayn-i yaḫîn Doğruyu görme.

'ayn-i zemzem Zemzem gibi.

ayrı Ayrı.

ayrı düş- Ayrı düşmek.

ayrıl- Ayrılmak.

ayrılabil- Ayrılabilmek, ayrılmayı becermek.

'ayş A. Yaşama.

'ayş-i 'arîz Geniş yaşama.

'ayş u dem eyle- İçki içip keyif yapmak.

'ayyār A. Hilekâr.

'ayyār-āne A.F. Hilekâr gibi.

az Az.

a'zā A. Organlar, üyeler.

'azāb A. İşkence, keder.

azacıḫ Azıcık.

āzāde F. Hür, serbest.

āzādelik Hürlük.

āzād et- Kurtarmak, özgür bırakmak.

'azā'im A. Bir işi başarmak, bir şey elde etmek için okunan dualar.

āzār F. İncitme, kırılma.

āzār et- İncitmek.

'azb-i furāt Suyun tatlılığı.

Azerbaycān F. Azerbaycan.

'azîm-i şeh-rāh-ı beḫā Kalıcılığın büyük yolunun ulusu.

'azl-i bî-hengām Vakitsiz işten çıkarma.

'azm et- Azmetmek, yönelmek.

'azm eyle- Azmetmek, yönelmek.

'azm eylemek Azmetmek.

'azm-i cevlān eyle- Dolaşma azmi göstermek.

'azm-i çemen-zār Çimenlik azmi.

'azm-i naḫl-sitān Hurma bahçesinin azmi.

'azm-i rāmî Boyun eğdiren karar.

‘**azm-i sefer** Sefer azmi.
‘**azm-i şitâb** Acele karar.
âzürde *F.* İncinmiş, kırılmış.
bâ *A.* “B” harfinin Arapça okunuşu.
bâb *A.* Kapı.
babalı kızlı Baba ve kız.
Bâbek *F.* Sasanî Devleti’ni kuran
Ardışîr-i Bâbekân’ın
büyükbabası olan, İran’da
hüküm süren padişahlardan biri.
bâ-berât *F.A.* Berat ile.
bâb-ı himem Gayretler kapısı.
bâb-ı himem-i hudâygân Ulu
padişahın himmet dolu kapısı.
bâb-ı iclâl Büyüklük kapısı.
bâb-ı kaçır Saray kapısı.
bâb-ı luţf İyilik kapısı.
bâb-ı refî Yüce kapı.
bâb-ı sa‘âdet Mutluluk kapısı.
bâb-ı vâlâ Yüce kapı.
Bâbil *A.* Bugün Irak’taki Hille şehrinin
topraklarının bir kısmı üzerinde
kurulan, büyücüler şehri olarak
bilinen ve çok gelişmiş olan
şehir.

bâc *F.* Vergi.
bâc-ḥâh *F.* Vergi isteyen.
bâdâm *F.* Badem.
bâd-bân *F.* Yelken.
bâde *F.* Şarap.
ba‘dehu *A.* Ondan sonra.
bâde-i al Kırmızı şarap.
bâde-i gül-reng Gül renkli şarap.
bâde-i naḥvet Kibir şarabı.
bâde-i nev Yeni şarap.
bâde-i sâkî Sakinin şarabı.
bâde-i şîrîn-güvâr Tadı hoş olan şarap.
bâde-veş *F.* Şarap gibi.
ba‘de-zâ *A.* Bundan sonra.
ba‘de-zân *A.* Bundan sonra.
ba‘d-ezîn *A.* Bundan sonra.
bâdî *A.* Sebep.
bâd-i ah-ı serd Soğuk ah rüzgârı.
bâd-i bahâr Bahar rüzgârı.
bâd-i bürüt Bıyık yeli.
bâd-i cennet Cennet rüzgârı.
bâd-i elem Keder rüzgârı.

bād-i ḥazān-ı tefrîkât Seçilmiş
sonbahar rüzgârı.

bād-i nesîm Sabah rüzgârı.

bād-i şabā Doğudan esen hafif rüzgâr.

bād-i şabā-yı feyz Doğudan esen
bereketli rüzgâr.

bād-i semûm-ı ah Ahın sam yeli.

bād-i semûm-ı sâhât Açık yerlerdeki
sam yeli.

bād-i semûm-ı saṭvet Şiddetli sam yeli.

bād-i şubḥ Sabah rüzgârı.

bād-i vezân Esen rüzgâr.

bād-zen *F.* Yelpaze.

bâğ *F.* Bağ.

bâğ-bân *F.* Bahçıvan.

bâğ-bân-ı ğalaṭ-kâr Yanılan bahçıvan.

bâğ-bân-ı girân-dest-i mâye Eli ağır
bahçıvanın yaradılışı.

bâğ-çe *F.* Bahçe.

bâğ-çe-i ḥaşmet Büyük bahçe.

bâğ-çe-i luṭf İyilik bahçesi.

bâğ-çe-i pāk Temiz bahçe.

bâğ-ı bahār Bahar bağı.

bâğ-ı bed-ḥāh Her işin fenalığını
isteyenin bağı.

bâğ-ı behişt Cennet bağı.

bâğ-ı cāh u ḥaşmet Makam ve görkem
bağı.

bâğ-ı cihān Dünya bağı.

bâğ-ı feraḥ Ferah bağı.

bâğ-ı ḥüsn Güzellik bağı.

bâğ-ı ihyā' Canlandırılmış bağ.

bâğ-ı İrem Âd kavmi
hükümdarlarından Şeddâd'ın
yaptırdığı ve yapımının bittiği
gün batan cennet.

bâğ-ı luṭf Güzellik bağı.

bâğ-ı meserret Sevinç bağı.

bâğ-ı pür-behcet Sevinç dolu bağ.

bağır Bağır.

bâğ-ı rezm Kavga bağı.

bağışla- Bağışlamak.

bağla- Bağlamak.

bağlı Bağlı.

bağteten A. Birdenbire.

bahā *F.* Kıymet, bedel.

bahā' A. Zariflik.

bahāne *F.* Bahane.

bahāne bul- Bahane bulmak.

bahāne-i nūş-ı şarāb Şarap içme bahanesi.

bahār *F.* Bahar.

bahār-ān *F.* İlkbahar günleri.

bahār-ı nev-res Yeni başlayan bahar.

bahār-ı zevk u şādî vü tarāb Zevk, memnuniyet ve şenlik baharı.

bahāriyye *F.* Bahar kasidesi.

bā-ḥayf *F.A.* Hayıflanma ile.

baḥīl *A.* Cimri.

baḥr *A.* Deniz.

baḥr-i ‘aṭā’ Bahşiş denizi.

baḥr-i ‘aṭıfet İyilik denizi.

baḥr-i eşk Gözyaşı denizi.

baḥr-i re’fet ü iḥsān Merhamet etme ve iyilik denizi.

baḥr-i ‘ummān Büyük deniz.

baḥr-i zehḥār-ı mürüvvet İnsaniyetin dalgalı denizi.

baḥş *A.* Bahis.

baḥş edebil- Bahsedebilmek.

baḥş-i pāk Temiz söz.

baḥş *F.* Bağış.

baḥşāyiş *F.* Bağışlayış.

baḥşende *F.* Bağışlayan.

baḥşende-i yegāne Tek bağışlayan.

baḥş et- Bağışlamak.

baḥş eyle- Bağışlamak.

baḥş eyleyebil- Bağışlayabilmek.

baḥşiş *F.* Bahşiş.

baḥşiş eyle- Bağışlamak.

baḥşiş-i envār Işıkların bahşişi.

baḥşiş-i zer Altın bahşişi.

baḥt *F.* Talih.

baḥt-ı bî-çāre Çaresiz talih.

baḥt-ı bî-vefā Vefasız talih.

baḥt-ı cüvān Açık talih.

baḥt-ı daḡal-bāz Hileci talih.

baḥt-ı dūn Alçak talih.

baḥt-ı erbāb-ı dil Gönül erbabının talihi.

baḥt-ı ḥābīde Uyumuş talih.

baḥt-ı sa‘ādet Mutluluk talihi.

baḥt-ı sa‘īd İyi talih.

baḥt-ı ser-keş İnatçı talih.

baht-ı siyāh Kara baht.
baht-ı ʔālī ‘Doğan talih.
baht-ı tîre Kara talih.
baht-ı vārūn Ters talih.
baht-ı yārî Dostluk talihi.
bā-ḥuşūş *F.A.* En çok.
bā-ḥuşūşā *F.A.* En çok.
ba’îd *A.* Uzak.
bā’iş *A.* Sebep olan.
bā’iş-i ārāyîş-i ‘ālem Dünya süsüne sebep olan.
bā’iş-i şādî Sevince sebep olan.
bā’iş-i şevḳ-i cedîd Araban Kürdî makamına sebep olan.
baḳ- Bakmak.
baḳabil- Bakabilmek.
baḳıl- Bakılmak.
baḳış Bakış.
Bāḳî *A.* 1599’da ölen, Kanuni mersiyesi ünlü olan Türk Divan Edebiyatı şairi.
baḳla-yı ḥamḳā Semizotu.
baḳmaḳ Bakmak.
bāl *F.* 1. Kanat. 2. Boy bos.

bālā *F.* Yüksek.
bālā-bülend-ān *F.* Uzun boylular.
bālā-ter *F.* Daha yüksek, en yüksek.
bālā-yı sipîhr Talih yüksekliği.
bālā-yı şafaḳ Şafağın yüksekliği.
bāl-i hümā-yı perîde Uçmuş devlet kuşunun kanadı.
bālîn *F.* Yastık.
bālîn-i ḥāb-ı ‘işve İşve uykusunun yastığı.
bālîn-i siper Siper yastığı.
bāl-i piristū-beçe Kırlangıç yavrusunun kanadı.
bāl-i semender Ateşte yaşayan masal hayvanının kanadı.
bālîş *F.* Yastık.
bālîş-i zer-tār Sırma yastık.
bā-luṭf-ı Ḥudā Tanrı’nın iyiliği ile.
bām *F.* Çatı.
bā-mülk-i yemîn Birinin mülkü olan cariye ile.
baña Bana.
bang-ı ceres Çan sesi.
bang-ı el-ḥamd Hamdetme sesi.

bang-ı hürüs-ı fâli' -i bîdâr Açık talihli
horozun sesi.

bang-ı nefir-i şavvet Şiddetli cemaatin
sesi.

bânî A. Yapan, eden.

bânü-yi mihr-i ferruḥ-fâl Bahtı açık
güneş gibi kadın.

bar Çağ. Var.

bâr F. 1. Yük. 2. Defa.

bar- Çağ. Varmak.

bārān F. Yağmur.

bārān-ārā F. Yağmuru süsleyen.

bārek-Allah A. Mübarek olsun!

bār-gāh-ı nüh-ḳıbāb-ı āsmān Göğün
dokuz kubbesinin izinli girilecek
yeri.

Bārî A. Yaratıcı.

bārî F. Bari.

bār-i cefā Eziyet yükü.

bār-i ḡamm Keder yükü.

bār-i girān Ağır yük.

Bārî-i muşavver Tasarlanmış yaratıcı.

bārîk F. Nazik, ince.

bārîḳ A. Parıldayan.

bārîḳa-yı ḥirmen-i āşüb Kargaşa
ağılının şimşeği.

bārîḳa-yı ḥüsn Güzellik şimşeği.

bārîḳa-yı şavvet Şiddetli şimşek.

bār-i miḥnet Eziyet yükü.

bār-i nigāh Bakış yükü.

Bārî-Te'ālā A. Allah.

barmaḳ Çağ. Varmak.

bārū F. Kale duvarı.

bārūd F. Barut.

bāşır A. Gören.

basîṭ-i arz Yerin düzü.

basṭ-ı 'adl ü iḥsān Doğruluk ve iyilik
yayma.

basṭ-ı dü-cihān İki dünyayı açma.

basṭ-ı simāṭ Sofrayı yayma.

bāsūr A. Basur.

baş Baş.

baş eḡ- Baş eğmek.

başḳa Başka.

başḳadın Üçüncü Ahmed'in ilk
hasekisi Emetullah Sultan.

başla- Başlamak.

baştarda İt. Bir çeşit savaş gemisi.

baḥḥā' A. Medine'nin eski adı.

bāḥl A. Boş, çürük.

baḥḥ-ı mey Şarap sürahisi.

baḥḥ-ı şahbā Şarap sürahisi.

baḥḥ-ı şarāb Şarap sürahisi.

bay Zengin.

bāyed F. Gerekli.

Baykara Timurlulardan Ömer Şeyh'in torunu ve Mirza Mansur'un oğlu olan, 1505'te ölen ve yaşarken sanatçıları bir araya getirmesi ile bilinen Hüseyin Baykara.

Baykara-meclis T.A. Baykara'nın meclisi.

bayrak F. Bayrak.

bayrak-bend F. Bayrak ipi.

bayram Bayram.

bāz F. Açık, açma.

ba'z A. Bir şeyin küçük kısmı.

bāzār F. 1. Pazar. 2. Alışveriş.

bāzār-ı bahārān Bahar günlerinin alışverişi.

bāzār-ı hüner Hüner alışverişi.

ba'zı A. Birazı.

bāzîçe F. Oyuncak.

bāzū F. Pazı.

bāzū-yı dağ-dār Yaralı kol.

bāzū-yı himmet Gayret pazısı.

bāzū-yı iḥbāl Talih pazısı.

bāzū-yı nigāh Bakış gücü.

bāzū-yı zer Altın pazı.

be-bār-gāh-ı vezāret Vezirlik çadırına doğru.

be-bāzū-yı maḥabbet Sevgi gücüne doğru.

bebḡā A. Papağan.

Bebḡā A. 1008'de ölen Arap şair ve edebiyatçısı.

becā F. Uygun.

beççe F. Yavru.

beççe-i bülbul Bülbul yavrusu.

beççe-i muğ Ateşe tapanın çocuğu.

beççe-i pervāne Pervane yavrusu.

beççe-i sîmürḡ Anka yavrusu.

beççe-i sîmürḡ-ı celāl ü cāh Büyüklük ve mevki sahibi ankanın yavrusu.

beçe-i fāḥte-veş Üveyik yavrusu gibi.

bed F. Fena, kötü.

bedaḥṣān *F.* Horasan ile Hindistan arasında yer alan şehrin yakutları.

bedel *A.* Bedel.

beden *A.* Beden.

beden-i serv *Servi* gövdesi.

bedestān *F.* Değerli eşya ve mücevherlerin alınıp satıldığı çarşı.

be-dest-i ğamze Süzgün bakışla el ele.

bed-gū *F.* Dedikoducu.

bed-ḥāh *F.* Her işin fenalığını isteyen.

bed-ḥū *F.* Kötü huylu.

bedîd *F.* Meşhur.

bedîhe *A.* Düşünmeden söylenen güzel söz.

bed-mihr *F.* İnsaniyetsiz.

bedr-i tābān Parlak ay.

bedr-i tamām Dolunay.

be-ferruḥî *F.* Uğurluluğa doğru.

beğ *Bey.*

beğāyet *A.* Çok.

beğen- Beğenmek.

be-güşāde-āğūş *F.* Açılmış kucağa doğru.

beğ-zāde *T.F.* Bey oğlu.

be-ḥaḳḳ-ı behişt-i berîn En yüce cennetten Allah'a doğru.

behcet *A.* Sevinç.

behem *F.* Bir arada.

be-hem-ḥāl *F.F.A.* Her hâlde.

behey *Hey! Ey! Be!*

behişt *F.* Cennet.

behişt-i cāvidān Sonsuz cennet.

behişt-i heşt Sekiz cennet.

Behrām *F.* 420'de tahta çıkıp yirmi yıl kalan Sasanî hükümdarı.

behrām-şavlet *F.A.* Behrām'a saldırma.

bekām *F.* Amacına ulaşan.

bel *Bel.*

belā *A.* Bela.

belā-yı keşmekeş-i intizār Bekleme kavgasının belası.

belā-yı keyf Keyif belası.

belā-yı taḥammül Yüklenme belası.

bel bağla- Güvenmek, bel bağlamak.

Belh *F.* Şimdiki Afganistan'da bulunan, Asyanın en eski ve ünlü şehirlerinden biri.

belî *F.* Evet.

belki *F.* Belki.

bellü Belli.

bemm *A.* Telli çalgılara takılan tel.

ben (I) Ben, teklik birinci şahıs zamiri.

ben (II) Ciltteki leke, ben.

benān *A.* Parmaklar, parmak uçları.

benān-ı hāme-i müşkil-güşā Güç kaleminin parmak ucu.

benān-ı i 'tirāz İtirazın parmağı.

bend *F.* 1. Bağ. 2. Bent.

bende *F.* Kul.

bende-gān *F.* Kullar.

bende-i der-gāh Tekke kulu.

bende-i dīrīne Eski kul.

bende-i fermān Emir kulu.

bende-i fermān-ber Aldığı emri yerine getiren kul.

bende-i hāşş Özel kul.

bende-i kerem-dīde Cömertlik gören kul.

bende-i kūçek Köçek kulu.

bende-i mevrūş Miras kalmış kul.

bende-i nā-çīz Değersiz kul.

bende-i nā-kām Yoksun kul.

bende-perver *F.* Kul, köle besleyici.

bender-geh-i belāğat İyi şehir.

bend-gāh-ı hañçer-i fülād Çelik hañçerin bağlama yeri.

bend-i dil Gönül bağı.

bend-i gīsū-yı girih-dār Düğüm tutan saç örgüsünün bağı.

bend-i miyān Orta bağı.

bend-i niķāb Peçenin bağı.

bend-i zencīr Zincirin bağı.

bend-i zūlf Züluf bağı.

benefşe *F.* Menekşe.

benefşī *F.* Menekşe rengi.

benīk *F.* Çorap yapmada kullanılan adi ipek.

benli Benli, beni olan.

bennā' *A.* Yapı yapan mimar, dülger.

beñze- Benzemek.

beñzer Benzer.

beñzet- Benzetmek.

ber *F.* Üzere.

berā'at *A.* İyilik.

berāber *F.* Beraber.

berāt-ı 'izzet ü şān Şan ve şeref fermanı.
berāt-ı sūr Düşün fermanı.
berāyā A. Halk.
ber-bād F. Perişan.
ber-bād et- Berbat etmek.
ber-baṭṭ-ı nāhîd Venüs'ün çalgısı.
ber-cā F. Uygun.
ber-ceste F. Sağlam, yumuşak.
berçîde F. Devşirilmiş.
berde F. Esir.
ber-devām et- Daimî yapmak.
ber-devām ol- Devamlı olmak.
ber-devām kıl- Daimî yapmak.
Berehmen A. Brahma dininden olan.
ber-fermān-revā-yı şarḳ u ğarb Doğu ve batının fermanına uygun.
berg F. Yaprak.
ber-gerden F. Gerdan üzeri.
bergeşte F. Tersine dönmüş.
berg-i bîd-āsā Söğüt ağacı gibi yaprak.
berg-i gül Gül yaprağı.
berg-i gül-i ter Taze gül yaprağı.
berg-i semen Yasemin yaprağı.

berg-i şemşîr Kılıç gibi yaprak.
berg-rizān-ı ḥavādiş Haberin dökülen yaprağı.
berhem-beste F. Karışık bağlanmış.
ber-hevā F.A. Havaya gitmiş, kaybolmuş.
ber-ḥürdār-ı 'ömr-i cāvidān Sonsuz ömrün mutluluğu.
beri Beri.
berîn F. En yüce.
ber-kām F. İsteğine kavuşmuş.
ber-ḳarār F.A. Kararlı, yerli, devamlı.
berḳ-ı cehān Hızlı şimşek.
berḳ-ı felek-peymā Gökyüzünü ölçen şimşek.
berḳ-ı ḥirmen Şimşek ağılı.
berḳ-ı necābet Soyluluk şimşegi.
berḳ-ı tîġ-i cān-güdāz Acıma uyandıran kılıcın şimşegi.
berkit- Sağlamlaştırmak.
Bermekiyān Abbasîlerin ilk devirlerinde vezirlikte ve büyük memuriyetlerde bulunan bir soy, Bermekiler.

bermekiyy-i ‘aşr-ı ihsân u kerem
İyilik ve cömertlik yüzyılının
Bermeki’si.

ber-mezîd *F.A.* Arttırma üzerine.

ber-murâd *F.A.* İsteğine kavuşan.

bernâ *F.* Genç.

ber-pâ *F.* Ayakta.

berr *A.* Kara toprak.

berrâk *A.* Duru, berrak.

ber-sebîl-i istîmrâr Sürekli olan
sebilde.

ber-ţaraf et- Gidermek.

ber-ţaraf ol- Giderilmek.

berter *F.* Daha üstün.

berter-i a’ dâd-ı ânât-ı zamân Zamanın
anlarının en değerlisi.

berü *Beri.*

ber-vech-i kemâl Tam olduğu gibi.

ber-vefķ-ı merâm Anlatılmak istenene
uygun olarak.

bes *F.* Yeterli.

be-sa’ d *F.A.* Uğura, kutluluğa.

besle- Beslemek.

best *F.* Dügüm.

beste *F.* Beste.

beste-i nâz Naz bestesi.

beste-i nâz-ı hulûş İçtenlik nazının
bestesi.

beste-i zencîr Zencir usulü beste.

beste-kemer *F.* Bağlı kemer.

best-i ihsân İyilik düğümü.

beş Beş.

beşâret *A.* Müjde.

Beşiktaş Beşiktaş.

Beşîr Ağa Beşîr Ağa.

beş vakit Beş vakit.

be-vefķ-ı dil-hâh Gönlün istediğine
uygun olana.

beyân *A.* Anlatma, açık söyleme.

beyân edebil- Anlatabilmek.

beyân et- Anlatmak, açık söylemek.

beyân-ı inbisâţ Açılma beyanı.

beyân-ı nazm-ı şüh Şuh nazmı
söyleme.

beyâz *A.* Beyaz.

beyâz-ı gerden Boynun beyazı.

beyâz-ı gerden-i mînâ Mine boynun
beyazı.

beyn A. Ara, orta.

beyt A. 1. Beyit. 2. Ev.

beyt-i âteşîn-lehçe Ateşli dilin beyti.

beyt-i cennet Cennet beyti.

beyt-i dil Gönül beyti.

beyt-i dil-ārā Gönül süsleyen beyit.

beyt-i dil-ārā-yı feraḥ Sevinçli gönül süsleyen beyit.

beyt-i ḡarrā'-i dil-ārā Gönül süsleyen at beyti.

beyt-i girān-ḡadr-ı cihān-gîr Büyük hükümdarın kıymetli beyti.

beyt-i ḡazen Hüzün yurdu, hüzün evi, Yakup'un Yusuf Peygamber kaybolunca ağlamasından halk rahatsız olmasın diye şehir dışında yaptırdığı kulübenin adı.

beyt-i ḡazen-veş Hüzün evi gibi.

beyt-i ḡurrem Gönül açan beyit.

beyt-i ḡümāyūn Padişah ile ilgili beyit.

beyt-i intiḡāb Seçilmiş beyit.

beyt-i muşanna' Sanat eseri olmuş beyit.

beyt-i müselleḡ Verilmiş beyit.

beyt-i müsteḡnā Ayırı beyit.

beyt-i pāk Temiz beyit.

beyt-i pür-te'sḡr Çok etkili dokunaklı beyit.

beyt-i şerîf-i müteberrek Mübarek Kâbe.

beyt-i tāmm Eksiksiz beyit.

beytü'l-ḡazeli 'işve İşve gazelinin en güzel beyti.

beytü'l-aḡzān Hüzünler evi.

beytü'l-ḡaşîd Kasidenin seçilmiş en güzel beyti.

beytü'l-ḡaşîde Kasidenin seçilmiş en güzel beyti.

beytü'l-ḡaşîdi bî-bedel Kasidenin seçilmiş en güzel eşsiz beyti.

beytü'l-kütübi 'ālî Yüce kütüphane.

beyzā' A. Bembeyaz, çok beyaz.

beyzā'-i çeşḡ Gözün çok beyazı.

beyzā'-i māḡ Ayın çok beyazı.

bezen- Bezenmek, süslenmek.

bezl A. Bol bol verme, saçma.

bezl et- Bol bol vermek, saçmak.

bezl eyle- Bol bol vermek, saçmak.

bezm F. İçkili, eğlenceli meclis.

bezm-dîde F. Meclis görmüş.

bezm-gāh *F.* Eğlence yeri.
bezm-i ‘ālem Dünya meclisi.
bezm-i ‘ālī Yüce meclis.
bezm-i celāl Ululuk meclisi.
bezm-i Cem Şarap meclisi.
bezm-i Cemşîd Şarap meclisi.
bezm-i cihān Dünya meclisi.
bezm-i çemen Çimenlik meclisi.
bezm-i ehl-i ṭab Yaradılış ehlinin meclisi.
bezm-i ezel Ezel meclisi.
bezm-i gül-zār Gül bahçesi meclisi.
bezm-i hāşş Özel meclis.
bezmi hāşşe’l-hāşş Allah’ı mutlak varlık olarak kabul edenlerin meclisi.
bezm-i hümāyūn Kutlu meclis.
bezm-i hūsn Güzellik meclisi.
bezm-i imtiyāz Ayrıcalık meclisi.
bezm-i ḳurb Yakınlık meclisi.
bezm-i mey İçki meclisi.
bezm-i midḥat Övgü meclisi.
bezm-i miḥnet Sıkıntı meclisi.
bezm-i nūş-ā-nūş İçki meclisi.

bezm-i ṣadr-ı kām-rān Mutlu sadrazamın meclisi.
bezm-i ṣafā’-baḥş Gönle rahatlık veren meclis.
bezm-i ṣarāb Şarap meclisi.
bezm-i ṣehen-ṣāh Büyük şahın meclisi.
bezm-i ṣevḳ İsteme meclisi.
bezm-i taḥḳîḳ Araştırma meclisi.
bezm-i ṭarab Müzikte bir makam.
bezm-i vaşl Kavuşma meclisi.
bîḥār A. Denizler.
bıraḳ- Bırakmak.
bîzā’at A. Sermaye.
bî-āb *F.* Susuz.
bî-āmān *F.* Amansız.
bî-baḥt *F.* Talihsiz.
bî-bāk *F.* Korkmayan.
bî-bedel *F.A.* Benzersiz.
bî-cā *F.* Yersiz.
bî-cān *F.* Cansız.
biç- Biçmek.
bî-çāre *F.* Çaresiz.
biçil- Biçilmek.
biçin- Biçinmek.

bîd *A.* Yok olma.

bî-dād *F.* 1. Zulüm. 2. Zalim.

bîdār *F.* Uyanık, uyumayan, uykusuz.

bîdār-ı elem Üzüntü uyanığı,
üzüntüden uykusuz.

bî-derd *F.A.* Dertsiz.

bî-dest *F.* Eلسiz.

bî-dil *F.* Gönüلسüz.

bî-edeblik Edepsizlik.

bî-gāh *F.* Vakitsiz.

bî-gāne *F.* İlgisiz.

bî-gāne-meşreb *F.F.A.* Kayıtsız huylu.

bî-gāne-meşrebā *F.F.A.* Ey kayıtsız
huylu!

bî-gāreż *F.A.* Garezsiz.

bî-gümān *F.* Kuşkusuz.

bî-güneh-gîr *F.* Günahsız tutan.

bih *F.* İyi.

bîh *F.* Kök.

bî-ħaber *F.A.* Habersiz.

bî-ħadd *F.A.* Sınırsız.

bî-ħalet *F.A.* Durumu olmayan.

bî-ħamdi'l-lah Allah'a şükürler olsun.

bîhbūd *F.* İyi, sağlam.

bî-hūde *F.* Boş yere.

bî-ħūş *F.* Şaşkın, sersem.

Bihzād *F.* Şirin'in aşığı Ferhad'ın
babası olan ünlü ressam.

bî-îmān *F.A.* İnanmama.

bî-îmtinān *F.A.* İyiliğı başa kakmama.

bî-ķadr *F.A.* Değersiz.

bî-kār *F.* İşsiz, güçsüz.

bî-ķarār *F.A.* Kararsız.

bî-keder *F.A.* Üzüntüsüz.

bî-kes *F.* Kimsesiz.

bî-kes-ān *F.* Kimsesizler.

bikr *A.* El sürülmemiş.

bikr-i fikr İlk olarak söylenen fikir.

bî-ķuşūr *F.A.* Kusursuz, eksiksiz, tam.

bî-ķuşūr-ı i' dād Hazırlamanın
kusursuzu.

bil- Bilmek.

bî'l-cümle Hep, bütün, toptan.

bilā-imhāl *A.* Hiç vakit geçirmeden.

bilā-kesr *A.* Kırılmasız.

bilā-mübālağa *A.* Abartısız.

bilā-şekk *A.* Şüphesiz.

bildir- Bildirmek.

bile Da, de, dahi.
bile Çağ. İle, birlikte, beraberce.
bilekli Bileği olan.
bilebil- Bilebilmek.
bî-lezzet *F.A.* Tatsız.
bi'l-farż Diyelim ki.
bi'l-fi'l Gerçekten.
bilin- Bilinmek.
billah *A.* Allah için.
billahi *A.* Allah için.
billūr *A.* Kristal.
bilmek Bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak.
bilūr *F.* Billur.
bîm *F.* Korku.
bîmār *F.* Hasta.
bîmār-ı hicrān Ayrılık hastası.
bî-mecāl *F.A.* Dermansız.
bî-meded-i dāne-i dām Tuzaktaki yeme acımayarak.
bîm-i 'ases Bekçi korkusu.
bîm-i cān Can korkusu.
bîm-i ğamze Süzgün bakış korkusu.
bî-mihr *F.* Sevgisiz.

bî-minnet *F.A.* İyilik sahibi.
bîm-i ser-i şemşîr-i dıraḥşān Parlak kılıcın ucunun korkusu.
bî-mişl *F.A.* Benzersiz.
bî-muḥābā *F.* Çekinmeden.
bî-mürüvvet *F.A.* Mürüvvetsiz.
biñ Bin.
bin- Binmek.
binā' *A.* 1. Yapı. 2. Kurma, yapma.
bînā *F.* Gören, görücü.
binā' kıl- Yapmak, kurmak.
bî-nān *F.* Ekmeksiz.
binā' ol- Yapılmak, kurulmak.
bînā-yi bî-'adîl Benzersiz yapı.
binā-yi çarḥ Yuvarlak yapı.
binā-yi dil-keş Gönül çekici yapı.
binā-yi 'izz ü şān Değer ve şöret yapısı.
bî-naẓîr *F.A.* Benzersiz.
bî-nemek *F.* Tuzsuz, lezzetsiz, tatsız.
bî-nevā *F.* Zavallı.
bî-niḳāb *F.A.* Peçesiz.
bîniş *F.* Görüş, görme yeteneği.
bî-nişest *F.* Oturmayan.

bî-niyâz-ı ‘**arż-ı hâl** Yalvarması
olmayan dilekçe.

bintü’l-ineb Üzümün kızı, şarap.

bî-nûr *F.A.* Işıksız.

biñ yüz kırk Bin yüz kırk.

biñ yüz on dört Bin yüz on dört.

bî-pervâ *F.* Korkusuz.

bir Bir.

bî-raḥm *F.A.* Acımasız.

birâż *A.* Az şey.

bir bir Birer birer.

birbiri Karşılıklı olarak bir diğeri.

Bircîs *A.* Jüpiter; Zeus.

Bircîs-fıḥnat *F.A.* Zeus’un kavrayışı.

Bircîs-i çarḥ Gökyüzündeki Jüpiter.

Bircîs-i felek Gökyüzündeki Jüpiter.

birden Bir defada.

bî-renc *F.* Sıkıntısız.

bî-reng *F.* Renksiz.

birer Herkese bir.

biri Bir tanesi.

biricik Bir kez, tek sefer.

birik- Birikmek.

birisi Herhangi bir kimse.

birkaç Birkaç.

bir laḥza Kısa bir süre, bir an.

birle *Çağ.* İle.

birlet- Yerle bir etmek.

bir nice Bir hayli, birçok.

bir tek Yalnız bir.

bîrûn *F.* Dışarı.

bî-şadâ *F.A.* Sessiz.

bir zamân Belirli bir süre, biraz.

bisâṭ *A.* Kilim, minder, döşeme, keçe,
yaygı.

bî-ser *F.* Başızsız.

bister *F.* Yatak, döşek.

bister-i iḳbâl Mutluluk yatağı.

Bîsütûn *F.* Ferhad’ın sevgilisi Şirin’e
kavuşmak için Kemaşah
civarında deldiği dağ.

bîsütûn-ı feyz-i aşḳ Aşk bereketinin
dağı.

bî-şâ’ibe *F.A.* Lekesiz, kusursuz,
eksiksiz.

bî-şekk *F.A.* Şüphesiz.

bîşe-zâr-ı saṭvet Güçlülük ormanı.

bî-şu‘ūr *F.A.* Şuursuz, idraksiz, düşüncesiz.

bî-şübhe *F.A.* Şüphesiz.

bî-şümār *F.* Sınırsız, sayısız, pek çok.

bit- Bitmek.

bî-ta‘ab *F.A.* Sıkıntısız, zahmetsiz.

bî-tāb *F.* Bitkin, yorgun.

bî-tîğ-i girān-saṭvet Kılıçsız katı güçlülük.

bitir- Bitirmek.

bî-tîr-i belārek Okla kılıç.

bî-vefā *F.A.* Vefasız, hayırsız; dönek.

bî-vefālîk Vefasızlık.

bî-vücūd *F.A.* Bedensiz.

biz Çokluk birinci kişiyi gösteren söz.

bîzār *F.* Rahatsız, bıkmış, usanmış, küskün.

bî-zevraḡ-ı şahbā Kayıksız şarap.

bi’z-zarūre İster istemez.

bi’z-zāt Kendi, kendisi.

Boğaz İstanbul Boğazı.

boru Bir yerden başka bir yere sıvı, gaz gibi şeyleri aktarmaya yarayan, içi boş, uçları açık, uzun ve dar silindir.

bostān *F.* Sebze bahçesi.

boy Bir şeyin tabanı ile en yüksek noktası arasındaki uzaklık.

boyan- Boyanmak.

boy göster- Boy göstermek.

boylu Boyu olan.

boyun Gövdenin başla omuz arasında kalan kısmı.

boz- Bozmak.

böyle Bunun gibi, buna benzer.

böylece Böylece.

bu Yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren söz.

Bū *A.* Baba.

Bū ‘Alī *A.* İbn-i Sina.

Bū ‘Alī Sînā *A.* İbn-i Sina.

būd *F.* Varlık.

bu ‘d *A.* Uzaklık.

bugün İçinde bulunulan gün.

Bū Hanîfe *A.* Hanefiliğin imam ve müçtehidî Noman-ibn-i Sabit.

buhrān *A.* Bunalım, kriz.

Buhterî *A.* 819’da doğup 897’de ölen büyük bir Arap şairi.

buḥūl A. Cimrilik.

Bū İshāḳ İsmā'īl Efendi İshak'ın babası İsmail Efendi, İsmail Hakkı Bursevî.

buḳ'a-yı nāzūk İnce yer.

bul- Bulmak.

bulabil- Bulabilmek, bulmayı becermek.

buldārī Bir çeşit giysi, kumaş.

buldur- Buldurmak.

bulmağ Bulmak.

bulmaḳ Bulmak.

bulun- Bulunmak.

bulunmağ Bulunmak.

būm F. Baykuş.

būm-ı şeb Gecenin baykuşu.

bunca Epey, çok.

bur- Burmak.

burc A. Burç.

burc-ı āgūş Kucak burcu.

burc-ı beden Gövde burcu.

burc-ı celāl Ululuk burcu.

burc-ı dil Gönül burcu.

burc-ı ḥamel Koç burcu.

burc-ı 'izz ü devlet Değer ve talih burcu.

burc-ı kemāl Olgunluk burcu.

burc-ı nev Yeni burç.

burc-ı şeref Şeref burcu.

burc-ı tev'emān İkizler burcu.

burc-ı zū-cesed-eyn İkizler burcu.

burhān A. Reddedilemeyecek kanıt, delil.

burhān-ı lüzūm-ı 'aql Akıl gerekliliğinin ispatı.

burhān-ı mübîn Açıklayıcı delil.

burūc-ı āf-tāb Güneş burçları.

burunda ḥelvā ḳoḳması Bir inanışa göre, helva ortada yokken, pişirilmiyorken burna helva kokusu gelmesi yakınlarından birinin öleceği anlamına gelir. Bu yüzden helva koktu mu ya da akla helva geldi mi hemen pişirilerek ölümün önü alınmaya çalışılır.

būs F. Öpme, öpücük, öpüş.

būse F. Öpme, öpücük, öpüş.

būse et- Öpmek.

būse eyle- Öpmek.

büse-i cān-baḥṣ Cana can katan
öpücük.

büse-i dāmān Etek öpmek.

būs et- Öpmek.

būs eyle- Öpmek.

būs-i dāmān Etek öpmek.

būs-i dehān-ı yār Sevgiliyi ağzından
öpme.

būs-i la'l Kırmızı dudağı öpme.

būs-i leb Dudaktan öpme.

būs-i riḳāb Boyun öpme.

būs-i süm-i raḥṣ Atın toynağını öpme.

büstān *F.* Gül ve çiçek kokularının çok
olduğu yer, bahçe.

Bū Ṭayyib *A.* İslam sonrası Arap
şairlerinin en büyüklerinden biri
olan 699 yılında doğan Ahmed
el-Mütenebbi.

büy *F.* Koku.

büyā *F.* Güzel kokulu.

büy-i aḥlāk Ahlak kokusu.

büy-i āşinā Tanıdık koku.

büy-i bahār Bahar kokusu.

büy-i cinān Cennetlerin kokusu.

büy-i ḡonce Gonca kokusu.

büy-i ḡonce-i zikr Anılan goncanın
kokusu.

büy-i gül Gülün kokusu.

büy-i ḡāb Rüya kokusu.

büy-i ḡulḳ Huy kokusu.

büy-i maḡabbet Sevgi umudu.

büy-i nev-bahār İlkbahar kokusu.

büy-i pîrehen Gömlek kokusu.

büy-i şahbā-veṣ Şarap kokusu gibi.

büy-i sünbül Sümbül kokusu.

büy-i şarāb-ı leb-i dil-cū Gönül çeken
dudağın şarabının kokusu.

büy-i yāsemen Yasemin kokusu.

buyur- Buyurmak.

buz Donmuş su.

buzlan- Buzlanmak.

bük- Bükmek.

bü'l-‘aceb Çok tuhaf.

bü'l-‘ayyārü efsün-ger Çok düzenbaz
büyücü.

bülbül *A.* Güzel öten kuş, bülbül.

bülbül-i bāḡ-ı belāḡat Güzel söz
söyleme bağının bülbülü.

bülbül-i dīvāne Deli bülbül.

bülbül-i güyā Öten bülbül.

bülbül-i gül-zār-ı ev ednā Muhammed
Peygamber'in Allah'a iki yay
kadar veya daha yakın olduğu
gül bahçesinin bülbülü.

bülbül-i nālān İnleyen bülbül.

bülbül-i şermende Utangaç bülbül.

bülbül-i şevk u neşāt Sevinç ve neşe
bülbülü.

bülbül-i şeydā Çıldırılmış bülbül.

bülbül-i zār İnleyen bülbül.

bülbül-nevā *A.F.* Bülbül sesi.

büldān *A.* Şehirler, memleketler, iller.

büldān-ı eṭrāf Çevre iller.

bü'l-düzdi ciger-dār Yürekli hırsız.

bülend *F.* Yüksek, yüce.

bülend-aḥter *F.* Yıldızı yüksek, talihi
uygun.

bülend-eyvān *F.* Yüksek çardak.

bü'l-ḥālet Durum.

bü'l-kāşānei nūr Işığın mükemmel
köşkü.

bün-i müy Kıl kökü.

bün-i saḥt Kuvvetli kök.

bün-i yemm Denizin dibi.

bünyād *F.* 1. Asıl, esas, temel. 2. Bina,
yapı.

bünyād-efgen *F.* Yapı yıkan.

bünyād-ı sāmān Düzenin temeli.

bünyād-ı sūr Hisar yapısı.

bünyān-ı devlet Talih yapısı.

bürd *A.* Bir çeşit çubuklu kumaş aba.

bürîde *F.* Kesilmiş.

bürîd-i müjde-i elṭāf Müjdesi kesilmiş
iyilikler.

bür' -i tamām Hastanın iyileşmeye yüz
tutması.

bürüdet *A.* Soğukluk.

bürün- Bürünmek.

bür'ü's-sa'a Güçsüzlüğün düzelmeye
başlaması.

büt *F.* Put; put gibi güzel.

bütān *F.* Güzeller.

bütān-ı Keşmîr Keşmir'in güzelleri.

büt-i āmāl Dileklerin putu.

büt-i 'aṭṭār Aktar güzeli.

büt-i bî-gāne Yabancı güzel.

büt-i dil-cü-yı maḥabbet Sevgi
güzelinin putu.

büt-i Efrenc Avrupalı güzel.

büt-i mûm Mumdan put.

büt-i nâzende Nazlı güzel.

büt-i ser-keş İnatçı güzel.

büt-i şannâz Alaycı güzel.

büt-i Tersâ Hristiyan güzeli.

bütün Eksiksiz, tam.

Büveyh *F.* Kurucusu, eski Sâsânî İmparatorlarının soyundan geldiğini iddia eden Ebû Şûcâ Büveyh olan ve X. yüzyılda İran'da kurulmuş Şii hanedan ve devlet. Yaklaşık yüz yıl İran ve Irak'ta hüküm süren, temel fikir ve düşünceleri Ashâb-ı Kirâm düşmanlığına dayanan, oyun, eğlence ve içki âlemlerine düşkün bir hayat süren, Büveyhoğulları Devleti, halifelere ve Sünni Samanoğulları ile Gazneliler ve Selçuklulara karşı hareket ederek İslâm birliğinin bozulmasına sebep oldular.

büyük Küçük karşıtı.

büyüt- Büyütmek.

câ *F.* Yer, mevki, mekân.

cādū *F.* Cadı, sihirbaz, büyücü.

Ca'fer *A.* Abbasîler'in ilk dönemlerinde vezirlik yapan Bermekilerdendir.

Ca'fer-i hâtem-şiyem Cömert huylu Cafer.

Ca'fer-i zamân Zamanın Cafer'i.

câh *A.* İtibar, makam.

câh-i iftihâr Övünme mevkisi.

câ'iz *A.* Olabilir, olur.

câm *F.* Sırça, cam; bardak, kadeh, şişe ve toprak cinsinden şarap kadehi.

câme *F.* Elbise, çamaşır.

câme-hâb *F.* Yatak.

câme-hâb-ı sîne Göğsün yatağı.

câme-i faşl-ı bahārân Baharların mevsiminin elbisesi.

câme-i fetḥ Fetih elbisesi.

câme-i iqbâl Mutluluk elbisesi.

câme-i reng Renk elbisesi.

câme-i sebz Yeşil elbise.

câme-i ta'bir Yorumlama elbisesi.

câme-i yek-tâ Benzersiz elbise.

câmeli Elbiseli.

cām-ı bāde Şarap kadehi.

cām-ı Cem Doğu mitolojisinde şarabın
icatçısı sayılan Cem'in, üzerinde
yedi yazı olan sihirli kadehi.

cām-ı der-keşide Çekilmiş kadeh.

cām-ı dil-i zār Ağlayan gönlün kadehi.

cām-ı emel Arzu kadehi.

cām-ı erguvān Erguvan şişesi.

cām-ı firūze-reng Gök mavisi kadeh.

cām-ı lāle-gūn Lale renginde kadeh.

cām-ı la'l-fām-ı zümür-rūd-nigār
Zümrüt resminin kırmızı renkli
camı.

cām-ı la'l-i yār Sevgilinin kırmızı
kadehi.

cām-ı leb Kırmızı şarapla dolu kadehe
benzeyen dudak.

cām-ı levend-āne Hızlı kadeh.

cām-ı mevvāc-ı hidāyet Doğru yol
göstermenin dalgalanan kadehi.

cām-ı mey Şarap kadehi.

cām-ı mey-i telh Acı şarap kadehi.

cām-ı muşaffā Parlak kadeh.

cām-ı neşāf Mutluluk kadehi.

cām-ı şafā' Sıfık kadehi.

cām-ı şāf-ı revzen Pencerenin temiz
camı.

cām-ı şarāb Şarap kadehi.

cām-ı tehī Boş kadeh.

cāmi' A. Cami.

cāmi' -i 'ālī Yüce cami.

cāmi' -i enver Çok parlak cami.

cāmi' -i pāk-i Ayasofiyeye Ayasofya'nın
temiz camisi.

cāmi' -i zî-şān Şerefli cami.

cān *F.* Can, ruh.

cānā *F.* Sevgilim, ey sevgili!

cānān *F.* Sevgili.

cānāne *F.* Sevgili.

cān at- Can atmak.

cāna yakın Sevimli.

cān-be-kef *F.F.A.* Canın avucunda.

cānfes *F.* İpek kumaş.

cān-feşānliḡ Bir dava uğruna canını
verme durumu.

cān-fezā *F.* Can arttıran, gönle ferahlık
verici, cana can katıcı.

cān-ı 'adū Düşmanın canı.

cān-ı cihān Dünyanın canı.

cān-ı hamūl Dayanıklı can.
cānına cān kat- Yaşama gücünü arttırmak.
cānına minnet Canına minnet!
cān-ı nā-şabūr Çok sabırlı olmayan can.
cān-ı nā-şekībā Sabırsız can.
cān-ı şeydā Deli can.
cān-ı Züleyhā Züleyha'nın canı.
cānib A. Taraf, yön, yan.
cān-şikār F. Can avlayıcı, can alıcı, Azrail.
cān ver- Can vermek.
cārî A. Akan, geçen, yürüyen.
cārū F. Süpürge.
cārūb F. Süpürge.
cārūb-keş F. Süpürücü.
cārū-keş F. Süpürücü.
cārū-yı maḥabbet Sevgi süpürgesi.
cāvid F. Daima kalacak olan, sonrasız, ebedî.
cāvidān F. Daima kalacak olan, sonrasız, ebedî.
cāy F. Yer.

cāy-gāh-ı qarār et- Yer almak.
cāy-gāh-ı şeref Şeref makamı.
cāy-i bî- 'adīl Benzersiz yer.
cāy-i bî-bedel Bedelsiz yer.
cāy-i dil-ārā Gönül süsleyen yer.
cāy-i dil-cū Gönülün aradığı yer.
cāy-i dil-güşā İç açıcı yer.
cāy-i feyz-baḥşā-yı dil-i 'āşık Âşık gönülün bolluk bağışlayan yeri.
cāy-i girîz Kaçma yeri.
cāy-i güzer Geçiş yeri.
cāy-i ḥarāb Harap yer.
cāy-i laṭīf Hoş yer.
cāy-i meserret-vāye Sevinç kısmetlisi yer.
cāy-i muḥaddes Kutsal yer.
cāy-i müferriḥ Ferahlık veren yer.
cāy-i neşāṭ-efzā Sevinç arttıran yer.
cāy-i nüzhet-efzā Eğlenceli, gönül açan yer.
cāy-i pāk Temiz yer.
cāy-i şafā-baḥşā Eğlendiren yer.
cebhe A. Cephe.
cebhe-i aḥbāb Dostların yüzü.

cebhe-i hürşîd Güneş'in yönü.

cebhe-i Keyvân Satürn tarafı.

cebhe-i pāk Temiz yüz.

cebîn A. Alın.

cebîn-fersā F. Yüz süren.

cebîn-i hüsrevân Padişahların alını.

cebîn-i mâh Ayın alını.

cebîn-i necm-i baht Talih yıldızının alını.

cebîn-i şubh-ı nūrânî Nurlu sabahın alını.

cebr A. Zor, zorlama.

Cebrâ'îl A. Cebrail.

cedd-be-cedd A.F.A. Büyükbabadan büyükbabaya geçerek.

cedd-i 'âlî-şân Yüce şanlı ata.

cedîd A. Yeni.

cedîd-ender-cedîd A.F.A. Yeni içinde yeni.

cedvel A. Cetvel.

cedvel-i âb Su kanalı.

Cedvel-i Sîm Gümüş cetvel, Lale Devri'nde Kâğıthane'de yapılmış yapay bir dere.

cedvel-keşîde A.F. Cetvel çekilmiş.

cedy A. Oğlak.

cefâ A. Eziyet, incitme.

cefâ-cüy A.F. Cefa arayan.

cefâ-yı çeşm-i cellâd Cellat gözünün eziyeti.

cefâ-yı nâvek-i müjgân Kirpik okunun eziyeti.

cefâ-yı tâlî ' -i nâ-sâz-kâr Beklenmemiş talihin eziyeti.

cehân F. 1. Dünya. 2. Hızlı.

cehl A. Cahillik, bilgisizlik.

celâl A. Büyüklük, ululuk.

celâlet A. Büyüklük, ululuk.

celâlet-hâne A.F. Büyüklük evi.

celb et- Kendine çekmek.

celb eyle- Kendine çekmek.

celî A. Aşikâr, meydanda, belli.

cellâd A. Cellat.

cellâd-ı dîn Din celladı.

Cem A. 1. Hükümdar, şah. 2. Doğu mitolojisinde şarabın icatçısı.

cem ' A. Toplama, yığma.

cemâ 'at A. Topluluk.

cemâl A. Yüz güzelliği.

cemāl-i bā-kemāl Tam, mükemmel
güzellik.

cemāl-i pāk Temiz yüz güzelliği.

cem´et- Toplamak, yığmak.

cem´eyle- Toplamak, yığmak.

cem´-i ā´yān İleri gelenleri toplama.

cem´iyyet A. Topluluk.

cemre A. Şubat ayında azar azar artan
sıcaklık.

Cemşîd F. Cemşasb'ın babası.

Cemşîd-i kām-kār İsteğine kavuşmuş
Cemşîd.

Cemşîd-i vaqt Zamanın Cemşîd'i.

Cemşîd-veş F. Cemşîd gibi.

cem-şükūh F. Hükümdar görkemi.

cenāb-ı āşaf Vezir hazretleri.

cenāb-ı āşaf-ı ´ālî-himem Yüce
çabaların vezir hazretleri.

cenāb-ı āşaf-ı Cem-cāh Cem makamlı
vezir hazretleri.

cenāb-ı āşaf-ı zî-şān Şerefli vezir
hazretleri.

cenāb-ı dāver-i zî-şān Şerefli
hükümdar hazretleri.

cenāb-ı Fāṭima Sulṭān Fatıma Sultan
hazretleri.

cenāb-ı fātiḥ-i Īrān İran fatihi
hazretleri.

cenāb-ı Gülşenî 1533'te ölen bir şeyh
ve şair olan Tebrizli Gülşenî
hazretleri.

cenāb-ı Ḥaḳḳ Allah.

cenābü Ḥālîḳu'l-esyā' Allah.

cenāb-ı Ḥān Aḥmed Üçüncü Ahmed
Han hazretleri.

cenāb-ı ḥazret Hazretleri.

cenāb-ı ḥazret-i Dāmād İbrāhîm Paşa
Damad İbrahim Paşa hazretleri.

cenāb-ı ḥazret-i dāmād-zāde Damat
oğlu hazretleri.

cenābü ḥazreti dārü's-sa'āde Saray
hazretleri.

**cenāb-ı ḥazret-i destūr-ı āsmān-
mesned** Gök gibi yüksek rütbeli
vezir hazretleri.

cenāb-ı ḥazret-i feyyāz-ı muṭlaḳ
Allah.

cenāb-ı ḥazret-i Ḥaḳḳ Allah.

cenāb-ı ḥazret-i Ḥān Aḥmed Ahmed
Han hazretleri.

cenāb-ı hāzret-i şadr-ı mufahḥam

İtibarlı vezir hazretleri.

cenābü hāzreti şadru'ş-şudürü

mesned-ḥaşmet Rütbesi

görkemli olan sadrazam

hazretleri.

cenāb-ı hāzret-i Sulṭān Aḥmed Hān-ı

şālis Üçüncü Ahmed Sultan Han

hazretleri.

cenāb-ı hāzret-i Sulṭān Aḥmed-i Ğāzî

Gazi Ahmed Sultan hazretleri.

cenāb-ı Kethudā Beğ Kethüda bey

hazretleri, Yeniçeri Ocağında

yeniçeri ağasında sonraki en

yüksek makamdaki subay.

cenāb-ı kibriyā' Allah.

cenāb-ı Mîr 'İzzet Mîr İzzet hazretleri.

cenāb-ı Muşṭafā Paşa-yı 'ālî-şān Yüce

şanlı Mustafa Paşa hazretleri.

cenāb-ı şadr-ı 'ālî-himmet Yüce

çabanın sadrazam hazretleri.

cenāb-ı şadr-ı a'zam Sadrazam

hazretleri.

cenāb-ı şıhr-ı ḥāş-ı muḥterem

Saygıdeğer özel hısım hazretleri.

cenāb-ı şıhr-ı zî-şān Şerefli hısım

hazretleri.

cenāb-ı şeh-r-yār Hükümdar hazretleri.

cenāb-ı şeyḥü'l-islām-ı şerîf-eṭvār-ı

sa'd-āşār Kutlu eserlerin şerefli

tavırlı şeyhülislam hazretleri.

cenāb-ı vezîr-i pāk-nihād Temiz

yaradılışlı vezir hazretleri.

Cengîz *F.* 1229'da ölen meşhur Moğol

hükümdarı Cengiz.

cengîziyye *F.* Cengiz için yazılmış, onu

anlatan kaside.

cennāt-ı ḥüsn Güzellik cennetleri.

cennet *A.* Cennet.

cennet-i 'alā' Cennet katlarının en

yükseği, sekizinci cennet.

cennet-mişāl *A.* Cennet örneği, cennet

gibi.

ceres *A.* Çan, çingirak.

ceres-i kâfile-i Çîn Çin kafilesinin çanı.

cerîde *F.* Yalnız, تنها.

cerm *A.* Günah işleme.

cesâret eyle- Cesaret etmek.

cesed-i nūrānî Nurlu ceset.

ceste *F.* Sıçramış, fırlamış.

cevāb *A.* Yanıt, karşılık.

cevāb-ı luṭf ver- İyilikle cevap vermek.

cevāb ver- Cevap vermek.

cevāz A. İzin.

cevher A. Mücevher.

cevher-i eşyā' Nesnelere özü.

cevher-i ma'nā Anlamın özü.

cevher-i tîğ Kılıcın cevheri.

cevlān A. Dolaşma, gezinme.

cevr A. Haksızlık, üzme, zulüm.

cevr et- Üzmek.

cevr eyle- Zulmetmek.

cevsen F. Zırhlı giysi.

cevv-i idrāk Kavrama boşluğu.

ceyb A. Cep, yaka.

ceyb-i şadef Sedefin içi.

ceyb-i şubḥ Sabahın yarığı.

ceyš A. Asker.

ceyš-i derd-i şehen-şāh-ı himmet
Çabanın şahlar şahının derdinin
sesi.

ceyš-i fiten Fitnelerin sesi.

ceyš-i İslām İslam askeri.

ceyš-i işve Naz sesi.

ceyš-i zalām Karanlığın sesi.

Cezāyirli Cezayirli.

cezb et- Cezbetmek.

cezb eyle- Cezbetmek.

cezîre A. Ada.

cezz-i aşamm İkinci ve üçüncü
kökünde uzun harf bulunan bir
fiilin kökü.

Cibrîl A. Cebrail.

cidāl eyle- Mücadele etmek.

ciger F. Ciğer.

ciger-ḥār F. Kederli, sıkıntılı kimse.

ciger-ḥūn F. Ciğeri kanlı, çok acıklı.

ciger-i āf-tāb Güneşin bağı.

ciger-i Ḳahramān Kahraman'ın ciğeri.

ciger-pāre F. Ciğer parçası.

cihān F. Dünya.

cihān-ābād F. İran'da Hamun gölü
kıyısında bulunan, halkının
meşhur İran kahramanı
Rüstem'in soyundan geldiklerini
iddia ettikleri bir ülke.

cihān-ārā F. Dünyayı süsleyen.

cihān-baḥş F. Dünya bağışlayan.

cihān-bān-ı mu'allā-pāye Yüksek
rütbeli hükümdar.

cihān-bān-ı muzaffer Üstünlük kazanmış hükümdar.

cihān-bān-ı mü'eyyed Yardım gören hükümdar.

cihān-dār-ān *F.* Dünyayı tutan hükümdarlar.

cihān-dār-ı güzîn-i ehl-perver Değer sahiplerini koruyan seçkin dünya hükümdarı.

cihān-dār-ı mu'ażzam Ulu dünya hükümdarı.

cihān-der-cihān *F.* Dünya içinde dünya.

cihān-ı diğer Diğer dünya.

cihān-ı 'izz ü şān Yücelik ve şan dünyası.

cihān-ı köhne Eski dünya.

cihān-ı mekrümet Cömertlik dünyası.

cihāniyān *F.* Dünya halkı.

cihān-penāh *F.* Âlemin sığındığı padişah.

cihān-peymā *F.* Dünyayı ölçen.

cihān-pîrā *F.* Dünyaya süs veren.

cihān-pîrā-yı kân-ser-māye Maden ocağı ustalığının dünyaya süs vereni.

cihān-şadr *F.A.* Dünya sadrazamı.

cihān-şadr-ı hümāyün-pāye Padişah rütbeli dünya sadrazamı.

cihān-şadr-ı mu'allā-şadr Yüce rütbeli dünya sadrazamı.

cihān-şadr-ı mu'allā-pāye Yüce rütbeli dünya sadrazamı.

cihān-şadr-ı zî-şān-ı gerdün-şüküh Gök ululuğunda şerefli dünya sadrazamı.

cihān-sālār-ı ıqlīm-i feşāhat Dilde düzgünlük ikliminin padişahı.

cihān-zîb *F.A.* Dünyanın süsü.

cihāt *A.* Yönler.

cihet *A.* Yön, taraf.

cilā' *A.* Parlaklık; cila.

cild *A.* Deri, cilt.

cilve et- Görünmek.

cilve-gāh *A.F.* Görünme yeri.

cilve-gāh-ı nev-bünyād Yeni yapının görünme yeri.

cilve-gāh-ı şāhid-ān-ı zevk u şevk Zevk ve şevk güzellerinin görünme yeri.

cilve-geh *A.F.* Görünme yeri.

cilve-geh-i āf-tāb-ı ʿıyd Bayram
güneşinin görünme yeri.

cilve-ger *A.F.* Görünen.

cilve-i esrār-ı mezāyā-yı ʿalen Açık
üstünlüklerin sırlarının
görünmesi.

cilve-i ḥüsn Güzelliğin görünmesi.

cilve-i nūş-ā-nūş İçe içe görünme.

cilve-rîz *A.F.* Kendini gösterme.

cilve-sāz-ı ʿālem-i bālā Yukarı
dünyanın cilvelisi.

cinān *A.* Cennetler.

cirm *A.* Cismin kapladığı yer, hacim.

cism *A.* Beden, gövde; cisim.

cism-i ʿalīl Hastalıklı beden.

cism-i bīmār Hasta beden.

cism-i cesīm Büyük cisim.

cism-i felek-zā-ḥayf Talih doğuran
zulüm cismi.

cism-i ḥaşm-āvīz Karşı tarafa asılan
cisim.

cism-i hümāyūn Kutlu gövde.

cism-i münevver Parlak cisim.

cism-i nā-tüvān Güçsüz, zayıf beden.

cism-i nāzūk Nazik beden.

cism-i nīm-ḥāb Mahmur beden.

cism-i pāk Temiz beden.

cism-i şerīf Şerefli beden.

cism-i teşne Susuz beden.

cism-i zār İnleyen beden.

cisr *A.* Köprü.

cisr-i nev-peydā Yeni yapılan köprü,
Kâğıthane’de vaktiyle dere
üzerine yapılan köprülerden biri.

cisr-i sūrūr Sevinç köprüsü,
Kâğıthane’de vaktiyle yapılan
bir köprü.

cū (I) *F.* Arama, araştırma.

cū (II) *F.* Akarsu.

cūd *A.* Cömertlik.

cūd-ı İbrāhīm Paşa İbrahim Paşa’nın
cömertliği.

cūd-ı müşahḥaş Şahıslanmış cömertlik.

cūd-ı Sulṭān Aḥmed-i Ġāzī Gazi
Ahmed Sultan’ın cömertliği.

cum ʿa *A.* Cuma.

cum ʿa namāzı Cuma namazı.

cūş *F.* Coşma, kaynama.

cūşān *F.* Coşan, kaynayan, coşkun.

cūşende *F.* Coşan, coşkulu.

cūş et- Coşmak.
cūş eyle- Coşmak.
cūş-i lücce-i envār Işık denizinin coşması.
cūş-i ma'nî-i rengîn-i midhat Övgünün renkli anlamının coşması.
cūş-i mey Şarap coşması.
cūş-i miyân u kerân Orta ve kenarın coşması, kaynaması.
cūş-i şafâ' Sefa coşması.
cūşiş F. Coşma, kaynama.
cūşiş-i deryâ-yı ızırâb Acı denizinin coşması.
cūşiş-i feyz Bolluk coşkunluğu.
cūşiş-i laht-ı ciger Ciğer parçasının coşması.
cūş u hurûş F. Taşıp coşma.
cūş u hurûş-i nev-bahâr İlkbahar neşesi ve ahengi.
cūy F. Nehir, akarsu.
cūyân F. Arayıcı, arayan.
cūyâ-yı kerem Cömertlik arayan.
cūy-bâr F. Çay, dere, akarsu, ırmak.
cūyende F. Arayan.

cūy-i cedîd Yeni akarsu.
cūy-i maḥabbet Sevgi nehri.
cūy-i murād Arzu nehri.
cūy-i şîr Süt ırmağı, Ferhad'ın akıttığı ırmak.
cūy-i taşvîr Tasvir resim.
cüdâ F. Ayrı.
cüft F. Çift.
cüft-i müzehheb Yıldızlı çift.
cüft-i zer-ender-zer İkinci kez altınla kaplanan çift.
cüft-i zer-nigâr Yıldızlı çift.
cülûs et- Tahta çıkmak.
cülûs eyle- Tahta çıkmak.
cümle A. 1.Bütün, tüm. 2. Cümle.
cümle-i 'âlem Dünyanın bütünü.
cümle-i evşâf Vasıfların bütünü.
cünbiş F. Kıınıldama, hareket.
cünbiş-âmüz-ı ser-i mızrab-ı nâhîd Venüs mızrabının başının hareket öğreteni.
cünbiş et- Kıınıldamak, hareket etmek.
cünbiş-i dūnbâl Kuyruğun kıınıldaması.

cünbiş-i nabz Nabız hareketi.
cünbiş-i nāzük Nazik hareket.
cünbiş-i serv-i çemān Naz ve eda ile salına salına yürüyen sevgilinin hareketi.
cünbüş *F.* Eğlence, zevk.
cünd *A.* Asker; asker topluluğu.
cünūn *A.* Delirme, çıldırma, delilik.
cür' a-i nā-çiz Çok küçük yudum.
cür' et *A.* Cesaret, atılganlık, yiğitlik.
cürm *A.* Suç.
cüst *F.* Arama, araştırma.
cüst et- Aramak, araştırmak.
cüst ü cū et- Arayıp sormak, araştırmak.
cüst ü cū eyle- Arayıp sormak, araştırmak.
cüst ü cū kıl- Arayıp sormak, araştırmak.
cüst ü cūy-ı ma'nî-i vaşf Övgü anlamını arayıp sorma, araştırma.
cüvān *F.* Genç, taze delikanlı.
cüvān-ān *F.* Gençler, delikanlılar.

cüvān-ı mihribān Sevgi dolu, şevkatli genç.
cüvān-ı nāzenīn Nazlı genç.
cüvān-ı şeb-rev Gece giden genç.
cüvān-ı şive-kār İşveli genç.
cüvān-merd *F.* Cömert.
cüyüş-ı saṭvet Güçlülük askerleri.
cüz' *A.* Kısım, parça, bölüm.
cüz' i *A.* Az, çok az, az miktarda.
cüz' -i kırān İki şeyin birleşme parçası.
cüz' -i perākende Dağınık parça.
çağ Çağ.
çağır- Çağırarak.
çağla- Çağlamak.
çağlağan Çağlayan.
çāh-ı Bījen Bijen kuyusu, Rüstem'in yeğeni Bijen'in, Efrasyab'ın kızına âşık oldu diye Efrasyab tarafından yedi yıl boyunca hapsedildiği kuyu.
çāh-ı hizlān Yalnız başına kalıp sefil olma kuyusu.
çāh-ı zeḳan Çene çukuru.
çāk *F.* Yırtık.
çāk çāk *F.* Çok yırtık, parça parça.

çāk çāk-i çār-pāre Dört parçanın çok yırtık olanı.

çāker *F.* Kul, köle, cariye, yanaşma.

çāker-i ber-cā Uygun köle.

çāker-i berpā Ayaktaki köle.

çāker-i der-gāh Tekkenin kulu.

çāker-i der-geh-i sa'adet Mutluluk tekkesinin kulu.

çāker-i kem-ter Değersiz köle.

çāker-i muḫbil Mutlu köle, mutlu kul.

çākerlik Kölelik, kulluk.

çāker-nevāz *F.* Kölesini okşayan.

çāk et- Yırtmak.

çāk eyle- Yırtmak.

çaḫır-keyf *T.A.* Yarı sarhoş.

çāk-i dāmen Etek yırtmacı.

çāk-i girībān Yaka yırtmacı.

çāk-i girībānsız Yırtmaçsız yaka.

çāk-i ḡonce Goncanın yarıḡı.

çāk-i miḫrāb Mihrap oyuḡu.

çāk-sāz-ı ceyb-i ḫarār Karar yakasını yırtan.

çal- Çalmak.

çālāk *F.* Çevik, eline ayaḡına çabuk, tez canlı olan.

çanaḫ Çanak.

çāpük *F.* Çabuk.

çāpük-süvār-ı nazm Nazma çabuk binen.

çār *F.* Dört.

çār-bāḡ-ı Işfahān İsfahan'ın dört bahçesi.

çār-çeşm-i intizār Bekleyişin dört gözü.

çār-destūr-ı girān Katı dört vezir.

çāre *F.* Çare.

çār erkān Dört direk, dünyanın dört köşesi, dört unsur.

çāresiz Çaresiz.

çār gūşe *F.* Dört bucak, dünyanın dört köşesi.

çarḫ *F.* Çark, tekerlek.

çarḫ-ı bilūrîn-fām Billur renkli gök kubbesi.

çarḫ-ı çārüm Dördüncü felek.

çarḫ-ı çihārüm Dördüncü felek.

çarḫ-ı denî Alçak felek.

çarḫ-ı dün Aşaḡılık felek.

çarḥ-ı felek Sihir, talih.
çarḥ-ı gerdūn Felek, gökyüzü.
çarḥ-ı ḥôd-kām Bencil felek.
çarḥ-ı kec-nihād Mayası bozuk felek.
çarḥ-ı müzevvir Ara bozucu felek.
çarḥ-ı nühüm Dokuzuncu gök.
çarḥ-ı pîr Yaşlı felek.
çarḥ-ı şafaḥ Devreden şafak.
çarḥ-ı vālā-ṭāḫ Yüksek kemerli gök.
çār-pāre *F.* Dört parça, dört kısım.
çarpıl- Çarpılmak.
çār-sū *F.* Dört taraf, dört tarafı olan şey; pazar, çarşı.
çār-sū-yı gül-fürüşān Gül satanların çarşısı.
çār-sū-yı pür-enver Çok parlak çarşı.
çāšnî-senc-i 'itāb Azarlama çeşnisi kullanan.
çāvūş *F.* Çavuş.
çeḡāne *F.* Bir çeşit çalpara, çengi tefçığı.
çeh *F.* Kuyu, çukur.
çeh-i Bābil Babil'de Hârût ile Mârût'un kıyamete kadar saçlarından asılı kalacakları kuyu.

çeh-i devāt Divit hokkası.
çehre *F.* Yüz.
çehre-fersā *F.* Yüz bırakmayan.
çehre-i āmāl İsteklerin yüzü.
çehre-i duḥt-i rez Asma kızının yüzü.
çehre-i evrāk Kâğıtların yüzü.
çehre-i sākî Sakinin yüzü.
çehre-i zerd Sarı yüz.
çehre-pîrā *F.* Yüz süsleyen.
çek- Çekmek.
çekdir- Çektirmek.
çekdirigör- Çektirivermek.
çekîde *F.* Damlamış.
çekil- Çekilmek.
çekmek Bir şeyi tutup kendine veya başka bir yöne doğru yürütmek.
çemen *F.* Çimenlik, çayırılık.
çemen-ārā-yı bahār Baharın bahçıvanı.
çemen-der-çemen *F.* Çimenlik içinde çimenlik.
çemen-i medḥ Övgü çimenliği.
çemen-i sîne Göğsün çimenliği.
çemen-istān *F.* Çimenlik, bahçe.
çemen-istān-ı leṭāfet Güzellik bahçesi.

çemen-i ter Islak çimenlik.
çemenli Çimenli.
çemen-pîrâ *F.* Bağ budayıcı.
çemen-zâr *F.* Çimenlik.
çenâr *F.* Çınar.
çenber *F.* 1. Çenber. 2. Başa bağlanan yemeni.
çend *F.* Birkaç.
çeng *F.* Kanuna benzeyen, dik tutularak çalınan bir çeşit saz.
çengâl-i kürk Kürkün pençesi.
çengâl-i saşvet Güçlülük pençesi.
çengel-i şeh-bâz Doğan pençesi.
çengî *F.* Oyuncu kız, çengi.
çep-râst *F.* Sağ sol.
çerâğ *F.* Fitol, mum.
çerâğ-ân *F.* Mumlar, Üçüncü Ahmed zamanında kaplumbağaların kabuklarına mum dikilerek ya da meşale konularak lale bahçesine salıverilmeleriyle yapılan şenlik, eğlence.
çerâğ-ı düdmân-ı nükte-pîrâ Nükteye süs veren kabilenin mumu.

çerâğ-ı hâşş-ı muşbil Kutlu padişaha ait mum.
çerâğ-ı kâfile Kafilenin mumu.
çerâğ-ı kurb-ı aqdes En kutsal yakınlığın mumu.
çerâğ-ı meclis-i mestân Sarhoşlar meclisinin mumu.
çerâğ-ı mürde Ölü fitil.
çerb-i leb-i şîrîn Semiz şirin dudak.
çerh *F.* Gökyüzü.
çerh-i gerdân Dönen felek.
çerh-i sitem-perver Zalimlik besleyen felek.
Çerkes-zâde *F.* Çerkez çocuğu.
çesbân *F.* Yakışır, uygun.
çespân *F.* Yakışır, uygun.
çeşm *F.* Göz.
çeşmân *F.* Gözler.
çeşmân-ı mür Karıncanın gözleri.
çeşmân-ı sühan-sâz Söz söyleyen, konuşan gözler.
çeşmân-ı ter Islak, sulu gözler.
çeşme *F.* Musluklu su haznesi.
çeşme-i âb-ı hayât Ebedî hayat çeşmesi.

çeşme-i āb-ı hayāt-āsā Ebedî hayat çeşmesi gibi.

çeşme-i dil-cū Gönlün aradığı çeşme.

çeşme-i dil-cüy-ı İbrāhîm Paşa
İbrahim Paşa'nın güzel çeşmesi.

çeşme-i hūrşîd Güneşin parıltısı.

çeşme-i mihr Güneşin parıltısı.

çeşme-i nev-peydā Yeni yapılan çeşme,
Sadabad'daki çeşmelerden
birinin adı.

çeşme-i nūr Işık çeşmesi, Sadabad'daki
çeşmelerden biri.

çeşme-i pāk Temiz çeşme.

çeşme-i pāk-i Hadîce Sulţān Hadice
Sultan'ın temiz çeşmesi.

çeşme-i pākîze Temiz çeşme.

çeşme-i pākîze-ţarḥ Temiz
düzenlemeli çeşme.

çeşme-i pūr-āb Su dolu çeşme.

çeşme-i pūr-nūr Işık dolu çeşme.

çeşme-i sitîze-sāz Kavga eden çeşme.

çeşme-i tesnîm Cennetteki Tesnim
ırmağının çeşmesi.

çeşme-i vālā Yüksek çeşme.

çeşme-i vālā-peder Yüce babanın
çeşmesi.

çeşme-i zîbā Güzel çeşme.

çeşme-i zîbā-yı Sulţān Bāyezîd Sultan
Bayezid'in güzel çeşmesi.

çeşme-sār F. Çeşmesi bol olan yer.

çeşme-sār-ı bî-‘ādil Adaletsiz çeşmesi
bol olan yer.

çeşme-sār-ı pāk Temiz çeşmesi bol
olan yer.

çeşm-i ‘adū Düşmanın gözü.

çeşm-i āhū Ceylan gözü.

çeşm-i ‘aşîḳ Aşığın gözü.

çeşm-i bādām Badem göz.

çeşm-i bāġ-bān Bahçıvanın gözü.

çeşm-i cān Can gözü.

çeşm-i dil ü cān Gönül ve can gözü.

çeşm-i fıţnat Anlayış gözü.

çeşm-i ġîrā Tutucu göz.

çeşm-i ġuş İşitme gözü.

çeşm-i ġüyā Söyleyici, konuşan göz.

çeşm-i ġül-ġün Kırmızı göz, gül renkli
göz.

çeşm-i ḥaḳ-bîn Hak görücü göz.

çeşm-i hasūd Kıskanç göz.
çeşm-i hayrān Hayran göz.
çeşm-i hurūs Kırmızı şarap.
çeşm-i 'irfān Bilme gözü.
çeşm-i kebūd Mavi göz.
çeşm-i maḥmūr Baygın, süzük, süzgün göz.
çeşm-i mekkār Hilekār göz.
çeşm-i mest Sarhoş göz.
çeşm-i mihr Güneşin gözü.
çeşm-i mihr ü māh Güneşin ve ayın gözü.
çeşm-i niyāz Yalvarma gözü.
çeşm-i perīde Uçmuş göz.
çeşm-i pür-āb Yaş dolu göz.
çeşm-i pür-ḥumār Mahmur, baygın, süzgün göz.
çeşm-i rüzgār Rüzgârın gözü.
çeşm-i sitem-āyîn Eziyet töreninin gözü.
çeşm-i sitem-dīde Haksızlık görmüş göz.
çeşm-i siyāh Siyah göz.
çeşm-i siyeh Siyah göz.

çeşm-i siyeh-fām Siyah renkli göz.
çeşm-i siyeh-i cādū-yı Hārūt-fenn
Hārūt'un bilimine sahip büyüleyen siyah göz.
çeşm-i süḥan-perdāz Düzgün söz söyleyen göz.
çeşm-i şeh-bāz Doğan gözü.
çeşm-i şeh-lā Şehla göz.
çeşm-i şîr-i ner Erkek aslanın gözü.
çeşm-i şüh Oynak ve neşeli göz.
çeşm-i ṭannāz Alaya alan, eğlenen göz.
çeşm-i tenük-ḥū Huyu yumuşak göz.
çeşm-i ter Islak, sulu göz.
çeşm-i zahm-ı ḥūn-feşān Kan saçan yaralı göz.
çeşm-i Zerḳā'-ı Yemāme Yemameli gözü keskin ve uğursuz bir Arap kadını olan Zerka'nın gözü.
çetr *F.* Çadır, gölgelik.
çevgān *F.* Topu çelen eğri uçlu bir değnek.
çevgān-ı pāy-ı rahş Atın ayağındaki değnek.
çevir- Çevirmek.
çevre Etraf, civar, kenarlar.

çeyizli Çeyizi olan.

çık- Çıkmak.

çıkār-Çıkarmak.

çıkış Çıkış.

çın Maden gibi sert bir şeyin çıkardığı ses.

çın çın-ı halhāl Halhalın çın çını, çınlaması.

çırāk *F.* Çırak.

çi *F.* Ne?

çifte İkisi bir arada bulunan, ikili.

çifte hū Tanrı'yı işaret eden Hū adının, Arap alfabesiyle karşılıklı biri düz biri ters olarak birbiri içine girmiş şekilde yazılmasıyla yapılan süslü levha.

çiğne- Çiğnemek.

çihār *F.* Dört.

çihār-pāre *F.* Dört parça.

çihārüm *F.* Dört.

çil *F.* Kırk.

çile-keş-i ah Ah çilesi çeken.

çille *F.* Çile.

çîn *F.* Kıvrım, büklüm, çatıklık, buruşukluk.

Çîn Çin.

çîn-i cebîn Alın buruşukluğu.

çîn-i cebîn-i büt-i pür-ğurūr Gururlu putun alın kırıksıklığı.

çîn-i cebîn-i nāz Nazlı alın kırıksıklığı.

çîn-i ebrū Kaş çatıklığı.

çîn-i fetîl Fitolin kıvrımı.

çirā *F.* Nasıl?

çirk-āb *F.* Çirkef, pis su.

çirk-i nahvet Böhürlenme pisliği.

çi-sūd *F.* Ne fayda?

çiz- Çizmek.

çoğal- Çoğalmak.

çok Çok, fazla.

çoğdan Çoktan.

çoğluk Çokluk.

çok şükür Çok şükür.

çöl Kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi.

çöz- Çözmek.

çözül- Çözülme.

çüb-ı duhān Ateş çıkaran değnek.

çüb-ı huşk Kuru odun.

çüb-ı kemān Yay sopası.

çüb-ı tîr Ok sopası.

Çubuqlu Çubuklu.

çün *F.* Gibi, mademki, çünkü, nasıl, nice.

çü *F.* Gibi.

çün *F.* 1. Gibi. 2. Nasıl; nice? 3. Çünkü, mademki.

çünkü *F.* Şundan dolayı ki, şu sebepten ki.

çünküm Çünkü.

da De, dahi.

dād *F.* Adalet, doğruluk.

dād-güster *F.* Adaleti yayan, adaletli.

dād-ı Nüşîrevân Sasanî padişahı Nüşîrevân'ın adaleti.

dād-ı Sulţân Aḥmed Ahmed Sultan'ın adaleti.

dād-perver *F.* Adalet yetiştiren.

dağ Dağ.

dāğ *F.* Yanık yarası.

dāğ-ber-dāğ-ı cefā-yı dehr-i dūn
Aşağılık dünyanın cefasının kat kat üzüntüsü.

dağdağa *A.* Gürültü, patırtı, anlamsız telaş ve ızdırap.

dāğ-dār *F.* Kızgın demirle nişanlanmış, dağlı, yaralı.

dāğ-ı derd Dert yarası.

dāğ-ı derūn İç yarası, gönül acısı.

dāğ-ı firāvān Çok yara.

dāğ-ı ğamm-ı ḥaşret Özlem kederinin yarası.

dāğ-ı heves İstek yarası.

dağıl- Dağılmak.

dāğ-ı lāle Demir halkanın yarası.

dāğ-ı pinhān Gizli yara.

dāğ-ı reşk Kıskançlık yarası.

dağıt- Dağıtmak.

dahı Hem, dahi, da, de.

dahı Hem, dahi, da, de.

daḥl *A.* Etki, nüfuz, niyet, fikir.

daḥme *F.* Mezar, kabir.

dā'im *A.* Devamlı, sürekli.

dā'imā *A.* Her vakit.

dā'im et- Daim etmek.

dā'im eyle- Daim etmek.

dā'im kııl- Daim etmek.

dā'im ol- Daim olmak.

dā'ir *A.* Ait, ilgili.

dā'ire A. Daire.

dā'ire-i devlet ü cāh Talih ve makam dairesi.

dal- Dalmak.

dāll A. Gösteren, işaret eden.

dām F. Tuzak, ağ.

dāmād F. Damat.

dāmād-ı 'ālî-şān Yüce şanlı damat.

dāmād-ı ekrem Çok cömert damat.

dāmād-ı güzîn Seçkin damat.

dāmād-ı güzîn-i şeh-i zî-şān-ı felek-cāh Gökyüzü gibi yüksek mertebeli şerefli şahın seçkin damadı.

dāmād-ı Sulţān Aḥmed-i dānā Bilgili Ahmed Sultan'ın damadı.

dāmād-ı şehen-şāh-ı cihān-dār-ı kerem-kār Cömert imparatorun padişahlar padişahının damadı.

dāmād-ı vālā-menḳabet Yüce menkıbeli damat.

dāmād-ı zî-şān Şerefli damat.

Dāmād İbrahim Paşa Damat İbrahim Paşa.

Dāmād İbrahim Paşa-yı kerīm Cömert Damat İbrahim Paşa.

Dāmād İbrahim Paşa-yı vezîr Vezir

Damat İbrahim Paşa.

dāmād-zāde F. Damat çocuğu.

dāmān F. Etek.

dāmān-ı iclāl Ululama eteği.

dāmān-ı luḫ u re'fet İyilik ve esirgeme eteği.

dāmān-ı rızā' Razılık eteği.

dāmen F. Etek.

dāmen-i der-bān Kapıcının eteği.

dāmen-i dest Elin üstünde, elde.

dāmen-i kerrāke Yünden etek.

dāmen-i şahrā' Kırın eteği.

dāmen-i sitem Zulüm eteği.

dāmen-i şemsîr Kılıcın ucu.

dāmen-i ülfet Dostluk eteği.

dāmen-i zülf Zülûf eteği.

damğa Damga.

dām-ı fikr Fikir tuzağı.

damla- Damlamak.

dānā F. Bilen, bilici.

dāne F. 1. Tane, adet. 2. Tane, tohum.

dāne-i eşk Gözyaşı damlası.

dâne-i top u tüfeng Top ve tüfek tanesi.

dâne-i 'unnāb Hünnap tanesi.

dār A. Ev; yer; yurt.

dārā F. Üçüncü Ardşîr'den sonra İran hükümdarı olan ve Büyük İskender'le savaşan, ululuk ve hükümdarlık simgesi olarak anılan Üçüncü Daryuş.

dārā-ḥaşem F.A. Hükümdarın maiyeti.

daral- Daralmak.

dārāt F. Debdebe, şan, büyük gösteriş.

darb A. Dövme, vurma.

darbe-i nîze vü kûpāl Mızrak ve gürzün vuruşu.

darben A. Vurarak, döverek.

darb et- Darbetmek.

darb-ı ḥıyām Çadırlar dikme.

dār-ı ḥuld Cennet.

dār-ı miḥnet Sıkıntı yeri.

dārū F. İlaç.

dārū'l-cinān Cennetler yeri.

dārū's-sa'āde Saadet yeri, saray.

dārū'ş-şifā' ü feyz Bolluğun şifa yurdu.

dāstān F. Destan, epepe, hikâye, masal.

dāstān-ı Kays Kays, Mecnûn destanı.

da'vā A. Mesele, iddia.

da'vā-yi 'ubūdiyyet Kulluk iddiası.

dāver F. Doğru, insafı olan hükümdar.

dāverā F. Ey insafı hükümdar!

dāver-i 'ālem Dünyanın insafı hükümdarı.

dāver-i 'ālî-güher Mayası yüce olan insafı hükümdar.

dāver-i 'ālî-himem Emekleri yüce olan insafı hükümdar.

dāver-i efhām Anlamaların insafı hükümdarı.

dāver-i ekrem Çok cömert insafı hükümdar.

dāver-i encüm-sipāh-ı baḥr u berr Deniz ve karanın yıldızlar ordusunun insafı hükümdarı.

dāver-i gerdün-ḳadrā Ey gökyüzü gibi yüksek rütbeli insafı hükümdar!

dāver-i vālā Yüce insafı hükümdar.

da'vet et- Davet etmek.

da'vetli Davetli.

dāye F. Dadı.

dāye-i felek Gökyüzünün dadısı.

de Dahi, da.

de- Demek.

debdebe *F.* Ululuk, büyük bir gösteriş.

debdebe-i şabl-ı haşmet Görkem
davulunun patırtısı.

debîr-i âsmân Merkür.

debîr-i şun ^ç Yaratmanın yazıcısı.

debistân-ı fażl u dāniş Erdem ve bilgi
okulu.

debistānsız Okulsuz.

def *F.* Tef.

def^ç a *A.* Kere, kez, yol.

def^ç acık Defa.

def^ç aten *A.* Bir defada, birden.

def^ç et- Defetmek.

def^ç -i gāmm eyle- Gamı, kederi, tasayı
gidermek.

def^ç -i hūmār et- Mahmurluğu
gidermek.

defîne *A.* Yere gömülmüş altın gibi
değerli eşya.

defn et- Gömmek.

def^ç ol- Defolmak.

defter *A.* Dikilmiş kâğıt mecmuası.

defter-dār *A.F.* Bir vilayetin para
işlerini idare eden kimse.

defter-dārlik Defterdarlık.

defter-i hayr-ı cezîl Bozuk olmayan
sözün faydalı defteri.

defter-i hicrân Hicran defteri.

defter-keş-i me^ç ayib-i nās İnsanların
ayıplarını deftere çeken.

değ- Değmek.

değil Değil.

değin Değin.

değiş- Değişmek.

değişil- Değişilmek.

değişmek Değişmek.

değme Değme.

değür- Değdirmek.

dehân *F.* Ağız.

dehân-ı dāl-i devlet Talihe işaret eden
ağız.

dehân-ı gonca Gonca gibi ağız.

dehen *F.* Ağız.

dehen-i gonca-i handân Açan gonca
gibi ağız.

dehr *A.* An, şu an, anların toplamı.

dehşet A. Şaşma.

dek Kadar, değin.

dek F. Hile oyun.

dekākîn A. Dükkânlar.

del- Delmek.

delāl A. Naz, işve, cilve; insana güzel, sevimli görünecek hâl, durum.

delâlet A. Gösterme, yol gösterme, kılavuzluk, alamet olma.

delâlet et- Delalet etmek.

delîl A. 1. Yol gösteren, kılavuz. 2. Şahit, belge, tanık.

delîl-i cevher-i ferd Tek cevherin delili.

delîl-i munṭaẓam Düzgün delil.

delîl-i rüşen ü maḳbûl Açık ve kabul edilen delil.

delḳ-ı peşm Yün cübbe.

dem F. 1. An, vakit, saat, zaman. 2. İçki.

dem-â-dem F. Her vakit, sık sık.

dem-be-dem F. Vakit vakit, daima.

dem-beste F. Nefesi bağlanmış, susmuş, soluğu kesilmiş.

demek Demek.

dem-i fāsîd Bozuk nefes.

dem-i ḥaşr Kıyamet zamanı.

dem-i ‘Îsâ İsa Peygamber’in nefesi.

dem-i kāviş Kazma zamanı.

dem-i mestî Sarhoşluk içkisi.

dem-i nev-bāve-çînî-i ṭarāb
Eğlencenin turfanda zamanı.

dem-i şebāb Gençlik zamanı.

dem-i tāb-ı dil Gönül parlaklığının zamanı.

dem-sāz F. Arkadaş, dost; sırdaş.

dem-serd F. Soğuk nefes.

den- Denmek.

dendān-ı dehān-ı āz Açgözlülük ağzının dişi.

dendān-ı sîn-i buse Buse kelimesindeki sin harfinin dişi.

denil- Denilmek.

denk F. Denk.

deñli Bir türlü, bir çeşit.

deñlü Denli.

denmek Denmek.

depret- Yerinden oynatmak, sıçratmak, tahrik etmek.

der F. Kapı.

der-āgūş *F.* Kucaklama, sarma.
der-āgūş eyle- Kucaklamak, sarmak.
der-bān *F.* Kapıcı, kapıya bakan.
der-bān-ı kemîn Pusuyu bekleyen,
pusuya bakan.
der-bānlık Kapıcılık.
der-bend *F.* Boğaz, dar geçit.
der-bend-i zencîr Zincirin boğazı.
der-beste *F.* Kapalı kapı.
der-ceng-i evvel Önceki savaşta.
derc eyle- Sokmak, arasına sıkıştırmak.
der-çenber *F.* Çemberde.
der-çeñgāl *F.* Pençede.
derd *F.* Dert, gam, keder, tasa, kaygı.
der-dest *F.* Tutma, elde etme.
derd-i ‘aşk Aşk acısı.
derd-i cān-gāh Ruh eksiltici dert.
derd-i dil Gönül tasası.
derd-i ğamm Kederin acısı.
derd-i ḥased Kıskançlık tasası.
derd-i ḥasret Özlem acısı.
derd-i pinhān Gizli üzüntü.
derd-i tā-be-key Sürekli dert.

derd-i vālā Yüce dert.
derd-mend *F.* Dertli, tasalı, kaygılı.
derd-nāk *F.* Dertli, tasalı, kaygılı.
derd-şinās-ı dil ü cān Gönül ve canın
dert bileni.
der-fitrāk *F.* Kayışta.
der-gāh *F.* Tekke.
der-gāh-ı ‘ālî Padişah kapısı.
der-gāh-ı ‘ālî-şān Yüce şanlı tekke.
der-gāh-ı Bārî Tanrı katı.
der-gāh-ı Ḥaḫḫ Tanrı katı.
der-gāh-ı refî‘ Padişah kapısı.
der-geh *F.* Tekke.
der-geh-i ‘adl Adalet kapısı.
der-geh-i cāh Makam kapısı.
der-geh-i cūd Cömertlik kapısı.
der-geh-i devlet Devlet kapısı.
der-geh-i fażl Erdem tekkesi.
der-geh-i felek-sā Felek süren tekke.
der-geh-i iclāl Ululama kapısı.
der-geh-i iḫbāl Mutluluk kapısı.
der-geh-i vālā Yüce kapı.
der-ḥāb *F.* Uykuda.

der-ḥāb-ı emn ü istirāḥat Emniyet ve dinlenme uykusunda.

der-ḥāṭır *F.A.* Hatırda.

derhem *F.* Karışık, karmakarışık.

der-hirās *F.* Korkuda.

der-i ‘ālī Yüce kapı.

derîde *F.* Yırtılmış, yırtık.

der-i devlet Devlet kapısı.

der-i devlet-me’āb Hükümdar kapısı.

der-i fezā’ il Erdemler kapısı.

der-i Ḥaḫḫ Tanrı kapısı.

der-i iclāl Ululama kapısı.

der-i iḫbāl Mutluluk kapısı.

der-i ḫaşr Köşk kapısı.

der-i luṭf Lütuf kapısı.

deriñ Çukur, kuytu.

der-i sa’ādet Mutluluk kapısı.

der-i vālā Yüce kapı.

der-ḫabza *F.A.* Pençe kapısı.

der-ḫafes *F.* Kafeste.

der-kār *F.* Bilinen, belli, açık.

der-kār-ı şafā’ Açık olan, belli olan gönül şenliği.

der-ḫayd *F.A.* Bağda, zincirde.

der-kemend *F.* Kementte.

der-kemîn *F.* Pusuda, pusu bekleyen.

der-kenār et- Kucaklamak, kucağa almak.

derk eyle- Anlamak, kavramak.

dermān *F.* İlaç; çare.

der-miyān *F.* Ortada, arada.

der-pey *F.* Ardı sıra.

der-pîş *F.* En önde, göz önünde bulunan.

der-pîş-i āyîn-i müdārā Dost görünme töreninin göz önünde bulunanı.

ders-i ḫırām Salına salına gidiş dersi.

derün *F.* İç, gönül.

derün-ı ehl-i şevḫ Sevinç sahiplerinin gönlü.

derün-ı lāle Lalenin içi.

derün-ı pāk Temiz kalp.

derün-ı sîne Göğsün içi.

dervîş-i muḫtāc Yoksul derviş.

deryā *F.* Deniz.

deryāce-i şîrîn Sevimli göl.

deryāce-i zîbā Güzel göl.

deryā-dil-ān *F.* Kalbi deniz gibi geniş,
gönlü büyük, anlama yetisi
geniş, yardımları büyük olanlar.

deryā-kefā *F.* Çok sıkıntı.

deryā-keş *F.* Çok içki içen.

deryā-keş-ān-ı nuşret Üstünlük
sarhoşları.

deryā-yı aşk Aşk denizi.

deryā-yı cūd Cömertlik denizi.

deryā-yı çemen Çimenlik denizi.

deryā-yı himem Çabalar denizi.

deryā-yı neşāţ Sevinç denizi.

deryā-yı nūr Işık denizi.

deryā-yı Sürh Kızıldeniz.

deryā-yı şūr Coşku denizi.

deryūze-i bārān Yağmur dilenciliği.

deryūze-i hūn Kan dilenciliği.

deryūze-i nīsān Nisan ayında yapılan
dilencilik.

dest *F.* El.

destār *F.* Sarık, tülbent.

destār-ı hūnkārî Hünkâra ait sarık.

dest-beste *F.* Eli bağlı; el kavuşturmuş,
el bağlamış.

dest-bū *F.* Elin kokusu.

dest-bürd *F.* Kuvvet; üstünlük, zafer.

dest-gāh *F.* 1. Tezgâh. 2. Zenginlik.

dest-gāh-ı mülk ü millet Ülke ve
milletin zenginliği.

dest-gāh-ı şî'r ü inşā' Şiir ve nesir
tezgâhı.

dest-gāh-ı zevk-ı 'ālem Dünya
zevkinin zenginliği.

destî *F.* Testi.

dest-i 'ālem Dünyanın eli.

dest-i bezl-i ihsān İyilik saçma eli.

dest-i Ca'fer Cafer'in eli.

dest-i cefā Üzme eli.

dest-i celāl Ululuk eli.

dest-i cevr Zulüm eli.

dest-i cūd Cömertlik eli.

dest-i cūd u re'fet Cömertlik ve
esirgeme eli.

dest-i dārā Büyük hükümdarın eli.

dest-i eyyām Günlerin eli.

dest-i hāmūn Çölün eli.

dest-i hayāl Hayalî el.

dest-i hüsrev Hükümdar eli.

dest-i kadeh-kār Kadehçi el.
dest-i kader Kaderin eli.
dest-i kahr Kahır eli.
dest-i kahr-ı ‘ummān Çok kahreden el.
dest-i kaẓā’ İlahi takdirin eli.
dest-i kemend Kemendin eli.
dest-i kerîm Cömert el.
dest-i luṭf İyilik eli.
dest-i luṭf u iḥsān İyilik ve ihsan eli.
dest-i men Benli el.
dest-i naḳḳāş-ı ḥayāl Hayal nakkaşının eli.
dest-i niḡāh Bakışın eli.
dest-i pür-zür Güçlü el.
dest-i redd Geri çevirme eli.
dest-i re’fet ü iḥsān Esirgeme ve ihsan eli.
dest-i şabā Meltemin eli.
dest-i sîm-efşān Sim saçan el.
dest-i şeref Şeref eli.
dest-i ṭaleb İstek eli.
dest-i tārāc-ı şabā Meltemin yağma eli.
dest-i temennā Selam verme eli.
dest-i zuhūr Ortaya çıkarma eli.

dest-māl *F.* El bezi.
destūr *F.* 1. İzin, müsaade, ruhsat. 2. Vezir, kudret servisi.
destūr-ı ‘ālî-şān-ı bî-hem-tā Benzersiz yüce şanlı vezir.
destūr-ı āşaf-menḳabet Vezir hikâyelerinin veziri.
destūr-ı Cem-şükūh Cem ululuğundaki vezir.
destūr-ı cihān Dünya veziri.
destūr-ı cihān-bān Dünya’nın bekçisi olan vezir.
destūr-ı dānā-yı müzehheb Altın yıldızlı bilgili vezir.
destūr-ı dāniş-ver Bilgin vezir.
destūr-ı dirahşende İşildayan vezir.
destūr-ı ekrem Çok cömert vezir.
destūr-ı güzîn Seçkin vezir.
destūr-ı hümā-sāye Gölgesi dünyaya yayılmış vezir.
destūr-ı İskender-‘alem İskender işaretli vezir.
destūr-ı kerem-pîrā Cömertliği süsleyen vezir.
destūr-ı mekārım-pîşe Cömertliklere alışmış vezir.

destür-ı mü'eyyed Sağlam vezir.

destür-ı mülk-ārā Ülkeyi süsleyen vezir.

destür-ı pür-himmet Çabaların veziri.

destür-ı Rışto-menzilet Aristo rütbeli vezir.

destür-ı zî-şān Şerefli vezir.

destür-ı zî-şān-ı kerem-kār Cömert şerefli vezir.

destür-ı zî-şān-ı kerem-perver Cömert şerefli vezir.

deşne *F.* Hançer.

deşt *F.* Bozkır, çöl, kır, ova.

deşt-i rahmet Rahmet dünyası.

devā' *A.* İlaç; çare, tedbir.

devām *A.* Daim olma, bir hâlde bulunma, sürme.

devāt *A.* Divit, kalem koymak için uzun madenî sapı ve ucunda bir de hokkası bulunan alet.

devāt-ı sürh Kırmızı divit.

deverān *A.* Dönüp dolaşma, dolanma.

devlet *A.* 1. Devlet. 2. Baht, talih, kut.

devlet-hāne *A.F.* Ev, konak.

devlet-i bānî Kurucunun talihi.

devlet-i İskender İskender'in devleti.

devlet-i kaşr Köşkün talihi.

devlet-i 'ulyā Çok yüce talih.

devletlü Refah, saadet ve nimet sahibi vezir ve müşir gibi büyük rütbe sahiplerine verilen unvan.

devlet-şerā *A.* Devlet toprağı.

devr *A.* Dönme, bir şeyin etrafını dolaşma.

devrān *A.* Dünya, felek, zaman, talih, kader; devir.

devre *A.* Dönem.

devr et- Dönmek, bir şeyin etrafını dolaşmak.

devr eyle- Dönmek, bir şeyin etrafını dolaşmak.

devr-i Cem Cem'in dönemi.

devr-i çarh-ı çenber Çember çarkının dönmesi.

devr-i iqbāl Mutluluk günleri.

devr-i kamer Ayın devri.

devr-i meclis Kadehin, yer sofrasında oturanlar tarafından meclisin en büyüğünden başlanarak elden ele verilerek içilmesi.

devr-i piyāle Kadehin dönmesi.

devr-i revān Türk müziğinin küçük usullerinden biri.

devr-i Sulţān-ı Aḥmed-i Ğāzî Gazi Ahmed Sultan dönemi.

devr-i zamān Zaman.

devr-i zamāne Zaman.

devşir- Toplamak.

deyr-i dil Gönül kilisesi.

deyü Diye.

dıraḥt *F.* Ağaç.

dıraḥt-ı mîve-dār Meyveli ağaç.

dîbā *F.* Renkli dokuma motiflerle süslü lüks bir çeşit ipek kumaş, canfes kumaş.

dîbāc-ı hūr Güneşin ipek kumaşı.

dîbā-ger *F.* İpekçi.

dîdār-ı şerîf Şerefli yüz.

dîde *F.* Göz.

dîde-i bînā Gören göz.

dîde-i cān Can gözü.

dîde-i dünyā Dünya gözü.

dîde-i fersūde-müjgān Yıpranmış kirpikli göz.

dîde-i giryān Ağlayan, yaşlı göz.

dîde-i ḥātem Yüzüğün gözü.

dîde-i ḥūrşîd Güneşin gözü.

dîde-i ‘ibret İbret gözü.

dîde-i ‘irfān Bilme gözü.

dîde-i itḳān Emin olma gözü.

dîde-i mest Sarhoş gözü.

dîde-i mihr-i mücellā Cilalı güneşin gözü.

dîde-i müşkil-pesend-i ehl-i ‘irfān Bilenlerin güç beğenen gözü.

dîde-i tāc u serîr-i salţanat Sultanlık taç ve tahtının gözü.

dîde-i ter Islak, yaşlı göz.

dîde-i ‘uşşāk Âşıkların gözü.

diğer *F.* Diğer.

diğer-bār *F.* Başka zaman, diğer yandan.

dihîş *F.* Verme, veriş, bağışlama.

dik Yatay bir düzleme göre yer çekimi doğrultusunda bulunan, eğik olmayan.

dik- Dikmek.

dikenlik Dikenli yer, dikenlerin yeri.

dikiş Dikme işi.

dil-ğat *A.* Dakiklik, incelik, doğruluk, önem verme, ince eleme, ince arama.

dil-ğat-i tām Tam dikkat.

dilmek Yetiştirmek için bir bitkiyi toprağa yerleştirmek.

dil *F.* Gönül, yürek, kalp.

dil-ārā *F.* Gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, gönlü dinlendiren.

dil-ārālīk Dilberlik.

dil-āzār *F.* Gönül inciten, hatır kıran, kalp kıran, merhametsiz.

dil-ber *F.* Gönlü alıp götüren, güzel.

dil-berān *F.* Dilberler, güzeller.

dil-ber-i ālī-cenāb Cömert güzel.

dil-ber-i mümtāz Seçkin güzel.

dil-ber-i ra'nā Güzel dilber.

dil-ber-i sīmīn-beden Gümüş vücutlu güzel.

dil-beste *F.* Gönül bağlamış, âşık.

dil-cū *F.* Gönül arayan, gönül çeken.

dil-cūy *F.* Gönül arayan, gönül çeken.

dil-dāde *F.* Gönül vermiş, âşık.

dil-dāde-kūşlūk Âşık öldürücülük.

dil-dār *F.* Birinin gönlünü almış, sevgili.

dil-dār-ı cefā-kār Üzen sevgili.

dile- Dilemek.

dil-ğâr *F.* Gönül tutan, kalbe sıkıntı veren; gücenmiş, kırgın.

dil-ğüşā *F.* Gönül açan, iç açan, kalbe ferahlık veren.

dil-ğüşālīk Güzellik.

dil-ğāh *F.* Gönül isteği, gönül dileği.

dil-ğarāb *F.A.* Gönlü yıkılmış, kırılmış.

dil-ğaste *F.* Gönlü hasta, hasta gönlü.

dil-i ālem Dünyanın ortası.

dil-i āşīk Âşık gönül.

dil-i āşūfte-sāmān Perişan gönül.

dil-i bīdār Uyanık gönül.

dil-i bī-ğarār Kararsız gönül.

dil-i bī-mār Hasta gönül.

dil-i cerīh Yaralı gönül.

dil-i dānā-yı şāfī Temiz iyi bilen gönül.

dil-i dīvāne Deli gönül.

dil-i dūşmen Düşman gönül.

dil-i erbāb-ı istī'dād u dāniş Yetenek ve bilgi sahibinin gönlü.

dil-i ferzâne Bilge gönül.

dil-i figār Yaralı gönül.

dil-i firqat-me'āb Ayrılığın barındığı yerin ortası.

dil-i hallāk Yaratıcı gönül.

dil-i hūn-geşte Kanı dönmüş gönül.

dil-i hūn-girifte Kana tutulmuş gönül.

dil-i kem-ter-cenāb Eksik onurlu gönül.

dil-i mecrūh Yaralı gönül.

dil-i nā-çār Çaresiz gönül.

dil-i nā-kām İsteğine kavuşmamış gönül.

dil-i naqqād Eleştiren gönül.

dil-i nālān İnleyen gönül, dertli gönül.

dil-i nā-mihribān Merhametsiz yürek.

dil-i nā-şād Kederli, gamlı gönül.

dil-i nizār Zavallı gönül.

dil-i perîşān-hāl Perişan hâlli gönül.

dil-i pūr Dolu gönül.

dil-i pūr-cūş Coşku dolu gönül.

dil-i pūr-hūn Kanlı gönül.

dil-i rîş Yaralı gönül.

dil-i şad-çāk Yüz parça gönül.

dil-i şad-pāre Yüz parça gönül.

dil-i sengîn Taş yürekli.

dil-i serd Sert gönül.

dil-i sevdā-zede Sevdalı gönül.

dil-i şıhr-ı güzîn Seçilmiş hısmın gönlü.

dil-i şeydā Deli gönül.

dil-i vîrān Yıkık, harap gönül.

dil-i vîrāne-i düşmen Düşmanın harap gönlü.

dil-i yār Sevgilinin gönlü.

dil-i zār Kederli gönül.

dil-keş *F.* Gönül çekici.

dil-keş-edā *F.F.A.* Gönül çekici tavır.

dilkülen- Tilki gibi olmak, tilkiye dönmek.

dil-mürde-i nā-kām Maksadına erişememiş duygusuz.

dil-nişîn *F.* Gönülde yer tutan, hoş, latif.

dil-nüvāz *F.* Gönül okşayan.

dil-pāre *F.* Gönül parçası.

dil-pesend *F.* Gönle hoş gelen, gönlün beğendiği.

dil-rübā *F.* Gönül kapan, gönül alan.

dil-rübā-yı gonce-leb Gonca dudaklı gönül kapan.

dil-rübā-yı mäh-rū-āsā Ay yüzlü gönül kapan gibi.

dil-rübā-yı mūmiyān Beli kıl gibi ince olan güzellerin gönül alanı.

dil-rübūde *F.* Gönlünü kaptırmış, âşık.

dil-sitān *F.* Gönül alan ve zapt eden güzel, kendine âşık eden.

dil-şād *F.* Gönlü hoş, sevinmiş.

dil-şiken-ān *F.* Gönül kırıcılar.

dimāğ *A.* Akıl, şuur.

dimāğ-ı cām Kadehin akli.

dimāğ-ı nahvet Böbürlenme akli.

dimāğ-ı telh-kām Acılı akil.

dîn *A.* Allah'a inanma ve bağlanma.

dînār *A.* Eski zamanın çeyrek lirası değerinde olan bir çeşit altın para.

dîn-i Ahmed Ahmed'in dini.

dîn-i mübîn Açıklayıcı din.

dinle- Dinlemek.

dinletme Dinletmek işi.

dip En alt bölüm.

dirahş *F.* Parlama, ışık.

dirahşān *F.* Parlak, aydınlık.

dirahş-ı āf-tāb Güneşin parıltısı.

dirahş-ı nūr Işığın parlaması.

dirahş-ı sinān Mızrağın parlaması.

dirahş-ı şemse-i eyvān Köşkün güneş resminin parlaması.

Direfş-i Ğāviyan Dahhâk'e isyan eden demirci Gâve'nin meşin önlüğü.

direm *F.* Akça, para.

direng *F.* Bekleme; gecikme; tutma; istirahat.

dirhem *A.* Gümüş para.

dirîğ *F.* Eyvah, ah, aman, yazık!

dirîğā *F.* Yazık, eyvahlar olsun!

dîrîn *F.* Eski, kadim.

dîrîne *F.* Eski, kadim.

diş İnsan ve hayvanların ağızındaki kesip koparmaya yarayan kemik taneler.

ditre- Titremek.

dîvān *A.* 1. Bir şairin şiirlerini kafiyelerine göre alfabe sırasıyla içine alan mecmua. 2. Büyük meclis.

dîvāne *F.* Deli; budala, alık.

dîvâne-şîfat *F.A.* Deli özelliği.
dîvân-hâne-i şeref Şeref salonu.
dîvân-hâne-i vâlâ Yüce salon.
dîvân-ı ‘âlî Yüce divan.
dîvân-ı Câmî vü Neşâfî Câmî ve Neşâfî'nin divanı.
dîvân-ı Enverî Enverî'nin divanı.
dîvân-ı felek-‘ünvân Gökyüzü unvanlı divan.
dîvân-ı hümâyün Padişahın huzuru.
dîvân-ı hüsñ Güzel divan.
dîvân-ı pāk Temiz divan.
dîv-ân-ı Süleymân Süleyman Peygamber'in devleri.
dîvār *F.* Duvar.
dîvār-ı tīb-dār Parlak duvar.
dîvār-ı üstüvār Sağlam duvar.
dîv-destān-ı binā' Kurulan, yapılan büyük eller.
diyār *A.* Memleket, ülke.
diyār-ı aḥer Başka memleket.
diyār-ı Üsküdār Üsküdar diyarı.
diye Herhangi bir yargıya vararak.
diyebil- Diyebilmek.

diz- Dizmek.
dizgin Hayvanın ağızına geçirilen gema bağlı kayış.
dizil- Dizilmek.
doğ- Doğmak.
doğru Doğru.
doğruca Hiçbir yöne sapmadan.
doğrusu Gerçeği söylemek gerekirse, gerçek şu ki.
doḡsan Doksan.
doḡun- Dokunmak.
dol- Dolmak.
dōlāb *A.* Dolap.
dōlāb-ı felek Dönen felek.
dolaş- Dolaşmak.
dolu Dolmuş olan.
doñ- Donmak.
donan- Donanmak.
dōst *F.* Dost.
doy- Doymak.
doyabil- Doyabilmek.
doyul- Doyulmak.
dōğ- Dövmek.
dōğülmek Dövülmek.

dögün- Dövünmek.
dök- Dökmek.
dökül- Dökülmek.
dön- Dönmek.
döndür- Döndürmek.
döşen- Döşenmek.
du ‘ā’ A. Allah’a yalvarma, niyaz.
du ‘ācı Dua eden.
du ‘ā’ et- Dua etmek.
du ‘ā’ eyle- Dua etmek.
du ‘ā’ kııl- Dua etmek.
du ‘ā-yı devlet Talih duası.
du ‘ā-yı hayr Hayırlı dua.
du ‘ā-yı ‘izz ü cāh Yücelik ve makam duası.
du ‘ā-yı ‘ömr-i hākān-ı cihān-bān
Dünyanın bekçisi olan hükümdarın ömür duası.
dūçār *F.* Tutulmuş, uğramış, yakalanmış.
dūd *F.* Duman, tütün.
dūde-i menhūs Uğursuz kabile.
dūd-i siyāh Kara duman.
dūd-mān-ı devlet Talih kabilesi.

duhān A. Duman.
duhān-ı küre-i āhen-ger Demirci ocağının dumanı.
duhter *F.* Kız.
duhter-i ‘ineb Üzüm kızı, şarap.
duhter-i pākīze-aḥlāk Temiz ahlaklı kız.
duhter-i rez Asma kızı, şarap.
duhter-i vālā-güher Yüce elmasın kızı.
duht-i ‘ineb Üzümün kızı.
duht-i merdüm Kız çocuğu.
duht-i rez Asma kızı.
duman Ateşten kalkan siyah hava.
dün A. Alçak, soysuz.
dūr *F.* Uzak.
dur- Durmak.
durabil- Durabilmek.
dūr-bîn-i fikr İleriyi gören fikir.
düş *F.* 1. Düş. 2. Dün, gece. 3. Omuz.
düş ber düş-ı sipīhr Gökyüzü ile omuz omuz.
düş-ı dellāl-ı zebān Dil tellalının düşü.
düş-ı iqbāl Mutluluk omzu.
düş-ı qādr Değer omzu.

duy- Duymak.

dūzah *F.* Cehennem.

dūzah-ı endūh Keder cehennemi.

dū *F.* İki.

dū-bālā *F.* İki kat.

düğme-i zerrîn Altından düğme.

düğün Düğün.

düğün alayı Düğüne katılanların çalgı eşliğinde hep birlikte yürümesiyle oluşan topluluk.

dükân *F.* Dükkân.

dükân-ı tebessüm-fürüş-ân
Gülümseme satanların dükkânı.

dükkân *A.* Dükkân.

dükkân-ı istiğnâ Tokgözlülük dükkânı.

düm-i rahş Atın kuyruğu.

düm-i rahş-ı cihân-peymā Dünyayı ölçen atın kuyruğu.

düm-i şemşîr Kılıcın kuyruğu.

dün Önceki gün.

dünbāle *F.* Kuyruk.

dünkü Düne ait olan, dünle ilgili.

dünyā *A.* Dünya.

dü-peyker *F.* İki yüz.

dür-dāne *F.* İnci tanesi.

dürd-i humār Mahmurluk çöküntüsü.

dür-hā-yı nāb Saf inciler.

dür-püş *A.F.* İnci örten.

dürr *A.* İnci.

dürre *A.* Büyük inci tanesi.

dürre-i ğamm Kederin büyük inci tanesi.

dürr-i ‘Aden Aden incisi.

dürr-i dendān Diş incisi.

dürr-i deryā-yı feşāhat Dilde düzgünlük denizinin incisi.

dürr-i girān-ğadr Kadir ve itibar sahibinin incisi.

dürr-i nāb Parlak, beyaz inci.

dürr-i nazım Dizilmiş inci

dürr-i nazım-ı ter Yeni dizilmiş inci.

dürr-i şāh-vār Padişaha layık inci, iri inci.

dürr-i yek-dāne İri taneli inci.

dürr-i yek-tā-yı kerem Cömertliğin eşsiz incisi.

dürr-i yetîm Sedefinde tek olarak çıkan iri, büyük inci.

dürr-i yefüm-i nāz Nazın iri, büyük incisi.

dürr-i zāt-ı pāk Temiz kişinin incisi.

dürüst *F.* Doğru, düzgün; sağlam.

dürüşt-beden *F.A.* Kalın, kaba vücut.

Dürzî *A.* Lübnanlı.

düstür-ı hümâyün-sāye Padişaha ait gölgenin kanunu.

düstür-ı zî-şān Şerefli kanun.

düş Rüya, hayal.

düş- Düşmek.

düşmek Düşmek.

düşmen *F.* Düşman.

düşmen-i bed-hāh Kötü niyetli düşman.

düşmen-i bed-ıynet ü bed-hū Kötü mizaçlı ve huysuz düşman.

düşmen-i derd-āşinā Dert görmüş düşman.

düşmen-i dîn Din düşmanı.

düşmen-i îmān İman düşmanı.

düşmen-i muhtāl Kibirli düşman.

düşmen-i şabr u karar Sabır ve kararın düşmanı.

düşmen ol- Düşman olmak.

düşnām *F.* Sövme, sövüp sayma.

düşnām *F.* Sövme, sövüp sayma.

düşür- Düşürmek.

düşvār *F.* Güç, zor.

dü-tā *F.* İki kat, bükülmüş, eğrilmiş, kamburu çıkmış.

düz- Düzmek.

düzd-i berg ü sāz Malzeme, gereç hırsız.

düzd-i gamze Süzgün bakışlı hırsız.

düzen Tertip.

ebā 'a'n-cedd *A.* Babadan oğla.

ebed *A.* Sonu olmayan gelecek zaman.

ebedā *A.* Asla, hiçbir zaman.

ebkār-ı gonce El değmemiş gonca.

ebkem *A.* Konuşamayan.

eblağ-ı ecrām Varlıkların renklisi.

ebnā-yi sebîl Yolcular.

ebr *F.* Bulut.

ebr-i 'aṭā' Bahşiş bulutu.

ebr-i bahār Bahar bulutu.

ebr-i bahār-āsā Bahar bulutu gibi.

ebr-i bahār-ı çemen-istān-ı merām İstek çimenliğinin bahar bulutu.

ebr-i bahār-ı re'fet Esirgemenin bahar bulutu.

ebr-i cūd Cömertlik bulutu.

ebr-i cūd u himmet Cömertlik ve çaba bulutu.

ebr-i feyz-i bārān Yağmurun bereket bulutu.

ebr-i gevher-zā Cevher doğuran bulut.

ebr-i kerem Cömertlik bulutu.

ebr-i keşāfet Çokluk bulutu.

ebr-i müşgîn-veş Misk kokulu bulut.

ebr-i nev-bahār-āsā İlbahar bulutu gibi.

ebr-i nîsān Nisan bulutu.

ebr-i nîsān-ı kerem Cömertliğin nisan bulutu.

ebr-i nîsān-veş Nisan bulutu gibi.

ebr-i siyāh Kara bulut.

ebr-i zulmet Karanlık bulutu.

ebrū *F.* Kaş.

ebrū-kemān *F.* Keman kaş.

ebruvān *F.* Kaşlar.

ebrū-yi çîn-girift Dolaşıklığı düzenleyen kaş.

ebrū-yi kemān Yay gibi kaş.

ebrū-yi melek Meleğin kaşı.

ebrū-yi yār Sevgilinin kaşı.

ebrū-yi zeyn Süslü kaş.

ebter *A.* Kuyruğu kesik hayvan.

Ebü-Bekr-i Atabek Babası Sa'd'ın ölümü üzerine tahta çıkıp 1260'da ölmüş olan, Fars Atabeklerinin altıncısı. Sadi, Gülistân adlı eserini bunun adına yazmıştır.

ebiyāt *A.* İki mısradan meydana gelen manzum sözler.

ecdād *A.* Dedeler, atalar.

ecdād-ı zî-şān Şerefli atalar.

ecrām *A.* Cansız olan cisimler.

ecrām-ı çarḥ Gök cisimleri.

ecrām-ı felek Gök cisimleri.

ecsām-ı me'ālî Meydana gelenlere ait gövdeler.

eczā-yı cihān Dünyanın kısımları.

eczā-yı ekvān Dünyaların kısımları.

edā' *A.* 1. Tarz, ifade, üslup. 2. Naz, işve.

edā' et- Eda etmek.

edā-yi ḥidmet et- Hizmet etmek.

edā-yi ma‘nî-i yümn ü meserret Uğur
ve sevinç anlamının üslubu.

edā-yi selîs Akıcı üslup.

edā-yi vaşf-ı pāk Temiz niteliğin tarzı.

edeb A. İyi terbiye, naziklik, usluluk,
zariflik.

edebil- Edebilmek.

edegör- Yapadurmak, yapmaya devam
etmek.

edhem-i ‘azm Azmin kara yağız atı.

edhem-i iqbāl Talihin kara yağız atı.

edin- Edinmek.

ednā A. Pek aşağı, en bayağı, çok alçak.

edvār-ı çarḥ Feleğin zamanları.

efendi R. Günümüzde bey unvanından
farklı olarak özel adlardan sonra
kullanılan ikinci derecede bir
unvan.

efgān F. Izdırap ile haykırma, bağırıp
çağırma; inleme, bağırışma.

efgān-ı ḥazîn Hüzün dolu inleme.

efgān-ı Nedîmā Ey Nedim’in inleyişi!

efgār F. Yaralı, sakat, kötürüm.

efgende F. Yıkılmış, yıkık, düşürülmüş,
yere atılmış.

efkār A. Düşünme, endişe, kuruntu,
vesvese, niyet.

efkār-ı hemm Keder endişesi.

efkār-ı şā’ib İsabetli düşünme.

eflāk A. Felekler, gökler, küreler;
zamanlar.

efsāne F. Efsane.

efsāne-ḥān-ı kıl ü kāl Dedikodu
efsanesi söyleyen, dedikoducu.

efser F. Taç.

efser-i iqbāl Mutluluk tacı.

efsün F. Büyü, sihir.

efsün-ı fenn Bilimlerin büyüü.

efsūs F. Yazık! Eyvah!

efsürde F. Donmuş, donuk.

efsürde F. Sıkılmış, posası çıkarılmış
şey.

efvāh A. Ağızlar; menfezler; ağza
benzeyen her türlü delikler.

efvāh-ı erbāb-ı celāl u cāh Ululuk ve
makam sahiplerinin ağızları.

efzün F. Fazla, çok, yukarı, aşkın.

eger F. Eğer.

egerçi F. Her ne kadar..., olsa da, ise
de.

egsün-ı nāz Nazın süslü elbisesi.
eğ- Eğmek.
eğdir- Eğdirmek.
eğil- Eğilmek.
eğın Arka kemiğin eğilir yeri.
eğle- Eğlemek.
eğlen- Eğlenmek.
ehālî A. Ahali.
ehālî-i çemen Çimenlik ahali.
ehl A. Maharet sahibi; bir yere veya görüşe mensup.
ehl-i ‘aşk Aşk adamı.
ehl-i başîret Görüş sahibi.
ehl-i bezm Meclise mensup.
ehli cennetü’l-me’vâ Sığınma cennetine mensup.
ehl-i cünün Delilik sahibi.
ehl-i devlet Devlet adamı.
ehl-i dîn Din adamı.
ehl-i dil Gönül adamı.
ehl-i dîn-i İslām İslam dinine mensup.
ehl-i diyār Memleket adamı.
ehl-i fehm Anlayış sahipleri.
ehl-i himem Çabaların sahibi.

ehl-i hüner Hüner sahibi.
ehl-i îmān İman sahibi.
ehl-i ‘irfān İrfan sahibi, bilgili.
ehl-i İslām İslam’a mensup.
ehl-i ‘izz ü cāh Değer ve makam sahibi.
ehl-i kalem Yazı işleriyle uğraşan.
ehl-i kemāl Olgunluk sahibi.
ehl-i keyf Keyfe, eğlenceye düşkün.
ehl-i manşıb Mevki sahibi.
ehl-i nazm Nazım ehli.
ehl-i ‘tab Huy sahibi.
ehl-i tārîh Tarih adamı.
ehl-i tārîh-i ‘ilm Bilim yoluna mensup.
ehl-i tevhîd Müslüman.
ehliyyet A. İşe yarar hâlde bulunuş, bir işi hak edebilecek durumda bulunuş, yetki.
ehl-perver A.F. Ehlini yetiştiren, değer sahiplerini koruyan.
ehrām A. Piramit.
ejder F. Büyük yılan.
ejderhā F. Büyük yılan, ejderha.
ek- Ekmek.

eknāf A. Yanlar, taraflar, sığınılacak yerler, evin ortaları.

ekşer A. En çok, daha ziyade.

eksik Tamam olmayan.

eksik et- Eksik etmek.

eksiklik Eksik olma durumu.

eksil- Eksilmek.

el Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü.

el Yakınların dışında kalan kimse, yabancı.

el Ülke, yurt, il.

el-āmān A. Aman, medet!

el'ān A. Şimdi, şimdiki hâlde; henüz, hâlâ, daha, bu ana kadar, şu anda.

elbet A. Kesin olarak, mutlaka; nihayet, eninde sonunda.

elbette A. Kesin olarak, mutlaka; nihayet, eninde sonunda.

ele al- Ele almak.

el ele Birbirinin elini tutarak.

elem A. Ağrı, acı, sızı, sancı; keder, dert, maddi ve manevi ızdırıp.

elfāz A. Kelimeler, sözler.

el-ḥaḥḳḳ A. Hakikaten, doğrusu, doğrusu ya.

el-ḥamdüli'l-lah Allah'a şükür.

el-ḥased A. "Haset olunur." anlamında kullanılır.

el-ḥazer A. "Sakın, sakınalım, sakınınız!" anlamında kullanılır.

elif A. Arap alfabesinin ilk harfi.

elḳāb-ı pāk Temiz unvanlar.

elken A. Peltek, kekeme.

el-ḳışşa A. Sözü'nün kıyası, sözden anlaşıldığına göre.

elma' A. Pek zeki, çok anlayışlı adam.

elmās Y. Bilinen kıymetli taş.

elḳāf A. İyilikler, iyilikseverlikler; okşamalar; nezaketler.

el ver- El vermek.

elyaḳ A. Çok layık, çok yakışır.

em- Emmek.

emānet A. Güvenilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse.

emdir- Emdirmek.

emel A. Ümit, umma, arzu, hırs, tamah.

emîn A. Emniyet sahibi, korkusuz; birbirine emniyet eden, güvenen; şüphe etmeyen; kendisine güvenilen kimse, şey.

emîn-i dîn ü devlet Din ve devlete güvenen.

emîn-i ğanem Koyun emini; koyun sahiplerinden alınan vergiyi idare eden ve bu husustaki memurlara baş olan adam.

emîn-i sîm-keşân Haddeden gümüş tel çeken esnafın tabi olduğu vergi işlerine bakan ve bu işlerle meşgul olan memurların başında bulunan kişi.

emîn-i Yeşrib ü Baḥḥā' Mekke'nin emini.

emîn ol- Emin olmak.

emîr-i kişver-i endîşe Düşünce ülkesinin başı, beyi.

emlāk A. Ev, tarla, bağ, bahçe gibi sahip olunan mal ve mülk.

emlāk-i şāhān-ı 'Arab Arap şahlarının mal ve mülkü.

emn A. Eminlik, korkusuzluk, rahatlık.

emr A. İş buyurma, buyruk, buyrultu.

emr et- Emretmek.

emr-i 'acîb Tuhaf şey.

emr-i Hudā Tanrı'nın buyruğu.

emr-i hümāyūn Padişahın buyruğu.

emr-i muḥāl Gerçekleştirmesi imkânsız olan emir.

emr-i şāh Padişah buyruğu.

emr-i şerîf Şerefli emir.

emr ü fermān-ı şerîf Şerefli buyruk ve ferman.

emşāl A. Eş, benzer.

emşāl ol- Emsal olmak.

en Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren söz.

enār F. Nar.

enbān-ı şadef Sedef çanta.

enbāz F. Lakaplar, takma adlar, soy isimleri.

enbiyā' A. Müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler, yalvaçlar.

encām A. Nihayet, son.

encüm A. Yıldızlar.

encümen F. Cemiyet, meclis, şura, komisyon; takım.

encüm-i çarḥ Gökteki yıldızlar.

encüm-i tâbende Parlak yıldızlar.

endām *F.* Vücut, beden, insanın organı, biçim; boy, boy bos; cisim.

enderün-ı hâş Sarayda kurulan enderun mektebi.

endîşe *F.* Düşünce; vesvese, merak, kaygı; gam, keder; şüphe; korku.

endîşe-i mekr-i düşmen Düşmanın hile düşüncesi.

endîşe-i sevdā Aşk düşüncesi.

endūh *F.* Gam, keder, tasa, kaygı, üzüntü, sıkıntı.

endūh-ı bî-pāyān Sonsuz keder, üzüntü.

endūhte-i ğayr Başka kazanılmış.

enfās *A.* Nefesler, soluklar.

enfās-ı bād-ı şubh Sabah rüzgârının nefesleri.

enfūs *A.* Ruhlar, canlar, yaşayanlar, hayat sahipleri.

engūr-ı mey Şarap üzümü.

engüşt *F.* Parmak.

engüşte *F.* Ekincilerin harman savurdukları alet, yaba.

engüşt-i dest-i cūd-veş Cömertlik elinin parmağı gibi.

engüşt-i muhannā Kınalı parmak.

enḥā' *A.* Taraflar, yanlar; yollar.

enîn *A.* İnilti, inleme.

enîn-i 'aşıq Aşğın inlemesi.

enîs-i hâtır Gönül dostu.

enîs-i hūb-ḥişāl Güzel huylu dost.

enîs-i şāf-dil-ān Kolay aldatılanların dostu.

enmūzec *A.* Örnek; tip.

envā-i meserret Sevincin çeşitleri.

envā'-i şeh-âyîn Şenliğin çeşitleri.

envār-ı pîşānî Alın parlaklıkları.

envār-ı rahmet Yağmurun aydınlıkları.

enver *A.* Çok nurlu, çok parlak, çok güzel.

Enverî *A.* Kasideleriyle çok ünlü olan 1258'de ölen büyük İran şairi.

Enverî-i nükte-dān Nükteli sözler bilen Enverî.

enzār *A.* Bakışlar, bakmalar.

er- Ermek.

erbāb *A.* Sahipler, malikler.

erbāb-ı 'aşq Aşk adamları.

erbāb-ı derūn Gönül sahipleri.

erbāb-ı devlet Devlet adamları.
erbāb-ı dil Gönül adamları.
erbāb-ı fenn Fen ile uğraşanlar, fen adamları.
erbāb-ı füsūn u şehere Büyücüler, büyü ile uğraşanlar.
erbāb-ı hikem Hikmetlerin sahipleri.
erbāb-ı himmet Himmet sahipleri, bir şey yapmak isteyenler.
erbāb-ı hüner Hüner sahipleri, sanatkârlar.
erbāb-ı ihlāş Dürüstlük sahipleri.
erbāb-ı ʿirfān Bilme sahipleri.
erbāb-ı maʿārif Bilim adamları.
erbāb-ı nazār Bakış sahipleri.
erbāb-ı nazm Nazım sahipleri.
erbāb-ı raqam Yazı yazma adamları.
erbāb-ı ṭabʿ Tabiat sahipleri, iyi yaratılışlı kimseler.
Erdebil *F.* İran'ın kuzeyinde bir şehir.
erguvān *F.* Baklagillerden, eflatunla kırmızı arası renkte çiçek açan, güzel bir süs ağacı, deliboynuz.
eri- Erimek.
eriş- Erişmek.

erişdir- Eriştirmek.
erişmek Ulaşmak, varmak.
erkān *A.* Esaslar, destekler; direkler, sütunlar.
erkān-ı ʿizz ü cāh Değer ve makamın direkleri.
erkān-ı saʿādet Mutluluğun esasları.
erken Vaktinden önce, alışılan zamandan önce, er, geç karşıtı.
erte Bir sonraki gün.
ervāḥ-ı maʿānî Anlamaların hayat cevherleri.
erzān *F.* Layık, uygun, yerinde.
erzānî *F.* Ucuzluk; layık görülme.
erzen *F.* Darı.
es- Esmek.
esās *A.* Asıl, temel, dip, kök.
esās-ı dīn ü devlet Din ve devletin temeli.
esās-ı ḳalʿa-yı Māzenderan Mazenderan kalesinin temeli.
esās-ı ḳaşr-ı iḳbāl Mutluluk köşkünün temeli.
esās-ı maʿdelet Adaletin temeli.
esās-ı pūr-şükūh Ululuk dolu temel.

esās-ı şaff-der Düşman saflarını yaran
yiğidin esası.

esās-ı ʔaʕn Ayıplamanın esası.

esb F. At, beygir.

esbāb-ı ārzū İstek sebepleri.

esbāb-ı ʕıyş-ı bay u gedā Zengin ve
yoksul eğlencesinin sebepleri.

esbān-ı neberd Savaş atları.

esb-i baht Talih atı.

esb-i neẓāre Seyir atı.

esb-i ʔabʕ-ı ʕāpūk Çabuk huylu at.

esenleş- Vedalaşmak, afiyette kalın
diyerek ayrılmak.

esenlik Sağlık, sıhhat.

eşer A. Nişan, iz, alamet.

eşer-i faẓl u kemāl Üstünlük ve
olgunluk eseri.

eşer-i şast Altmış eser.

eşer-i vālā Yüce eser.

esîr A. Kul, köle.

esîr et- Esir etmek.

esîr-i miḥnet Sıkıntının kölesi.

esîr-i şuḫḫa Tezkere kölesi.

esîr-i ʔurra-i cānān Sevgilinin
perçeminin esiri.

esîr-i zūlf-i perîşān Dağınık zülfün
esiri.

esîr ol- Esir olmak.

eski Yeni olmayan.

eşnāʕ A. Ara, aralık, vakit, sıra.

eşnā-yi tekellüm Konuşma anı.

esrār A. Gizlenen ve bilinmeyen
şeyler, aklın ermeyeceği işler.

esrār-ı dil Gönül sırrı.

esrār-ı ḫayret Şaşma sırrı.

esrār-ı ḫüsn ü ān Güzelliğin sırları.

esrār-ı kākül Kakülün sırrı.

esrār-ı pinhān Saklı sır.

eşʕār A. Vezinli ve kafiyeli sözler.

eşğāl-i umūr-ı salṭanat Sultanlık işleri.

eşḫāş-ı nās Halktan kimseler.

eşk F. Gözyaşı.

eşk-i ʕeşm-i ḫün-feşān Kan saçan
gözün yaşı.

eşk-i gül-āb Gül suyundan gözyaşı.

eşk-i ḫün Kandan gözyaşı.

eşk-i nedāmetsiz Pişman olunmayan gözyaşı.

eşk-i revān Akan gözyaşı.

eşk-i ter Gözyaşı.

eşrāf A. Şeref ve itibar sahibi kimseler, ileri gelenler.

eşref A. Çok şerefli, onurlu.

Eşref A. 18. yüzyılda İran'ı istila eden, zalim ve kan dökücü olarak bilinen, 1729'da öldürülen Efganlı bir şah.

eşvāk A. Şiddetli arzular, istekler, neşeler.

eşyā' A. Nesnelere, mevcut olan şeyler; çamaşır, elbise, yolcunun sandığı, bavulu, çıkını, sepeti; evin masası, koltuğu, kanepesi, perdesi gibi nesnelere.

et- Etmek.

etbā'-ı kirām Yüce kişilerin uşakları.

etdir- Ettirmek.

etdirebil- Ettirebilmek.

eteklik Etek.

eḫfāl A. Çocuklar.

etme Etmek işi.

etmek Bir işi yapmak.

eḫrāf A. Yanlar, uçlar, kıyılar.

eḫrāf-ı gül-şen Gül bahçesinin etrafı.

eḫrāf-ı ḫavz Havuzun etrafı.

eḫvār A. Hâl ve hareketler, işler, tarzlar.

ev Konut, hane.

ev ednā A. Necm suresinin dokuzuncu ayeti olan "*fekâne kâbe kavseyni ev ednâ*"ya (İki yay kadar yahut daha yakın oldu.) atfen Muhammed Peygamber'in Allah'a yakınlığı için kullanılan ifade.

evc A. Yüce, yüksek, bir şeyin en yüksek noktası, doruk.

evc-i 'ayyūḫ Gökyüzünün en yüksek noktası.

evc-i felek Gökyüzünün en yüksek noktası.

evc-i rübā'î Rubainin doruğu.

evḫāt A. Zamanlar, çağlar.

evḫāt-ı ḫarab-ı rîz Sevinç saçan zamanlar.

evlā' A. Daha uygun, daha layık, daha iyi, üstün.

evlād A. Çocuklar.

evlād-ı kirām Cömertlerin çocukları.

evrād A. Okunması âdet olunan dualar.

evrāk-ı dîvān Divan yaprakları.

evrāk-ı gül-istān Gül bahçesinin yaprakları.

evşāf A. Sıfatlar, kaliteler.

evşāf-ı ṭab‘-ı şāf-ı vaşşāf-ı rūzgār
Rūzgārı anlatan temiz huyun sıfatları.

evvel A. Önce, ilk, birinci, başlangıç.

evvelā A. Birinci olarak, her şeyden önce, ilk önce.

evvelki Önceki.

ey Adın başına getirilen ve uzatılabilen bir seslenme sözü.

ey İyi.

eyā A.F. “Ey, hey!” anlamına gelen ve Arapça kelime ve tamlamalarına giren seslenme sözü.

eyle- Eylemek.

eylemek Etmek, yapmak.

eylet- Eyletmek.

eyleyebil- Eyleyebilmek.

eymān A. Büyük yeminler.

eyne‘l-meferr Kaçacak yer yok mu?

eyvāh F. Yazık, heyhat!

eyvān F. Kemerli yüksek bina, oturacak yüksek yer, köşk.

eyvān-ı vişāl Kavuşma köşkü.

eyyām A. Günler, gündüzler.

eyyām-ı ‘adl Adalet günleri.

eyyām-ı bahārān Baharların gündüzleri.

eyyām-ı Cem Cem günleri.

eyyām-ı cūvānî Gençlik günleri.

eyyām-ı ḥaşr Kıyamet günleri.

eyyām-ı hirem Piramit günleri.

eyyām-ı ḥôş-güvār Güzel günler.

eyyām-ı ‘ıyd Bayram günleri.

eyyām-ı ‘ıyd-āsā Bayram günleri gibi.

eyyām-ı ‘izz ü cāh Yüce ve itibarlı günler.

eyyām-ı meserret Sevinç günleri.

eyyām-ı saṭvet Güçlülük günleri.

eyyām-ı şebāb Gençlik günleri.

ez F. “-dan, den” anlamına gelen edat.

ez-ber et- Ezberlemek.

ez-cümle F.A. Bu arada, başlıca; özellikle.

ez-defter F.A. Defterden.

ez-dil *F.* Gönülden.

ezel *A.* Başlangıcı olmayan geçmiş zaman, öncesizlik.

ezhār *A.* Çiçekler.

ezhār-ı bāğ-ı mülk Ülke bağının çiçekleri.

ezhār-ı çemen Çimenliğin çiçekleri.

fağfür *F.* 1. Çin imparatorlarına verilen ad. 2. Çin'de porselenden yapılan kap kacak.

fāhîr *A.* 1. Onurlu, şanlı, şerefli. 2. Kıymetli, değerli.

fahır *A.* Övünme, böbürlenme, büyüklenme, şeref, onur, kıvanç.

fahır et- Övünmek, böbürlenmek, büyüklenmek.

fahır eyle- Övünmek, böbürlenmek, büyüklenmek.

fahırü'l-vüzerā Övünülen vezir.

fahūr *A.* Övünen, kendini övme alışkanlığında olan.

fā'ik *A.* Üstünde bulunan, manevi olarak üstünde olan.

fā'ikü'l-akrān Yaşlılarından üstün olan.

faķaķ *A.* Yalnız, ancak, lakin, ama, şu kadar var ki.

fakîr *A.* Zengin olmayan, yoksul, parasız, züğürt.

fāl *A.* Uğur; talih deneme; fal.

fāl eyle- Yorum yapmak, tahmin etmek.

fānūs *A.* İçinde mum yakılan büyük fener, camlı mahfaza, abajur.

fānūs-ı bilürîn Billurdan fanus.

Fārisî *A.* İran dili, Farsça, Acemce.

farķ *A.* Ayrılık, başkalık; iki veya daha çok şey arasındaki ayrılık.

farķ edebil- Fark edebilmek.

farķ et- Fark etmek.

farķ eyle- Fark etmek.

farķ-ı Ferķadān Küçükayı yıldız kümesinin en parlak yıldızlarının farkı.

farķ-ı hūrşîd Güneş farkı.

farķ-ı simāk İki parlak yıldızın farkı.

farķ olun- Fark edilmek.

farķ-ı 'azamet Büyüklüğün aşırısı.

farķ-ı fer ü tīb Aydınlık ve parlaklıkta aşırılık.

farṭ-ı luṭf u iḥsān İyilik ve bağışta aşırılık.

farṭ-ı mehābet Heybetlilikte aşırılık.

farṭ-ı şıdḡ u iḥlāş Doğruluk ve dürüstlükte aşırılık.

farz A. Zaruri, lüzumlu, gerekli.

farzā A. Farz edelim ki, diyelim ki, tutalım ki, ola ki.

farz-ı berāyā-yı enām Canlıların insanların gerekli.

farz-ı zimmet Elde tutma zorunluluğu.

farz ol- Farz olmak.

faşd-ı bî-maḡall Yersiz kan alma.

faşl A. Mevsim.

faşl-ı bahār Bahar mevsimi.

faşl-ı bahārān Bahar mevsimleri.

faşl-ı bahār-āsā Bahar mevsimi gibi.

faşl-ı bahār-veş Bahar mevsimi gibi.

faşl-ı dey Kış mevsimi.

faşl-ı gül Gül mevsimi.

faşl-ı nev-bahār İlbahar mevsimi.

faşl-ı şayf Yaz mevsimi.

faşl-ı Şifāhān İsfahan mevsimi.

faşl-ı zemistān Kış mevsimi.

faşş-ı ḡātem Yüzük taşı.

faşş-ı nigîn Yüzük taşı.

faşş-ı nigîn-i salṭanat Sultanlık yüzüğünün taşı.

fāş et- Meydana çıkarmak, açığa vurmak.

fāş eyle- Meydana çıkarmak, açığa vurmak.

Fāṭıma Sulṭān Fatıma Sultan.

fātiḡa A. Başlangıç, giriş.

fātiḡ-i İrān İran'ı fetheden.

fatḡ-ı mülk Mülkü ayırma, parçalama.

fāzıl-ı ʿallāme Büyük bilginin faziletli.

fāzilet A. İnsanda iyilik etmeye ve fenalıktan çekinmeye olan devamlı ve değişmez yetenek, güzel vasıf, insanın yaradılışındaki iyilik, iyi huy, erdem.

fāzl A. Fazla, ziyade, artık; fazlalık, üstünlük.

fedāʾ A. 1. Gözden çıkarma, uğruna verme. 2. Kurban.

fedāʾ et- Feda etmek.

fedāʾ eyle- Feda etmek.

fedā'î A. Canını esirgemeyen, önemli bir amaç uğruna canını vermeye hazır bulunan.

fedā-yı ḥālet-i cevlān Dolaşma hâlini gözden çıkarma.

feh̄m A. Anlama, anlayış.

feh̄m et- Anlamak.

feh̄m eyle- Anlamak.

feh̄m-i kāmīl Bilgiliyi anlama.

fekk A. Feshetme, bozma; koparma, kesme.

felā cerm A. Muhakkak, şüphesiz.

felāḥ A. Kurtuluş, selamet, onma.

Felāḥūn A. Platon.

Felāḥūn-ı ḥīred Akıllı Platon.

felek A. 1. Gökyüzü, sema. 2. Talih, baht.

felek-i āyīne-fām Ayna renkli gökyüzü.

felek-i bî-ārām Karasız felek.

felek-i devlet Talihli gök.

felek-pāye A.F. Gökyüzü kadar yüksek rütbe.

fenā-yı revzen Pencerenin uygunsuz olanı.

fenā-yı sāye-bān-ı ser-bülend-i luḥf u cūd İyilik ve cömertliğin başı yüce gölgeliğinin uygunsuz olanı.

fenn A. Hüner, marifet, sanat, ilim.

fenn-i cerr-i eşkāl Ağır yükleri çekme hüneri.

fenn-i himmet ü cūd u seḥā Çaba, cömertlik ve eli açıklık hüneri.

fenn-i 'işve Cilve marifeti.

fenn-i kerem Cömertlik hüneri.

fenn-i leṭāfet Yumuşaklık, güzellik hüneri.

fer F. 1. Parlaklık, aydınlık. 2. Süs, bezek. 3. Tantana, debdebe, şan.

ferāḡ-ı bāl Gönlün rahat olması.

ferāḡ A. Gönül açıklığı, sevinç, sevinme.

ferāḡ-efzā A.F. Ferah arttıran, sevinci arttıran, gönle açıklık veren, iç açıcı.

ferāḡ-engîz A.F. Meşhur bir çeşit lale.

ferāḡ-zā A.F. Sevinç doğuran.

ferāmūş eyle- Unutmak.

ferd A. Şahıs, kişi.

ferdā F. Gelecek zaman.

ferd-i mümtāz Seçkin kişi.

Ferhād *F.* Şirin'in âşığı.

Ferhād-ı hayāl Hayalden Ferhad.

ferhunde *F.* Mübarek, mesut, meymenetli, kutlu, mutlu, uğurlu.

ferhunde-pey *F.* Ayağı uğurlu olan.

Ferîdûn *F.* İran mitolojik tarihinde adaletiyle tanınmış bir padişaktır. Cemşîd sülalesinden demirci Gâve'nin yardımıyla Dahhâk-i Mârî'yi öldürmüştür. Lakabı Ferrûh'dur.

fer-i mencûk-ı otağ Otağın üstündeki hilalin süsü.

fer-i nigîn Yüzük süsü.

fer-i salţanat Sultanlık tantanası.

fer-i şer' Din kurallarından ikinci derece önemli olan.

fermān *F.* Emir, buyruk; padişah tarafından verilen yazılı emir, berat, buyrultu.

fermān-ber *F.* Aldığı emri yerine getiren.

fermān-ı 'ālî-şān Şanı ve şerefi büyük olanın fermanı.

fermān-ı hümāyūn Padişah buyruğu.

fermān-ı mesîr Gezinti yeri buyruğu.

fermān-revā-yı dehr Devrin emri kabul edilen padişahı.

fermān-revā-yı heft-kişver Dünyanın yedi bölgesinde emri kabul edilen padişahı.

fermān-revā-yı şark u ğarb Doğu ve batının emri kabul edilen padişahı.

ferrāş *A.* Hizmetçi.

ferruḥ-ābād-ı İşfahān İsfahan'ın uğuru çok olan yeri.

ferruḥ-fer *F.* Uğurlu parlaklık.

fersān-ı nazm Tertipli sansar.

fersūde *F.* Yıpranmış, eskimiş, aşınmış; eski, yırtık.

ferş *A.* Döşeme, yayma.

ferş et- Döşemek, yaymak.

ferş eyle- Döşemek, yaymak.

ferş-i cihān-ārā Dünyayı süsleyen kır.

ferş-i ḥākānî Hakana mensup döşeme.

ferş-i ruḥām Mermer döşetme.

ferş kııl- Döşemek, yaymak.

ferve-i semmūr Samur kürk.

feryād *F.* Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses; bağışma, çağrışma.

feryād et- Feryat etmek.

feryād eyle- Feryat etmek.

feryād-ı derūn Gönül feryadı.

feryād-res *F.* Feryat edenin imdadına yetişen.

feryād u zār eyle- Feryat etmek ve inlemek.

ferz *F.* Satranç oyununda şahın danışmanı, veziri suretinde kullanılan bir taş.

ferzān *F.* İlim ve hikmet.

ferzāne *F.* Bilgili kimse.

fes Şapka yerine kullanılan, kırmızı, kalın çuhadan yapılmış, tepesinde püskülü olan, silindir biçiminde başlık.

feřāhat *A.* Dilin doğru, hatasız olarak ve kolaylıkla söylenmesi veya yazılması.

fesāne *F.* Asılsız hikāye, masal.

fesli Fesi olan.

feth *A.* Açma, açılma.

feth etmek Fethetmek.

feth-i ‘ālī-řān Şanı yüce fetih.

feth-i bāb Kapının açılması.

feth-i revān Su gibi akıp giden fetih.

fetil *A.* Lamba fitili.

fevākih *A.* Meyveler, yemişler.

fevt et- Kaybetmek, elden çıkarmak, kaçırmak.

fevvāre *A.* İçinden su fışkıran şey, fışkiye.

fevvāre-i āb-ı hayāt Abıhayat fışkiyesi.

fevvāre-i dil-cū Gönlün aradıđı fıřkiye.

fevvāre-veş *A.F.* Fışkiye gibi.

fevz *A.* Galilik, zafer, üstünlük; kurtuluş.

feylesōf-ı dađıķa-dān-ı hikem
Hikmetlerin anlaşılması güç olan şeylerini bilen filozof.

feylesōf-ı hikmet-ārā Bilgeliği süsleyen filozof.

feyyāz-ı muılaķ Mutlak bolluk veren, Allah.

feyz *A.* 1. Bolluk, çokluk, verimlilik, fazlalık, gürlük, ilerleme, çoğalma. 2. İlim, irfan.

feyz-ābād *A.F.* Bereketle dolu yer, Kāđıthane’deki köşklerden biri.

feyz-āferīn *A.F.* Bereket yaratan.

feyz al- Feyzalmak.

feyz-baḥş *A.F.* Bereket bağışlayan,
bereket veren.

feyz-baḥşā *A.F.* Ey bereket bağışlayan!
Ey bereket veren!

feyz-efşān *A.F.* Bereket saçan, bereket
dağıtan.

feyz-i ‘ālem-i bālā Yüce dünyanın
bereketi.

feyz-i bahār Baharın bereketi.

feyz-i cāvidān Ebedî feyiz, devamlı
bereket.

feyz-i cedīd-i rūḥ Canın yeni bereketi.

feyz-i cūd Cömertlik bereketi.

feyz-i cūş Coşku bolluğu.

feyz-i dem-i cān-baḥş-ı luḥf İyiliğin
can bağışlayan zamanının
bolluğu.

feyz-i ebr-i bahār Bahar bulutunun
bereketi.

feyz-i ebr-i bahār-ı mürüvvet İyiliğin
bahar bulutunun bereketi.

feyz-i elṭāf İyiliklerin bolluğu.

feyz-i eşer-i sāğar-ı dest-i kerem
Cömertlik elinin kadehinin
eserinin bolluğu.

feyz-i ḥālet Hâlin, suretin bolluğu.

feyz-i ḥayāt Hayatın bereketi.

feyz-i ilhām İlhamın bolluğu.

feyz-i ḳaşr-ı ‘irfān Bilme köşkünün
bereketi.

feyz-i leb-i şîrîn Tatlı dudağın bereketi.

feyz-i mekrümet Kerem bolluğu.

feyz-i meserret Sevinç bolluğu.

feyz-i mihr-i iltifāt Yüzünü çevirip
bakma güneşinin bereketi.

feyz-i nazār Bakışın bereketi.

feyz-i nesîm-i luḥf İyilik esintisinin
bereketi.

feyz-i nesîm-i şevḳ u şādî Sevinç
esintisinin bereketi.

feyz-i neş'e-yi cām-ı neşāṭ Sevinç
kadehinin neşe veren bolluğu.

feyz-i pertev Parlaklığın bolluğu.

feyz-i pertev-i ḥürşîd Güneş ışığının
bereketi.

feyz-i reng-i tāb-ı dil-ber Güzelin
parlaklığının renginin bereketi.

feyz-i şabāḥü'l-ḥayr Bazı atların
alnında bulunan beyaz lekenin
bereketi.

feyz-i şad-birr ü nevāl Çok iyilik ve talih bereketi.

feyz-i şafā' Neşenin bolluğu.

feyz-i sūhan Söz bolluğu.

feyz-i tebessüm Gülümseme bolluğu.

feyz-i terbiyet Terbiyenin bolluğu.

feyz-i vuşlat-ı cāvid Kalıcı kavuşmanın bereketi.

feyz-resān A.F. Bereket ve bolluk getiren.

feyz-yāb A.F. Bolluk bulan, bereket bulucu.

feyz-yāb-ı sāgar-ı ma'nā Anlam kadehinin bereket bulucusu.

fezā A. Geniş yer.

fezā'il A. Erdem.

fezā'il-perver A.F. Erdem yetiştiren.

fezā-yı 'ālem Dünyanın boşluğu.

fezā-yı cāh Makamın sonsuz genişliği.

fezā-yı cemīl Güzel yer.

fezā-yı mekrūmet Keremin sonsuz genişliği.

fezā-yı pāk Temiz alan.

fezā-yı sīne Göğüs yeri.

fiçı R. Bir araya getirilerek çemberle tutturulmuş, yuvarlak, karnı şişkin ve altı üstü düz kap.

fırça-i erbāb-ı dil Gönül adamlarının kalabalığı.

fırça-i erbāb-ı ma'ārif Bilim sahiplerinin kalabalığı.

fırça-i vālā Yüce kalabalık.

fışk A. Hak yolundan veya hak yoldan çıkma, Allah'a karşı isyan etme.

fıstıķı A.F. Açık yeşil, fıstık yeşili.

fiğān F. Izdırap ile bağırıp çağırma, inleme.

fiğān eylemek Figan etmek.

fiğān kııl- Figan etmek.

fiğār F. Yara.

fıkr A. Fikir, düşünce.

fıkret A. Düşünme, düşünülen şey.

fıkret-i nazm Nazım düşüncesi.

fıkr-i gül Gül düşüncesi.

fıkr-i kākül Perçem düşüncesi.

fıkr-i la'l Kırmızı dudağı düşünme.

fıkr-i leb Dudak düşüncesi.

fikr-i pîç-â-pîç-i tab'-ı hurde-bîn İnce şeyleri görenin huyunun karmakarışık düşüncesi.

fikr-i sahîf Zayıf düşünce.

fikr-i tal'at Güzellik düşüncesi.

fikr-i vişâl Kavuşma düşüncesi.

fi'l-ḥaḳîḳa Hakikatte, hakikaten, gerçekten, doğrusu.

fi'l-ḥâl Bu anda, hemen, şimdi.

fil-i mât Satrançta yenilen fil.

firâḳ A. Ayrılık, ayrılma; sevişenlerin ayrılığı.

firâş A. Döşek, yatak; yaygı, şilte.

firāvân F. Çok, bol, fazla, aşırı.

firâz F. 1. Yokuş, çıkış. 2. Yüksek, yukarı. 3. Yükselten, kaldıran.

firâz-ı âstân Eşiğin yukarısı.

firâz-ı çarḥ Göğün üstü.

firâz-ı Ḳâf Kaf'ın yukarısı.

firâz-ı mesned Makamın yükseği.

firâz-ı nîze Süngünün yukarısı.

firâz-ı rāyet-i cāh Makam sancağının yukarısı.

firâz-ı şadr Sadrazamın yükseği.

firâz-ı safḥa Sayfanın üstü.

firâz-ı sidre Kirazın üstü.

firâz-ı tâc-ı iḳbâl Mutluluk tacının üstü.

firâz-ı târem-i iclâl Ululama kubbесinin yukarısı.

firâz-ı Üsküdâr Üsküdar'ın yukarısı.

Firdevsî F. İran'ın milli destanı olan Şehname'nin 1020 civarında ölen şairi.

Firdevsî-i Ṭūsî Firdevsî.

Firengistân F. Frenklerin memleketi.

firîb eyle- Aldatmak, hile yapmak.

firḳat A. Dost ve benzerinden ayrılık, ayrılış.

fiten A. Fitneler, ayartmalar, azdırmalar, ara bozmalar.

fitne A. Bela, mihnet, sıkıntı; ayartma, azdırma; fesat, ara bozma, karışıklık, ihtilal.

fitne-i devr-i ḳamer Kamer devrinin fitnesi, içinde bulunduğumuz zamanın, devrin fitnesi.

furşat A. Uygun zaman, elverişli durum, faydalanma sırası, elden kaçırılmayacak faydalı vakit, hâl ve ilişki.

furşat bul- Fırsat bulmak.

furşat-ı güftâr Söz fırsatı.

fücür A. İşaret; günahkârlık, ahlaka aykırı durum.

fülân A. Herhangi bir şahıs, biri, belirsiz bir şey, filan.

fülfül A. Karabiber.

fülk-i kām Arzu gemisi.

fürüg F. Işık, parlaklık, parıldayış.

fürüg-ı baht Talih ışığı.

fürüg-ı ğâz Gazın parlaklığı.

fürüg-ı hüsn Güzellik ışığı.

fürüg-ı ma' delet Adaletin ışığı.

fürüg-ı mihr-i cihân-tâb Dünyaya sıcaklık ve ışık veren güneşin parlaklığı.

fürüg-ı Müşterî Jüpiter'in ışığı.

fürüg-ı re'y Görüş ışığı.

fürüg-ı rûh Ruh ışığı.

fürüg-ı rüy-ı hürşid-i sipihr-i server Ulu gökyüzü güneşinin yüzünün parlaklığı.

fürüg-ı şem'-i cemâl Yüz güzelliği mumunun ışığı.

fürüg-ı şem'-i mihrâb-ı hilâfet Halifelik mihrabının mumunun ışığı.

fürüg-ı tâb Aydınlatan ışık.

fürüzân F. Parlayıcı, parlayan, parlak.

füsün F. Sihir, büyü.

fütâde F. Tutkun, müptela, düşkün.

fütüh A. Zafer, galibiyet, üstünlük.

fütühât A. Zaferler, alınan memleketler.

füzün F. Çok, fazla.

ğabgab A. Çene altı, çifte gerdan.

ğaddâre-i bürrân Keskin büyük bıçak.

ğaddârlık Gaddarlık.

Ğaffârî A. Adı Kaadî Ahmed-ibn-i Muhammed-ibn-i Gaffâre'l-Gaffârî olan 1525'te ölen Kazvinli şair ve tarihçi.

ğâfil A. Gaflette bulunan, ihmal eden, ilerisini iyi düşünmeyen, dikkatsiz, dalgın, tembel.

ğâfil-i feyz-i hayât-ı ülfet-i 'uşşâk Âşıkların dostluk hayatının bereketinin aymazı.

gâh F. Ara sıra, kimi, bazı.

gâhî F. Bazen, ara sıra.

ġāhīce Ara sıra olarak.
ġalaṭ A. Yanlış, yanılma.
ġālib A. Üstün gelen, yenen.
ġālibā A. Sağlam bir ihtimale göre, görünüşe göre, belki.
ġālib-āne A.F. Galip sıfatıyla, galip olana yakışacak surette.
ġamām A. Bulut.
ġamm A. Keder, tasa, kaygı, dert.
ġammāz A. Birine iftira ederek zarar veren, fitneci.
ġamm çek- Tasalanmak, üzülmek.
ġamm-ı hāl Durumun kederi.
ġamm-ı havz-ı behišt Cennet havuzunun kederi.
ġamm-ı hicrān Ayrılık üzüntüsü.
ġamm-ı imrōz Bugünün kederi.
ġamm-ı imrōz-ı ‘āşık Âşığın bugün kederi.
ġamm-ı nā-kām Maksadına erişememişin kederi.
ġamm-ı sübḥa-yı şad-dāne Yüz tespah tanesinin kederi.
ġamm-zedā A.F. Gamı, kederi defeden.

ġamz A. Kaşla, gözle işaret, göz kırpma.
ġamze A. Süzgün bakış.
ġamze-i ‘āşık-ı nevāz Okşayan âşığın süzgün bakışı.
ġamze-i ‘ayyāş Çok içki içenin süzgün bakışı.
ġamze-i bî-dād Zalimin süzgün bakışı.
ġamze-i cellād Cana kıyan yan bakış.
ġamze-i dil-düz Gönül delen yan bakış.
ġamze-i fettān Aldatıcı, cazip ve süzgün bakış.
ġamze-i hūn-hār Kan içen yan bakış.
ġamze-i pür-kîn Kin dolu yan bakış.
ġamze-i zālim Zalim yan bakış.
ġanî A. Zengin, varlıklı, bol, doygun.
ġaraż A. Hedef, gaye, maksat, meyil, istek.
ġarb A. Batı.
ġaret-gerî-i cān Can yağmacısına ait.
ġaret-ger-i metā‘-ı dil Gönül malının yağmacısı.
ġarîb A. 1. Kimsesiz, zavallı. 2. Tuhaf, şaşılacak, bambaşka.
ġarîk-ı ‘aşk Aşka dalmış.

ġarîķ-ı lüce-i ħün Kan denizine dalmış.

ġarîm-i ġam Keder alacaklısı.

ġarķa-i baķr-ı meķarim Cömertlikler denizine batmış.

ġarķa-i envār-ı îmān İmanın ışıklarına batmış.

ġarķ eyle- Batırmak.

ġarķ-ı ħün Kana batmak.

ġarķ-ı nūr Aydınlığa batmak.

ġarķ ol- Batmak.

ġarrā A. Ak, parlak, güzel, gösterişli, şatafatlı.

ġars A. Ağaç dikme, dikilme.

ġāşiye-dārān A.F. At uşakları, seyisler.

ġāv F. Öküz, sığır.

ġavġā F. Kavga, dövüşme, vuruşma; gürültü.

ġavġasız Kavgasız.

ġāv-ı 'arz Eski Hintlilerin dünyayı boynuzları üzerinde taşıdığı sandıkları öküz.

ġavķa-engîz-i şaff-ı seyl Sel tarafının derinliğini karıştıran.

ġavvāş A. Dalgıç, inci ve sünger bulmak veya denize düşen bir şeyi çıkarmak veya rıhtım gibi deniz altında yapılan inşaatın temellerini düzenlemek üzere suya dalan, denizin dibine inen kimse.

ġayb A. Gizli olan, göze görünmeyen şey, kayıp.

ġāyet A. 1. Nihayet, uç, son. 2. Çok, fazla, son derece.

ġāyet-i kuşvā Son derece.

ġayr A. Ayrı, başka, özge, artık, diğer, değil.

ġayret A. Çalışma, çabalama.

ġayrı A. Başka, diğer; artık, hele.

ġayr-i menķuķ Noktalanmamış.

ġazāl-ān A.F. Ceylanlar.

ġazāl-i mihr-i felek Gökyüzünün güneşinin güzel gözü.

ġazā-pîrā A.F. Din uğruna yapılan savaşı düzenleyen.

ġāze F. Kadınların yüzlerine sürdükleri düzgün, allık.

ġazel A. Gazel.

ġazel-ġān A.F. Gazel okuyan.

ġazel-i dil-cū Gönlnn aradıđı ġazel.
ġazel-i ġül-feşān ġül saġan ġazel.
ġazel-perdāz-ı bezm-i Şadr-ı zī-Őān
Şerefli sadrazamın meclisinin
ġazel dñzenleyeni.
gece AkŐamdan sonra ġñn ağarıncaaya
kadar geġen vakit.
gece ġñndñz Her zaman, ara vermeden,
aralıksız.
geġ- Geġmek.
geġebil- Geġebilmek.
geġil- Geġilmek.
geġir- Geġirmek.
geġ ġalma Geġ kalmak işi.
geġmek Bir yerden başka bir yere
gitmek.
gedā *F.* Dilenci, yoksul.
gedāyān-ı der Kapının dilencileri.
gedā-yı ġāne-i zīn Eyer evinin yoksulu.
gedā-yı sāġar-ı nā-ġiz Deġersiz
kadehin dilencisi.
geh *F.* Bazı, ara sıra.
gehī *F.* Bazen, ara sıra.
gehvāre *F.* Beşik.
gel- Gelmek.

ġeliŐ Gelme işi.
gelme Gelmek işi.
gelmek Ulaşmak, varmak.
genc *F.* Hazine, define.
genc-i ‘aŐġ AŐġ hazinesi.
genc-i bād-āver Kolay elde edilmiş
hazine.
gencīne *F.* Hazine.
ger *F.* Eğer.
gerġek Yalan olmayan, doġru olan Şey,
hakikat.
gerġi *F.* Her ne kadar, ise de.
gerd *F.* Toz, toprak.
gerden *F.* 1. Gerdan. 2. Boyun.
gerden-beste-i ġidmet Hizmetin
itaatlisi.
gerden-i a ‘dā’ DñŐmanların boynu.
gerden-i ‘āŐġ AŐġın gerdanı.
gerden-i cān Canın gerdanı.
gerden-i ġerdñn Dñnen boyun.
gerden-i ġaŐm DñŐmanın boynu.
gerden-i ġñy-gerde-i ġñbān ġüzellerin
terlemiŐ gerdanı.
gerden-i kāfñr Beyaz gerdan.

gerden-i naḥṣîr Av hayvanının boynu.
gerden-i pür-ḥâl Ben dolu gerdan.
gerden-i şâf Açık gerdan.
gerden-i sâḳî Sakinin gerdanı.
gerden-i sîmîn Gümüş gibi beyaz gerdan.
gerden-i teslîm ü kefen Teslim ve kefen gerdanı.
gerdenli Gerdanlı.
gerden-nihâd *F.* Gerdanın yaradılışı.
gerdîde *F.* Dönmüş, hâli değişmiş.
gerd-i ğamsız Keder tozu olmaksızın.
gerd-i ḥaşem Maiyet toprağı.
gerd-i kesâd-âsâ Kıtlık toprağı.
gerd-i râh Yol toprağı, yol tozu.
gerdiş *F.* Dönüş, dönme, dolaşma.
gerdiş-i çeşm-i perî Perinin gözünün dönmesi.
gerdiş-i eflâk Feleklerin dönüşü.
gerdiş-i ğâret-ger-i şad Yüz yağmacının dönmesi.
gerdiş-i nezzâre Bakmak için dönmek.
gerdiş-i sāġar Kadehin dönmesi.

gerdiş-i sāġar-ı mey Şarap kadehinin dönmesi.
gerdün *F.* 1. Felek, dünya, sema. 2. Dönen, dönücü.
gerdün-cenâb *F.A.* Felek gibi yüce sultan.
gerdün-ı çehârüm Dördüncü felek.
gerdün-ı hercâ'î Kararsız dünya.
gerdün-ı kühen Köhne felek.
gerdün-pâye *F.* Yüksek şerefi olan.
gerek İcap; lazım şey.
gerek- Gerekmek.
geri Art, arka.
germ *F.* Sıcak.
germâbe *F.* Sıcak su hamamı, kaplıca, ılıca, kaynarca.
germâ-germ *F.* Sıcağı sıcağına.
germesüd Bir çeşit çiçekli kumaş.
germî-i bâzâr-ı nev-bâhâr-ı 'arūs Gelinin ilkbahar alışverişinin harareti.
germî-i reftâr Yürüyüş harareti.
germiyyet *F.* Hararet, sıcaklık.
germiyyet-i âb Suyun sıcaklığı.
germiyyet-i țarab Şenliğin harareti.

germ-sāz-ı nağme-i taḥsîn Beğenme
ezgisinin ısıtanı.

germ-tāz *F.* Isıtan koşuş.

germ-ülfet *F.A.* Sıcak dostluk.

geşt *F.* Gezme, seyretme, dolaşma.

geşt et- Gezmek, dolaşmak.

geşt eyle- Gezmek, dolaşmak.

geşt-i çemen-zār Çimenliği gezme.

geşt-i gül-şen Gül bahçesini gezme.

geşt-i küy-ı cānānsız Sevgilisiz köyü
gezme.

geşt-i şahrā' Kırık gezme.

geşt ü güzār et- Gezmek, gezip tozmak.

getir- Getirmek.

getirmek Getirmek.

getirt- Getirtmek.

gevher *F.* Elmas, cevher.

gevher-endūzān-ı 'irfān Bilmenin
cevher toplayanları.

gevher-i 'ālem-bahā'-i devlet ü iqbāl
İyi talih ve iyiliğin dünya
değerindeki cevheri.

gevher-i iqbāl Mutluluk cevheri.

gevher-i kār-veş Maden cevheri.

gevher-i nā-yāb Benzeri olmayan
cevher.

gevher-i pūr-tāb u fer Çok parlak
cevher.

gevher-i sîr-āb Suya kanmış cevher.

gevher-i şeffāf Berrak cevher.

gevher-i şeh-vār İri ve iyi cins inci.

gevher-i yek-dāne Eşi benzeri olmayan
cevher.

gevher-i yek-tā Eşsiz cevher.

gevher-i zāt-ı kerem-kār Cömert
kimsenin cevheri.

gevher-kār-ı aşālet Asilliğin cevher
madeni.

gevher-nisār *F.* Cevher serpen.

gevher-pāre-i şeffāf u şāf Berrak ve
açık cevher parçası.

gevher-pāşî-i tebşîr Müjde vermenin
gevher saçanına ait.

gez- Gezmek.

gezdîr- Gezdirmek.

gezil- Gezilmek.

gıpta-fermā *A.F.* Gıpta verici, gıpta
veren.

ğıdā' *A.* Gıda.

ġidā-yı rūḥ Ruhun gıdası.
ġılzet A. Kalınlık, kabalık, sertlik.
ġinā` gel- Gına gelmek.
ġinā-yı ŧevket-i Sāsāniyān Sasanîlerin ululuġunun bolluġu.
ġırra A. Gururlu, kibirli, kendini beġenmiŧ kimse.
ġibi -e benzer.
ġidil- Gidilmek.
ġil F. Balçık, su ile ıslanmıŧ toprak, lüleci çamuru, kil.
ġile F. Yanıp yakılma, ŧikâyet.
ġil-i rāh Yolun topraġı, çamuru.
ġil-i ŧāk Kemerin kili.
ġir- Girmek.
ġirā F. Tutucu, müessir.
ġirān F. Aġır, sert, katı.
ġirān-ķadr F.A. Kadir ve itibar sahibi.
ġirān-saŧvet F.A. Aġır ezici kuvvet.
ġird F. Yuvarlak, çevre, deġirmi.
ġirdāb F. Tehlikeli yer.
ġirdāb-ı belā Bela ġirdabı.
ġirdāb-ı ḥūn Kan ġirdabı.
ġirdāb-ı inķilāb Deġiŧim ġirdabı.

ġird-bād F. Dönerek çevrinti ile esen ŧiddetli rüzgār, kasırġa, tulumba, hortum.
ġird-bād-āsā F. Kasırġa gibi, hortum gibi.
ġird-bād-ı ġamm Keder hortumu.
ġird-i ālām u ġam Acılar ve kederin çevresi.
ġird-i cām-ı revzen Pencere camının çevresi.
ġird-i elem Aġrı, acı çevresi.
ġird-i ḥāl Benin yuvarlaġı.
ġird-i keder Üzüntü çevresi.
ġird-i melāl Sıkıntı çevresi.
ġird-i rāh Yolun çevresi.
ġirībān-ı ġül Gülün yakası.
ġirībān-ı ķabā` Cüppenin yakası.
ġirībān-ı miḥnet Sıkıntı yakası.
ġirībān-ı seḥer Seherin yakası.
ġirībānsız Yakasız.
ġiriftār F. Düşkün, uğramıŧ, tutkun.
ġiriftār-ı ķafes Kafes esiri.
ġirih-dār F. Dügümlü.
ġirih-ġir F. Dügüm tutmuŧ, düğümlü, dolaŧık.

girih-i ebrū Kaşın düğümü.

girişme *F.* Naz, işve, cilve, kaş ve gözle işaret.

girişme-bāz *F.* Cilve ile oynayan.

girişme-sāz *F.* Cilve yapan.

girîz *F.* Kaçma.

girîzān *F.* Kaçıcı, kaçan.

girîz etmek Kaçmak.

girü Geri.

giryān *F.* Ağlayıcı, ağlayan.

girye *F.* Ağlama, ağlayış; gözyaşı.

girye-nāk *F.* Ağlayıcı, ağlayan.

gîsū *F.* Saç.

gîsū-dār *F.* Saçlı.

gîsū-kemend *F.* Güzelin saçı.

gîsū-perîde *F.* Uçmuş saç.

gîsuvān *F.A.* Saçlar.

gîsū-yı hāb Uyku saçı.

gîsū-yı hūr Hurinin saçı.

gîsū-yı maḥabbet Sevgi saçı.

git- Gitmek.

gîfî-sitān *F.* Cihanı zapt eden.

gitmek Gitmek.

Gîv *F.* Farsların masal kahramanlarından biri, Gyuders'in oğlu, Rüstem'in damadı.

giy- Giymek.

giyāh *F.* Bitki, taze ot.

giyāh-ı kūh-ı miḥnet-gāh Sıkıntı yerinin dağının bitkisi.

giyin- Giyinmek.

gizli Belli olmadan, belli olmaz durumda.

gizlice Gizli olarak.

ğonce *F.* Tomurcuk, açılmamış çiçek.

ğonce-dehen *F.* Ağzı gonca gibi küçük ve güzel olan, gonca ağızlı.

ğonce-i bāğ-ı edeb Edep bağının goncası.

ğonce-i bāğ-ı ümîd Ümit bağının goncası.

ğonce-i bāğ-ı vefā Vefa bağının goncası.

ğonce-i la'l Kırmızı gonca.

ğonce-i ne-güşüde Açılmamış gonca.

ğonce-i nev-hîz-i dehen Ağzın taze goncası.

ğonce-i nîlüfer Nilüfer tomurcuğu.

ğonce-i ra'nā Türk müziğinin bir makamı.

ğonce-i şükûfe Çiçek tomurcuğu.

ğonce-i taşvîr Tasvirî gonca.

ğonce-i ter Taze gonca.

ğonce-i ümmîd Ümit goncası.

ğonce-i zîbā Güzel gonca.

ğonce-leb *F.* Dudakları gonca gibi olan, gonca dudaklı.

ğonce-veş *F.* Gonca gibi.

göbek Orta.

göğër- Yeşermek, yeşil rengini almak, tazelenmek.

göğüs Göğüs.

gök Gökyüzü.

Gökşu Lale Devri'nin önemli gezinti yerlerinden biri.

gömgök Masmavi.

gönder- Göndermek.

göñül Gönül.

gör- Görmek.

göre Göre.

görebil- Görebilmek.

görmek Görmek.

görül- Görülmek.

görülmek Görülmek.

görün- Görünmek.

göster- Göstermek.

göstermek Göstermek.

göt Anüs, makat.

götür- Götürmek.

göz Görme organı.

gözden geçir- Gözden geçirmek.

göz dik- Göz dikmek.

göze yasâğ olmaz “Bir kimseye veya nesneye bakılmasını kimse önleyemez.”

gözlü Gözü olan.

gü *F.* Söyleyen, diyen.

ğubār *A.* Toz.

ğubār-āsā *F.A.* Toz gibi.

ğubār-ı pāy Ayağın tozu.

ğufrān *A.* Affetme, merhamet etme, yargılama.

gügird *F.* Kükürt.

ğulām *A.* 1. Genç, delikanlı. 2. Esir, köle.

ğülüvv et- Haddini aşmak, ileri gitmek.

ġunc A. Naz, cilve, eda, kırıma.
ġüne F. Türlü, gidiş, tarz, yol.
ġüne-ġüne F. Rengârenk, türlü türlü.
ġunüde F. Uyumuş, uyuklamış.
ġurbet-i câvid Sonsuz gurbet.
ġurre A. 1. Aklık, parlaklık. 2. Atın alnındaki beyazlık, akıtma.
ġurre-i ġarrâ Parlak aklık.
ġurre-i 'ıyd Bayramın ilk günü.
ġurre-i rûze Orucun ilk günü.
ġurre-i şevvâl Şevval ayının, Şeker Bayramı'nın ilk günü ve gecesi.
ġurre-i tâbân Parlak aklık.
ġurre-i ümîd Umudun parlaklığı.
ġurre-i yek-rûze Bir günlük, geçici parlaklık.
ġurre-mest A.F. Parlaklık sarhoşu.
ġurür-ı ġüsn Güzellik gururu.
ġuşşa A. Keder, kaygı, tasa.
ġuş F. 1. Kulak. 2. Dinleme, işitme.
ġüşe F. Köşe, bucak.
ġüşe-i çeşm Göz ucu.
ġüşe-i dâmân Eteğin ucu.
ġüşe-i destâr Sarıġın köşesi.

ġüşe-i ebrü Kaşın köşesi.
ġüşe-i ebrü-yı dil-ber Güzelin kaşının köşesi.
ġüşe-i ġalvet Halvet köşesi.
ġüşe-i iġbâl Mutluluk köşesi.
ġüşe-i nıgeh Bakışın ucu.
ġüşe-i semm Zehrin köşesi.
ġüşe-i ġarf Bakışın ucu.
ġüşe-i tenhâ İssiz köşe.
ġuş et- İşitmek, dinlemek.
ġuş eyle- İşitmek, dinlemek.
ġuş-ı bülbül-i zâr İnleyen bülbülü dinleme.
ġuş-ı cefâ-kâr Üzenin kulağı.
ġuş-ı çarġ Feleğin kulağı.
ġuş-ı dil ü cân Gönül ve can kulağı.
ġuş-ı ġâġân Hükümdarın dinlemesi, hükümdarın kulağı.
ġuş-ı idrâk Anlamak için dinleme.
ġuş-ı kemân Kemanın kulağı.
ġuş-ı kemân-ı keşide Çekilmiş kemanın kulağı.
ġuş-ı rebâb Kemençenin kulağı.
ġuş-ı sâġar Kadehin kulağı.

güş kııl- İŖitmek, dinlemek.

gūy *F.* Acemlere mahsus bir çeŖit oyun topu; yuvarlak Ŗey.

gūyā *F.* 1. Söyleyen, söyleyici. 2. Sanki, diyelim ki.

gūyālhq Söyleyicilik.

gūyāyî *F.* Söyleyenle ilgili, söyleyene ait.

gūy-ı felek Gökteki top.

gūy-ı ġaltān Yuvarlanan top.

gūy-ı micmer Buhurdanın topu.

gūy-ı zemîn Yeryüzündeki top.

gūyiyā *F.* Ey söyleyiŖ!

gūy-rübā *F.* Top kapan.

gūy u çevġān oynat- Meydan topunun atlılar tarafından uçları eğri deġneklerle atılması esasına dayanan oyunu oynatmak.

gūç Güç, zor.

gūdāz *F.* Eriten, yakan, mahveden.

gūdāz-ı sūz AteŖi yakan.

gūft *F.* 1. Söz, lakırtı. 2. Dedi, söyledi.

gūftār *F.* Söz.

gūftār-ı meliħa Güzel söz.

gūfte *F.* Bir söz eserinin bestelenmiŖ bulunan manzum sözleri.

gūher *F.* Cevher.

gūher-bār *F.* Cevher yaġdıran.

gūher-i kem-revāc Deġersiz cevher.

gūl *F.* Çiçek; gül.

gūl- Gülmek.

gūl-āb *F.* Gül suyu.

gūl-āb-ı der Kapının gül suyu.

gūl-beden *F.* Bedeni gül gibi hoŖ ve nazik olan.

gūl-bedenlik Bedenin gül gibi olma durumu.

gūl-berg-i 'izār Yanaġın gül yapraġı.

gūl-berg-i rūy-i al Kırmızı yüzün gül yapraġı.

gūl-bister *F.* Gülden yatak.

gūl-būn *F.* Gül kökü, gül biten yer.

gūl-būn-i qalem Kalemin gül kökü.

gūl-būn-i nāzende Nazlı gül kökü.

gūl-çehre *F.* Gül çehrelisi.

gūldür- Güldürmek.

gūl-efsūn-ı nāz Nazın büyülü Ŗarabı.

gūl-efŖān *F.* Gül saçan.

gül-ender-gül *F.* Gül içinde gül.

gül-fām *F.* Gül renkli, gül gibi kızıl renkli olan.

gül-feşān *F.* Gül saçan.

gül-fürūşān *F.* Gül saçanlar.

gül-geşt-i şahrā Kırda gül gezintisi.

gül-gönce *F.* Henüz açılmamış gül.

gül-gönce-i bāğ-ı ‘ulā Şan ve şeref sahibi kimsenin bağının henüz açılmamış gülü.

gül-gönce-i murād Muradın henüz açılmamış gülü.

gül-gönce-i naḥl-i himem Çabalar ağacının henüz açılmamış gülü.

gül-gönce-i sîr-āb Taze gül tomurcuğu.

gül-gönce-i şādî Sevincin henüz açılmamış gülü.

gül-gönce-zār-ı zaḥm-ı dil Gönül yarasının henüz açılmamış gülünün bahçesi.

gül-gün *F.* Gül renkli, kırmızı.

gül-gün-ı çeşm Gül renkli göz, kırmızı göz.

gülgülî *F.* Gül renkli, pembe.

gül-ḥande *F.* Gül gibi gülüş.

gül-i al Kırmızı gül.

gül-i bādām Badem çiçeği.

gül-i bālîn Yastığın gülü.

gül-i berķ-ı cemāl Yüz güzelliğinin şimşeginin gülü.

gül-i ergūvān Erguvan çiçeği.

gül-i evvel-zuhūr-ı bāğ-i şulb-i ḥusrev-i devrān Dünya hükümdarının soy bağının önceden görünen gülü.

gül-i gül-bün-tırāz-ı bāğ-ı ḥayāl Hayal bağının gül biten yerini süsleyen gül.

gül-i ḥadîka-i nāz Naz bahçesinin gülü.

gül-i ḥandān Açan gül.

gül-i ḥizāb Boya gül.

gül-i ḥürşîd Güneş gülü.

gül-i kām Arzunun gülü.

gül-i ne-şüküfte Açılmamış gül.

gül-i nev-ḥîz-i nāz ü ‘işve Naz ve cilvenin taze gülü.

gül-i ra‘nā Güzel gül.

gül-i rūy-ı sebed Sepetin yüzünün gülü.

gül-istān *F.* Gül bahçesi.

gül-istān-der-gül-istān *F.* Gül bahçesi içinde gül bahçesi.

gül-istān-ı meserret Sevincin gül bahçesi.

gül-i şādî Sevinç gülü.

gül-i şeft-ālū Öpücük gülü.

gül-i taşvîr Tasvirî gül.

gül-i ter Taze gül.

gül-i vaşf Övme gülü.

güllü Gülü olan.

gülmîh-i bâb-ı âftâb-āsā Güneş gibi kapının kabarası, pulu.

gül-nahl *F.* Gül ağacı, gül fidanı.

gül-nār *F.* Nar çiçeği, narın çiçeği.

gül-nihāl-āsā *F.* Gül fidanı gibi.

gül-penbe *F.* Gül pembesi.

gül-perçem-i tûğ Tuğun gül püskülü.

gül-pîrehan *F.* Gülden gömlek.

gül-reng *F.* Gül renkli, pembe.

gül-rîz *F.* Gül saçan, gül serpen.

gül-ruḥ *F.* Gül yanaklı güzel.

gül-ruḥsār *F.* Gül yanaklı güzel.

gül-sitān *F.* Gül bahçesi.

gül-sitān-ı dehr Dünyanın gül bahçesi.

gül-sitān-ı devlet Talihin gül bahçesi.

gül-şeker *F.* Gül tatlısı.

gül-şekersiz Gül tatlısız, gül tatlısı olmadan.

gül-şen *F.* Gül bahçesi.

gül-şen-i ‘ālem Dünyanın gül bahçesi.

gül-şen-i devlet Talihin gül bahçesi.

gül-şen-i emel Arzunun gül bahçesi.

gül-şen-i ḥāṭır Gönlün gül bahçesi.

gül-şen-i ḥüsn Güzelliğin gül bahçesi.

gül-şen-i ḥüsn-i dil-ārā Gönül süsleyen güzelin gül bahçesi.

gül-şen-i ḥüsn ü bahā Güzellik ve değerın gül bahçesi.

gül-şen-i ḥüsn ü cemāl İyilik ve güzelliğin gül bahçesi.

gül-şen-i İslām Müslümanlığın gül bahçesi.

gül-şen-i ma‘nā Anlamın gül bahçesi.

gül-şen-i me‘vā Sığınma yeri olan gül bahçesi.

gül-şen-i pür-feyż Çok bereketli gül bahçesi.

gül-şen-i pür-ziynet-i kevn ü mekân

Varlık ve mekânın süs dolu gül bahçesi.

gül-şen-sarây *F.* Gül bahçesi içindeki saray.

gül-şen-sarây-ı devlet Talihin gül bahçesi içindeki sarayı.

gülü-yı şîşe Şişenin boğazı.

gül-zâr *F.* Gül bahçesi, gül tarlası.

gül-zâr-ı behişt Cennetin gül bahçesi.

gül-zâr-ı dil-cü Gönlün aradığı, güzel gül bahçesi.

gül-zâr-ı hüsn ü behcet İyilik ve güzelliğin gül bahçesi.

gül-zâr-ı isti'dād Yeteneğin gül bahçesi.

gül-zâr-ı nev-kilk Yeni kamış kalemin gül bahçesi.

gül-zâr-ı pür-feyż-i temâşâ-yı ğarîb Garip seyrin bereket dolu gül bahçesi.

gül-zemîn *F.* Gülden oluşmuş yer.

gül-zemîn-i sîne Göğsün gülden zemini.

güm *F.* Kayıp, yitik.

gümân et- Zan, sanma, sezme.

güm-nām *F.* Adı sanı yok olmuş, unutulmuş.

gümüş Gümüş.

gün Gün.

günāh *F.* Allah'ın emirlerine aykırı olarak görülen iş, dinî suç.

günāh-kār *F.* Günahlı, günah işleyen.

gün-be-gün *T.F.T.* Günden güne.

güncûde *F.* Sıkıştırılmış, sıkılmış.

gündüz Günün sabahtan akşama kadar olan bölümü.

güneş Güneş.

günlük Gün için.

Gürcistân Gürcistan.

Gürgân *F.* Aksak Timur'un lakabı.

gürisne *F.* Aç, fakir.

gürüh *F.* Topluluk, bölük, takım.

gürüh-ı dā'iyān Dua edenler topluluğu.

gürüh-ı ehl-i dāniş Bilgi sahiplerinden oluşan topluluk.

gürüh-ı ehl-i cū' u faqr Açlık ve yoksulluk sahiplerinin topluluğu.

gürüh-ı ehl-i haţţ Yazı ehli topluluğu.

gürüh-ı ehl-i hüner Hüner sahiplerinin topluluğu.

gürüh-ı pa-be-rikābān-ı eşheb-i āşüb

Kargaşa gücünün ayağı üzengide hareket etmek üzere bulunan takımı.

gürüh-ı şā'irān Şairler takımı.

gürz *F.* Silah olarak kullanılan uzun saplı, büyük demir topuz.

gürz-i gāv-sār-ı Rüstem Rüstem'in öküz başlı gürzü.

gürz-i girān Ağır, büyük gürz.

güsiste *F.* Kırılmış, kopmuş, gevşemiş, çözülmüş.

güsterde *F.* Yayılmış, döşenmiş.

güşāde *F.* Açılmış, açık, ferah, şen.

güşād et- Açmak.

güşād eyle- Açmak.

güşād-ı şeş-der-i eş'ār Şiirlerin dünyasını açma.

güşāyiş *F.* Açılma, açıklık, açılış.

güşūde *F.* Açılmış.

güzār *F.* Geçme, geçiş.

güzār et- Geçmek.

güzār kııl- Geçmek.

güzel Güzel, hoş.

güzer *F.* Geçme, geçiş.

güzer et- Geçmek.

güzer eyle- Geçmek.

güzer kııl- Geçmek.

güzīde *F.* Seçkin, seçilmiş, beğenilmiş.

güzīn *F.* Seçen, seçilmiş, seçkin, beğenilmiş.

ḥāb *F.* Uyku, rüya.

ḥabāb *A.* Su üzerinde olan hava kabarcıkları.

ḥabāb-āsā *A.F.* Su üzerinde olan hava kabarcıkları gibi.

ḥāb-ālūde *F.* Uykusu gelmiş, uyku basmış.

ḥabbe-i fülful Karabiber taneleri.

ḥabbezā *A.* "Ne sevimli, ne güzel!"

ḥabb-ı fülful Karabiber tanesi.

ḥabb-ı zeheb Altın hap.

ḥābe *A.* Günah, suç.

ḥaber *A.* Son ve yeni bilgi.

ḥaber al- Haber almak.

ḥaber almaḵ Haber almak.

ḥaber-dār ol- Haberli olmak.

ḥaber-i fetḥ Fetih haberi.

ḥāb-ı 'adem Yokluk uykusu.

ḥāb-ı ārāmîde Dinlenenin uykusu.
ḥāb-ı ḥuzūr Huzur uykusu.
ḥāb-ı perîşān Dağınık, rahatsız uyku.
ḥāb-ı rāḥat Dinlenme uykusu.
ḥabîb-i kibriyā' Muhammed
Peygamber.
ḥābîde *F.* Uyumuş, uykuya dalmış.
ḥabs *A.* Hapis, alıkoyma, bir yere
kapama, salıvermeme, bir yere
kapayıp dışarı çıkarmama,
hapishane.
ḥacālet *A.* Utanma, utangaçlıkla
şaşıрма.
ḥācc *A.* Hacca giden, Kâbe'yi ziyaret
eden, hacı.
ḥaccām *A.* Kan alan, kan alıcı.
ḥāce *F.* Hoca, efendi, ağa, çelevi, sahip,
muallim, profesör.
ḥāce-i baḥşende Veren efendi.
ḥāce-i cihān Dünyanın efendisi.
ḥāce-i dānā Bilgili hoca.
ḥācet *A.* İhtiyaç, lüzum, gereklilik,
muhtaçlık.
ḥācet-revā *A.F.* İhtiyaca uygun.
ḥācib *A.* Kapıcı, perdecî.

ḥacîl-sāz-ı rüvāḳ-ı āsmān Gökyüzü
çardağının utanmışı.
ḥāciyān-ı kūy Sevgilinin bulunduğu
yerin hacıları.
ḥacle-gāh-ı devlet ü iclāl Talih ve
ululamanın gelin odası.
ḥaclet *A.* Utanma, şaşırma.
ḥacm-i kitāb Kitabın hacmi.
ḥadd *A.* Sınır.
ḥadd *A.* Yanak.
ḥaddād *A.* Demirci, demir işleri yapan,
çilingir.
ḥādde *A.* Erimiş madenden tel yapmak
için kullanılan delikli maden
levha.
ḥadd-i zātinde Zaten, esasen,
yaradılışda, aslında, oluşunda.
ḥadeḳ-ı dîde-i baḥt Talih gözünün
bakması.
ḥadem *A.* Hizmetçiler, odacılar.
ḥadeng *F.* Kayın ağacından yapılmış
ok.
ḥadeng-i cevr Zulüm oku.
Ḥadîce Sulṭān Hatice Sultan.
ḥadîd *A.* Demir.

hādî-i dānā Bilgili yol gösterici.
hadîka-i emel Arzu bahçesi.
hādîm A. Hizmet eden, yarayan.
hadîş A. Muhammed Peygamber'in sözleri.
haffaf A. Ayakkabı ve terlik gibi şeyler yapan ve satan, kavaf.
hâfız A. Koruyan, saklayan.
Hâfız-ı Şirâzî 14. yüzyılda yaşayan, İran'ın en lirik şairlerinden biri.
hafî A. Gizli, saklı.
hâhiş-i dâr u diyâr Yurt ve ülke arzusu.
hâhiş-kâr F. İsteyici, istekli.
hâ'ib A. Mahrum, yoksun.
hâ'ile-i pür-ciger-endâz Ciğeri parçalayan dram.
hağ A. 1. Allah, Tanrı. 2. Doğruluk ve insaf.
hâk F. Toprak.
hâkân F. Türk imparatorlarına verilen unvan.
hâkân-ı 'âlem Dünyanın imparatoru.
hâkân-ı 'âlî-şân Yüce şanlı imparator.
hâkân-ı a'zam En büyük imparator.

hâkân-ı cihân Dünyanın imparatoru.
hâkân-ı devrân Zamanın imparatoru.
hâkân-ı emced Çok şerefli imparator.
hâkân-ı güzîn Seçkin imparator.
hâkân-ı ıqlîm-i 'Acem Acem ülkesinin imparatoru.
hâkân-ı Îrân İran imparatoru.
hâkân-ı İskender-zuhûr İskender'den türemiş imparator.
hâkân-ı kâmil Olgun imparator.
hâkân-ı kerem-kâr Cömert imparator.
hâkân-ı kerîm Yüce imparator.
hâkânü kerîmü's-şân Şanı yüce imparator.
hâkânü mansûrû'l-'âlem Dünyanın üstün gelmiş imparatoru.
hâkân-ı mu'allâ-pâye Yüksek rütbeli imparator.
hâkân-ı mülk-ârâ Ülkeyi süsleyen imparator.
hâkân-ı pür-mecd-i haseb Soy temizliğinin ululuk dolu imparatoru.
hâkân-ı zamân Zamanın imparatoru.
hâkân-ı zî-şân Şerefli imparator.

ḥākānî *F.* Hakan ile ilgili, hakana mensup.

Ḥākānî *F.* 1186'da ölen İranlı büyük şair.

ḥāk-ber-ser *F.* Toprak üstündeki baş.

ḥāk-bîn *A.F.* Hak görücü, hak verici.

ḥāk-būs *F.* Yer öpme; büyük bir kişinin ayaklarına varıp öpme.

ḥāk-būs-ı der-i destūr-ı cihān-bān
Dünyanın bekçisi olan vezirin kapısının yerini öpme.

ḥāk-dān *F.* Dünya, yer.

ḥāk-i behişt Cennet toprağı.

ḥāk-i der Kapının, eşiğin toprağı.

ḥāk-i der-gāh-ı mu'allā Yüce tekkenin toprağı.

ḥāk-i der-geh Tekkenin toprağı.

ḥāk-i der-i 'ināyet İyilik kapısının toprağı.

ḥāk-i der-i refi' Yüce kapının toprağı.

ḥākü iclālü veliyyü'n-ni'am
Şeyhülislam'ın ululama toprağı.

ḥākīkat *A.* Gerçek, doğru; gerçekten, doğrusu.

ḥāk-i küze Testi toprağı.

ḥākīm *A.* Hükmeden.

ḥākīm-i ḥurde-bîn İnce şeyleri gören bilgin.

ḥāk-i pāy Ayak toprağı.

ḥāk-i pāy-i 'anber-āmîz Amberle karışık ayak toprağı.

ḥāk-i pāy-i devlet Talihin ayak toprağı.

ḥākîr *A.* İtibarsız, değersiz, aşağı, adi, bayağı.

ḥāk-i rāh-i müşg-efşān Misk saçan yolun toprağı.

ḥāk-i reh Yolun toprağı.

ḥāk-i siyāh Kara toprak.

ḥākister *F.* Kül, ateş külü.

ḥāk-i ṭarab-nāk Sevinçli toprak.

ḥākḥ *A.* Hak.

ḥākḥā *A.* Doğrusu.

ḥākḥ-ı kelām Sözüün doğruluğı.

ḥākḥında İlgili olarak, üzerine.

ḥākḥ-ı süḥān Sözüün doğruluğı.

ḥāk-sār *F.* Toz toprak içinde kalmış, hâli perişan.

ḥāk-sār-ān-ı ğamm Keder perişanları.

Ḥāk Te'ālā *A.* Yüce Tanrı.

hāl *F.* Ben.

hāl *A.* 1. Şimdiki zaman, geçmiş ve gelecek olmayan zaman. 2. Oluş, bulunuş, suret, durum.

hālā *A.* Şimdi, henüz.

hālāvet *A.* Tatlılık, şirinlik.

hālāyık *A.* Kadın köle, cariye.

hāle *A.* Bazen Ay ve Güneş'in etrafında görülen parlak daire, ay ağılı.

halecān *A.* Çarpıntı, titreme.

halecān-ı nihān Gizli çarpıntı.

halef-i dūdīmān-ı mecd ü şeref Ululuk ve şerefin soy sopunun halefi.

halel *A.* Bozma, bozukluk, eksiklik.

halel ver- Bozmak, sarsmak.

hālet *A.* Hāl, suret, keyfiyet, nitelik.

hālet-efzā *A.F.* Meşhur bir çeşit lale.

hālet-fezā *A.F.* Hāl, suret, keyfiyet arttıran.

Hāletî *A.* Pir Mehmed Azmi'nin 1569'da doğup 1630'da ölen şair oğlu.

hālet-i māl u kettān Ay ve ketenin niteliği.

hālet-i şevk-ı hayāl-i zūlf Zülûf hayalinin arzusunun hāli.

hālet-i tîğ u sinān Kılıç ve mızrağın niteliği.

halhāl *A.* Ayak bileziği, halhal.

hālî *A.* Tenha, boş, sahipsiz yer.

hālîde *F.* Dürterek bastırılmış, saplanmış.

hālîfetü'l-İslām İslam halifesi.

hāl-i fitne Ayartan ben.

Hālîk-ı yek-tā Tek Allah.

Hālîku'l-esyā' Yaradanın nesneleri.

Hālîku'l-esbāb Yaraticı sebepleri.

hālîlu'l-lah Tanrı dostu.

hālîm *A.* Yumuşak huylu.

hāl-i müşğîn Mis kokulu ben.

hāl-i ruḥ Yüzdeki ben.

hālîş-i şîrîn-cevāb Sevimli cevabın hilesizi.

hāl-i siyeh-kār Günahlı ben.

hālḳ *A.* 1. Yaratma, yaratılma. 2. İnsanlar.

hālḳa *A.* Ortası boş, yuvarlak şekil, daire biçiminde olan şey.

hālḳa-i āgūş Kucak halkası.

ḥalka-i mīkrāz-ı berber Berber
makasının halkası.

ḥalka-i zūlf Zülfün halkası.

ḥalka-sāzî-i ser-i ṭurre-i pür-çîn
Büklüm dolu saç lülesinin
başının halka düzenleyiciliği.

ḥalk eyle- Yaratmak.

ḥalk-ı ‘ālem Dünya halkı.

ḥalk-ı cihān Dünya halkı.

ḥall A. Çözme, karışık bir meselenin
içinden çıkma; karar verip
neticeye varma.

ḥallāḳ A. Berber.

ḥallāḳ-ı ervāḥ u nesem Canlar ve
nefesin yaratıcısı.

ḥalled-Allahu A. Allah sürekli ve kalıcı
eylesin!

ḥall et- Halletmek.

ḥall etmek Halletmek.

ḥall-i ma ‘anî Anlamaları çözmek.

ḥall ol- Hallolmak.

ḥalvet A. Yalnız, تنها kalma, tenhaya
çekilme, tenhalık; hamamın
sıcak bir bölmesi.

ḥalvet-i şāfi-zamîrān Temiz
vicdanların tenhalığı.

ḥām F. İşlenmemiş, üzerinde
çalışılmamış.

ḥam F. Eğri, bükülmüş.

ḥamāme-beççe A.F. Güvercin yavrusu.

ḥamāme-veş A.F. Güvercin gibi.

Hāmān A. Musa Peygamber
zamanındaki Mısır firavununun
veziri.

ḥam-āşiyān F. Eğri yuva.

ḥam-be-ḥam F. Büklüm büklüm,
kıvrım kıvrım.

ḥamd A. Tanrıya olan şükran
duygularını bildirme.

ḥam-der-ḥam F. Büklüm içinde
büklüm.

ḥamd olsun Tanrı’ya şükürler olsun!

ḥamdüli’l-lah Tanrı’ya şükürler olsun!

ḥāme F. Kalem.

ḥāme-i efkār Fikirlerin kalemi.

ḥāme-i Erjeng Erjeng’in kalemi.

ḥāme-i қаşşāş Kıssa söyleyen kalem.

ḥāme-i maḥdūm Efendi kalemi.

ḥāme-i ma ‘nî Anlam kalemi.

ḥāme-i mu ‘cîz-beyān Anlatışı herkese
benzemeyen kalem.

ḥāme-i mu'cîz-raqam Yazması
herkese benzemeyen kalem.

ḥāme-i mû Kıl kalem.

ḥāme-i muṭlaq- 'inān Başıboş kalem.

ḥāme-i pāk Temiz kalem.

ḥāme-i siḥr-efṣān Sihir saçan kalem.

ḥāme-i vaṣṣāf Öven kalem.

ḥamel A. 1. Kuzu. 2. Koç burcu.

ḥam-ender-ḥam F. Büküm büküm,
kıvrım kıvrım.

ḥam-geṣte F. Bükümü dönmüş.

ḥam-ı çevgān Bastonun kıvrımı.

ḥam-ı gîsû-yı zerd Sarı saçın kıvrımı.

ḥam-ı zülf Zülfün kıvrımı.

ḥamîde F. Eğrilmiş, bükülmüş;
kambur.

ḥamîre A. Hamur.

ḥamiyyet A. Milli onur ve haysiyet.

ḥamḳā A. Ahmak, budala kadın.

ḥamle A. Atılış, atılma, saldırı,
saldırma.

ḥamle-i şîrān Aslanların saldırması.

ḥammām A. Hamam, banyo.

ḥammām-ı laṭîf Hoş hamam.

ḥammām-ı münevver Aydınlanmış
hamam.

ḥammām-veṣ A.F. Hamam gibi.

ḥammār A. Şarap yapan veya satan,
şarapçı, meyhaneci.

ḥamr A. Şarap.

ḥamrā' A. Çok kırmızı, çok kızıl.

ḥamûl A. Tahammüllü, sabırlı,
dayanıklı kimse.

hāmûn F. Büyük sahra, düz ova,
bozkır.

ḥāmûş F. Susmuş, sessiz.

ḥamyāze-gāh F. Esneme yeri.

ḥamyāze-rîz F. Kötü hareket saçan.

ḥān F. Hükümdar, hakan.

ḥān F. Han, kervansaray, otel.

ḥān F. Yemek sofrası; üstüne yemek
konulan tepsi, sini.

Ḥān Aḥmed F.A. Ahmed Han.

Ḥān Aḥmed-i zî-şān-ı Sikender-
'ünvān İskender unvanlı şerefli
Ahmed Han.

ḥancer A. Ucu sivri, iki yanı keskin
bıçak, hançer.

ḥancerî A. Hançer şeklinde olan.

ḥancer-i bürrān Keskin haçer.
ḥancer-i ebrū Kaşların haçeri.
ḥancer-i ğaddār Acımasız haçer.
ḥancer-i ğamze-i ‘ayyār Düzenbaz süzgün bakışın haçeri.
ḥancer-i ḥün-rîz Kan dökücü haçer.
ḥancer-i müşġîn-i ebrū Kaşın kapkara haçeri.
ḥancer-istān-ı müje Kirpiġin haçer yeri.
ḥancerli Haçerli.
ḥandān *F.* Gülen, gülcü, güler; sevinçli.
ḥande *F.* Gülme, gülüş.
ḥande-i berķ Şimşeġin gülmesi, şimşek çakması.
ḥande-i ğonce Goncanın açması.
ḥande-i gül Gülün açması.
ḥande-i gül-ġonce Goncanın açması.
ḥande-rūy *F.* Güler yüzlü.
ḥāne *F.* Ev.
ḥānedān-ı Āl-i ‘Osmān Osmanlı hükümdar ailesi hanedanı.
ḥānedān-ı devlet Devlet hanedanı.
ḥānedān-ı salṭanat Sultanlık ailesi.

ḥāne-i āyîne Her yanı ayna olan oda, salon veya köşk.
ḥāne-i düstūr Vezir evi.
ḥāne-i endîşe Kayġı evi.
ḥāne-i ḥammār Meyhanecinin evi.
ḥāne-i iclāl Ululama evi.
ḥāne-i maḥbūb-ı zî-şān Şerefli sevilmiş ev.
ḥāne-i vîrān Yıkık ev.
ḥāne-i vîrāne Harap ev.
ḥāne-i zencîr Zincir evi.
ḥānende *F.* Şarkıcı, şarkı söyleyen.
ḥān-ı bî-bedel Eşsiz han.
ḥān-ı bülend Yüce kervansaray.
ḥān-ı Ḥalîl İstanbul’da Asmaaltı civarında eski bir han.
ḥānü ḥalîlu’l-lah Tanrı dostunun, İbrahim Peygamber’in daima açık bulunan sofrası.
ḥān-ı pāk Temiz han.
ḥān-ı vuşlat Kavuşma hanı.
ḥānmān *F.* Ev bark, ocak.
ḥānmān-ı Lāt u Uzzā Lāt ve Uzzâ’nın evi.
ḥānmān-zîb-i celāl Ululuk evinin süsü.

ḥanḏal A. Acı meyveli bir bitki.
ḥār F. Diken.
ḥār F. Hor, hakir, aşığı, bayağı.
ḥārā F. Pek katı taş, mermer.
ḥarāb A. 1. Yıkık, viran. 2. Geçkin, sarhoş.
ḥarāb-ender-ḥarāb A.F.A. Viran içinde viran.
ḥarāb-ender-ḥarāb-āsā A.F.A.F. Viran içinde viran gibi.
ḥarāb et- Harap etmek.
ḥarāb eyle- Harap etmek.
ḥarāb-ı elest “Elest” harabı.
ḥarāb ol- Harap olmak.
ḥarāc A. Haraç.
ḥārā-ciger F. Taş gibi katı bağır.
ḥarām ol- Haram olmak.
ḥarāret A. Sıcaklık.
ḥarāşet A. Çiftçilik.
ḥarāş F. Parçalanma.
ḥarb A. Cenk, kavga, dövüş, savaş.
ḥarc-ı yek-rūze Bir günlük, geçici vergi.
ḥāre F. Sert taş, kaya.

ḥāreli Dalgalı.
ḥarem A. Herkesin girmesine izin verilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer.
ḥarem-i cān Can haremi.
ḥarem-i fażl Abbasîlerin ilk zamanlarında vezirlikte bulunan, Bermekiler soyundan olan, Cāfer’in kardeşi ve Hārûn’un süt kardeşi Fazl’ın haremi.
ḥarem-i kalb Gönül haremi.
ḥarem-i kān Maden ocağı haremi.
ḥarem-i kūy Sevgilinin bulunduğu yerin haremi.
ḥarem-serāy A.F. Harem dairesi.
ḥarf A. 1. Alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri, bu işaretlerden birini gösteren madeni küçük matbaa kalıbı. 2. Söz, lakırtı.
ḥarf-āşinā-yı ḥāl-i dil Gönül hâlinin lafını anlayan.
ḥarf-endāz-ı ṭa‘n Yerme sözü söyleyen.
ḥarf-i ‘ālî-şān Yüce şanlı söz.
ḥarf-i Dārā vu Sikender Dârâ ve İskender’in sözü.

ḥarf-i girān Ağır söz.

ḥarf-i menḳūṭ Noktalı harf.

ḥarf-i mu‘cem Noktalı harf.

ḥarf-i müdgām Arka arkaya gelen iki kelimededen birincisinin son, ikincisinin baş harflerinin aynı olduğu söz.

ḥarf-i niyāz Yalvarma sözü.

ḥarf-i rāz Gizlenilen söz.

ḥarf-i şūḥ Neşeli söz.

ḥarf-i taḥsîn Takdir etme sözü.

ḥārḥār *F.* Gönül üzüntüsü, yürek sıkıntısı.

ḥār-ı firḳat Ayrılık dikenini.

ḥār-ı ḥalīde Bir yıldan çok yaşayan diken.

ḥāric *A.* Dış, dışarı.

ḥarīdār *F.* Satın alıcı.

ḥarīdār-ı metā‘-ı ma‘rifet Ustalık malını satın alıcı.

ḥarīm *A.* 1. Harem dairesi, harem. 2. Avlu.

ḥarīm-i ravḫa-i cennet Cennet bahçesinin avlusunu.

ḥarīr-i ruḥsār Yüz ipeği.

ḥāriş *F.* Kaşımaya, kaşınma.

ḥarīṭa *A.* Bir yerin coğrafi durumunu bildiren çizgiler.

ḥarḳ *A.* Yarıp yırtma, yırtılma.

Hārūnū‘r-Reşīd 765’te doğup 808’de ölmüş olan, Abbasî halifelerinden en ünlüsü.

Hārūt *A.* Arkadaşı Mārūt ile ünlenmiş bir melek olup, büyü ve sihirle uğraştıklarından kıyamete kadar kalmak üzere Babil’de bir kuyuya hapsedilmişlerdir.

Hārūt-fenn *A.* Hārūt’un bilimi, tekniği.

ḥārūt-sitān *A.F.* Sihir yeri.

ḥas *F.* Ot kırıntısı, çer çöp.

ḥasbe‘l-emr Emir dolayısıyla.

ḥasbī *A.* Karşılıksız, parasız, bedava.

ḥaseb *A.* Baba tarafından gelen şeref, asillik, soy temizliği.

ḥased *A.* Kıskançlık, çekememezlik.

ḥasen *A.* Güzel.

ḥāşıl *A.* Olan, çıkan, üreyen, türeyen, biten.

ḥāşıl-ı ḍarb Vuran.

ḥāşıl-ı deryā vü kān Denizin ve kaynağın ortaya çıkması.

ḥāşıl-ı kân Kaynağın ortaya çıkması.
ḥāşıl-ı Keşmîr Keşmir'den çıkan.
ḥāşıl ol- Ortaya çıkmak, türemek.
ḥāsîr A. Zarara, ziyana uğrayan.
ḥaşm A. Düşman; karşı taraf.
ḥaşm-âvîz A.F. Karşı tarafa asılan.
ḥaşm-ı fûrû-māye Aşağı mayalı düşman.
ḥaşm-ı sitem Zulmün düşmanı.
ḥasr A. Sıkıştırma, dar bir yerin içine alma; hareketten menetme, etrafını çevirme.
ḥasret A. Ele geçirilemeyen veya elden kaçırılan bir nimete üzülüp yanma, iç çekme, inleme; üzüntü, iç sıkıntısı, keder, zahmet; eseflenme, göreceği gelme, özleyiş.
ḥasret çek- Özlem duymak.
ḥasret-i çeşm Göz özlemi.
ḥasret-i hâl Ben özlemi.
ḥasret-i hancer Hançer özlemi.
ḥasret-i la'î Dudak özlemi.
ḥasret-i zülûf Zülûf özlemi.
ḥasret-keşîde A.F. Hasret çekme.

ḥasr-i maṭlab Konuyu daraltma.
ḥāşş A. Mahsus, özel.
ḥāşşa-i ḥüsn Güzelliğın niteliğı.
ḥāşş-ı ḥāme-i gūyā Söyleyen kaleme mahsus.
ḥāşşiyet-i âteş Ateşın kuvveti.
ḥāşşü'l-ḥāşş En has, en güzel.
ḥaste-i aşk Aşk hastası.
ḥaste-i hecr Ayrılık hastası.
ḥastelik Hastalık.
ḥasûd A. Hasetçi, kıskanç, çekemeyen.
ḥāşā A. Asla, katiyen, hiçbir zaman, Allah göstermesin, uzak olsun!
ḥāşāk F. Çöp, süprüntü; yonga.
ḥāşāk-i bağy Azgınlık yongası.
ḥāşāk-i melāl u ğamm Sıkıntı ve keder yongası.
ḥaşem A. Maiyet, yanında bulunanlar.
ḥaşer-engîz A.F. Böcek yaratan.
ḥaşmet A. Büyüklük, heybet
ḥaşr A. 1. Toplama. 2. Kıyamet.
ḥaşyet-zede A.F. Korkmuş.
ḥaṭā' A. Yanlış; yanlışlık; yanılma.
ḥaṭā' et- Hata etmek.

ḥaṭar A. Tehlike.

ḥaṭā'sız Hatası olmayan.

Ḥātem A. Arap kabileleri arasında tanınmış Tayyî kabilesine mensup ve cömertliğiyle meşhur olan İbn-i Abd-illâh bin Sad'ın lakabı.

ḥātem A. Mühür, üstü mühürlü yüzük.

Ḥātem-āsā A.F. Hatem gibi.

Ḥātem-i ıḳlīm-i luḫ u merḥamet İyilik ve merhamet ülkesinin Hatem'i.

Ḥātem-i Ṭayyî Tay kabilesine mensup, yiğitlik ve cömertliğiyle ünlü bir Arap.

Ḥātem-maṣrafā A. Hatem'in harcadığı para.

ḥātem-nihādā A.F. Cömert yaradılışı.

ḥātem-şifatā A. Cömert özellikli.

ḥātem-şiyem A. Cömert huylar.

ḥātem A. Damat.

ḥaṭer A. Önem, ehemmiyet; ciddiyet.

ḥaṭf-ı ebşār Göz kamaşması.

ḥāṭır A. Zihin, fikir.

ḥāṭıra gel- Hatırlamak, akla gelmek.

ḥāṭır-āzarî A.F. Hatır, gönül kırıcılık.

ḥāṭır-dürüst A.F. Hatır tamlığı.

ḥāṭır-firîb A.F. Gönül aldatıcı.

ḥāṭır-güşā A.F. Gönül açan, gönül fetheden, gönle ferahlık veren.

ḥāṭır-ı āzāde Özgür zihin.

ḥāṭır-ı enver Çok parlak zihin.

ḥāṭır-ı erbāb-ı mātem Yaşlıların gönlü.

ḥāṭır-ı eşref-i hümāyün Kutlu en şerefli zihin.

ḥāṭır-ı eyyām Zamanın zihni.

ḥāṭır-ı idrāk Anlama fikri.

ḥāṭır-ı maḥzün Hüznünlü gönül.

ḥāṭır-ı maḫşūr Kısaltılmış zihin.

ḥāṭır-ı meyyāl Çok istekli gönül.

ḥāṭır-ı müştāk Çok isteyen gönül.

ḥāṭır-ı 'uṣşāk Âşıkların gönlü.

ḥāṭır-ı vîrān Yıkık gönül.

ḥāṭır-ı yārān Dostların hatırı.

ḥāṭır-nişān A.F. Hatırda kalan, akılda kalan.

ḥāṭır-nüvāz A.F. Hatır okşayan.

ḥāṭır-zād A.F. Hatıra doğan, akla gelen.

ḥaṭīb A. Camide hutbe okuyan.

ḥaṭīb-i minber-i fetḥ u zafer Fetih ve zafer minberinin hatibi.

ḥaṭīb-i minber-i şevket Ululuk minberinin hatibi.

ḥāṭif A. Sesi işitilip de kendisi görülmeyen kimse, seslenici, çağırıcı.

ḥāṭif-i ğayb Görünmeyen çağırıcı, vicdan.

ḥatm A. Bitirme.

ḥatm-ı tūmār-ı nübüvvet Kuran'ı hatmetme.

ḥaṭṭ A. Çizgi; satır; yazı; yol.

ḥattā A. Bundan başka, fazla olarak, dahi, bile, hem de, üstelik de.

ḥaṭṭāṭ-ān A.F. El yazısı çok güzel olan sanatkârlar.

ḥaṭṭ-āver A. Sakalı yeni yeni çıkmaya başlamış genç.

ḥaṭṭ-āverd A.F. Sakalı yeni çıkmış.

ḥaṭṭ-ı cām-ı dıraḥşān Cem'in kadehindeki parlak yazısı.

ḥaṭṭ-ı cebhe Yüz çizgisi.

ḥaṭṭ-ı cebîn Alın yazısı.

ḥaṭṭ-ı fermān Fermanın yazısı.

ḥaṭṭ-ı la' l Kırmızı dudağın çizgisi.

ḥaṭṭ-ı la' l-i yār Sevgilinin kırmızı dudağının çizgisi.

ḥaṭṭ-ı leb Dudak çizgisi.

ḥaṭṭ-ı nev Yeni yeni terlemeye başlamış sakal.

ḥaṭṭ-ı nev-demîde-i ruḥ-ı yār Sevgilinin yanağının yeni çıkmış sakalı.

ḥaṭṭ-ı peymāne Kadehin çizgisi.

ḥaṭṭ-ı reyḥān Reyhan yazısı.

ḥaṭṭ-ı ruḥ-ı nev-demîde Yeni çıkmış yüzün sakalı.

ḥaṭṭ-ı ruḥsār Yüz çizgisi.

ḥaṭṭ-ı ruḥ-tırāz Yüzü süsleyen sakal.

ḥaṭṭ-ı rüşen-veş Parlak yazı gibi.

ḥaṭṭ-ı sāġar Kadehin çizgisi.

ḥaṭṭ-ı sebz Çocuğun yanağında çıkan ince tüyler.

ḥaṭṭ-ı siyāh Cemşîd'in kadehindeki yazıların dördüncü satırı.

ḥaṭṭ-ı siyāh-tāb Siyah ışıklı sakal.

ḥaṭṭ-ı siyeh Siyah sakal.

ḥaṭṭ-ı siyeh-kār Günahlı sakal.

ḥaṭṭ-ı Sulṭān Aḥmed Sultan Ahmed'in yazısı.

ḥaṭṭ-ı şāhāne Şahlara yakışır yazı.
ḥaṭṭ-ı şerîf Şerefli yazı.
ḥaṭṭ-ı şu‘ā‘-i mihr Güneş ışınlarının çizgisi.
ḥaṭṭ-ı yār Sevgilinin sakalı.
ḥaṭve A. Adım.
havā F. Hava.
havā-dār-ı şemîm-i sünbül Sümbülün güzel kokan etrafı açık yeri.
ḥavādiş A. İlgi ile karşılanan haber; yeni söz.
havāyî A. Uçarı, hoppa.
havā-yî şāf Açık hava.
ḥāver F. Doğu, gün doğusu.
Ḥavernak A. Mimar Sinimmâr tarafından Fırat’ın Hire yakınlarında yapılmış meşhur köşk.
ḥāver-zemîn F. Doğudaki yer.
ḥavf A. Korku, korkma.
ḥavf et- Korkmak.
ḥavf eyle- Korkmak.
ḥavf-ı serdî-i bāzār Alışveriş sertliğinin korkusu.
ḥavrā A. Ceylan gözlü kız.

ḥavşala-i baḥr u kân Deniz ve kaynağın anlayışı.
ḥavz A. Havuz.
ḥavza-i teşhîr Ele geçirilen ülkelerinin bütünü.
ḥavz-ı berrâk u şāf Duru ve temiz havuz.
ḥavz-ı dil-ārā Gönül süsleyen havuz.
ḥavz-ı dil-cū Gönlün aradığı havuz.
ḥavz-ı muşaffā Parlak havuz.
ḥavz-ı pāk Temiz havuz.
ḥayā’ A. Edep, namus.
ḥayāl A. İnsanın kafasında kurup canlandırdığı şey.
ḥayāl et- Hayal etmek.
ḥayāl eyle- Hayal etmek.
ḥayāl-i ḡonce-i sîr-āb Taze gonca hayali.
ḥayāl-i ḥāb Uyku hayali.
ḥayāl-i ḥaṭṭ Sakalın hayali.
ḥayāl-i ḥaṭṭ-ı cūvān Genç sakalının hayali.
ḥayāl-i rūy Yüzün hayali.
ḥayāl-i serv-i ḳadd Servi boyun hayali.
ḥayāl-i sîne Göğüs hayali.

ḥayāl-i tarḥ-ı dīl-cū Gönülün aradığı,
güzel tarhın hayali.

ḥayāl-i tāze Yeni hayal.

ḥayāt A. Hayat.

ḥayāt-āver A.F. Hayat getiren.

ḥayāt-efzā A.F. Hayat arttıran.

ḥayāt-ı cāvīdānī Daimî hayat.

ḥayāt-ı ebedī Sonsuz hayat.

ḥayāt-ı tāze Yeni hayat.

ḥayf A. Yazık ki, heyhat, vah!

ḥayfā A. Yazık ki, heyhat, vah!

ḥayl A. Zümre, takım, güruh.

ḥayl-i melek Melek zümresi.

ḥaylī F. Çokça; birtakım.

ḥayme A. Çadır.

ḥayme-i cāh Makam çadırı.

ḥayme-i zerrīn-ṭnāb İpleri altından
yapılmış çadır.

ḥayr A. İyi, faydalı; iyilik.

ḥayr-ābād A.F. İyiliği çok olan yer,
Sadabad köşkü civarında
yaptırılan tekkenin adı.

ḥayrān A. Çok tutkun.

ḥayrān eyle- Hayran etmek.

ḥayrān-ı nihāl Fidanın hayranı.

ḥayrān ol- Hayran olmak.

ḥayrāt A. Sevap kazanmak için yapılan
hayırlı işler, iyilikler.

ḥayret A. Şaşma, şaşırma, şaşakalma,
ne yapacağını bilememe.

ḥayret-āmūzān-ı ‘aşk Aşkın hayret
öğretenleri.

ḥayret-efzā A.F. Hayret arttıran.

ḥayret-fezā-yı İbn-i Sīnā İbn-i
Sina'nın şaşırtanı.

ḥayr-ḥāh-ı mülket ü millet Ülke ve
milletin iyilikseveri.

ḥayr-ı ‘ālem Dünyanın hayırlısı.

ḥayr-ı carīye Cariyenin hayırlısı.

ḥayr-ı pāk Temiz iyilik.

ḥayr-ı vālā Yüce iyilik.

ḥayr-ı vālā-şān-ı zībā Güzel yüce şanlı
iyilik.

ḥaysiyyāt-ı eslāf-ı kirām Yüce kişilerin
seleflerinin şerefleri.

ḥayvān A. Canlılık, dirilik.

ḥayy-i lā-yezāl Bitimsiz canlı.

hazā A. Bu, o, şu.

ḥazā'in A. Hazineseler.

ḥazān *F.* Sonbahar.

ḥazef *A.* Topraktan yapılan çanak çömlek.

ḥazen *A.* Gam, keder, tasa.

ḥazer *A.* Sakınma, kaçınma, korunma, çekinme.

ḥazīk *A.* İşinin ehli, usta.

ḥāzır *A.* Huzurda, meydanda olan, bizzat bulunan.

ḥāzır-cevāb *A.* Her söze derhâl, düşünmeksizin cevap veren.

ḥāzırlan- Hazırlanmak.

ḥazîn *A.* Hüznü, üzgün, kederli, gamlı.

ḥazîne-dār *A.F.* Hazinenin idare ve muhafazasına memur edilen kimse.

ḥazret *A.* Saygı unvanı.

ḥazret-i Allah Allah hazretleri.

ḥazret-i Bārî Yaratıcı hazretleri.

ḥazret-i dāmād-ı ekrem Çok cömert damat hazretleri.

ḥazret-i derr Kişi hazretleri, saygıdeğer kişi.

ḥazret-i Eyyüb Eyyüb hazretleri.

ḥazret-i Feyyāz Allah.

ḥazret-i Ḥaḳḳ Allah.

ḥazret-i Ḥān Aḥmed-i devrān
Zamanın Ahmed Han hazretleri.

ḥazret-i ʿĪsā İsa Peygamber.

ḥazret-i Maʿbūd Hazret-i Allah.

ḥazret-i mevlā Efendi hazretleri.

ḥazreti mevlāʿl-mevālî Bilginlerin efendi hazretleri.

ḥazret-i pîr Pir hazretleri.

ḥazret-i şadr-ı cihān-dār Büyük hükümdarın sadrazam hazretleri.

ḥazret-i şadr-ı güzîn Seçkin sadrazam hazretleri.

ḥazret-i Sulṭān Aḥmed Ahmed Sultan Hazretleri.

ḥazret-i Sulṭān Aḥmed Ḥān-ı gerdūn-pāye Gökyüzü rütbeli Sultan Ahmed Han hazretleri.

ḥazret-i Sulṭān Aḥmed Ḥān-ı mülk-ārā Ülkeyi süsleyen Sultan Ahmed Han hazretleri.

ḥazreti Sulṭān Ebüʿl-feth Sultan Ebülfeth hazretleri.

hebb *A.* Uykudan uyanma.

hecr *A.* Ayrılma, terk etme; ayrılık.

hecr-i ğamm Kederden ayrılma.

hecr-i sâķî Sakanın ayrılığı.

hediyye *A.* Hediye, armağan.

heft *F.* Yedi.

heft-aķter *F.* Yedi yıldız.

heft-āmir *F.* Yedi emirci, yedi yıldız.

hefte *F.* Hafta.

heft-ecrām *F.A.* Yedi madde, yedi yıldız.

heft-ķān *A.F.* Yedi han, İnan mitolojisinde Keykāvūs Māzenderān'da hapisken Rüstem'in, yedi konaklık yol aşarak ve her konakta insanlarla, ordularla, devletlerle savaşarak Keykāvūs'a ulaşıp onu kurtarması.

heft-ķān-ı ğamm Kederin yedi sofrası.

heft-ıķlīm *F.A.* Yedi iklim, Batlamyos'un ayırdığı dünyanın yedi bölgesi.

heft-ķiķver *F.* Batlamyos'un ayırdığı dünyanın yedi bölgesi.

helāk *A.* Mahvolma, ölme.

helāk ol- Helak olmak.

ķelāl *A.* Haram olmayan.

hele Hele.

ķelvā *A.* Helva.

ķelvā-yı revānī Revani helvası.

hem *F.* Hem.

hem-āğūķî-i fincan-ı 'araķ Rakı fincanıyla kucak kucağa olarak.

hem-āheng *F.* Uygun, denk.

hemān *F.* Hemen, derhāl, o anda, çarçabuk.

hem-ān-dem *F.* Hemen, çabucak, o anda.

hem-āvāze-i feryād-ı zağan Çaylak feryadının yüksek sesi.

hem-āvāz-ı rāz Sır arkadaşı.

hem-bezm-āne *F.* İçki arkadaşına yakışır biçimde.

hem-bezm-i cānān Sevgilinin içki arkadaşı.

hem-bezm-i mestān Sarhoşların içki arkadaşı.

hem-cenāķ *F.A.* Denk, eşit.

hem-ķü *F.* Onun gibi.

hem-ķün *F.* Böylece.

hem-dem *F.* Sıkı fıkı, canciğer arkadaş.

hem-dem-i asret Özlemin canciğer arkadaşı.

hem-düş *F.* Omuz omuza gelen, eşit olan.

hem-alet-i dîbâ-yı Çîn Çin'in ipekli kumaşı ile aynı hâlde olan.

hem-alet-i eş'âr-ı şabîha Güzel şiirlerle aynı hâlde olan.

hem-alet-i meh-tâb Ay ışığı ile aynı hâlde olan.

hem-alet-i me'vâ Sığınma yeri ile aynı hâlde olan.

hem-'inân *F.A.* Dizgini bir, atbaşı beraber olan, yan yana birlikte bulunan, arkadaş.

hemîşe *F.* Daima, her vakit, her zaman.

hem-malaş *F.A.* Takma adı bir olan.

hem-nâm-ı fahr-i 'âlem Dünya övüncünün adaşı.

hem-nâm-ı Halîl İbrahim Peygamber'in adaşı.

hem-nâm-ı hürşîd Güneşin adaşı.

hem-nâm-ı Murtażâ 'Alî Paşa Ali Paşa'nın adaşı.

hem-nâm-ı nîkû-yı Halîl İbrahim Peygamber'in hoş adaşı.

hem-nâm-ı pāk-i İbrāhîm İbrahim'in temiz adaşı.

hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Halîl İbrāhîm Halil İbrahim'in şeref doğuran adaşı.

hem-pā *F.* Kötü işlerde arkadaş, ayaktaş, omuzdaş.

hem-pāye *F.* Rütbece bir.

hem-pehlû *F.* Aynı yanda.

hem-rāz *F.* Sıkı fıkı arkadaş, sır arkadaşı.

hem-reh *F.* Yoldaş, yol arkadaşı.

hem-reng-i rûy-ı baht Talihin yüzüyle aynı renkte olan.

hem-reng-i şemşîr Kılıçla bir renkte olan.

hem-rikāb *F.A.* Eşit, denk; atbaşı beraber olan.

hem-rütbe *F.A.* Aynı rütbede olan.

hem-sāye *F.* Komşu.

hem-sāye-i bāl-i hümā Anka kanadının komşusu.

hem-ser *F.* Arkadaş, kafadar.

hem-ser-i aġyār Yabancıların arkadaşı.

hem-ser-i medd-i nigāh-ı asret Özlem bakışını çekme arkadaşı.

hem-şoḥbet *F.A.* Birbiriyle sohbet eden, konuşan, arkadaş.
hemşîre *F.* Kız kardeş.
hemşîre-i sa‘d-aḥter Kutlu yıldızın kız kardeşi.
hem-tā *F.* Benzer, denk.
hem-ṭulū *F.A.* Aynı doğuş.
hem-vār *F.* Düz yer, bir çırpıda olan yer, uygun yer.
hem-vāre *F.* Daima, her zaman.
hem-zād *F.* Yaşdaş, yaşı bir.
hem-zebān *F.* Dilleri bir olan, aynı dili konuşan.
hendesî *A.* Geometrik, geometri ile ilgili.
hengām *F.* Zaman, çağ, sıra, vakit, mevsim.
hengāme *F.* Kavga, gürültü.
hengāme-i āvāz Gürültü.
hengāme-i şāh Şahın kavgası.
hengām-ı ʔarab Şenlik zamanı.
henüz *F.* Şimdiye kadar, bu ana dek; daha, yeni, hâlâ; ancak.
hep *F.* Bütün, tüm olarak; her zaman.
hepsi Bütünü, tamamı, tümü.

her *F.* Hepsi.
her bir Aynı ayrı hepsi.
her biri Aynı ayrı hepsi.
herc *F.* Karışıklık, gürültülü ve karışık hareket.
hercā’î *F.* Kararsız, sabırsız.
her çi bād-ābād *F.* Ne olursa olsun, ister istemez.
her dem Her zaman.
hergiz *F.* Asla, hiçbir vakit, hiçbir suretle.
her gün Sürekli, sürekli olarak.
her hâlde Kesinlikle.
herkes *F.* İnsanların tümü.
her zamān Ara vermeden, sürekli, sık sık.
ḥesāb *A.* Hesap, sayma, aritmetik.
ḥesāb et- Hesap etmek.
ḥesāb eyle- Hesap etmek.
ḥesāb-ı tevārîḥ-i fetḥ Fetih tarihlerini sayma.
hestî *F.* Var olma, varlık.
hestî-i nāḳıḥ Eksik var olma.
heşt *A.* Sekiz.

hevā A. Heves, istek, arzu; sevgi; hoşlanma.

hevā-dārī F. Yarla, dostla ilgili.

hevā'î-veş A.F. Nefsine düşkün, ciddi şeylerle ilgisi.

hevāsız Sevgisiz, isteksiz, arzusuz.

hevā-yi 'aşk Aşk arzusu.

hevā-yi 'aşk-ı cüvānān Delikanlıların aşk arzusu.

hevā-yi dil Gönül arzusu.

heves A. Arzu, istek; gelip geçici istek.

heves et- Heves etmek.

heves-i 'ıyd-ı vişāl Kavuşma bayramının hevesi.

hey Hey!

heybet A. Korku ile saygı duygularını birden uyandıran hâl veya gösteriş.

heybet-i pîl-i dümān Fil kuyruklarının heybeti.

heycā' A. Kavga, savaş, dövüş.

heycān A. Duyguların bir tepki hâlinde şiddetlenmesi.

heyülā' A. Madde.

heyülā-yı taşavvūr Zihinde kurulan şey.

hezār F. 1. Bülbül. 2. Bin.

hezārān F. 1. Bülbüller. 2. Binler.

hezār-āšnālıq Pek çok tanıdığı olma durumu.

hezār-ı zār İnleyen bülbül.

hezār-pāre F. Bin parça, un ufak.

hezār-sāl F. Bin yıl.

hıdîvā F. Vezirliğe eş bir rütbe.

hıdîv-i āgāh Bilgili vezir.

hıdîv-i 'ahd Devrin veziri.

hıdîv-i āsmān-mesned Gökyüzü makamı vezir.

hıdîv-i āsmān-pāye Gökyüzü rütbeli vezir.

hıdîv-i baħr u berr Deniz ve karanın veziri.

hıdîv-i Baykara-meclis Baykara meclisinin veziri.

hıdîv-i bende-perver Adam besleyici vezir.

hıdîv-i Cem-ħaşem Cem maiyetli vezir.

hıdîv-i cihān Dünya veziri.

ḥudûv-i ekrem Çok cömert vezir.
ḥudûv-i ḥired-mend Akıllı vezir.
ḥudûv-i hüner-perver-i kâr-bîn İş görenin hünerini koruyan vezir.
ḥudûv-i mekrümet-fermâ Cömertlik ilgisinin veziri.
ḥudûv-i muḥterem Saygıdeğer vezir.
ḥudûv-i mülk-ârâ Ülkeyi süsleyen vezir.
ḥudûv-i mülk-perver Ülke koruyan vezir.
ḥudûv-i pür-himem Çabaların veziri.
ḥudûvi ṭâhirü'l-ensâb Soyların temizinin veziri.
ḥudûvü'l-yevm Vezir günü.
ḥıfz A. Saklama.
ḥıfz et- Saklamak.
ḥıfz eyle- Saklamak.
ḥıfz-ı ḥudâ Yaratıcının koruması.
ḥıkk A. Gerçek; doğruluk.
ḥınâ-ger A.F. Kına yapan.
ḥınâ-yı ḥüsn ü ân Güzellik kınası.
ḥırâm F. Nazlı, edalı, salına salına gidiş.
ḥırâmân F. Salına salına, naz ve eda ile yürüyen.

ḥırâm-ı nâz Naz gidişi.
ḥired F. Akıl, us.
ḥired-mend F. Akıllı, anlayışlı.
ḥırka-i pāk Temiz hırka.
ḥırkaü pākü Resûlu'l-lah Muhammed Peygamber'in temiz hırkası.
ḥırka-i peşmîne Yünden hırka.
ḥırsız Başkalarının malını çalan insan.
ḥırz-ı amân Korkusuzluk sığınağı.
ḥırz-ı cân-ı fazl u itkân Fazlalık ve sağlamaştırılmayı canı gibi saklama.
ḥırz-ı cân-ı heft-ıqlîm Yedi memleketi canı gibi koruma.
ḥırz-ı cân-ı salṭanat Sultanlığı canı gibi koruma.
ḥışn-ı celâl ü câh Ululuk ve makam kalesi.
ḥışm F. Kızgınlık, öfke.
ḥışt-ı zer-i mihr Güneşin altın kerpici.
ḥıṭâyî Bir çeşit kumaş.
ḥıyâbân F. İki tarafı ağaçlı yol, bulvar.
ḥıyâbân-zâr F. Ağaçlı yolların olduğu yer.
ḥıyâm A. Çadırlar.

hıyât A. İpek

Hızır A. İçenlere ölmezlik veren abıhayatı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber.

hicâb A. Utanma, sıkılma.

hicâb et- Utanmak, sıkılmak.

hicâb eyle- Utanmak, sıkılmak.

Hicâz A. Arap yarımadasında, Mekke ve Medine'nin bulunduğu ülke.

Hicâzî A. Hicazlı.

hicr A. Ayrılık.

hicrân A. 1. Ayrılık. 2. Unutulmaz acı, keder, iç acısı.

hicviyyât A. Hicivle ilgili şiir ve manzumeler.

hiç F. 1. Olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz. 2. Soru cümlelerinde belirsiz bir zamanı anlatan bir söz.

hiçbir Bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz.

hiçe say- Önemsememek, önem vermemek, yok saymak.

hiç-kes F. Hiç kimse.

hidâyet A. Hak yoluna, doğru yola kılavuzlanma.

hidmet A. 1. İş, hizmet, vazife. 2. İş görme, birinin işini görme.

hidmet et- Hizmet etmek.

hidmet eyle- Hizmet etmek.

hidmet-i bâb-ı refi' Yüce kapının hizmeti.

hidmet-i celîl Ulu hizmet.

hidmet-i dergâh Dergâh, tekke hizmeti.

hidmet-i rıkkıyet A. Kulluk, kölelik hizmeti.

hidmet-i sulţân-ı 'âdil Adaletli sultanın hizmeti.

hidmet-i tab' Yaradılış hizmeti.

hidmet-kâr A.F. Hizmetkâr, hizmetçi.

hiffet eyle- Hafiflik, hoppalık yapmak.

hikâye A. Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması.

hikâyet A. Bir olayın sözlü veya yazılı olarak anlatılması.

Hikâyet-i Key ü Cemşîd Büyük hükümdar ve Cemşîd'in hikâyesi.

hikem A. Hikmetler.

hikmet A. 1. Hakimlik. 2. Sebep.

hikmetü'l-işrāk Gerçeğe ancak ilhamla ve aşkla ulaşılabileceğini kabul eden yol.

hikmet-ārā A.F. Hakimliği bezeyen.

hilāfet A. Halifelik, peygamber vekili olarak İslam'ı koruma görevi.

hilāl A. Yeni ay.

hilāl-āsā A.F. Yeni ay gibi.

hilāl-i āsmān Gökteki yeni ay.

hilāl-i Behmen Behmen hilali.

hilāl-i cām-ı āmāl-ı cihān Dünya emellerinin kadehindeki yeni ay.

hilāl-i 'ıyd Bayramın yeni ayı.

hilāl-i 'izz ü devlet Yücelik ve mevkinin yeni ayı.

hilāl-i mäh-ı ğarrā Parlak ayın hilali.

hil'at A. Eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.

hîle A. Oyun, aldatma.

hilm A. İnsanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık.

hilmî A. Yumuşak huylu, nazik, kibar.

himāyet A. Koruma, korunma.

himāyet et- Korumak, korunmak.

himāyet kıl- Korumak, korunmak.

himem A. Gayretler, emekler, çalışmalar, yüksek iradeler.

himem-güster A.F. Emek yayan.

himem-perdāz A.F. Gayret eden.

himem-perver A.F. Emek veren.

himmet A. 1. Gayret, emek, çalışma, çabalama. 2. Yüksek irade.

himmet et- Gayret etmek, emek vermek, çalışmak, çabalamak.

himmet eyle- Gayret etmek, emek vermek, çalışmak, çabalamak.

himmet-i āşaf Vezirin yüksek iradesi.

himmet-i āşaf-ı kerem-ver Cömert vezirin yüksek iradesi.

himmet-i maḥdüm Efendinin yüksek iradesi.

himmet-i merd-āne Erkekçe gayret.

himmet-i vālā Yüksek irade.

himmet-i vālā-yı Sultān Aḥmed-i dānā Bilgili Sultan Ahmed'in yüksek iradesi.

himmət-nümā *A.F.* Çaba gösteren.
Hind *A.* Hindistan.
Hind-i Ğarbî Batı Hint, Amerika.
Hind-i Şarkî Doğu Hint, Hindistan.
Hindū *F.* Hintli.
hindū-beççe *F.* Hindi yavrusu.
Hindūstān *F.* Hindistan.
hirās-ı cān Can korkusu.
hirāsān *F.* Korkan, korkak.
hîrelen- Fersizleşmek, donuklaşmak.
hirem *A.* Piramit, piramit şeklinde olan şey.
hirmen *F.* Harman.
hirmen-i feyz Bereket harmanı.
hişār *A.* Kale, İstanbul'daki Hisarlar.
hişs *A.* Duyma kuvveti, duygu.
hişşe-mend *A.F.* Pay alan.
hişşe ver- Pay vermek.
hişşe-yāb *A.F.* Hisse bulan, hisselenen.
hiş *F.* Akraba, soy sop.
hiṭāb *A.* Bir veya birçok kimselere ağızdan veya yazı ile söyleme, hitap.
hiṭāb et- Hitap etmek.

hiṭāb eyle- Hitap etmek.
hiṭāb-ı luṭf İyilik hitabı.
hiṭāb-ı müsteṭāb Güzel hitab.
hiṭān *A.* Sünnet, sünnet etme.
hiż *F.* Coşkunkluk; dalgalanma.
hiżāb *A.* Boya, kına.
hiżāb-ālūd *A.F.* Renkli, renk renk.
hizebr-i kūh-i temkîn Ağırbaşlılık dağının aslanı.
hizebr-i nām-ver Ünlü cesur.
hiżlān *A.* Yardımcısız; kimsesiz, yalnız başına kalıp sefil olma.
hōd *F.* 1. Kendi. 2. Baş zırhı, miğfer.
hōd-ārāyî *F.* Kendini süsleyicilik, kendini övücülük.
hōd-bîn *F.* Kendini beğenmiş, bencil.
hōd-gām *F.* Kendini beğenmiş, bencil.
hōd-rāy *F.A.* Bildiğinden şaşmayan.
hōd-rū *F.* Kendi kendine biten, yabani.
hōd-rūy *F.* Kendi kendine biten, yabani.
hoḳḳa-i nūr-i mücessem Çok parlak ve güzel hokka.
hōr *F.* Önemsiz, değersiz, bayağı, adi kimse.

h ş *F.* 1. Güzel; iyi. 2. Bununla birlikte.

h s  *F.* Ne hoş, ne güzel, ne kadar latif!

h ş  İyice, güzelce, zararsız.

h ş-dem *F.* İyi arkadaş.

h ş-elh n *F.A.* Makamı güzel, güzel ve tatlı okuyan.

h ş-g  *F.* Tatlı dilli, dili tatlı.

h ş-g v r *F.* Lezzetli, tatlı.

h ş-h r m *F.* Güzel gidişli, yürüyüşlü.

h şn d ol- Razı olmak, memnun olmak.

Hoten *F.* Doğu Türkistan'da halkı Müslüman olan büyük bir Şehir.

h y *F.* Ter.

h  *A.* 1. Allah. 2. Sığınma, yalvarma.

h b *F.* Güzel, hoş, iyi.

h b n *F.* Güzeller, iyiler.

h b n-ı cih n Dünya güzelleri.

h b n-veş *F.* Güzeller gibi, iyiler gibi.

hubb *A.* Sevgi.

hubb 'l-vaĉan Vatan sevgisi.

h b-h ş l *F.A.* İyi huy.

hub r *A.* Sevinç.

huceste *F.* Uğurlu, meymenetli; hayırlı, saadetli, kutlu.

huceste-h ş l *F.A.* Tabiatı uğurlu.

huceste-k r *F.* Hayırlı iş.

huceste-me' l *F.A.* İyi anlam.

h d-i  hen Demir başlık.

Hud  *F.* Tanrı.

hud vend  *F.* 1. Ey efendi, ey sahip, ey malik! 2. Ey h kim, ey hükümdar!

hud vend-i cih n Dünyanın sahibi.

hud vend-i d r t u n m s u n m Debdebe, namus ve Őohret sahibi.

hud vend-i Fer d n-şevket Fer d n gibi ululuk sahibi.

Hud -y  *F.* Ey Tanrı! Ey Allah!

hud yĉ n *F.* Ulu padişah, büyük hükümdar.

hud yĉ n-ı vez r- n Vezirlerin büyük hükümdarı.

Hud -y  lem-yezel Baki Tanrı.

Hud y  z 'l-menn İhsan, bağışlama sahibi Tanrı.

Hud y  z 'l-Yemen Yemen'in sahibi olan Tanrı.

ḥuddām A. Hizmetçiler.
ḥūd-i ahen Demir başlık.
ḥudūd-ı Belh Belh sınırı.
ḥuffāş A. Yarasa, gece kuşu.
ḥuḳūḳ A. Haklar.
ḥuld A. Sekiz cennetten biri.
ḥuld-āşiyān A.F. Cennet yuvası.
ḥuliyy-bestegān-ı ḥuld-i berīn Kutsal cennetin ziynet bağlayanları.
ḥulḳ A. Huy, tabiat.
ḥulūş A. Halislik, gönül temizliği.
ḥulūş-ı ḳalb Yürek, gönül temizliği.
ḥulūş-ı niyyet Niyet temizliği.
ḥūlyā Y. Kuruntu.
ḥūlyā-yı ḥāl-i dil-ber Güzelin beninin hayali.
ḥum F. Küp; şarap küpü.
ḥum-ı ārāmīde Dinlenen şarap küpü.
ḥum-ı şahbā Şarap küpü.
ḥumār A. İçkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik.
ḥumār-ālūde-i idbār Talihsizliğin sersemliğine bulaşmış.

ḥumār-ı ḡamm Kederin verdiği baş ağrısı, sersemlik.
ḥumār-ı ḡuşşa Üzüntünün verdiği baş ağrısı, sersemlik.
ḥumār-ı ye's Umutsuzluğun verdiği baş ağrısı, sersemlik.
ḥumār-şikenlik Sersemliği açıcılık.
ḥum-bāre F. Şarap küpü kalesi.
ḥummā-yı ḥarb u fitne Savaş ve kargaşa nöbeti.
ḥūn F. Kan.
ḥūn-āb F. Kanlı su.
ḥūn-ābe-i dil Gönlün kanlı suyu, gözyaşı.
ḥūn-āşām F. Kan içen, kan içici.
ḥūn-çegān F. Kendisinden kan akan.
ḥūn-feşān F. Kan saçan, kan saçıcı, kan serpen.
ḥūn-geşte F. Kanı dönmüş.
ḥūn-geşte-i cevr Zulümden kanı dönmüş.
ḥūn-girifte F. Kana tutulmuş.
ḥūn-ḥār F. Kan içen, kan dökücü, zalim.
ḥūn-ḥārelık Kan içicilik.

ḥūnî *F.* Kanlı gaddar, zalim.
ḥūn-i ciger Ciğeri kan.
ḥūn-i dil Keder, kaygı, tasa.
ḥūn-i düşmen Düşman kanı.
ḥūn-i eşk Gözyaşındaki kan.
ḥūn-i germ Sıcakkanlı, alışmış, ısınmış.
ḥūn-i intihāb En güzel kan, mürekkep.
ḥūn-în *F.* Kanlı, kana bulaşmış.
ḥūn-i nazm-ı taze Yeni nazmın kanı, mürekkebi.
ḥūn-rîz *F.* Kan döken, kan dökücü.
ḥūr *F.* Güneş.
ḥūr *A.* Cennet kızları, huriler.
ḥurd *F.* Kırık, parça.
ḥurd *F.* Yiyecek, yiyinti.
ḥurde-bîn *F.* İnce, ufak şeyleri gören.
ḥūr-ı behişt Cennetteki huri, cennet kızı.
ḥurrem *F.* 1. Şen, sevinçli, güler yüzlü, gönül açan; taze. 2. Bir yazı stili.
ḥurrem-âbād *F.* Haliç'te Alibeyköy civarındaki köşkün adı.
ḥurrem eyle- Sevindirmek, neşelendirmek, mutlu etmek.

ḥurrem-fal *F.* Sevinçli fal.
ḥurrem ol- Sevinmek, neşelenmek, mutlu olmak.
ḥürşîd *F.* Güneş.
ḥürşîd-i 'ālî-menzilet Yüce rütbeli güneş.
ḥürşîd-i cihān-tāb Dünyayı aydınlatan güneş.
ḥürşîd-i enver Çok parlak ve güzel güneş.
ḥürşîd-i evc-i ma'delet Adaletin doruğunun güneşi.
ḥürşîd-i nūrānî Işıklı güneş.
ḥürşîd-i raḥşān Parlak güneş.
ḥürşîd-i sipihr Gökteki güneş.
ḥürşîd-i tābān Parlak güneş.
ḥürşîd-i zāt Saygıdeğer güneş.
ḥürşîd-i zîbā-peyker Güzel yüzlü güneş.
ḥürşîd-nişān *F.* Güneş izi, belirtisi.
ḥürşîd-tāb *F.* Güneş parlaklığı.
ḥürşîd-veş *F.* Güneş gibi.
ḥurūf-i sāde Düz harfler.
ḥurūs *F.* Horoz.

hurūs-i nāle-i şeb-gîr Gece
uyuyamayan horozun iniltisi.

hurūş *F.* Coşma, çağıldı, gürültü,
şamata, telaş.

hurūşān *F.* Coşan, çağlayan.

hurūş-ı āb-ı şemşîr-i tegāfûl
Anlamazlıktan gelme kılıcının
suyunun coşması.

hurūş-ı kîn Garezin coşması.

hurūş-ı nağme-i ter Taze ezginin
coşması.

hūr-veş *A.F.* Huriler gibi.

hussād *A.* Haset edenler, kıskananlar.

huşûl-i kām İstek türemesi.

huşûş *A.* Bakım, iş; şekil, yol, konu.

huşûşā *A.* Başkaca, ayrıca.

hūş *F.* Akıl, fikir; şuur; us.

hūşe *F.* Salkım.

hūş-i vāfir Çok, bol akıl.

huşk *F.* 1. Kuru. 2. Kaba, soğuk.

hūş-mend *F.* Akıl sahibi; akıllı, akılı
başında.

hūş-yār *F.* Akılı kendisine yarayan,
akıllı.

huţbe *A.* Hutbe.

huţbe-i Sultān Ahmed Sultan
Ahmed'in hutbesi.

hūy-i cibillî Doğal mizaçlı.

huzūr *A.* 1. Rahat. 2. Kat, makam, ön,
yan.

huzūr-ı 'İzzet İzzet'in makamı.

hüccet *A.* Senet, vesika, delil.

hüccet-i ıtlāk Bırakma seneti.

hüccet-i vāzih Açık, net delil.

hücüm et- Saldırış, saldırma.

hücüm-ı elem Keder hücumu.

hücüm-ı nāle Feryatla saldırma.

hücüm-ı nāle-i şeb-gîr Sabah
feryadının hücumu.

hücüm-ı saţvet Şiddetle saldırma.

hücüm-ı şerm Utanmayla saldırma.

hüdhüd *A.* Çavuş kuşu, ibibik,
Süleyman Peygamber ile Sebâ
melikesi Belkıs arasında haber
getirip götürülen kuş.

hüdhüd-i bînā Görücü ibibik.

hüküm *A.* Hüküm, emir, komuta.

hüküm eyle- Hüküm, emir vermek.

hük-m-i ism-i pāk-i mu'izz ü müzill

Ağırlayıcı ve alçaltıcı olanın temiz adının hükmü.

hük-m-i қазақ' Her hususta Allah

tarafından evvelce verilmiş olan hüküm.

hük-m-i kifā'et Yeterlilik hükmü.

hük-m-i seyf ü қalem Kılıç ve kalem

hükmü.

hük-m-i şer'-i Aḥmed Ahmed'in

emrinin hükmü.

hük-m-i taқdır Ezelde Allah'ın

olmasını istediği şeylerin hükmü.

hükümet A. Hükümet.

Hülāgū M. Cengiz'in torunu, Tuli'nin

oğlu, İlhanîlerin Abbasîleri ortadan kaldıran ve 265'te ölen ilk hükümdarı.

Hülāgū Ḥān M.F. Hülāgū Han.

hümā F. Boz renkli, ayaksız, dirisi ele

geçirilemeyen, Kıpçak çölünde, Hıta ve Hoten ilçelerinde bulunan, saksığana benzeyen bir kuş. Bu kuşun gölgesi kimin üzerine düşerse o padişah olurmuş. Bu yüzden devlet kuşu da denir.

hümā-pervāz F. Yukarıdan atan, yüksekten konuşan.

hümā-sāye F. Gölgesi, iyilikleri dünyaya yayılmış.

hümā-veş F. Devlet kuşu gibi.

hümā-yı baḥt Talih kuşu.

hümā-yı devlet Devlet kuşu.

hümā-yı evc-pervāz-i celālet Ululuğun yüksekten uçan devlet kuşu.

hümā-yı medḥ Övmenin devlet kuşu.

hümāyūn F. 1. Mübarek, kutlu. 2. Padişaha ait.

hümāyūn-қadr F.A. Padişaha ait değer, şeref.

hümāyūn-mesnedā F.A. Ey padişah makamlı!

hümāyūn-pāye F. Padişah rütbesi.

hümāyūn-peyker F. Kutlu yüz.

hümāyūn-sāye F. Padişah gölgesi.

hümūm A. Gamlar, kederler, tasalar, kaygılar.

hüner F. Marifet, bilme; ustalık.

hüner-āmūz-i Zāḥîr ü 'Örfî Zāḥîr ve Örfî'ye hüner öğreten.

hüner göster- Beceriklilik ortaya koymak.

hünkâr *F.* Padişah, sultan, hükümdar.

hünkârî *F.* Hünkâra mensup, hünkârla ilgili.

hürmet *A.* 1. Saygı. 2. Haramlık.

hüsn *A.* Güzel, iyi; güzellik, iyilik.

hüsn-âlûd *F.* Güzel.

hüsn-âmîz *F.* Güzellikle yoğrulmuş, çok güzel.

hüsn-i ahlâk u tabî'at Ahlak ve huy güzelliği.

hüsn-i bî-bahâne Sebepsiz güzellik.

hüsn-i diger Başka güzellik.

hüsn-i haţţ Yazı güzelliği.

hüsn-i hulq Güzel huy, iyi karakter.

hüsn-i leyfî-i mezâmîn Gece ile olan mazmunun güzelliği.

hüsn-i maţla ' Bir gazelin ikinci beyti.

hüsn-i mevķi ' Yer güzelliği.

hüsn-i nûr-i vech-i pāk Temiz yüzün ışığının güzelliği.

hüsn-i pertev-süz Parlaklığı yakan güzellik.

hüsn-i ruĥ-i leb Dudağın yanağın güzelliği.

hüsn-i sîmā Yüz güzelliği.

hüsn-i ta'bîr Söyleyişin güzelliği, güzel ifade.

hüsn-i tarĥ Süsleme güzelliği.

hüsn-i tedbîr İyi, yerinde, yolunda tedbir.

hüsrev *F.* 1. Nûşrevân'ın adı. 2. Padişah, hükümdar.

hüsrevā *F.* Ey padişah!

hüsrevān *F.* Padişahlar, hükümdarlar, sultanlar.

hüsrev-âne *F.* Hükümdarca, hükümdara yakışır şekilde.

hüsrev-i 'ālî-maķām Yüce makamlı hükümdar.

hüsrev-i cem-pāye Hükümdar rütbeli sultan.

hüsrev-i gîtî-sitān Cihanı zapt eden hükümdar.

hüsrev-i ķudsî-şifāt Kutsal özelliklere sahip sultan.

hüsrev-i pür-himem Çabaların sultanı.

hüsrev-i Rûm u 'Arab Anadolu ve Arap'ın padişahı.

hüsrev-i rüy-i zemîn Yeryüzünün padişahı.

hüsrev-i valâ-cenâb Yüce saygıdeğer padişah.

hüsrev-i zi-şân Şerefli padişah.

hüşyâr *F.* Akli başında, akıllı uslu.

hüveydâ *F.* Açık, apaçık, belli, besbelli.

ıkd-ı bend-i kâkül Perçem bağının inci dizme ipliği.

ıkd-ı lü'lü'-i lâlâ Parlak inci dizisi.

ıkd-ı Süreyyâ Ülker denilen ikişer ikişer karşılıklı bulunan yıldız kümesi.

ıklîm *A.* 1. Bir bölgenin, ortalama hava şartlarıyla belirlenen hâli. 2. Memleket, diyar, ülke.

ıklîm-i adem Yokluk memleketi.

ıklîm-i çemen Yeşillik iklimi, bahar.

ıklîm-i güzîn-i Rûm Anadolu'nun seçkin diyarı.

ıklîm-i hüsn Güzel memleket.

ıklîm-i İrân İran memleketi.

ıklîm-i pür-tekrîm-i İslâm İslam'ın saygı dolu memleketi.

ıklîm-i Rûm Anadolu memleketi.

ıktidâ' et- Uydurmak, tabi etmek.

İrâk *A.* Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar Şat Suyu'nun iki tarafı.

İrâk *A.* Türk müziğinin en eski mürekkep makamlarından biri.

İrâk-ı Acem Irak'ın Dicle nehrinden itibaren İran sınırındaki yüksek dağlık mıntıkaya kadar uzanan bölgesine Osmanlılarca verilen ad.

İrâkî *A.* Iraklı olan.

ışdâr-ı fermân Buyruk çıkarma.

İşfahân *F.* İsfahan.

İşfahân *F.* Türk müziğinin en eski makamlarından biri.

İşfahânî *F.* İsfahanlı.

ışın- Isınmak.

ışındır- Isıtmak.

ışır- Isırmak.

İslâh *A.* İyi bir hâle koyma, iyileştirme, düzeltme.

İştâbl-i hâşş Özel ahır.

İşk *A.* Aşk.

İtlâk *A.* Hapis gibi cezadan kurtarma, affetme.

ıtrā' A. Aşırı derecede methetme, övme.

'ıtr-ı şāhî Güzel bir koku.

'ıyār A. Altının, gümüşün ve başka kıymetli madenlerin karışma derecesi.

'ıyd A. Bayram.

'ıyd-āsā A.F. Bayram gibi.

'ıyd-ber-'ıyd A.F.A. Bayram içinde bayram.

'ıyd-gāh-āsā A.F.F. Bayram zamanı gibi.

'ıyd-geh A.F. Bayram yeri, bayram zamanı.

'ıydiyye A. Bayram hediyesi.

'ıyd-i neşāṭ Sevinçli bayram.

'ıyd-i nev Yeni bayram.

'ıyd-i sürūr-efzā Sevinç arttıran bayram.

'ıyd-i sürūr u ibtihāc Sevinç ve sevinme bayramı.

'ıyd-veş A.F. Bayram gibi.

'ıyş A. Yaşama tarzı, zevk ve sefa.

ızṭrāb A. Acı, elem, azap, sıkıntı; vesvese.

i- Ana yardımcı fiil.

'ibād A. Kullar; ibadet edenler.

'ibādet A. Allah'ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma.

'ibādet-gāh-i rūşen Aydınlık ibadet yeri.

'ibādu'l-lah Tanrı kulları, insanlar.

'ibāret A. ...dan meydana gelmiş; bir şeyin aynı; başkası, başka bir şey değil.

ibkā' A. Yerinde, evvelki hâlinde bırakma.

ibkā' eyle- Baki, daim, devamlı, sürekli kılma.

ibn A. Oğul.

ibn-i 'Abbād Ebu'l-Kasım İsmâil adlı 937'de doğup 995'te ölen vezir ve şair.

ibn-i ğayṣ Yağmurun çocuğu.

ibn-i Hācib Ebu-Amr Cemâleddin Osman-ibn-i Ömer adlı Mâlikî fıkıhçı yazar.

ibnü'l-bahîr Denizin oğlu.

ibn-i şehāb Bulutun oğlu.

İbn-i Sînā İslam dünyasının en büyük filozoflarından biri.

ibn-i sulṭān Sultan oğlu.

ibn-i ŧehen-ŧāh Padiŧahlar padiŧahının oğlu.

ibn-i vezir Vezir oğlu.

ibn-i vezir-i muhterem Saygıdeğer vezirin oğlu.

ibn-i vezir-i pür-himem Yüksek iradeli vezirin oğlu.

İbnü'l-‘Amid Ebu'l-Fazl Muhammed ibni Huseyn adlı edebiyatçı ve vezir.

ibnü's-sebil Yolcu, parası bitip yolda kalmıŧ Müslüman.

ibnü'z-Zekā' İbn-i Zekiyüddin Ebü'l-Maali Muhyiddin Muhammed adlı bilim ve edebiyatla uğraŧan bir kiŧi.

İbrāhım A. İbrahim.

İbrāhım Paŧa Üçüncü Ahmed'in damadı İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı cihān-ārā Dünyayı süsleyen İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı Felāṭun-rā Platon'un görüşünde olan İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı Felāṭun-re'y Platon düşünceli İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı felek-mesned
Gökyüzü kadar yüksek dereceli İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı güzin-i ŧaff-ŧiken
Düşman saflarını yaran seçkin İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı kerem-güster Cömert İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı kerem-mu'tād
Cömertliğine alışılmıŧ İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı kerem-perdāz
Cömert İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı kerem-ver Cömertlik sahibi İbrahim Paŧa.

İbrāhım Paŧa-yı kerim ü kām-yāb
Cömert ve isteğine ulaŧmıŧ İbrahim Paŧa.

ibrām u naḳz A.F.A. Yapıp bozmak.

ibrām-i kenār Kıyı, çevre ısrarı.

ibrām-i pey-ender-pey Birbirinin ardı sıra ısrar etme.

ibrām-i viŧāl Ulaŧma, kavuŧma ısrarı.

ibrāz et- Meydana çıkarmak, göstermek.

'ibret A. 1. Kötü bir olaydan alınan ders. 2. Acayip, tuhaf.

ibrîk A. Toprak veya madenden yapılmış, kulplu ve emzikli su kabı.

ibtidâ' A. Başlama, ilk.

ibtidād A. İki kişinin bir şeyi bir taraftan tutması.

ibtidâ' eyle- Başlamak.

ibtihâc A. Sevinç, sevinme, gönülü açılma.

îcād et- Yapmak, ortaya çıkarmak.

îcād eyle- Yapmak, ortaya çıkarmak.

îcād-i harf u şavt et- Harf ve ses ortaya çıkarmak.

îcād-i nazm et- Nazım ortaya çıkarmak.

îcād-i şādî et- Sevinç ortaya çıkarmak.

îcād ol- Yapılmak, ortaya çıkmak.

i'câz A. Şaşırtma.

iclâl A. 1. Saygı gösterme, ikram. 2. Büyüklük, kudret ve kuvvet.

icrâ' A. 1. Yapma, yerine getirme, bir işi yürütme. 2. Akıtmak.

icrâ' et- 1. Yapmak, yerine getirmek, bir işi yürütmek. 2. Akıtmak.

icrâ' eyle- 1. Yapmak, yerine getirmek, bir işi yürütmek. 2. Akıtmak.

icrâ' kıl- Yapmak, yerine getirmek, bir işi yürütmek.

icrâ-yı merâsim Tören düzenlemek, yapmak.

icrâ-yı sünnet Sünnet olan davranışları uygulamak.

iç Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer, dâhil, dış karşıtı.

iç- İçmek.

içil- İçilmek.

içre İç taraf, dâhil, derun, taşra karşıtı.

içün İçin.

i'dād A. Hazırlama, hazırlanılma, geliştirme, geliştirilme.

idbār A. Talihsizlik, bahtsızlık; düşkünlük, işlerin ters gitmesi.

idmân-i haţţ Yazı alıştırması.

idrâk A. Anlayış, akıl erdirmeye.

idrâk edebil- Anlayabilmek, akıl erdirebilmek.

idrâk eyle- Anlamak, akıl erdirmek.

îfâ-yı nezr Adağı yerine getirme.

ifrâz A. Kan, irin, ter gibi vücut salgısı.

ifşā eyle- Gizli bir şeyi yayma, ortaya dökme, açığa vurma.

iftār A. Oruç açma.

iftihār A. Övünme; koltuk kabartma.

iftihār eyle- Övünmek; koltuk kabartmak.

iftihār-i rüzgār Rüzgārın övünmesi.

iftihār-i şıhr-ı hāş Kendi hısmıyla övünme.

iftihār u ibtihāc et- Övünmek ve sevinmek.

iftikār A. Alçak gönüllülük.

ifzāl A. Lütuf ve bağış.

iğlāk A. Kapama.

iğnā' eyle- Zengin etme.

iğbār kıl- Haber vermek, bildirmek, anlatmak.

ihdā eyle- Hediye vermek, hediye etmek, hediye göndermek, armağan yollamak.

ihlāş A. 1. Halis, temiz, doğru sevgi. 2. Gönülden gelen dostluk, samimiyet, doğruluk, bağlılık.

ihlāş-ı niyyet Niyet temizliği.

ihmāl et- Önem vermemek, boşlamak; savsaklamak.

ihrām A. Arapların büründükleri büyük yün çarşaf.

ihsān A. 1. İyilik etme. 2. Bağış, bağışlama. 3. İyilik.

ihsān et- 1. İyilik etmek. 2. Bağışlamak.

ihsān eyle- Bağışlamak.

ihsān kıl- Bağışlamak.

ihtilāf kıl- Görüşmek.

ihtimāl A. Mümkün olma, mümkünlük, bir şeyin olabilmesi.

ihtimām A. Dikkatle, gayretle çalışma, özenle iş görme.

ihtirā' et- Vücuda getirmek.

ihtirā' kıl- Vücuda getirmek.

ihtirām A. Saygı, hürmet.

ihtişām A. Tantana, debdebe, şanlı görünüş.

ihtiyāc A. Gereklilik.

ihtiyāc-ı iktisāb Kazanma ihtiyacı.

ihtiyār A. Seçme.

ihtiyār eyle- Seçmek.

ihtizāz-ı ra'nā Güzel sallanma.

ihyā' A. 1. Diriltme, canlandırma. 2. Taze can verircesine iyilik yapma, lütfetme.

iḥyā' et- 1. Diriltmek, canlandırmak. 2. Taze can verircesine iyilik yapmak, lütfetmek.

iḥyā' eyle- 1. Diriltmek, canlandırmak. 2. Taze can verircesine iyilik yapmak, lütfetmek.

iḥyā-kerde A.F. İhya edilmiş; meydana getirilmiş, yaptırılmış.

iḥyā' kııl- 1. Diriltmek, canlandırmak. 2. Taze can verircesine iyilik yapmak, lütfetmek.

iḥyā' olun- Yeniden kuvvetlendirilmek.

iḥyā-yı āmāl Emelleri diriltme.

iḥyā-yı 'ilm ü faẓl Bilim ve erdem verme.

iḳāmet A. Oturma.

iḳbāl A. 1. Baht, talih. 2. Arzu, istek. 3. İşlerin yolunda gitmesi; bahtlı, saadetli, mutlu olma. 4. Bir yere doğru dönme.

iḳbāl-i dil-ārā Gönül süsleyen baht.

iḳbāl-i Sulṭān Aḥmed-i Ğāzî Gazi Sultan Ahmed'in bahtı.

iḳbāl-i šāhî Şahlık talihi.

iḳdām A. İlerleme.

iken Olduğu hâlde, olduğu zaman.

iki Birden sonra gelen sayı.

ikinci Birinciden sonra gelen.

ikrām A. Hürmet, saygı gösterme.

ikrām etmek 1. Hürmet, saygı göstermek. 2. Ağır lama.

ikrām kııl- Hediye olarak vermek.

ikrār A. Saklamayıp söyleme.

ikrār eyle- Saklamayıp söylemek, itiraf etmek.

ikrār-ı cevher eyle- Özünü kabul etmek.

iksîr A. Etkili yararlı şey.

iksîr-i fıṭnat Zihin açıklığı iksiri.

iḳtidār A. Güç yetme, yapabilme.

iḳtiḥāl et- Sürme çekmek.

iktisāb A. Kazanma, edinme.

iktisāb eyle- Kazanmak, edinmek.

iḳtiẓā' eyle- Gerekmek.

il (I) Çağ. El.

il (II) Çağ. Yabancı.

i'lā' A. Yüceltme, yükseltme.

i'lā' eyle- Şan ve şöhretini arttırmak.

'ilāc A. Çare, tedbir.

‘**ilāc-ı hūmār** 1. Mahmurluk çaresi. 2.
Derde deva olan şey, ilaç.

İlah A. Mitolojide Tanrı.

İlahî A. Allah’ım, ey Allah!

İlahü’l-‘ālemîn Dünyaların Allah’ı.

i‘lā’ kıl- Yükseltmek, yüceltmek.

ile 1. İki ögeyi birbirine bağlamaya
yarayan söz. 2. Söz sonunda
birliktelik, neden, araç bildiren
söz.

ile’l-ebed Ebede kadar, sonsuz olarak.

ilgā’ A. Kaldırma, bozma.

ilhām A. Gönle doğan şey.

ilhām et- İçer, gönle doğmak.

İlhān F. Cengiz’in torunlarından
Hülâgû’ya, kardeşi Mengü
tarafından verilen unvan.

ilkā’ A. Telkin etme, ilham etme.

ilkā’ et- Bırakmak, atmak.

illā A. İlle, mutlaka.

illā-yı istiṣnā’ Ayırmadan başka.

‘**illet** A. 1. Hastalık; sakatlık. 2. Sebep.

‘**illet-i bāsūr** Basur hastalığı.

‘**illet-i ser-sām** İnsana sersemlik veren
hastalık.

‘**ilm** A. 1. Bilme, biliş; bir şeyin
doğrusunu bilme. 2. Okuyarak
öğretilen bilgi, nazari bilgi.

‘**ilm-i şerîf** Şerefli bilme.

ilticā’ A. Sığınma, barınma.

iltifāt A. 1. Yüzünü çevirip bakma. 2.
Hatır sorma, gönül alma. 3.
Dikkat.

iltifāt et- Yüzünü çevirip bakmak.

iltifāt-ı pādīşāh Padişahın hatırını
sorma, padişahın gönlünü alma.

iltifāt-ı yār Sevgilinin gönül alması.

iltihāb A. Alevlenme, tutuşma.

iltişām A. Örtünme.

iltiyām A. Yaranın kapanması,
onulması.

iltiyām kıl- Yarayı kapatmak,
iyileştirmek.

iltür- Çağ. İlettirmek, ulaştırtmak,
göndertmek.

ilzām A. Susturma.

îmā’ A. 1. İşaret. 2. İşaretle anlatma,
dolayısıyla anlatma.

‘**imād-ı salṭanat** Saltanatın direği.

îmā’ et- İşaretle anlatmak.

îmā' **kıl-** İşaretle anlatmak.

imām A. Namazda kendisine uyulan kimse.

imām-ı mülk ü millet Yurt ve milletin önünde bulunan.

imām-ı mülket ü millet Ülke ve milletin halifesi.

imāmü'l-Müslimîn İslam halifeleri.

îmān A. 1. İnanma, inanç. 2. İslam dinini kabul etme.

îmāna gel- Müslümanlığı kabul etmek.

îmānı gevre- Çok yorulmak ve sıkıntı çekmek.

îmānsız İnançsız.

‘imāret A. Yoksullara yiyecek dağıtılmak üzere kurulmuş olan hayır evi.

imdād A. İmdat.

imdād et- Yardım etmek.

imdād-ı ‘acizān Acizlere yardım.

imdi Artık, gayrı.

imkān A. Olabilecek vaziyette bulunma; olabilirlik.

imlā' A. Söyleyip yazdırma.

imlā' et- Söyleyip yazdırmak.

imlā' eyle- Söyleyip yazdırmak.

imren- Arzu etmek, özenmek.

imrôz F. Bugün.

imtidād A. Uzun sürme; uzama.

imtidād-ı cevr Zulmün uzaması.

imtidād-ı vüs‘at Kapasitenin artması.

imtiḥān A. Sınav.

imtiḥān eyle- Denemek, sınamak.

imtinān A. İyiliği başa kakma.

imtiyāz A. Ayrıcalık.

imzā' A. Bir kimsenin resmî kâğıtların altına kendi eliyle, her zaman aynı biçimde yazdığı kendi adı.

imzā' kıl- İmza atmak.

imzāl-i belāgat Belagat tasarıları.

in- İnnek.

‘inād et- İsrar etmek, ayak diremek, dediğinden vazgeçmemek.

in‘ām A. Nimet verme, iyilik etme.

in‘ām et- Nimet vermek, iyilik etmek.

in‘ām eyle- Nimet vermek, iyilik etmek.

‘inān A. Dizgin.

inan- İnanmak.

‘**ināyet** A. Lütuf, ihsan, iyilik.
‘**ināyet eyle-** Lütfetmek, ihsan etmek.
‘**ināyet-i ezel** Öncesizlik lütfü.
‘**ināyet-i tevfiḳ-ı Hakk** Allah’ın yardımına kavuşma lütfü.
inbîḳ-i zehr-āb Acı su imbiği.
inbisāṭ A. İç açılması, ferahlık.
incā’ A. Kurtarma.
incāz eyle- Verilen sözü yerine getirmek.
ince 1. Kalın olmayan. 2. Narin.
İncîl-i iştiḥār Şöhret bulan İncil.
‘**ineb** A. Üzüm.
infi’āl A. Gücenme, darılma.
inhā’ et- 1. Ulaştırmak. 2. Terfi için yazı yazmak.
inhizām A. Hezimete uğrama, bozulma, alt olma, yenilme.
inkār A. Yaptığını saklama, gizleme, yapmadım deme.
inkār et- İnkâr etmek.
inkār etmek Yaptığını saklamak, gizlemek, yapmadım demek.
inkār eyle- İnkâr etmek.

inkār olun- Reddedilmek, tanınmamak, inkâr edilmek.
inkılāb A. Değişme, bir hâlden başka bir hâle dönme.
inkıyād et- Boyun eğmek; kendini teslim etmek.
inkişāf A. Bir şeyin açığa çıkması.
inlet- İnletmek.
innehu şeyün ‘acîb A. “Şüphesiz ki şaşılacak bir şeydir.”
ins A. İnsan.
inşāf A. Merhamete, vicdana veya mantığa dayanan adalet.
inşāf et- Merhamet etmek.
insān A. Adam.
insāniyyet A. İnsanlık; insana yakışır hâl; vicdanlılık.
insilāk A. Yola girme, yol tutma.
inşā’ A. 1. Nesir. 2. Yapı.
in-şā’-Allah A. Allah isterse, Allah nasip etti ise.
inşā’ eyle- Yapmak, meydana getirmek.
inşā’ ol- Yapılmak.
inşā’ olun- Kaleme alınmak.
inşā-yı sūḥan Söz üretmek.

inşirāh-ı şadr-ı ‘**āşık** Âşığın göğsünün açılması.

intiḥāb A. 1. En güzel. 2. Seçilmiş.

intiḥāb et- Seçmek.

intiḥāb eyle- Seçmek.

intiḫām al- Öç almak.

intisāb A. Bir kimseye bağlı olma.

intisāb et- Bir kimseye bağlı olmak.

intişāb ol- Dikilip durmak.

intizām A. Tertipli, düzgün olma, düzgünlük.

intizār A. Bekleme; gözleme.

ir- Çağ. Erişmek.

îrād A. Söyleme.

îrādet A. İrade, dileme.

îrād-i Hind Hindistan geliri.

Îrān A. İran.

Îrān-zemîn A.F. İran toprağı.

îrāş-i ṭanîn Çınlama, vızıltı verme.

İrec F. Ferîdûn’un üç oğlundan biri. Ferîdûn yaşlanınca ülkesini üç oğlu arasında paylaştırmıştır ve İran’ı bu oğluna vermiştir.

İrem A. Âd kavmi zamanında Şedâd tarafından cennete benzetilerek

yapılan bir bahçe olup Şam’da veya Yemen’de bulunmuş olduğu söylenir.

‘**irfān** A. Bilme, anlama.

irgür- Çağ. Erdirmek.

irgürebil- Çağ. Erdirebilmek.

irkil- Korkup durmak, irkilmek.

irmek Çağ. Ermek.

irti’āş A. Titreme, sarsılma.

irtibāṭ et- Bağlanmak.

irtifa’ A. Yükselti, yükseklik.

irtifa’-i kevkeb Yıldızın yüksekliği.

irvā’ et- Suya doyurmak.

irvā’ eyle- Suya doyurmak.

‘**Îsā** A. İsa peygamber.

işābet A. Rast gelme, doğruca gidip erişme, yerini bulma.

îşāl et- Vardırmak, ulaştırmak.

îşār eyle- Vermek.

işbāt A. Şahit ve delil göstererek doğrusunu meydana çıkarma.

işbāt et- İspat etmek.

işbāt eyle- İspat etmek.

işbāt-i faẓl Üstünlük kanıtı.

ısbāt-i ħarķ et- Yırtmayı kanıtlamak.

ısbāt-i vüçüd et- Varlığını göstermek,
hazır bulunmak.

ise İse.

İsfendiyār *F.* Şehnâme’de maceraları anlatılan, İran’ın Keyler soyundan bir hükümdar.

isim *A.* Ad.

iskāt et- Susturmak, ağzını kapatmak.

iskele *İt.* Denize uzanmış rıhtım.

İskender *A.* Makedonya kralı Phylippe’in oğlu olan hükümdar.

İskender-‘alem *A.* İskender’in sancağı.

İskender-ārāyiş İskender süsü.

İskender-āyîn İskender töreni.

İskender-ħaşem *A.* İskender maiyeti.

İskender-kiyāset *A.* İskender uyanıklığı, anlayışı.

İskender-siyer *A.* İskender ahlakı.

İskender-zuhūr *A.* İskender’in meydana çıkması.

İslām *A.* 1. Muhammed’in peygamberi olduğu din. 2. Müslüman.

İslāmiyān *A.F.* Müslümanlar.

İsma‘il Efendî Müftü İsmail Efendi.

isrā‘ eyle- Hızlandırmak.

îstāde *F.* Ayakta durmuş.

İstanbul İstanbul.

iste- İstemek.

istib‘ād et- Uzak görmek, ihtimal vermemek.

isti‘dād *A.* 1. Kabiliyet. 2. Akıllılık.

isti‘dād-i zātî Kişisel yetenek.

isti‘fā’ *A.* Affını isteme.

istifā’ et- Tamamıyla almak; ödetilmek.

istifhām *A.* Sorma, anlama, sorup anlama; anlamak, öğrenmek için sormak.

istifsār et- Sormak.

istiğnā’ *A.* 1. Tokgözlülük. 2. Nazlanma.

istiḥkām *A.* Sağlamlık, kuvvet.

istiḥkām ver- Kuvvet vermek.

istiḥkār eyle- Hor görmek.

istiḥsān *A.* Beğenme, güzel bulma.

istiḥsān et- Beğenmek, güzel bulmak.

istiḫāmet *A.* Doğruluk, doğru hareket.

istiḫbāl kıl- Karşılama.

istiḫlāl *A.* Kimseye bağlı bulunmama.

istikmāl et- Tamamlamak, bitirmek.
istikrāh et- Tiksinmek, iğrenmek.
istikṣār et- Çok görmek, çoğumsamak.
istīlā' A. Ele geçirme.
isti'la' A. 1. Yükselmek. 2. Üste çıkma, üstün gelme.
istīlā et- Ele geçirmek; yayılmak.
isti'lām et- Bilgi istemek.
istimhāl et- Zaman istemek.
istimrār A. Uzayıp gitme, sürme.
istirāhat A. Rahat etme, dinlenme.
istīṣāl A. Kökünden koparıp çıkarma, çıkarılma, kökünü kurutma.
istiṣhāb et- Yanına alma, beraber götürme.
istiṣnā' A. Ayırma, ayrı tutma, kural dışı bırakma.
istiṣvāb et- Sevap, doğru, makul görmek, beğenmek.
istiṣmām A. Koklama, koku alma.
istiṣmām et- Koklamak.
iṣ Çalışma, emek.
iṣāret A. 1. Bir şeyi kaş, göz, el, parmak, baş ile gösterme. 2. İz, alamet, nişan.

iṣāret eyle- İşaret etmek.
iṣit- İşitmek.
iṣkeste F. Kırık, kırılmış.
iṣkeste-pā F. Kırılmış ayak, kırık ayak.
iṣkeste-zebān F. Kırık dil.
iṣlen- İşlenmek.
iṣrāb et- İçirmek.
iṣāret kıl- İşaret etmek.
iṣrāḳ A. 1. Güneşin doğması, doğarak etrafı aydınlatması. 2. Parlama, ışıktandırma.
'iṣret A. 1. İçki. 2. İçki içme, içki kullanma.
'iṣret-hāne A.F. Meyhane.
'iṣret-i dūṣine Dün geceki iṣret.
'iṣret-i peymāne Kadehteki içki.
iṣte Aha, ancak anlamlarındaki edat.
iṣtihār A. Şöhretlenme, şöhret bulma, meşhur olma, ün alma, ünlü olma.
iṣtihār bul- Üne sahip olmak, üne kavuşmak, ünlenmek.
iṣtiyāḳ A. Göreceği gelme, özleme.
'iṣve A. Güzelin gönül aldatan, gönül çelen naz ve edası.

‘**işve-bāz** *A.F.* Naz edici, edalı.
‘**işve-perdāz** *A.F.* İşveli davranan.
‘**işve-sāz** *A.F.* İşveli, cilveli.
i‘tā’ *A.* Verme, ödeme.
iṭā‘at et- Boyun eğmek, dinlemek;
alınan emre göre davranmak.
‘**itāb** *A.* Azarlama, tersleme, paylama.
‘**itāb-ālūde** *A.F.* Azarlamaya bulanmış.
‘**itāb-ayîne** *A.F.* Azarlama aynası.
‘**itāb et-** Azarlamak, terslemek,
paylamak.
‘**itāb etmek** Azarlamak, terslemek,
paylamak.
‘**itāb eyle-** Azarlamak, terslemek,
paylamak.
‘**itāb-i nāz** Nazla terslemek.
‘**itāb-i telhî** Acılık azarlaması.
‘**itāb kıl-** Azarlamak, terslemek,
paylamak.
itbā‘ edebil- Tabi kılabilmek, arkasına,
ardına katabilmek.
iṭhāf-ı rūḥ Can sunma.
i‘tibār *A.* 1. Saygı gösterme. 2. Şeref,
haysiyet.
i‘tibār et- Saygı göstermek.

i‘tidāl *A.* Yumuşaklık.
i‘tikād *A.* İnanma, gönülden tasdik
ederek inanma.
i‘tilā’ *A.* Yükselme, yukarı rütbelere
erişme.
i‘timād *A.* Dayanma, güvenme.
i‘timād et- Güvenmek.
i‘timād eyle- Güvenmek.
i‘tirāf et- Suçunu veya yerinde olmayan
bir hareketini saklamaktan
vazgeçip söylemek, hakkı teslim
etmek.
i‘tirāz *A.* Bir fikri, bir hükmü kabul
etmeyip çürütmeye kalkışma.
i‘tizār et- Özür dilemek.
itkân *A.* İnanma, emin olma.
itmām *A.* Tamamlama, bitirme, tamam
etme.
ittibā‘ *A.* Tabi olma, uyma, ardı sıra
gitme.
ittikā et- Dayanmak, yaslanmak.
‘**iyān** *A.* Belli, açık, meydanda.
‘**iyān eylemek** Sırrını açığa vurmak, ele
vermek.

iyi gün dōstu Dostlarının sıkıntılı zamanlarında onlardan kaçan kimse.

izā‘at eyle- Zayi etmek, kaybetmek.

iz‘ān A. Anlayış, kavrayış, akıl.

‘izār A. Yanak.

‘izār-i şahid-i baht-ı cihān Dünya talihinin tamğının yanağı.

‘izār-i yār Sevgilinin yanağı.

i‘zāz A. 1. Aziz kılma, saygı gösterme.
2. İkrām etme, ağırlama.

izdivāc A. Evlenme, birbirine eş olma.

izhār et- Göstermek, ortaya çıkarmak.

izhār eyle- Göstermek, ortaya çıkarmak.

izhār-i ‘aşk Aşk gösterme, aşkı ortaya çıkarma.

izhār kıl- Göstermek, ortaya çıkarmak.

izli İzi olan.

izn A. İzin, müsaade.

izn al- İzin almak.

‘izz A. 1. Değer, kıymet. 2. Yücelik, ululuk. 3. Güçlülük.

‘izzet A. 1. Değer, kıymet; yücelik, ululuk. 2. Kuvvet, kudret.

‘İzzet Nedîmi bezmi hāşşü’l-hāşş En güzel eğlence meclisinin İzzet Nedim’i.

jāj-hāyî F. Anlamsız söyleyicilik.

jāle F. Kıracağı, çiğ.

jāle-hîz F. Kıracağı sıçraması.

jeng-ālūd F. Paslı.

jengār F. Pas, kir.

jengārî F. Bakır yeşili, bakır parası renginde boya.

jeng-beste F. Paslı, küflü, pas tutmuş, kirli.

jeng-dār F. Paslı, küflü, kirli.

jeng-i şad-sāle Yüz senelik pas.

jiyān F. Kızgın, hışımlı, kükremiş.

jūlide F. Karmakarışık, dağınık.

ķabā’ A. Üste giyilen elbise, cüppe, kaftan.

ķabāhat A. Çirkin hareket, uygunsuz iş, kusur, suç.

ķabā-yı kōhne Eski cüppe.

ķabā-yı şabr Sabır cüppesi.

ķabā-yı sebz Yeşil cüppe.

ķabā-yı zer-bāf Sırmacı cüppesi.

Ka‘be A. Kâbe.

Ka‘be-i ‘uṣṣāḳ Âşıkların kâbesi.

Ka‘be’t-ullah Kâbe.

Ka‘be-veṣ *A.F.* Kâbe gibi.

ka‘b-ı himem Gayretler küpü.

ka‘b-ı muḥannā Eğri küp.

ḳābil *A.* Olabilir, olan, mümkün.

ḳābil-i pūṣiṣ Örtüyü kabul eden.

ḳābiliyyet *A.* 1. Anlama, anlayış. 2. Yetenek.

ḳābiliyyetli Becerikli.

ḳābil ol- Mümkün olmak.

kābiren ‘an kābir *A.* Büyükten büyüğe geçme.

ḳable’n-naẓc Olgunluktan önce.

ḳabr *A.* Mezar.

ḳabūl et- Kabul etmek.

ḳabūl ḳıl- Kabul etmek.

ḳabẓ *A.* Avuç içine alma, kavrama.

ḳabẓa *A.* Bir tutam, bir avuç, bir el dolusu şey.

ḳabẓa-i sāṭūr Satır sapı.

ḳabẓa-i ṣemṣîr-i ebrū Kaş kılıcının ucu.

ḳabẓa-i teşḫîr Ele geçirme pençesi.

ḳaç Ne kadar?

ḳaç- Kaçmak.

ḳaçan Ne zaman?

ḳadar *A.* Miktar ve derece belirten edat.

ḳadd *A.* Boy.

ḳadd çek- Boy çekmek.

ḳadd-i bālā Uzun boy.

ḳadd-i bülend Yüksek, uzun boy.

ḳadd-i dil-cū Sevgilinin boyu.

ḳadd-i dü-tā-yı kemān-ı saḫt Sert kavisin beli bükülmüş boyu.

ḳadd-i evṣāf Vasıfların boyu.

ḳadd-i güftār Sözün boyu.

ḳadd-i ḥam-geṣte Eğrilmiş boy.

ḳadd-i ḥübān Güzellerin boyu.

ḳadd-i mevzūn Biçimli boy.

ḳadd-i müsteṣnā Güzellikte emsalsiz endam.

ḳadd-i ser-efrāz Benzerlerinden üstün olan boy.

ḳadd-i yār Sevgilinin boyu.

ḳadeḫ *A.* Bardak; küçük bardak, içki bardağı.

ḳadeḫ-kār *A.F.* İçki dağıtan kimse.

ķadeķ-keş *A.F.* İçki içen, kafayı ęeken,
sarhoş.

ķadeķ-peymā *A.F.* Şarap içen.

ķadeķ-rān *A.F.* İękiye hūkmeden.

ķadem *A.* Ayak; adım.

ķadem baş- Ayak basmak.

ķader *A.* Allah'ın ezeli hüküm ve
takdiri.

ķadīd-veş *A.F.* Kurutulmuş et gibi
zayıf, ince, kuru.

ķadīmī *A.* Eskiden beri, öteden beri var
olan, daimī.

ķādir *A.* Kudret sahibi; kudretli,
kuvvetli, güçlü.

ķādir ol- Kudret sahibi olmak.

ķādir olabil- Kudret sahibi olabilmek.

ķadr *A.* 1. Değer, itibar. 2. Onur, şeref,
haysiyet; meziyet. 3. Rütbe,
derece.

ķadr-i ni'am Nimetlerin değeri.

ķaf *A.* Kaf harfi.

ķāf *A.* Masal dağı.

ķafā' *A.* Kafa, baş.

ķafā-dār *A.F.* Kafaca birbirine denk
olan arkadaş.

ķafes *A.* Kafes.

ķāfile *A.* Topluluk, zümre, fırka.

ķāfile-sālār-ı ķarīķat Allah'a ulaşmak
arzusuyla tutulan yolun kafile
başı.

ķāfir *A.* 1. İyilik bilmeyen, nankör. 2.
Hakkı tanımayan, bilmeyen.

ķāfir-beęęe *A.F.* Kāfir çocuğu.

ķāfir-beęęe-i İslām İslamiyet'i inkār
edenin çocuğu.

ķāfir-i nahvet Kibirli nankör.

ķāfir-istān *A.F.* İslam dininde
olmayanların ülkesi.

ķāfirlik Küfür, şirk, inkār.

ķāfir-mācerā *A.* Nankör macerası.

ķāfiye *A.* Uyak.

ķāfūr *A.* Uzak Doęu'da yetişen bir ęeşit
taflandan elde edilen ve
hekimlikte kullanılan, beyaz ve
yarı saydam, kolaylıkla
parçalanan, ıtırı kuvvetli bir
madde.

ķāfūr-ı nāb Halis kāfur.

ķāfūr-ı zer-kemer Altın kemerli
Kāfūr, Mısır'da hüküm süren
İhşitler zamanında vezirlikte

bulunan ve 966'da bu soydan tahta geçecek kimse kalmadığı için Abbasîler tarafından Şam, Hicaz ve Mısır hâkimliğine tayin edilerek bir buçuk yıl hüküm süren zenci köle.

kâğıd *F.* Kâğıt.

kâğıd-ı bād-ı melten Meltem rüzgârının kâğıdı.

kâh *F.* Saman, saman çöpü.

qâh *F.* İtibar, güç.

qâh-i devât Kalem köşkü.

qâh-i hande Gülüş gücü, itibarı.

kâh-i izzet Yücelik köşkü.

qâhkahâ-yı hande-i gül Gülün gülüşünün kahkahası.

qahr *A.* 1. Zorlama, zorla bir iş gördürme. 2. Üstün gelerek mahvetme, helak etme, batırma, ezme. 3. Çok kederlenme, çok üzüntü duyma.

Qahramân *F.* Fars mitolojisinde Rüstem'in yendiği kimse.

Qahramân-heybet *F.A.* Kahraman'ın heybeti.

qahramân-ı cemâl Yüz güzelliğinin kahramanı.

qahramân-i cüd Cömertliğin yığıdi.

qahr et- Kahretmek.

qahr eyle- Kahretmek.

qahr-ı Hâkq Allah'ın hiddeti.

qahr-ı kuvvet-i bâzû Kol gücünün ezmesi.

kâh-rübâ *F.* Kehribar.

qahṭ *A.* Kıtlık, kuraklık; kuraklıktan dolayı mahsulün yetişmemesi.

qahṭ-ı sâl-i ma'ârif Bilimler yılının kuraklığı.

qahṭ-ı taḥammül Katlanmanın kuraklığı.

qahve *A.* Kahve.

qā'il *A.* Rız olmuş, boyun eğmiş.

qā'il ol- Rız olmak, boyun eğmek.

qā'im-maḳām *A.* Yarbay.

qā'im ol- Ayakta durmak, ayakta bulunmak.

kā'ināt *A.* 1. Evren. 2. Dünya.

qāḳum *A.* Kuzey bölgelerde yaşayan, sansara benzer, siyah kuyruklu, derisi çok makbul bir hayvan; bu hayvanın postundan yapılan kürk.

kâkül *F.* Alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, kâkül, perçem.

kâkül-i cānān Sevgilinin kâkülü.

kâkül-i ḥam-der-ḥam Kıvrım kıvrım kâkül.

kâkül-i ḥôd-rūy Yabani kâkül.

kâkül-i pîçān Kıvrım kıvrım kâkül.

kâkül-i pür-çîn ü şiken Çok karışık ve kıvrımlı kâkül.

kâkül-i zerd Sarı kâkül.

ḳāl *A.* Söz, laf.

ḳal- Kalmak.

kālā *F.* Kumaş.

ḳal'a *A.* Kale, hisar.

ḳal'a-i düşmen-i dîn Din düşmanının kalesi.

ḳal'a-i maḥbere Hokka kalesi.

kālā-yı ma'ārif Kültür kumaşı.

kālā-yı medîḥa Övme konulu manzumenin kumaşı.

kālā-yı naẓm Dizme kumaş.

kālā-yı vişāl Kavuşma kumaşı.

ḳalb *A.* 1. Yürek. 2. Gönül.

ḳalb-i pāk Temiz kalp.

ḳalb-i pür-vîrāne Yıkıntı dolu gönül.

ḳaldır- Kaldırmak.

kāle-i müzerkeş Altın sırmalı kumaş.

ḳalem *A.* Kalem.

ḳalem-i cādū-fenn Büyücünün kalemi.

ḳalem-i devlet-ḥāh Talih isteyen kalem.

ḳalem-i Vāsîfî Vâsıt kasabasının kamışından yapılmış kalem.

ḳalender *F.* Dünyadan elini eteğinin çekip her şeyi hoş gören kimse.

ḳalīb-ı fersūde Yıpranmış kalıp.

ḳālîçe-āsā *F.* Küçük halı gibi.

ḳalîl *A.* Az, çok olmayan.

ḳalk- Kalkmak.

ḳalyon *K.* Bir tür savaş gemisi.

kām *F.* 1. Emel, arzu, istek. 2. Lezzet, zevk.

kām al- Zevk almak.

ḳamaş- Kamaşmak.

kām-baḥşā-yı cümle Bütün herkesin isteğini yerine getiren.

kām-baḥşî *F.* Birinin dileklerini gerçekleştirme.

kām-bîn ol- Mutlu olmak.

ķamer A. Ay.
ķamer-ķusn A. Ay güzelliği.
ķamer-ķal‘at A. Ay yzli.
ķāmet A. Boy, boy bos.
ķāmet-i āzād zgr boy bos.
ķāmet-i ‘azm Azim boyu.
ķāmet-i bālā Uzun boy.
ķāmet-i ber-ceste Seķkin boy.
ķāmet-i dil-c Gönül ķeken, hoŗa giden boy.
ķāmet-i ķam Eğri, bükük boylu.
ķāmet-i mevzn Biķimli, düzgün boy.
ķāmet-i nāzende Nazlı boy.
ķāmet-i ‘mr ömür uzunluğu.
ķāmet-i Őimŗād Boyu, Őimŗir ağacı gibi güzel ve düzgün olan.
ķām-ı dil-i pr-izķrāb Acı dolu gönlün arzusu.
ķam‘-ı ehl-i bid‘at  ķuęyān Sonradan ortaya ķıkan ve taŗkınlık yapanları zapt etme.
ķām-ı temennā İstek, arzu.
ķāmil A. 1. Bütün, tam, noksansız, eksiksiz. 2. Kemale ermiŗ,

olgun. 3. Bilgin, geniŗ bilgili kimse.

ķāmil-pesend A.F. Olgunluk beğenen.

ķām-kār F. İsteğine ulaŗmıŗ, mutlu.

ķām-kār et- Mutlu etmek.

ķām-kār ol- Mutlu olmak.

ķām-rān F. Arzusuna, isteğine kavuŗmuŗ, mutlu.

ķām-rān et- Mutlu etmek.

ķām-rān ol- Mutlu olmak.

ķām-yāb F. Şanslı, isteğine ulaŗmıŗ, mutlu.

ķām-yāb ol- Mutlu olmak.

ķan Kan.

ķān F. 1. Maden ocağı. 2. Bir Şeyin membası, kaynağı.

ķanād F. veyik.

ķanādīl A. Kandiller.

ķan ağla- Kan ağlamak.

ķan al- Kan almak.

ķanda Nerede?

ķandīl A. Kandil.

ķand-i muŗaffā Szlmŗ Şeker.

ķand-i mūstaķfā Halisini, safını alanın Őkeri.

ķanĝı Hangi?

ķanı Hani?

kān-ı Bedahş Bedahşan cevheri.

kān-ı Bedahşān Bedahşan cevheri.

kān-ı cihān Dūnyanın özü.

kān-ı gevher Cevher kaynaĝı.

kān-ı gūher Elmas kaynaĝı.

kān-ı ‘izz ü cāh Yücelik ve mevki kaynaĝı.

kān-ı kerem Kerem, baĝıŝ kaynaĝı.

kān-ı mekārīm-perver Cömertliklerin kaynaĝı.

kān-ı ni‘am Nimetlerin kaynaĝı.

ķanlı Kanlı.

ķanlı Kanlı.

ķannad A. Şeker yapan, Őekerci.

ķan oķtur- Kan oturmak.

kān-ser-māye F. Maden sermayesi.

ķanķār A. Kantar.

ķan ķut- Kan tutmak.

ķānūn A. Kanun, yasa.

kānūn A. Kıŝ mevsiminin ilk iki ayı: aralık, ocak.

ķānūn A. İbn-i Sina'nın meŝhur kitabı.

kānūn-ı ciĝer Ciĝerin ateŝi.

ķānūn-ı maķbūl Kabul edilen, beĝenilen kanun.

kān-veş F. Maden gibi.

ķānzil F. Çok sarhoş, mest.

ķap- Kapmak.

ķapa- Kapatmak.

ķapaķ Kapak.

ķapdır- Kaptırmak.

ķapı Kapı.

ķapıl- Kapılmak.

ķaplan Kırım hanlarından Selim Giray'ın, özellikle 1697'de Lehlere karşı elde ettiĝi baŝarılarla tanınan oĝlu.

ķaplat- Kaplatmak.

ķapudan İt. Kaptan.

ķapūdānī İ.F. Kaptana özgü.

ķapudan-ı deryā Bahriye nazırı.

ķapudan-ı mu‘azzam Ulu kaptan.

ķapudan-ı mūkerrem Aziz kaptan.

Ķapudan Muřtafā Paşa Kaptan Mustafa Paşa.

Ķapudan Muřtafā Paşa-yı deryā-dil Gönlü zengin Kaptan Mustafa Paşa.

Ķapudan Muřtafā Paşa-yı gerdn-ķadr-i ‘ālī-cāh Yüksek dereceli felek gibi şerefli Kaptan Mustafa Paşa.

ķar Kar.

kār *F.* İş, güç; kazanç.

ķara Siyah.

Ķaraķař Zamanın nl bir kişisi.

ķaranfl *A.* Karanfil.

ķarār *A.* 1. Durma. 2. Rahat. 3. lçllk. 4. Tam lç. 5. Neticeye baēlama.

ķarār et- 1. Durmak. 2. Devamlılık saēlamak, sürekli kılmak.

ķarār etdirebil- Durdurabilmek.

ķarār-gāh *A.F.* Karar kılınacak yer; merkez.

kārbān *F.* Kervan.

kārbān-ı hş Akıl kervanı.

kārbān-ı nev-bahār İlkbahar kervanı.

kār-bend-i dihiş  dād Baēıřlama ve ihsanın kazanç baēı.

kār-bīn *F.* İş gören.

kār-dān *F.* İş bilir, işten anlar.

kār et- 1. Kazanç saēlamak. 2. İş etmek.

kār eyle- Kazanç saēlamak.

kār-fermā *F.* İş buyuran, iş buyurucu.

kār-fermā-yı felek-ķāker Felek kulunun iş buyurucusu.

kār-fermāyī *F.* İş buyurma, iş buyuruculuk.

kār-gāh-ı ‘ālem Dünya fabrikası.

kār-ger *F.* İş yapan, iş işleyen, işleyici.

kār-ı ‘ālem Dünya işi.

kār-ı ‘ařķ Ařķ işi.

kār-ı cümle-i evfaķ Uygun cümlenin kārı.

kār-ı derhem Karmakarışık işi.

kār-ı derhem-i ‘ālem Dyanın karmakarışık işi.

kār-ı ef‘ī-i tiryāķ Afyonlu engerek yılanının etkisi.

kār-ı kstāh-āne Edepsizce işi.

kār-ı mülk  millet Yurt ve millet işi.

kār-ı pesendîde Beğenilmiş iş.
ķarış- Karışmak.
kār-ı zār Perişan iş.
ķarîb A. Yakın.
ķarîb ol- Yakın olmak.
ķarîh A. Yaralı.
ķarîn A. 1. Yakın. 2. Hısım, komşu, arkadaş gibi yakın olanlardan her biri.
ķarîn et- Sahip, nail etmek.
ķarîn-i izdivâc Evlenmiş olan.
ķarîn-i ref'et ü elţâf Merhamet ve iyiliklerin yakını.
ķarîn ol- Sahip olmak.
ķarîrü'l-'ayn Gözü aydın.
kār-sâz-ı iltiyâm Yaranın hızla iyileşmesi.
kār-sâz-ı millet-i beyzâ' İslamlar'ın beceriklisi.
ķarşı Karşı.
ķarż al- Borç almak.
kār-zâr-ı fitne Bölücülük kavgası.
ķaşâ'id A. Kasideler.
ķaşd A. Niyet, kurma.

ķaşdâ Ey niyet!
ķaşd et- 1. Yapmak istemek, yapmaya çalışmak. 2. Bir işe bilerek, isteyerek girişme.
ķaşd eyle- Niyetlenmek, bir işe girişmek.
ķaşd-i çihre-fersâ et- Yüz bırakmayana niyetlenmek.
ķaşd-i 'işret et- İçki alemine niyetlenmek.
ķaşd-i teğâfûl et- Anlamazlıktan gelmeye çalışmak.
ķaşd-i ziyâret Ziyaret niyeti.
ķaşd olun- Niyet edilmek.
kâse F. Kâse.
kâse-i deryûze Dilenci çanağı.
kâse-i fağfûr Çin porseleninden yapılmış kâse; kadeh.
kâse-i hûn-âb Gözyaşı kâsesi.
kâse-i nûn Nun harfinin çanağı.
kâse-i rebâb Kemeñçe çanağı.
kâse-i ŧanbûr Tambur çanağı.
kâse-lîs F. Çanak yalayıcı, dalkavuk.
ķasem A. Yemin, ant.
ķasem eyle- Yemin etmek.

kaşem ver- Yemin etmek.
kāşır A. Kusurlu.
kaşîde A. Kaside.
kaşır A. Köşk, saray.
kaşır-ı ‘adâlet Adalet sarayı.
kaşır-ı ‘âlî-şân Şanı yüce köşk.
kaşır-ı āsmân-mesned Gökyüzü
makamlı köşk.
kaşır-ı bahr-ārā Denizi süsleyen köşk.
kaşır-ı bülend Yüksek köşk.
kaşır-ı cāh u haşmet Mevki ve görkem
köşkü.
kaşır-ı cedîd Yeni saray.
kaşır-ı cinān Cennetler köşkü,
Kâğıthane’deki köşklere biri.
kaşır-ı çarḥ Gökyüzü köşkü.
kaşır-ı dil Gönül köşkü.
kaşır-ı dil-ārā Gönül süsleyen köşk.
kaşır-ı dil-cū Güzel köşk.
kaşır-ı dil-nişîn Hoş köşk.
kaşır-ı emel Arzu köşkü.
kaşır-ı Havernaḳ Havernaḳ köşkü.
kaşır-ı ‘izz ü cāh Yücelik ve makam
köşkü.

kaşır-ı la‘l-în-i dil-ārā-yı gül Gülün
gönül süsleyen kırmızılığının
köşkü.
kaşır-ı mu‘allā Yüce saray.
kaşır-ı müsellem Verilmiş köşk.
kaşır-ı müsteşnā Apayrı köşk.
kaşır-ı neşâṭ Sevinç köşkü,
Kâğıthane’deki köşklere biri.
kaşır-ı neşâṭ-âbād Sevinç dolu köşk.
kaşır-ı nev Yeni köşk.
kaşır-ı nev-bünyād Yeni yapı köşk.
kaşır-ı nev-ṭarḥ Yeni düzenlenmiş
köşk.
kaşır-ı pāk Temiz köşk.
kaşır-ı rûḥ-efzā Cana can katan köşk.
kaşır-ı şafā Sefa köşkü.
kaşır-ı Şîrîn Şirin için yapılan ve
Behzâd tarafından süslenen
köşk.
kaşır-ı vālā Yüksek köşk.
kaşır-ı vālā-mesned Yüce mevkili köşk.
**kaşır-ı zerrîn-ṭâḳ-ı sa‘d-âbād-ı nev-
peydā** Yeni yapılan Sadabad’ın
altın kemerli köşkü.
kaşır-ı zîbā Güzel köşk.

ķassām-ı ķazā Hükümün vârisleri.

ķaşşaş A. Kıssa söyleyen kimse.

ķasvet-i hümüm u keder Gamlar ve kederin sıkıntısı.

ķaş Kaş.

ķāşāne F. Mükemmel ev, köşk, malikâne.

ķāşāne-i nev-mehbiṭ-ı esrār-ı rūḫānî
Ruh ile ilgili sırların yeni ineceği yerin köşkü.

ķāşî F. İnan'ın Kaşan şehrinde yapılan bir çeşit çini, fayans.

Ķaşmir Keşmir.

ķat- Katmak.

ķatār A. Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü, dizisi.

ķatı 1. Sert. 2. Kuvvetle ve şiddetle. 3. Pek ziyade, çok.

ķaṭ'î A. Kesip atan, tereddüde mahal bırakmayan, kesin.

ķātib A. Yazan, yazıcı.

ķātib-i çerḫ Merkür.

ķātib-i inşā' Nesir kâtibi.

ķātil-i meded Yardımın katili.

ķatı A. Öldürme.

ķatre A. Damla.

ķatre-i çekîde Düşmüş damla.

ķatre-i nîsân-şadef Nisanda ağzı açılan sedefin damlası.

ķatre-i zîbaķ Cıva damlası.

ķatre ķatre A. Damla damla.

ķāviş F. Kazma, eşme.

ķavl A. 1. Söz. 2. Sözleşme.

ķavs-i ebruvān Kaşların yayı.

ķavs-i Rüstem Rüstem'in yayı.

Ķāvūs F. Keyler soyundan eski bir Acem şahı.

Ķāvūs-ı keyānî Büyük hükümdar Kāvûs.

ķavvāl-bi'l-ḫaķķ Özü sözü doğru olan kimse.

ķayd A. 1. Kayıt. 2. Endişe.

ķayd-ı derd ü ğuşşā Dert ve keder tasası.

ķayd-ı işret İçki alemleri tasası.

ķayıķ Küçük tekne.

Ķays A. Leyla ile Mecnun'daki Mecnun'un gerçek adı.

ķayşerî A. Eski Roma ve Bizans imparatorlarına özgü.

ḳayyum-i cāmi ‘Cami hademesi.

ḳazā’ A. 1. Olacağı ezelden Cenabıhak tarafından takdir olunan şeylerin meydana gelmesi. 2. Kadının hükmü. 3. İstenmeden olan iş; tehlike.

ḳazā-i āsmānî Gökyüzüne ait olay, gökyüzüyle ilgili olay.

ḳaziyye A. İş, husus, madde, mesele; dava.

kebāb A. Kebap.

kebg *F.* Keklik.

kebgi bü’l-‘aceb-refṭār Çok tuhaf davranışlı keklik.

kebg-i şāhîn-dîde Şahin gözlü keklik.

kebūd *F.* Gök rengi, mavi.

kebüter *F.* Güvercin.

kec *F.* Eğri, çarpık.

kec-külāh *F.* Külhanbeyi; serseri.

kec-nihād *F.* Mayası bozuk kimse; ters huylu.

kec-perverî-i māder-i eyyām Günlerin anasının aksiliği.

keder A. Üzüntü.

keder-ālūd-i ‘anā Zahmetle kedere bulaşmış.

kederli Dertli.

kef *F.* Köpük.

kefçe *F.* Kepçe.

kefel-gāh *A.F.* Arka taraf.

kefen A. Ölüyü sardıkları bez.

keff A. 1. El içi, avuç. 2. Vazgeçme.

keff-i cūd Cömertlik avucu.

keff-i dest El ayası.

keff-i dūr-pāş İnci saçan el.

keff-i efsūs Eyvahtan el çekme.

keff-i eyyām Günlerin eli.

keff-i felek Feleğin eli.

keff-i kerîm Cömert el.

keff-i li’ām-ı ‘aşr Yüzyılın aşağılık kimselerinin eli.

keff-i nā-kām Maksadına erişmemiş el.

keff-i zer-pāş Altın saçan avuç.

keh-keşān *F.* Samanuğrusu, Hacılaryolu, Samanyolu.

keh-keşān-āsā *F.* Samanuğrusu gibi, Hacılaryolu gibi, Samanyolu gibi.

kelāl gel- Bıkmak, usanmak.

kelām A. Söz, lakırtı.

kelām-ı Hakk Tanrı'nın sözü.

kelle *F.* Baş, kafa.

kelle-püş *F.* Bir çeşit başörtüsü.

kemāl *A.* Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik.

kemālāt *A.* İnsanın bilgi ve ahlak güzelliği bakımından olgunluğu.

kemāl-i 'aql Akıl tamlığı.

kemāl-i cūd Cömertliğin son haddi.

kemāl-i cūd u ihsān Cömertlik ve bağışın son haddi.

kemāl-i cūd u re'fet Cömertlik ve merhametin son noktası.

kemāl-i fazl Erdemle dolu.

kemāl-i feyz Bolluğun eksiksiz olması.

kemāl-i hayret Artan şaşkınlık, çok şaşkınlık.

kemāl-i heybet Heybetin son noktası.

kemāl-i hilm Yumuşaklığın son noktası.

kemāl-i hüsn Güzelliğin son derecesi.

kemāl-i hüsn-i hulq Huy güzelliğinin eksiksizliği.

kemāl-i istikāmet Dürüstlüğün tamlığı.

kemāl-i i'tibār Saygınlığın son derecesi.

kemāl-i kaht Kıtlığın son derecesi.

kemāl-i luḫf Lutfun büyüklüğü, eksiksizliği.

kemāl-i luḫf u ihsān İyilik ve bağışın eksiksiz olması.

kemāl-i mertebe Rütbede son nokta.

kemāl-i re'fet Merhametin son noktası.

kemāl-i rüsd Gelişmenin tamlığı.

kemāl-i sūd Kazanç tamlığı.

kemāl-i sür'at-i zihn Zihin çabukluğunun eksiksizliği.

kemāl-i terbiyet Terbiye tamlığı.

kemāl-i zīb ü fer Süs ve parlaklıkta son nokta.

kemāl-i zīb ü ziynet Süste son nokta.

kemāl-i ziynet Mükemmel süs.

kemān *F.* 1. Yay. 2. Kavis. 3. Keman.

kemāne *F.* Keman veya kemençe yayı.

kemān-ebrū *F.* Kaşları yay gibi güzel, biçimli olan, keman kaşlı.

kemān-ı Behmen Behmen'in yayı.

kemān-ı ebruvān Kaşların kavis.

kemān-ı saht Sert kavis.

kemend *F.* Ucu ilmekli uzun ip.
kemend-i mekr ü āl Hile ve düzen kemendi.
kemend-i zülf Zülûf kemendi.
kemer *F.* Kemer.
kemer-bend *F.* Kemer bağı.
kemer-endāz *F.* Kemer atan.
kemer-gāh *F.* Kemer yeri, bel.
kemerli Kemerli.
kemhā *F.* Havsız kadife kumaş.
kemîn *A.* Pusuya gizlenmiş adam.
kemîne *F.* Aciz, hakir; zavallı.
kem-çadr *F.A.* İtibarı az, değersiz, adi.
kem-revāc *F.A.* Kıymetsiz, değersiz.
kem-ter *F.* 1. Daha aşağı, aşağıda bulunan, hakir, itibarsız. 2. Eksik, noksan.
Ken'ān *A.* Filistin'in bir kısmıyla Sayda ve Sur tarafları ve Suriye'nin bir kısmı.
kenār *F.* 1. Kıyı, çevre. 2. Deniz kıyısı. 3. Kucaklama, kucağa alma. 4. Nihayet, son. 5. Pervaz.
kenār et- Kucaklamak.
kenār-ı bām Çatı kenarı.

kenār-ı mevce-i deryā Deniz dalgasının kenarı.
kenār-ı nevk-i müje Kirpiğin sivri ucunun kenarı.
kenār-ı rüy-i fezā Dünyanın çevresi.
kenār-ı tārem-i mînā Camdan kubbenin kenarı.
kendi Dönüşlülük zamiri.
kendü Kendi.
kerāmet *A.* 1. Bağış, lütuf. 2. Fikir. 3. Tanrı'ya yakın olanların yaptıkları olağanüstü şeyler.
kerān *F.* Kenar, uç, kıyı.
kere *A.* Defa, kez.
kerem *A.* 1. Cömertlik, el açıklığı, lütuf, bağış, bahşiş. 2. Asalet, asillik, soyluluk.
kerem buyur- İzin vermek, iyilik yapmak.
kerem-dîde *A.F.* İyilik görmüş.
kerem et- Bağışta, iyilikte bulunmak.
kerem-güster *A.F.* Kerem sahibi, cömert.
kerem-kār *A.F.* Kerem eden, lütfeden, eli açık olan, bağışlayan, cömert, verimli.

kerem-kār-ı rüzgār Verimli rüzgâr.
kerem kııl- Lütfetmek, bağışta bulunmak, bahşış vermek.
kerem-mu‘tād A. Alışılmış cömertlik.
kerem-perdāz A.F. Cömert.
kerem-perver A.F. Lütfeden, eli açık olan, bağışlayan, cömert, verimli.
kerem-pîrā A.F. Cömertliği süsleyen.
kerem-pîşe A.F. Cömertçe davranan.
kerem-ver A.F. Cömert, soylu.
kerem-verā A.F. Ey kerem sahibi!
kerîm A. 1. Ulu, büyük. 2. Cömert.
kerîm-ān A.F. Kerem sahipleri, cömertler.
kerîmü’ş-şān Şöhreti büyük olan.
kerrāke A. Yakası kürksüz hafif cüppe.
kerrākeli Yünlü kumaşlı.
kerre A. Defa, kez.
kes- Kesmek.
kesād A. Yokluk, kıtlık.
kesād-āsā A.F. Yokluk gibi, kıtlık gibi.
keşāfet A. Koyu, yoğun, kara.
kesb et- Kazanmak, edinmek.

kesb eyle- Kazanmak, edinmek.
kesb-i ‘izz-i nā-mahdūd et- Sınırsız değer kazanmak.
kesbi rızāu’l-lah Allah’ın hoşnutluğunu kazanmak.
kesb-i şafā Safalık kazanmak, temizlenmek.
kesb-i sefid Beyazlamak.
kesb-i yed Güç kazanma.
keşif A. Kalın, kaba, yoğun.
kesil- Kesilmek.
keskin Sert.
kesret-i şugl-ı hükümet Hükümet işinin çokluğu.
keşākeş F. Çekişme, münakaşa.
keşf-i rāz et- Sırrı ortaya çıkarmak.
keşide F. Çekilmiş.
Keşmîr A. Himalaya eteklerinde kuzeybatı yönünde bir bölge.
keşmîr-i ruhsār Yüzün kumaş, cilt.
Keşmîriyye Keşmir şiiirleri.
keştî-i Nūh Nuh’un gemisi.
kethüdā-yı şeref-efzā-yı vezîr-i a‘zam En büyük vezirin şeref arttıran kâhyası.

ketm ol- Saklanmak.

kettān A. Keten.

kevkeb A. Yıldız.

kevkebe A. Gökteki yıldız.

kevkebe-i āsmān Gökteki yıldız.

kevkeb-i ‘ālī Yüksek yıldız.

kevkeb-i t̄ālī ‘ Doğan yıldız.

kevkeb-i t̄ālī-i sa‘ādet Mutluluğun doğan yıldızı.

kevn A. Olma; var olma, varlık, vücut.

kevser A. Cennette bir havuzun adı.

kevser-i pākīze Temiz kevser.

key F. Ne zaman, ne vakit?

keyānī F. Büyük hükümdara mahsus, onunla ilgili.

keyf A. Keyif.

keyfe māe’t-tefaḥ Nasıl rast gelirse.

keyfiyyet-i güftār Sözün niteliği.

keyfiyyet-i şarāb Şarabın niteliği.

keyf ver- Keyif vermek.

Key-Hüsrev Büyük hükümdar Hüsrev.

Key-Ḳubād F. Büyük hükümdar Kubād.

Keyvān F. Zuhâl yıldızı.

keyvān-ı çarḥ Feleğin Satürn’ü.

kez Kere, defa.

ķible-gāh-i dīn-i ḥaḳḳ İslamiyet’in kıblesinin semti.

ķible-i ümmīd ü recā Ümit ve istek kıblesi.

ķible-i iķbāl Talih, mutluluk kıblesi.

ķıç Geminin arka tarafı, gerisi.

ķıl Kıl.

ķıl- Kılmak.

ķılāde A. Gerdanlık; akarsu.

ķılıç Kılıç.

ķılıç ķuşan- Kılıç takmak.

ķılın- Kılınmak.

ķılmağ Çaç. Kılmak.

ķılmaḳ Yapmak, etmek.

ķımaç Çaç. Şaşı, şehla göz.

Ḳıpçaḳ Kıpçak.

ķır- Kırmak.

ķırān A. 1. İki şeyin birleşmesi. 2. Gezegenlerden ikisinin bir burçta birleşmesi.

ķırık Kırılmış.

ķırıl- Kırılmak.

ķırım Kırım.

ķırķ Kırk.

ķırķlar Sufilere göre yeryüzündeki bazı işleri manen idare eden kırk eren.

ķırmızı Kırmızı.

ķismet ķıl- Bölme, ayırmak.

ķıřraq Dişi at.

ķıřřa A. Fıkra, hikâye, rivayet.

ķıř Kış mevsimi.

ķıřla- Kışlamak.

ķıřr-ı şeh-bellş şah palamut kabuğu.

ķıř‘a-ber-mecm‘a A.F.A. Kıta alan dergi.

ķıř‘a-i yâķt Yakut parçası.

ķıyâfet A. Kılık, giysi.

ķıyâmet A. Kıyamet.

ķıyâm et- Kalkmak.

ķıyâmetler ķopar- Kargaşa gürültü çıkarmak; feryat etmek.

ķıyâs A. Karşılaştırma.

ķıyâs et- Karşılaştırmak.

ķıyâs eyle- Karşılaştırmak.

ķıyâs ol- Kıyaslanmak.

ķıymet A. Değer.

ķıymetli Değerli.

ķız Kız.

ķız- Kızmak.

ķızıl Kırmızı.

ķızılbař şiilerin aşırıya kağanları.

ķızılca Kırmızımısı.

ķızoęlan Bakire.

ķi F. Bir edat.

ķibâr A. 1. Büyükler, ulular. 2. İnce, terbiyeli, görgülü, nazik.

ķibriyâ‘ A. 1. Büyüklük, ululuk. 2. Allah.

ķifâ‘et A. Yetişme; yeterlik.

ķifâyet-i raşad-i ilhân Hükümdarın gözetleme yeterliliği.

ķıl A. Söz.

ķil- Ćaę. Gelmek.

ķilîd F. Anahtar.

ķilk F. Kamış kalem.

ķilk-i ‘anber-efşân-ı hmâyn Kutlu amber saçan kalem.

ķilk-i ‘ayyâr Kurnaz kalem.

ķilk-i bedi‘ Güzel, yepyeni kalem.

kilk-i beyān Açıklama kalem.

kilk-i dürr-efşān İnci saçan kalem.

kilk-i haţţ-ı Nedīm Nedim'in yazısının kalem.

kilk-i himem-perdāz Çaba veren kalem.

kilk-i huceste-kār Uğurlu kalem.

kilk-i qarîhā Fikir kalem.

kilk-i kazā İlahi takdirin kalem.

kilk-i Nedīm Nedim'in kalem.

kilk-i Nedīmā Ey Nedim'in kalem!

kilk-i Nedīmā-yı sūhan-sāz Söz üreten Nedim'in kalem.

kilk-i Nedīm-i pür-hüner Ustalık dolu Nedim'in kalem.

kilk-i Nedīm-i şūh Neşeli Nedim'in kalem.

kilk-i saqīm Hastalıklı, sakat kalem.

kilk-i sūhan-güzār Güzel söz söyleyen kalem.

kilk-i sūhan-ver Düzgün söz yazan kalem.

kilk-i şūh Neşeli kalem.

kilk-i taqdīr Beğenme kalem.

kilk-i ter-zebān Hazırcevap kalem.

kilk-i 'uţārid Merkür gibi yazan kalem.

ķil ü ķāl eyle- Dedikodu yapmak.

kim (I) Hangi kişi?

kim (II) Ki.

kimi Birtakımı, bazısı.

kimisi Kimi, bazısı.

kimse Herhangi bir kişi.

ķin F. Gizli düşmanlık, garez.

ķināyet A. Dolaylı anlatıma yarayan söz.

Kindī Ebu-Yūsuf Yakub ibni-İshak adlı, birçok kitapları olan 9. yüzyıl filozofu.

ķine-mu 'tād F.A. Alışılmış kin.

ķir Pislik.

ķirā' A. Bir şeyin kullanılmasına karşılık verilen ücret.

ķirām A. 1. Soydan gelenler, soyu temizler; ulular, şerefli. 2. Cömertler, eli açıklar.

ķirās R. Kiraz.

ķīrvān A. Kervan, kabile.

ķisb A. Çalışarak kazanma.

kisrā A. Eski İnan hükümdarlarına verilen unvan, padişahlar padişahı, büyük padişah.

kisrā-i iqbāl Talih, mutluluk hükümdarı.

kisrā-şān A.F. Hükümdar ünü.

kisve-i tahkik Araştırmanın dış görünüşü.

kisvet-i çüb-i şebān Gecelerin sopasının görünüşü.

kişi Adam, şahıs.

kişt F. Ekin; tarla.

kişt-i piyāle-i Cem Cem'in kadehinin ekini.

kişt-i ümîd Umut tarlası.

kişver F. İklim; memleket, vilayet, ülke.

kişver-i hüsn Güzellik iklimi, memleketi.

kişver-i Kıpçaq Kıpçak memleketi.

kişver-i tab Huy memleketi.

kişver-i Tebrîz Tebriz ili.

kitāb A. Kitap.

kitāb-ı bî-mu'adil Eşsiz kitap.

kitāb-ı medh Övgü kitabı.

kitābsız Kitapsız.

kiyāset A. Uyanıklık, anlayışlılık.

kizb A. Yalan söyleme, yalan.

ko- Koymak.

koc- Sarmak, sarılmak, bağrına basmak.

kocmağ Sarmak, sarılmak, bağrına basmak.

kocul- Kucaklanmak.

koğ- Kokmak.

koğla- Koklamak.

kol Kol.

komağ Koymak.

kon- Konmak.

konul- Konulmak.

konuş- Konuşmak.

kop- Kopmak.

kopar- Koparmak.

korhu Korku.

korğ- Korkmak.

koy- Koymak.

koyun Kollar arası, kucak.

koyver- Koyvermek.

köhne F. Eski, eskimiş; zamanı, modası geçmiş.

köñül Çağ. Gönül.
köp Çağ. Çok.
köprü Köprü.
kör olsun Bir ilenme sözü.
köy göçdü Esir almaca gibi bir oyun.
köz Çağ. Göz.
qubbe A. Yarım küre veya kümbetimsi yapılan bina damı.
qubbe-i devvār Gökyüzü.
qubbe-i fesîh Geniş, açık kubbe.
qucaq Kucak.
kucāst
kūçe F. Küçük sokak, dar sokak.
kūçe-i dil Gönün dar sokağı.
kūçe-i hāne-i āyine Ayna evinin sokağı.
kūçe-i ney Ney sokağı.
kūçe-i ta'bir Anlamın dar sokağı.
kūçe-i verd-i ter Taze gülün sokağı.
kūçek F. Köçek.
qudret A. Kuvvet, takat, güç.
qudret-i kilk ü devāt Kalem ve divitin gücü.
qudsî A. Kutsal.

qudsî-şifat A. Kutsal vasıf.
qudsiyān A.F. Melekler.
qudüm A. Uzak bir yoldan, uzak bir yerden gelme; ayak basma.
qudüm-i hurrem-i faşl-ı bahār Bahar mevsiminin sevinçli ayak basışı.
qıfl A. Kilit, sürgü.
qıfl-i der-i ārzū-yı rūze-keşan Oruçluların istek kapısının sürgüsü.
qıfl-i hadîd Demir kilit.
kūh F. Dağ.
kūh-i āhen Demirden dağ.
kūh-i girān-ı 'ālem-i heycā' Savaş dünyasının katı dağı.
kūh-i hıramān Salınan dağ.
kūh-i hıramān-ı felek-peyker Gökyüzünün salınan dağı.
kūh-i Qāf Kafdağı.
kūh-i taḥammül Katlanma dağı.
kūh-i tecellî Görünme dağı.
kūh-ken F. Dağ kazıcı, dağ kazan.
kuhl A. Göze çekilen sürme.
kuḥ-ı Şıfāhān İsfahan sürmesi.
kūh-pāre F. Dağ parçası.

kūh-sār *F.* Dağlık; dağ tepesi.
kūh-sār-ı āhen Demir dağın tepesi.
kūh-sār-ı ser Başın tepesi.
kul Köle.
kuḷaḷ İşitme organı.
kuḷaḷ tut- Dinlemek, işitmek istemek.
kul et- Kendine bağlamak, boyun eğdirmek.
kuḷkuḷ-i mey Şarabın çıkardığı ses.
kuḷkuḷ-i mînā Minenin çıkardığı ses.
kuḷkuḷ *A.* Bir şeyin hareketinden, deprenmesinden çıkan ses.
kuḷlāb *A.* Çengel, kanca, ucu eğri nesne.
kuḷlan- Kullanmak.
kuḷluḷ Kulluk.
kuḷoḷḷu Köle çocuklarından oluşan askerî sınıf.
kuḷ ol- Boyun eğmek.
kuḷ olmaḷ Boyun eğmek.
kuḷūb *A.* Kalpler, gönüller.
kuḷūb-ı ḥalḳ-ı cihān Dünya halkının kalpleri.
kuḷūb-ı Müslimîn Müslümanların gönülleri.

kuḷūb-ı nās İnsanların kalpleri.
kuḷzüm-i zehḥār Dalgalı deniz, Kızıldeniz.
kuḷmāş *A.* İpek, yün, keten gibi şeylerden yapılan dokuma.
kuḷmāş-ı heft-reng-i ‘ālem-ārā Dünyayı süsleyen yedi renkli kumaş.
kuḷmāş-ı nazm-ı ter Taze dokunmuş kumaş.
kuḷmāş-ı zer-keş-i vaşf-ı kerem-kār Verimli altın işlemeli kumaş.
kuḷmrî *A.* Kumru.
kuḷmrî-i āvāre Serseri kumru.
kuḷmrî-i kilḳ-i sūḥan-sāz Söz söyleyen kalemin kumrusu.
kuḷndaḷ Tutuşacak şeylerden hazırlanıp sarılmış şey.
kūpāl *F.* Demir topuz, gürz.
kūr *F.* Kör.
kuḷ- Kurmak.
kuḷabil- Kurabilmek.
kuḷurb *A.* Yakın olma, yakınlık, yakın bulunma.
kuḷurbān *A.* Kurban.

ķurbān et- Feda etmek.
ķurbān eyle- Kurban etmek.
ķurbān ķıl- Kurban etmek.
ķurbān ol- Feda olmak.
ķurbān olayım Kurban olayım!
ķurb-ārā *A.F.* Yakını süsleyen.
kūre-i ĥaddād Demirci ocağı.
kūrî *F.* Körlük.
kūr ola Kör olsun!
ķurretü'l-‘aynü yakîn Bir şeyi kendi gözüyle görme nuru.
ķurşun Kurşun.
ķurĥa-i meh Ay gibi küpe.
ķurtul- Kurtulmak.
ķurul- Kurulmak.
kūs *F.* Köş.
kūs-i şādî Sevinç davulu.
ķuşūr *A.* 1. Eksiklik. 2. Ayıp; sakatlık; özür, yersiz hareket.
ķuşvā *A.* Son derece, son nokta.
ķuşaķ Bele sarılan uzun ve dar kuşak.
ķuşan- Kuşanmak.
kūtāh *F.* Kısa, boysuz.

kūtāh-binān-ı heves Hevesin basiretsizleri.
ķuĥās *F.* Baş süsü.
kūteh *F.* Kısa, boysuz.
ķuĥr-i muĥîĥ Çevrenin çapı.
ķuvvet *A.* Güç, kuvvet.
ķuvvet-i bāzū Pazı gücü.
ķuvvet-i bāzū-yı dîn Din kuvvetinin sağlamlığı.
ķuvvet-i bāzū-yı emniyyet Güvenlik gücünün sağlamlığı.
ķuvvet-i bāzū-yı ibrām Zorlama pazısının gücü.
ķuvvet-i Kāhire-i ĥıfz Korunan Kahire'nin kuvveti.
ķuvvet-i ķalb-i zafer Zafere güveni arttırma.
ķuvvet-i ta'lıķ Asılma gücü.
kūy *F.* Köy, semt, mahalle, sokak.
kūy-i dil-ber Sevgilinin oturduğu yer.
kūy-i ķumrî Kumrunun köyü.
kūy-i Nedîmā Nedim'in oturduğu yer.
kūy-i nigār Sevgilinin oturduğu yer.
kūze *F.* Su testisi.
ķuzucaķ Kuzucuk.

kübrā A. Daha, en, pek, çok büyük olan.

küçücük Çok küçük.

küçük Ufak.

küfr A. Dinsizlik, imansızlık.

kühen F. Eski, yıpranmış, modası geçmiş.

kühen-sāl F. Yaşlı, yaşlanmış, kocamış; eski.

külāh F. Külāh.

külāh-güşe F. Külāhın ucu.

küleh F. Külāh.

külehli Külāhlı.

külfet A. Zahmet, sıkıntı, zorluk, yorgunluk, zorlu iş.

külhān F. Külhan, han, hamamlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer, hamam ocağı.

küll A. Hep, bütün, çok.

küllî A. Bütün; çok.

külliyet-i kübrā Çok büyük bütünlük.

kümeyt A. Doru at.

kümeyt-i şab Huy atı.

künām F. 1. İnsanın dinleneceği yer. 2. Kuş yuvası.

künc-i dimāğ Bilinç köşesi.

künc-i endūh Keder köşesi.

künc-i hāřır Hatır, gönül köşesi.

künc-i şafes Kafesin köşesi.

künc-i ‘uzlet Yalnızlık köşesi.

künd F. Kör, keskin olmayan.

küngüre-i çarş Feleğın en üstü.

küngüre-i efsar-i keyvān Satürn’ün tacının en yüksek yeri.

künye A. Bir kimsenin adı, soyadı, doğumu, memleketi, mesleği ve işi gibi özelliklerini gösteren kayıt.

şüre-i māh Ay.

küremā A. Ulular, büyükler.

kürk Post; postlu giysi.

kürsî-i dīvān Divan kürsüsü.

küs F. Kadın üreme organı, vajına.

küstāř F. Edepsiz, saygısız.

küstāř-āne F. Edepsizcesine.

küsūf-i ‘illet İletli Güneş tutulması.

küşte F. Öldürölmüş.

küttāb A. Kâtipler, yazıcılar.

kütüb A. Kitaplar.

kütüb-hâne *A.F.* Kitaplık.

Labîd *F.* Bir şair.

lâ-büdd *A.* Lazım, gerekli, gerek.

lâceverd-endüd *A.F.* Lacivert sıva.

lâf *F.* Lakırtı, söz.

lafz *A.* Söz.

lafz-ı dil Gönül sözü.

lafz-ı efser Taç söz.

lafz-ı luḡ u cüd İyilik ve cömertlik sözü.

lafz-ı naşr Üstünlük sözü.

lâḡâr *F.* Zayıf, cılız.

laḡd *A.* Çukur, mezar, kabir.

laḡm *A.* Et.

laḡm-i ḡadîd-veş Kurutulmuş et gibi.

laḡt-ı ciger Ciğerden kopma.

laḡza *A.* Göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman.

laḡza-yı ‘aḡfet-i bâḡı‘a-yı Rûm
Anadolu belasına şefkat gösterme anı.

lakın *A.* Ama, fakat, ancak, şu kadar var ki.

la‘l *A.* 1. Kırmızı, al. 2. Dudak.

lâl *A.* Dilsiz.

lâlâ *F.* Bir çocuğu gezdiren, oyalayan uşak.

lâle *F.* Lale.

lâle-gün *F.* Lale renkli.

lâle-i aḡmer Kırmızı lale.

lâle-i dil-cüy-ı ḡüsn-âmîz Güzellikle yoḡrulmuş gönlün aradığı lale.

lâle-i ḡâḡır-güşâ Gönül açan lale.

lâle-i ḡôd-rû Yabani lale.

lâle-i nâzende Nazlı lale.

lâle-i taşvîr Resmedilmiş lale.

lâle-i zîbâ Güzel lale.

lâle-ruḡ-sâr *F.* Yanağı lale gibi kırmızı olan.

lâl et- Susturmak, konuşamaz duruma getirmek.

lâle-veş *F.* Lale gibi olan, laleye benzeyen.

lâl eyle- Susturmak, konuşamaz duruma getirmek.

lâle-zâr *F.* Lalelik, lale yetişen yer, lale bahçesi.

la‘l-i dil-ber Güzelin dudağı.

la‘l-i ḡandân Gülen dudak.

la‘l-i ‘işve-perdāz Naz yapan dudak.
la‘l-i ‘itāb-āyîn Azarlama töreninin
dudağı.
la‘l-i leb Dudak kırmızısı.
la‘l-i nāb Saf dudak, kıpkırmızı dudak.
la‘l-i nemek-rîz Lezzet saçan dudak.
la‘l-i şeker-bār Şeker saçan dudak.
la‘l-i şeker-ĥāy Şeker çiğneyen dudak.
la‘l-i şîrîn Sevimli dudak.
la‘l-i ter Islak dudak.
la‘l-i yār Sevgilinin dudağı.
lāmi A. Parlayan, parıldayan; parlak.
lāne F. Yuva.
lāne-geh-i bŭm Baykuş yuvasının yeri.
lāt A. İslam’dan önce Arapların
Kābe’de bulunan putlarından
biri.
laĥf A. Yumuşak, hoş, güzel; nazik.
lāy F. Çamur.
lā-yezāl A. Zevalsiz, bitimsiz.
lāyih ol- İçine doğmak.
lāyık A. Yakışan, yaraşır, yakışık.
lāyık gör- Yakıştırmak, uygun görmek.

lāyık-ı tāc-ı ŝāhān Şahların tacına
yakışan.
lāyık kıl- Uygun görmek.
lāyık ol- Uygun olmak.
lāzım A. Gerek.
lāzım-ı beyyin Açık gerekçe.
lāzım ol- Gerekmek.
leb F. 1. Dudak. 2. Kenar, uç.
leb-ā-leb F. Ağzına kadar dolu.
leb-ā-leb-i āŝŭb Kargaşanın ağza kadar
dolusu.
leb-ā-leb-i tebĥāle Uçuğun ağzına
kadar dolusu.
leb-be-leb F. Dudak dudağı.
leb-ber-leb-i ŝahbā-yı kām Arzu
şarabıyla dudak dudağı.
leben A. Süt.
leb-i bām Çatı kenarı.
leb-i bām-ı bŭlend Göğün ucu.
leb-i deryā Deniz kenarı.
leb-i dil-ber Dilber dudağı.
leb-i emel Arzu dudağı.
leb-i fevvāre Fıskiye kenarı.
leb-i gül-fām Gül renkli dudak.

leb-i ḥandān Gülen dudak.
leb-i ḥaṭṭ-āver Sakalı yeni yeni çıkmaya başlamış gencin dudağı.
leb-i ḥavz Havuz kenarı.
leb-i hecr Ayrılık dudağı.
leb-i ḥoş-gūy Dili tatlı dudak.
leb-i iḳbāl Mutluluk dudağı.
leb-i la' l Kırmızı dudak.
leb-i ūşeker-ūşiken ūşeker kıran dudak.
leb-i 'ummān Okyanus kenarı.
leb-i yemm Deniz kenarı.
leb-rîz F. Ağzına kadar dolmuş.
leb-rîz et- Ağzına kadar doldurmak.
leb-rîz-i 'araḳ et- Rakıyla ağzına kadar doldurmak.
leb-rîz-i āvāz eyle- Sesle ağzına kadar doldurmak.
leb-rîz-i çāk ol- Yırtıkla ağzına kadar dolmak.
leb-rîz-i ecell Ulular ulusu ile dolu.
leb-rîz-i feraḳ Sevinçle ağzına kadar dolu.
leb-rîz-i ḥayret eyle- ūşaşkınlıkla ağzına kadar doldurmak.

leb-rîz-i neūāṭ Sevinçle ağzına kadar dolmuş.
leb-rîz-i neūāṭ ol- Sevinçle ağzına kadar dolmak.
leb-rîz-i revnaḳ et- Parlaklıkla ağzına kadar doldurmak.
leb-rîz-i sürūr eyle- Sevinçle ağzına kadar doldurmak.
leb-rîz-i ūevḳ eyle- Sevinçle ağzına kadar doldurmak.
leb-rîz-i ziyā' Işıkla ağzına kadar dolu.
leb-rîz ḳıl- Ağzına kadar doldurmak.
leb-rîz ol- Ağzına kadar dolmak.
leb-teūşnegān F. Susamışlar.
leb-teūşnelik Susamışlık.
leh A. Onun için, ona.
lehce A. Dil; dil kolu, bölge dili.
lehce-i Nedīm Nedim'in dili.
lehce-i Tātār Tatar dili.
lehîb-i külhān Hamam ateşinin sıcaklığı.
lehib-i sūḥan Söziün alevi.
lek F. Yüz bin.
leke-dār F. Lekeli.
leke-i ḥūn Kan lekesi.

leke-i meh Ayın lekesi.
lem'a A. Parıltı, parlayış.
lem'a-i nūr-i cebîn Korkak ışığın parıltısı.
lem'a-pāş A.F. Parıldayan.
lem'a-tāb A.F. Parlaklığın gücü.
leme'ān-ı rikāb-i iqbāl Talih katının parıldaması.
lem-yezel A. Zeval bulmaz, kalıcı.
lenger-i kūh-i girān Ağır dağın çapası.
lerzān F. Titrek, titreyen.
lerzān eyle- Titretmek.
lerzān ol- Titremek.
lerze F. Titreme, titreyiş.
lerze-i teb-i āşüb Kargaşa hararetinin titreyişi.
lerze-nāk-i bīm ü dehşet Korku ve ürkmeden titreyen.
lerzende F. Titreyen, titrek.
lerziş-i berg-i hazān Sonbahar yaprağının titreyişi.
lerziş-i mahmūm Sıtmaya tutulmuş olanın titreyişi.
leşker-i te'yîd-i sūbhān Tanrının kuvvetlendirdiği asker.

leṭāfet A. Güzellik, hoşluk.
levend F. 1. Bahriyeli. 2. Çapkın.
levend-āne F. Leventcesine, süratle, hızla.
levḥa A. Bir yere asılmak üzere yazılmış yazı veya yapılmış resim.
levḥaş-Allah A. Allah vahşet vermesin; aferin!
levḥ-i beyān Açıklama levhası.
levḥ-i ḥāṭır Hafıza.
levḥ-i mihr Sevgi levhası.
levḥ-i sipihr Gökyüzündeki levha.
levḥ-i zer-efşān Üstüne altın serpilmiş levha.
levlāk-efser A.F. Muhammed Peygamber'in tacı.
levm-i ḥussād Kiskanınların çekiştirmesi.
leyl A. Gece.
Leylā' A. Leyla ile Mecnun hikâyesinin kadın kahramanı.
leylā' A. Çok karanlık gece.
leylāk A. Leylak.
leyle-i ḳadr Kadir gecesi.

Leylî A. Leyla.

leylî A. Hüzünlü.

lezzet A. 1. Tat. 2. Zevk, haz, keyif.

lezzet-âver A. Tat getiren.

lezzet-i âb Suyun tadı.

lezzet-i encâm-i mey Şarabın sonunun tadı.

lezzet-i gül-şeker Gül tatlısının tadı.

licâm A. Hayvanın ağzına vurulan gem.

lîk F. Lakin, fakat, ama, ancak.

limonî R.A. Limon renginde.

lišām A. Yüz örtüsü, yaşmak.

lisān A. Dil.

lisān-ı hāl İnsanın yüzünün hareketlerinden, duruşundan anlaşılan şey.

lisān-ı küremā Büyüklerin, uluların dili.

lisān-ı mürşid-i ilhām Esin kılavuzunun dili.

lisān-ı pāk Temiz dil.

lisān-ı şadr-ı a'zam Sadrazamın dili.

lisānü'l-'aşq Aşk dili.

lu'bet-gāh A.F. Oyun yeri, tiyatro.

luġat A. Sözlük.

luġaz A. Bilmece.

lüle F. 1. Lüle, çeşme, musluk gibi şeylere takılan boru. 2. Halka gibi dürülmüş şey, lüle.

luṭf A. Hoşluk, güzellik; iyilik.

luṭf et- İyilik etmek, bağışlamak.

luṭf eyle- İyilik etmek, bağışlamak.

luṭf eylemek İyilik yapmak.

luṭf-i 'ālem-ārā Dünyayı süsleyen güzellik.

luṭf-i 'amîm Kamu işlerinin düzenliliği.

luṭf-i cenāb-ı ḥazret-i mevlā Allah'ın bağıışı.

luṭf-i firāvān Çok iyilik.

luṭf-i ḥāş Özel iyilik, özel alaka.

luṭf-i ḥitāb et- Muhatap olma hoşluğunda bulunmak.

luṭf-i ḥudā Tanrının bağıışı.

luṭf-i mevlā Tanrının bağıışı.

luṭf-i rāḥat-efzāyî Rahat arttırana ait iyilik.

luṭf-i revān-baḥş-ı āşafî Vezire mensup can bağışlayıcı iyiliği.

luṭf-i sulṭān-ı cihān Dünya sultanının iyiliği.

luṭf-i şāmil İçine alan, çevreleyen iyilik.

luṭf-i ṭab Basım güzelliği.

luṭf-i ṭab'-ı mevzūn-ı kerem-kār Verimli vezinli baskı güzelliği.

luṭf-i ṭab'-ı pāk Temiz huyun güzelliği.

luṭf-i teṣrīf Gelmenin güzelliği.

luṭf u iḥsān et- İyilik ve bağışta bulunmak.

luṭf u iḥsān ḳıl- İyilik ve bağışta bulunmak.

luṭf u ikrām eyle- İyilik ve cömertlik yapmak.

luṭf u kerem et- İyilik ve cömertlik yapmak.

luṭf u kerem gör- İyilik ve cömertlik görmek.

luṭf u mürüvvet et- İhsan ve iyilik etmek.

luṭf u mürüvvet eyle- İhsan ve iyilik etmek.

lübb-i isti'dād Yeteneğin halisi.

lūcce A. 1. Engin su. 2. Kalabalık, güruh.

lūcce-i deryā Denizin engin suyu.

lūcce-i deryā-yı 'Aden Aden denizinin engin suyu.

lūcce-i envār Işık topluluğu.

lūknet A. Pelteklik, dil basıklığı, söz söylerken dildeki tutukluk, kekeleme.

lü'lü' A. İnci.

lü'lü'-i lālā Parlak inci.

lü'lü'-i şeh-vār İri inci.

lūsn A. Diller, konuşulan diller.

mā' A. Su.

ma'ālî A. Yüksek, derin fikirler.

ma'ālî-menkabet A. Şerefler, ululuklar menkıbeleri.

ma'ānî A. Anlamlar.

ma'ānî-perver A.F. Anlamaları besleyen, büyüten.

ma'ārif A. Bilgi, kültür; bilimler.

ma'āş A. Geçim.

ma'āşirān-ı sūḥan Söz toplulukları.

ma'āyib A. Ayıp sayılan şeyler, kusurlar, lekeler.

ma'bedi pür-nūri ḥāşşü'l-ḥāşş En güzel ışık dolu tapınak.

ma‘bed-i zî-şân Şerefli tapınak.
ma‘būd A. Allah.
mā-cerā A. Cereyan eden, geçen, olup geçen şey.
mā-cerā-yı ‘aşk Aşk macerası.
mā-cerā-yı ehl-i kemāl Olgunluk sahiplerinin macerası.
ma‘cūn-ı hikmet Bilgelik ilacı.
ma‘cūn-ı la‘l Dudak afyonu.
mā-dām A. Madem, çünkü, değil mi ki.
ma‘delet A. Adalet, adillik; insafılık.
ma‘delet-güster A.F. Adaletli, insafılı, doğru.
ma‘delet-kār A.F. Adaletli, insafılı, doğru.
ma‘delet-perver A.F. Adaletli, doğru, insafılı.
ma‘den A. Maden.
ma‘den-i billūr Kristal madeni.
ma‘den-i cūd u ‘aṭā’ Cömertlik ve ihsan madeni.
ma‘den-i elmās Elmas madeni.
ma‘den-i gūgird Kükürt madeni.
ma‘den-i ifzāl Lütuf ve bağış madeni.

ma‘den-i ‘ilm ü ‘ulemā Bilim ve bilginlerin madeni.
māder F. Anne, ana.
māder-i müşfikā Şefkatli anne.
māder-i şîr Sütanne.
ma‘dūd ol- Belli olmak.
mā-fihā A. Öteki dünya, ahiret.
mağāzî-pîşe A.F. Savaşlara alışmış.
mağbūn eyle- Şaşkın etmek.
mağbūṭ-ı firāz-i āsmān Göklerin en yüksek yerinin imrendiği.
mağbūṭ-ı naḥl-i ṭūr Musa Peygamber’in Eymen Vadisi’nde, üzerinde ortaya çıkan ilahi nurları görmüş olduğu kutsal ağaca imrenilmiş.
Mağrib A. Batı tarafında olan memleketler.
mağrūr A. 1. Bir şeye güvenen. 2. Gururlu.
mağrūr eyle- Gururlandırmak.
mağrūr ol- Güvenmek.
mağz-ı ṭāvus Tavus kuşu iliği.
māh F. 1. Ay. 2. Yılın ayları. 3. Güzel.
maḥabbet A. Sevgi.

maḥabbet-i gîsû-yı yâr Sevgilinin saçının sevgisi.

maḥalle A. Mahalle.

maḥall-i bî-bedel Eşsiz yer.

mā-ḥaşal A. Meydana gelen şey, netice.

maḥbere A. Hokka, divit.

maḥbûb A. Sevgili.

maḥbûb-ı müsteḥnâ Apayrı sevgili.

maḥbûb-ı ra'nâ Güzel sevgili.

māh-çe F. Minare, kubbe, bayrak direklerinin başına geçirilen küçük ay.

maḥdûd A. Sınırlandırılmış.

maḥdûm A. Efendi.

maḥdûm-ı felek Feleğin efendisi.

maḥfil A. Büyük camilerde hükümdarlara veya müezzinlere ayrılmış ve etrafı parmaklıkla çevrilmiş olan yerden biraz yüksek yer.

maḥfûz et- Korumak, gözetmek.

maḥfûz eyle- Korumak, gözetmek.

maḥfûz kııl- Korumak, gözetmek.

māh-ı 'ālem-ārā Dünyayı süsleyen ay.

māh-ı felek Gökyüzündeki ay.

māh-ı 'ıyd-āsā Bayram ayı gibi.

māh-ı münevver Parlak ay.

māh-ı nev Yeni ay, hilal.

māh-ı nev-i 'ıyd-ı sa'îd Mutlu bayramın hilali.

māh-ı nev-i şemşîr Kılıcın hilali.

māh-ı nev-pertev Yeni ayın parlaklığı.

māh-ı ruḥ Yüzü ay gibi olan.

māh-ı sîm-endām Parlak vücutlu ay.

māh-ı şıyām Oruç ayı, ramazan ayı.

māh-ı tābān Parlak ay.

māhiyyāt-i aḥlāk-ı güzîn Seçkin ahlakın esasları.

māhiyyet A. Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü.

maḥkûm ol- Kendisine hüküm verilmek, birinin hükmü altında bulunmak.

maḥlaş A. Şairlerin şiirlerinde kullandıkları takma ad.

maḥmil A. Deve üzerine konulan iki kişinin bineceği sepet.

maḥmûm A. Sıtmaya tutulmuş, sıtmalı olan.

maḥmūr A. 1. Sarhoşluğun verdiği sersemlik. 2. Uyku basmış, ağırlaşmış göz, baygın göz.

maḥmūr ol- Sersem olmak.

māh-pāre F. Ay parçası.

maḥrem A. 1. Biriyle çok samimi, içli dışlı olan. 2. Haram.

maḥrem-i esrār Gizli sırları bilen.

māh-rū F. Ay yüzlü, yüzü ay gibi olan, güzel.

māh-rū-āsā F. Ay yüzlü gibi.

maḥrūm A. Bahtsız, nasipsiz.

maḥrūm-ı baṣîret Sezişten mahrum.

maḥrūm-ı bezm-i vaşl et- Kavuşma meclisinden mahrum bırakmak.

maḥrūm-ı kām Arzu mahrumu.

māh-rūy-i nūr-feşān Işık saçan ay yüzlü.

maḥsūd A. Haset edilen.

maḥsūd-ı sāġar Kadeh hasadı.

maḥsūd-ı sipihr Gökyüzünün kışkandığı.

maḥşül-i baḥr Deniz ürünü.

maḥşül-i Bedaḥşān u ‘Aden Bedaḥşan ve Aden ürünü.

maḥşül-i İrān İran ürünü.

maḥşüş A. Hususileşmiş; başkasında bulunmayan, yalnız bir kimseye ait olan.

maḥşüş et- Birine ayırmak.

maḥşer A. Toplanacak yer; kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer.

maḥşer-i ‘itāb Azarlama mahşeri.

māh-tāb F. Dolunay.

māh-tāb-ı şu‘le-i āvāz Ses alevinin dolunayı.

māh-ṭal‘at F. Yüzü ay gibi parlak, güzel olan.

maḥṭūbe-i nuşret Yardımla evlenilmek istenilen kadın.

maḥv et- Mahvetmek.

maḥv-i vücūd et- Varlığını yok etmek.

maḥz A. Halis, katkısız, sade; tam; ta kendisi, aslı.

maḥzen A. İçinde eşya saklanacak yer; yer altı, bodrum.

maḥz-i iḥsān İyiliğin hası.

maḥz-i ilḳā-yı meserret Sevinç atmanın kendisi.

maḥz-i ‘ināyet İyiliğin halisi.

maḥz-i luṭf İyiliğin, güzelliğin kendisi.
maḥz-i resm-i mātem Yas töreninin ta kendisi.
maḥz-i şıdk-ı niyyet Niyet doğruluğunun aslı.
maḥz-i te' yid Pekiştirmenin aslı.
maḥz-i vuzūḥ Açıklığın aslı.
maḥzūn A. Hüzünlü, tasalı, kaygılı.
mā-i ḥayāt Hayat suyu.
mā' il ol- 1. Hevesli olmak, düşkün olmak. 2. Benzemek, andırmak.
Mā' -i Tesnīm Tesnim ırmağının suyu, cennet suyu.
maḥāl A. Söz, lakırtı.
maḥām A. 1. Kıyam edilen, durulan, durulacak yer; durak. 2. Memuriyet, memurluk yeri.
maḥām-ı cāh u iḳbāl Makam ve mutluluk yeri.
maḥām-ı ḥidmet Hizmet makamı.
maḥām-ı refi' Yüksek makam.
maḥām tut- Yer tutmak.
maḥarr A. Karar edilen, durulan yer, karargâh.
maḥaşş A. Makas.

maḥbūl A. Kabul olunmuş; hoş karşılanan.
maḥdem A. Gelme; dönüp gelme.
maḥdem-i 'ālî Yücenin gelmesi.
maḥdem-i meymenet-āmîz Mutlulukla birlikte gelme.
maḥdūr A. Güç, kuvvet, kudret.
maḥrūn A. Yakınlaşmış; ulaşmış.
maḥrūn et- Ulaştırmak.
maḥrūn eyle- Ulaştırmak.
maḥrūn-i envā' -i 'ināyāt-ı ḥudā Tanrının iyiliklerinin çeşitlerine ulaşmak.
maḥrūn-i ḡnā Zenginliğe ulaşmak.
maḥrūn-i ḥizlān eyle- Sefil etmek.
maḥrūn-i iḥlāş Doğruluğa ulaşmış.
maḥrūn-i luṭf u re'fet İyilik ve esirgemeye ulaşmak.
maḥrūn-i pāyān eyle- Sona ulaşmak.
maḥrūn-i sa'ādet Mutluluğa ulaşmak.
maḥrūn ol- Ulaşmak.
maḥşad A. İstenilen şey.
maḥşim A. Bölünecek, dağıtılacak yer.
maḥşūd A. Kastolunan, istenilen şey, istek.

maḫṣūr A. 1. Alıkonulmuş. 2. Bir şeye ayrılmış.

maḫṣūre-i dil-cūy-ı 'ayş-ābād Keyif yerindeki güzel esir.

maḫṣūre-i dil-cūy-ı ra' nā Alıkonulmuş güzel sevgili.

maḫtūl A. Katledilmiş, vurulmuş, öldürülmüş kimse.

ma'ḫūl A. Akıllıca, akla uygun, akıllıca iş gören, anlayışlı, mantıklı.

māl A. Mal.

māl-ā-māl A.F.A. Çok dolu, dopdolu.

malihulya Y. Kuruntular.

mālik et- Sahip olmasını sağlamak.

mālik-i naḫz u ibrām Bozup yapma sahibi.

mālik-niṣāb A. Sahibin malı.

mālik ol- Sahip olmak.

mālik olmak Sahip olmak.

mālik-rıḫāb A. Esirlerin, kölelerin sahibi, kudretli padişah.

ma'lūm A. Bilinen, belli.

mā-melek A. Nesi varsa, varı yoğu, olanı biteni; olanca şey.

ma'mūr A. Bayındır, şenlikli.

ma'mūre-i devlet-me'āb Hükümdar şehri.

ma'nā A. 1. Anlam. 2. İç, iç yüz. 3. Rüya, düş.

ma'nā-yı būlend Yüksek anlam.

ma'nā-yı ḫüsn ü ān Güzellik anlamı.

mānende-i bedr-i tamām Dolunaya benzeyen.

mānende-i cām Cama benzeyen.

mānende-i Cem Cem'e benzeyen.

mānende-i deryā Denize benzeyen.

mānende-i dest-i kerīmān Kerem sahiplerinin eline benzeyen.

mānende-i ḫār-ı gül-i zībā Güzel gülün dikenine benzeyen.

mānende-i keḫkūl-i ḫalender Dervişin dilenci çanağına benzeyen.

mānende-i şeh-bāz Yiğide benzeyen.

mānende-i ten Vücuda benzeyen.

mānend-i āhū-yı ḫarem Harem ceylanı gibi.

mānend-i cevher Mücevher gibi.

mānend-i derūn-i 'āşık-ı şeydā Divane aşığın gönlü gibi.

mānend-i du‘ā-yı müstecāb Kabul olunmuş dua gibi.

mānend-i güher Mücevher gibi.

mānend-i igül Gül benzeri.

mānend-i gül-i şād-āb-ı handān Açan taze gül benzeri.

mānend-i hümā Devlet kuşu gibi.

mānend-i meh-i ferverdīn Baharın ilk ayı gibi.

mānend-i mihr-i tāb-dār Parlak güneş gibi.

mānend-i peyk Ulak gibi.

mānend-i Şaṭ Şat benzeri.

mānend-i ṭurre Saç lülesi gibi.

Mānī *F.* Meşhur bir Çinli nakkaş.

mānī‘ *A.* Engel.

ma‘nī *F.* Anlam.

ma‘nī-i ‘aşk Aşkın iç yüzü.

ma‘nī-i bārīk İnce anlam.

ma‘nī-i şulḥ Barışın iç yüzü.

ma‘nī-i ḥaşr Anlam daralması.

ma‘nī-i ‘irfān Bilmenin iç yüzü.

ma‘nī-i nāzūk İnce anlam.

ma‘nī-i rengīn Renkli, güzel anlam.

ma‘nī-i rengīn-i midḥat Övgünün hoş anlamı.

ma‘nī-i ser-beste Gizli anlam.

ma‘nī-i tāze Yeni anlam.

ma‘nī-i yek-tā Tek anlam.

mānī‘ ol- Engel olmak.

ma‘nī-şikāflık Anlamı parçalama durumu.

manḳal *A.* Mangal.

manşīb *A.* Makam, rütbe.

manşīb-ı ‘ālī Yüksek makam.

manşīb-ı vālā Yüksek makam.

manşīb-ı vālā-yı istîfā‘ Yerine getirmenin yüksek makamı.

manşüb *A.* Memuriyete konulmuş.

manşūr *A.* Allah’ın yardımıyla galip, üstün gelmiş.

manşūr et- Galip gelmesini sağlamak, üstün olmasını sağlamak.

manşūr eyle- Galip gelmesini sağlamak, üstün olmasını sağlamak.

manşūr ol- Allah’ın yardımıyla galip olmak, üstün gelmek.

manşūrü‘l-‘ālem Dünyanın galibi.

manzar A. 1. Görünüş. 2. Çehre, yüz.
manzûm A. Dizilmiş, düzenlenmiş.
manzûme A. Vezinli, kafiyeli söz, şiir.
manzûme-i vücûd Vücut sistemi.
manzûr A. Bakılan, bakılmış, görünen, görülmüş.
manzûr-ı nigâh-i âşaf-ı dānā Bilgili vezirin bakışının gördüğü.
mār F. Yılan.
mārān F. Yılanlar.
ma' reke A. Savaş meydanı.
ma' reke-i fitne Fitneli savaş meydanı.
ma' rifet A. Herkesin yapamadığı ustalık; her şeyde görülmeyen özellik, ustalıkla yapılmış olan şey.
marîz-i ye's Umutsuzluk hastası.
ma' rûf A. Bilinen, tanınmış, belli; meşhur.
mā-şadaq A. Tasdik edilen, olunan husus, uygun, tıpkı.
maşdar-ı berr İyilik kaynağı.
maşkaṭ-ı re's İnsanın doğduğu yer.
maşkaṭ-ı re's-i himem Yüksek iradelerin doğum yeri.

maşlahat A. 1. İş, emir, husus, madde, keyfiyyet. 2. Önemli iş.
maşlahat-ı ḥāb Uyku işi.
maşraf-ı çāk-i girībān Yaka yırtmacının masrafı.
maşrûf-ı terfih-i berāyā Halkın rahat yaşamasını sağlamaya harcanmış.
maşş-ı leben Süt emme.
māşā' Allah A. Maşallah!
maşriḳ A. Güneş'in doğduğu taraf, doğu.
maşriḳ-ı iclāl Büyüklüğün doğusu.
maşriḳ-ı iḳbāl Mutluluğun doğusu.
maşriḳ-ı 'izz ü celāl Yücelik ve ululuğun doğusu.
maşriḳ-ı mihr-i hidāyet Doğru yolu gösterme güneşinin doğusu.
maşriḳ-ı ruḥsār Yüzün doğusu.
ma' şūqa A. Sevilen kadın.
ma' şūq-ı pür-fenn Hünerli sevgili.
māt F. Satranç oyununda yenilme.
maṭāf A. Tavaf edilecek, etrafı dolaşıp ziyaret edilecek yer.

maṭāf-ı sākinān-i ‘arş-ı ‘alā’ En yüksek yerde oturanların tavaf edecekleri yer.

maṭ‘an A. Sövülecek yer.

maṭbū‘ A. Hoş, makbul, güzel.

mātem A. Hüziün, keder ve musibet zamanındaki ağlayış, yas.

mātem-ābād A.F. Yas yeri.

mātem-ḥız A.F. Matemden kalkan.

mātem-i peder Babanın yası.

maṭlā‘ A. 1. Doğacak yer. 2. Güneş gibi yıldızların doğması. 3. Kaside veya gazelin kafiyeli olan ilk beyti.

maṭlab A. Talep edilen, meram, maksat, istenilen şey, istek.

maṭlā‘-ı dil-sūz Yürek yakan beyit.

maṭlā‘-ı ḥāl Şimdiki beyit.

maṭlā‘-ı ḥuceste-me’āl Anlamı uğurlu beyit.

maṭlā‘-ı Ḥürşîd-nişān Güneşin doğma işareti.

maṭlā‘-ı kām Arzunun doğacak yeri.

maṭlā‘-ı mihr Güneş’in doğması.

maṭlā‘-ı pāk ü metīn Temiz ve sağlam beyit.

maṭlūb A. Talep edilen, istenilen, aranılan şey.

maṭrūd A. Kovulmuş, vazifesinden çıkarılmış.

mā’ü’l-ḥayātü cān-fezā Cana can katan hayat suyu.

māye F. Maya, asıl ve lüzumlu madde; asıl, esas.

māye-baḥş-i iḥtirām Saygı duymanın temelini veren.

māye-baḥş-i intizām-ı dīn ü devlet Din ve devlet düzenine güç veren.

māye-i ārām-ı cān Gönül rahatının mayası.

māye-i ārām u ḥāb Dinlenme ve uykunun mayası.

māye-i ārāyış Süsün mayası.

māye-i fer Parlaklığın esası.

māye-i fevz ü felāḥ Üstünlük ve mutluluk mayası.

māye-i ḥayret Şaşırmanın esası.

māye-i ḥüsn ü bahā Güzellik ve kıymet mayası.

māye-i iḳbāl Mutluluğun temeli.

māye-i iḳbāl ü cāh Mutluluk ve mevkinin esası.

māye-i kān Maden ocağının mayası.

māye-i rāḩat Rahatlığın mayası.

māye-i raşf Döşenen mal.

māye-i şihḩat Sağlığın mayası.

māye-i teb-lerze-i dehşet Dehşetli sıtma titremesinin mayası.

māye-i tedmîr-i ehl-i rafz u fuğyān Taşma ve bırakma sahiplerinin mahvetmesinin mayası.

māye-i zîb ü fer Süs ve parlaklık mayası.

māye-i ziyinet Süsün esası.

māzandarān *F.* İran'da bir yer.

māzbūṭ *A.* Yazılmış, kaydedilmiş.

mazhar *A.* Nail olma, şereflenme.

mazhar-ı a'dā' Düşmanların çıktığı yer.

mazhar-ı elṭāf u iḩsān İyiliklere ve başışa nail olma.

mazhar-ı işrāḩ-ı envār-ı ḩaḩîḩat Gerçeğin ışıklarının aydınlatmasına nail olma.

mazhar-ı ṭard u 'itāb Kovma ve azarlamaya mazhar olmak.

mazhar-ı te'yîd ḩıl- Kuvvetlendirmek.

mazhar ol- Nail olmak, şereflenmek.

māzmūn *A.* 1. Nükteli, sanatlı ince söz.
2. Ödenmesi lazım gelen şey.

ma'zūl *A.* Azledilmiş, işinden çıkarılmış.

ma'zūr *A.* Özürlü, özürü olan.

ma'zūr ol- Mazeretli olmak, bahanesi bulunmak.

me'āb *A.* Sığımlacak yer.

me'āl *A.* Anlam, kavram.

me'āl-i şayf u şitā Yaz ve kışın neticesi.

me'āşir *A.* Güzel eserler, nişanlar, izler.

mebāḩiş *A.* Araştırma, arama yerleri; münakaşa mevzuları.

mebde'-i tāriḩ Tarihin başlangıcı.

mebḩaş *A.* Bölüm.

meblağ-ı berş Afyon şurubu, keten yaprağı ile yapılan bir çeşit macunun parası.

mebnā-yı şafā vu ḩamm Gönül şenliği ve keder yapısı.

mecāl *A.* Güç, kuvvet, takat.

mecāz *A.* Yol, geçecek yer.

mecāzen A. Mecaz yoluyla, mecaz olarak.

mecd A. Büyüklük, ululuk; şan ve şeref.

mecūl A. Bilinmeyen, meçhul.

mecîd A. Şan ve şeref sahibi, büyük, ulu.

meclis A. 1. Görüşülecek bir mesele için bir araya gelmiş insan topluluğu.
2. Oturulacak, toplanılacak yer.

meclis-i ‘ālî-şān Şanı yüce meclis.

meclis-i cem Cem meclisi.

meclis-i dūşîne Dün geceki meclis.

meclis-i ervāh Ruhlar meclisi.

meclis-i gerdūn Dünya meclisi.

meclis-i hāşş Özel meclis.

meclis-i helvā Helva meclisi.

meclis-i maḥdūm-ı bî-hemtā
Benzersiz efendinin meclisi.

meclis-i mey İçki meclisi.

meclis-i pür-feyz Bolluk dolu meclis.

meclis-i pür-feyz ü şafā Bolluğun ve gönül rahatlığının meclisi.

meclis-i pür-meymenet Mutluluk dolu meclis.

meclis-i taḳlîd Taklit meclisi.

meclis-i vālā Yüce meclis.

mecma‘-ı ehl-i ma‘ārif Bilgi sahiplerinin toplanacak yeri.

mecma‘-ı nās İnsanların toplanacağı yer.

mecmū‘a-i aḥlāk Ahlak dergisi.

mecmū‘a-i aḥlāk-ı ḥasen Güzel ahlakın toplanmışı.

mecmū‘a-i edeb Edebiyat dergisi.

mecmū‘a-i eṣ‘ār-ı selis-i sūḥan Sözüün akıcı şiirlerinin toplandığı kitap.

mecnūn A. Deli, divane; delice seven.

Mecnūn A. Leyla ile Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı.

mecrā A. Akıntı yeri, yol.

mecrā-yı eṣk-i infī‘āl Gücenme gözyaşının yolu.

mecrūḥ A. Yaralanmak.

mecrūḥ ol- Yaralanmak.

medār-ı iktisāb Kazanma sebebi.

medār-ı sa‘ādet-i cāvid Sonsuz sevgi sebebi.

medāyih A. Övülmeye layık olan işler ve hareketler.

meddāḥ A. Daha, pek, en, çok öven.

medd-i nigāh-āsā Bakış gibi çekip uzatma.

meded A. 1. Yardım, imdat. 2. Aman, eyvah!

meded-kār A.F. Yardımcı.

meded-kārî-i ebr-i himmet ü cūd
Çaba ve cömertlik bulutunun yardımcılığı.

meded-res F. Medet, yardım eriştirici, yardıma yetişen, yardımcı; imdada yetişen.

medh A. Övme, birinin iyi şeylerini söyleme.

medh et- Övmek.

medh eylemek Övmek.

medh-i Sencer Sencer'e övgü.

medhūş A. Dehşete uğramış, şaşırılmış; korkmuş, ürkmüş.

medhūş-ı hayret Hayretten dehşete uğramak.

medhūş ol- Şaşırarak; korkmak.

medhūş u hayrān et- Şaşırtmak ve hayran etmek.

medīd A. Çekilmiş, uzatılmış; uzun, çok uzun süren.

medīh-i şadr-ı 'ālī-şān Şanı büyük sadrazamın övülme sebebi.

medrese A. İçinde ders okutulan yer.

mefāhīr A. İftihar edilecek, övünülecek şeyler.

mefhār-ı ehl-i ni'am Nimetlerin sahiplerinin övünme sebebi.

mefhūm A. Anlaşılmalı; sözden çıkarılan anlam.

mefkūd A. Kayıp, yok, olmayan, bilinmeyen.

mefthūh A. Fethedilmiş, açılmış, açık; ele geçirilmiş.

mefthūn A. Fitneye düşmüş, sihirlenmiş.

mefthūn-ı celîpā ol- Puta tutkun olmak.

mefthūn-ı habb-i hāl Benin yuvarlağına tutkun.

mefthūn ol- Tutkun olmak.

meger F. Meğer, oysa, hâlbuki; olsa olsa, ancak.

meges F. Sinek.

meges-rānlık Yelpazelik.

meh F. Ay.

mehābet A. Azamet, ululuk, korkunçluk; büyük görünme.

mehbiṭ-ı envār-ı Yezdānî Allah'a ait nurların ineceği yer.

mehcūr A. Ayrılmış.

mehcūr-i tāb u ṭāqat et- Güç ve dayanma gücünden uzaklaşmak.

mehcūr kıl- Ayırmak.

meh-çe-i rāyāt Sancakların üstündeki küçük hilal.

meh-çe-i rāyet-i hümāyūn Kutlu sancağın üstündeki küçük hilal.

meh-çe-i tuğ Tuğun üstündeki küçük hilal.

meḥekk-i naḳd-i 'āşık Aşığın parasının ayar taşı.

meh-i ferḥunde-tābān Uğurlu parlak ay.

meh-i 'ıyd Bayram ayı.

meh-i nev Yeni ay, hilal.

meh-i rūze Oruç ayı.

meh-i tābān Parlak ay.

mehliḳā' F. Ay yüzlü, güzel.

meh-pāre F. Ay parçası.

meh-peyker F. Yüzü ay gibi parlak, nurlu, güzel olan.

meh-rū F. Ay yüzlü, güzel.

meh-tāb F. Ay ışığı.

meh-tāb-ı Keşmîr Keşmir'in ay ışığı.

mehterān-ı çāpük ü çālāk Çabuk ve hızlı çavuşlar.

mekān A. Yer, mahal; oturulan yer.

mekān-ı ḳudsiyān Meleklerin yeri.

mekārim A. Keremler, cömertlikler, el açıklıkları; iyi ahlaklar.

mekārim-perver A.F. Cömert.

mekārim-perverā A.F. Ey cömert!

mekārim-pîşe A.F. El açıklığımy huy edinmiş.

mekārim-semîr A. Kerem sahibi arkadaşı.

mekîn A. İktidar sahibi.

mekkār A. Hileci, düzenbaz.

Mekke A. Hicaz'da Muhammed Peygamber'in doğduğu ve Kâbe'nin bulunduğu şehir.

meknūnāt A. Dizilmişler.

mekr A. Hile, düzen; birini hile ile aldatma, maksadından vazgeçirme.

mekr et- Birini kandırmak.

mekrûmet *A.* Kerem, izzet, şeref, onur; cömertlik, ağırlama, saygı.

mekrûmet-fermâ *A.F.* Kerem veren.

mekrûmet-güster *A.F.* Merhamet yayan, merhamet dağıtan.

mekrûmet-kâr *A.F.* Cömertlik veren.

mekrûmet-kârî *A.F.* Cömertlikler verene ait.

mekrûmet-kîş *A.F.* Cömertlik dini.

mekrûmet-pîrâ *A.F.* Cömertliği süsleyen.

mektib-i şebât Sözünden vazgeçmeme okulu.

mektib-i sîne Yürek okulu.

mektüb-i debîr-i defter-i fıtnat Kavrayış defterinin yazıcısının mektubu.

mektübî bü'l-himmet Çabaları çok olan mektupçu.

mektüb-i iqbâl Mutluluk mektubu.

melâhî *A.* Oyunlar, eğlenceler, cümbüşler.

melâl *A.* Sıkılma, sıkıntı.

melâmet *A.* Ayıplama, kınama; azarlama, çıkışma.

melâz-ı cihân Dünyanın sığınacak yeri.

melâz-ı hâşş u 'âm Herkesin sığınacak yeri.

melce' *A.* Sığınacak yer.

melce'-i bî-kesân Kimsesizlerin sığınacağı yer.

melce'-i döst Dostun sığınacağı yer.

melce'-i ehl-i recâ' İstek sahiplerinin sığınacakları yer.

melce'-i erbâb-ı câh Makam sahiplerinin sığınacakları yer.

melce'-i erbâb-ı recâ' İstek sahiplerinin sığınacakları yer.

melce'-i 'izzet Yüceliğin sığınacağı yer.

melek *A.* Allah'ın nurdan yarattığı varlıklar.

melek-haşlet *A.* Melek huylu, huyu melek gibi olan.

melek-hû *A.F.* Melek tabiatlı.

melek-manzar *A.* Melek görünüşlü.

melîh *A.* Güzel, şirin, sevimli.

melîha *A.* Güzel, şirin, sevimli.

Melikşâh *F.* Sultan Sencer'in babası olan Büyük Selçuklu hükümdarı.

me'lûf *A.* Alışmış.

melûl *A.* Üzgün.

memālik-i Īrān İran memleketi.

memdūd A. Çekilmiş, uzatılmış, uzamış, uzatılan.

me'men-i pākīze Temiz güvenilir yer.

memleket A. 1. Ülke, devlet müziği. 2. Şehir, kasaba, il.

memleket-pīrā A.F. Memlekete süs veren.

memlū A. Doldurulmuş, dolu.

memnūn A. Sevinmiş, sevinçli; razı, hoşnut.

memnūn et- Bir kimseyi sevindirmek.

memnūn eyle- Bir kimseyi sevindirmek.

memnūn-i luṭf İyilikten hoşnut, sevinçli.

me'mūl A. Umut edilen, beklenen; umut.

men F. Ben.

men' A. Yasak etme, bırakmama; durdurma; esirgeme, vermeme, önleme.

menār A. Işık yeri.

menārāt-i refī' Yüksek ışık yerleri.

menba' A. Kaynak.

mencūk F. Bayrak direklerinin başına takılan küçük hilal.

mencūk-ı otağ Çadırın sancağı.

mencūk-ı rāyet Bayrağın üstündeki küçük hilal.

menhec A. Geniş, açık yol.

menhec-i 'ilm Bilimin açık, geniş yolu.

menhūs A. Uğursuz.

menḳabe-ḫān A.F. Menkıbe okuyan.

menḳabet-ḫān A.F. Menkıbe okuyan.

menkūb A. Talihsiz; gözden düşmüş.

menḳūṭ A. 1. Noktalanmış, noktalı. 2. Ebcet hesabıyla ve noktalı harflere göre düzenlenmiş tarih.

mensī A. Terk edilmiş, bırakılmış.

mensūc-i dil-keş Güzel örülmüş.

mensūḫ A. Hükümsüz bırakılmış, hükmü kaldırılmış.

menşūr-i celāl Dağıtılmış ululuk.

menşūr-i celāl u cāh Dağıtılmış ululuk ve makam.

menşūr-i ḫilāfet Halifelik fermanı.

menşūr-i iclāl ü sa'adet İkrām ve mutluluğun dağıtılmışı.

menşūr-i iḳbāl Talihin dağıtılmışı.

menşūr-i ʿizz ü cāh Değer ve makamın dağıtılmışı.

menşūr-i saʿādet Mutluluğun yayılmışı.

menūn A. Vakit, zaman.

meʿnūs-i aḥzān Hüznülere alışkın.

menzil A. Yollardaki konak yeri.

menzilet A. Derece, rütbe, yükseklik derecesi.

menzil-geh A.F. Menzil yeri, konak.

merāḥim-güsterî A.F. Merhametlilere ait.

merām A. İstek, maksat, niyet.

merāsım A. Resmî törenler, seremoniler.

merāsım-i nāz u niyāz Rica ve yalvarma töreni.

merātīb-i iḳbāl Mutluluk rütbeleri.

merbūt-ı yevm-i āḥiret Ahiret gününe bağlı.

mercān A. Mercan.

merd F. Yiğit.

merd-āne F. Ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe.

merdānegî F. Mertlik, yiğitlik, cesurluk.

merd-i reh-i ʿaşq Aşk yolunun adamı.

merdüm F. 1. İnsan, adam. 2. Göz bebeği.

merdüm-efgenlik Yiğidi yıkıcılık.

merdüm-i baḥt Talihin göz bebeği.

merdüm-zāde-i şulb-i aşālet Asillik soyu insan evladı.

mergüb A. Rağbet edilmiş, beğenilmiş, herkesçe sevilip aranılmış; istenilen, sevilen.

merḥabā et- Selamlamak.

merḥale A. İki konak arası.

merḥamet A. Şefkat gösterme, acıma; birini esirgeme.

merḥamet kıl- Acımak.

merḥamet-perver A.F. Merhametli, esirgeyici.

merhem A. Deriye içirilerek veya sürülerek kullanılan tereyağı kıvamında yağlı ilaç.

merhem-i iksîr İksir merhemi.

merhem-i kāfūr Kâfur merhemi.

merhem-i laʿl Dudak merhemi.

merhem-i vaşl Kavuşma merhemi.
merhem-pezîr *A.F.* Merhem bulan,
deva bulan.
merhūme *A.* Ölmüş kadın.
merķad-ı pür-nūr Işık dolu mezar.
merkez-i ħāk Toprağın merkezi.
mermer-i şāf Halis mermer.
mersūm *A.* Çizilmiş.
mertebe *A.* Derece, basamak, rütbe.
mertebe-i efham Çok şeref sahibi
rütbe.
merzbūm-ı dil Gönül ülkesi.
merzbūm-ı Hind Hint ülkesi.
mesā' *A.* Akşam.
mesāfet *A.* Ara, uzaklık.
mesāġ *A.* İzin.
meşānî *A.* İki telli tamburlar.
mescid *A.* Secde edilecek, namaz
kılınacak yer, küçük cami.
mescid-i nüh-tārem-i nüh-āsmān
Dokuz göğün dokuz kubbesinin
mescidi.
mesdūd kııl- Kapatmak.
meşel *A.* Örnek, benzer, numune.

meşel-i vāfaķa Şenn Kendine uygun
bir eş arayan Şen'in hikâyesini
anlatan bir Arap masalı.
meserret *A.* Sevinç, şenlik.
meserret-nāme *A.F.* Şenlik kitabı.
meserret-vāye *A.F.* Şenlik nasibi.
meserret-zā *A.F.* Sevinç doğuran.
Mesîh *A.* İsa Peygamber.
Mesîhā *A.* İsa Peygamber.
Mesîhā-yı tab'-ı nizār Zayıf yaradılışlı
İsa.
mesîr *A.* Seyredilecek, gezilecek yer,
gezinti yeri.
mesken-i gevher Cevher yeri.
mesken-i vāsi' Geniş yer.
meskūk *A.* Sikkeli, damgası vurulmuş,
para hâline getirilmiş.
meskūn *A.* İçinde insan bulunan yer.
meslek *A.* Yol, gidiş.
mesmūm *A.* Zehirlenmiş, ağılanmış,
zehirli.
mesned *A.* 1. Rütbe, derece, makam. 2.
Dayanılan şey.
mesned-ārā-yı himem Çabaların
makamına süs veren.

mesned-ārā-yı **ķapūdānî** Kaptana ait makamı süsleyen.

mesned-ārāyî-i ‘**adl ü dād** Doğruluk ve adalet makamına ss verenle ilgili.

mesned-ķaŗmet A. Makam büyüklüğü.

mesned-i ‘ābā’ Gezegenerin derecesi.

mesned-i cāh u celāl Mevki ve büyüklük makamı.

mesned-i devlet Devlet makamı.

mesned-i dîr Uzun müddet dayanılan Şey.

mesned-i fetvā Mft tarafından verilen Őeri hükmün dayandığı Şey.

mesned-i iclāl Büyüklük mevkisi.

mesned-i ‘Oŗmāniyān Osmanlıların makamı.

mesned-i vālā Yüksek makam.

mesned-i vālā-ter Çok yüce makam.

mesnevî A. Mesnevi.

mesnn A. Sünnet olan Şey.

mesrr A. Memnun, sevinmiŗ; meramına ermiŗ.

mesrr et- Memnun etmek, sevindirmek.

mesrr eyle- Memnun etmek, sevindirmek.

mesrr ol- Memnun olmak.

mesrr u ķandān eyle- Memnun ve sevinçli olmasını saēlamak.

mesrr u ķandān ol- Memnun ve sevinçli olmak.

mesrr’l-cenān Gnl Şen.

mest F. Sarhoŗ.

mestān F. Sarhoŗlar.

mest-āne F. Sarhoŗa yakıŗacak Şekilde, sarhoŗŗa, sarhoŗŗasına.

mest et- Sarhoŗ etmek.

mestî F. Sarhoŗluk.

mest-i bî-mecāl Dermansız sarhoŗ.

mest-i ķirāmān Salınan sarhoŗ.

mest-i ‘iŗve Naz sarhoŗu.

mest-i kec-klāh Eēri klahlı sarhoŗ.

mest-i medhŗ-i temāŗā-yı gl-i ķandān Aŗan gl seyretmenin Őaŗkın sarhoŗluēu.

mest-i mey-i naŗvet Böbürlenme Şarabının sarhoŗu.

mest-i müdām Devamlı, her zaman sarhoŗ.

mest-i nāz Naz sarhoşu.
mest-i ser-endāz Çekinmez sarhoş.
mest-i teġāfūl Bilmezlikten gelme sarhoşluğu.
mest ol- Sarhoş olmak.
meşūr A. Satırılmış, yazılmış, çizilmiş.
mest ü harāb kıl- Sarhoş ve harap etmek.
mest ü hayrān eyle- Sarhoş ve şaşkın etmek.
mes'ūd A. Mutlu, şanslı, kutlu.
mes'ūd et- Mutlu etmek.
mes'ūd eyle- Mutlu etmek.
mes'ūd-ı iġbāl et- Talihli, mutlu etmek.
mes'ūd ol- Mutlu olmak.
meşāġil-i edeb Edebiyat meşguliyetleri.
meşakġat A. Zahmet, sıkıntı, güçlük, zorluk.
meş'al-efrūz-ı cemāl Yüz güzelliğinin meşale aydınlatanı.
meş'ale-i kārban Kervan meşalesi.
meş'ale-i rūşen Aydınlık meşale.
meşāmm-ı 'ālem Dünyanın burnu.

meşġul-i ħürd ü bürd Yiyecek ve aba uğraşı.
meşġul-i 'ibādet İbadet uğraşı.
meşġul ol- Uğraşmak, oyalanmak.
meşhed-i ħuds-āşiyān-ı mefġar-ı 'ālem Dünyanın övünç kaynağının kutsal evinin ziyaretgâhı.
meşhūd-i dīde-i devvār Dönen gözle görülmüş.
meşhūr A. Şöhretli, şöhret kazanmış, ün almış, ün salmış.
meşhūr eyle- Tanınmış olmasını sağlamak.
meşhūr ol- Ün kazanmak, tanınmak.
meşīme-i şadef İncinin kabuğu.
meşġ A. 1. Yazı örneği. 2. Alışmak, öğrenmek için yapılan çalışma; alışma, alıştırma.
meşġ et- Alıştırma yapmak, alışmak.
meşġ-ı nigāh eyle- Bakışa alışmak.
meşġ-ı siyeh-mest Fazla sarhoşa alışmak.
meşġ-ı süġan eyle- Söz alıştırmayı yapmak.

meşreb A. Yaradılış, tabiat, mizaç; huy, ahlak.

meşreb-i rindān Kalenderin içki yeri.

meşrūṭ A. Şart koşulmuş, şartlı, şarta bağlı.

meşşāṭa-i ‘adl Doğruluğun gelin süsleyicisi.

meşşāṭa-i kemāl Mükemmel olarak gelini süsleyen kadın.

meş’ūm A. Uğursuz.

metā A. Zaman ifade eden bir kelimedir.

metā’ A. Mal, eşya; sermaye, elde bulunan varlık.

metā’-ı dil Gönül malı.

metā’-ı faẓl u hüner Üstünlük ve beceri malı.

metā’-ı ma’rifet Ustalık malı.

metā’-ı nazm Nazım varlığı.

metā’-ı vaşl Kavuşma malı.

metîn A. Metanetli, sağlam, dayanıklı.

metn-i metîn Sağlam metin.

me’vā A. Yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer.

mevā’id A. Vadedilmiş belirli şeyler.

mevārîṣA. Miraslar.

mevc A. Dalga.

mevc-efzā-yı āb-ı ḥancer-i bî-dād Zalimin hançer suyunun dalgasını arttıran.

mevce-i deryā-fürüg-ı tāb Aydınlatan deniz ışığının dalgası.

mevce-i deryā-yı istiğnā’ Tokgözlülük denizinin dalgası.

mevce-i deryā-yı nūr Işık denizinin dalgası.

mevce-i ḥande-i gül Gülün açmasının dalgası.

mevc-ḥîz A.F. Dalga kaldıran.

mevc-i āb Suyun dalgası.

mevc-i ḥavādiş İlgi ile karşılaşan haberin dalgası.

mevcūd A. Var olan, bulunan; hazır olan, hazır bulunan.

mevcūdāt A. Var olan şeyler, mahluklar.

mevc-zen A.F. Dalga vuran, dalgalanan, dalgalı.

mevhüb A. Hibe edilmiş, ihsan edilmiş, verilmiş.

mevhūm A. Aslı, esası yokken zihinde kurulmuş olan, kuruntuya dayanan.

mevki[‘] A. Yer.

mevkib A. Atlı veya yaya olarak maiyette yürüyen alay, kabile.

mevkif-i na‘lî Nal şeklinde olan duracak yer.

mevki[‘]î A. Yerle, makamla ilgili.

mevki[‘]-i dil-cū Gönül çeken yer.

mevki[‘]-i pāk Temiz yer.

mevki[‘]-i vālā Yüksek yer.

Mevlā A. Allah.

mevlā’l-mevālî Kölelerin efendisi.

mevlānā A. Efendimiz.

mevlid-i vālā Yüce doğum.

mevrūsA. Miras kalmış, ana babadan geçmiş.

mevsim A. Bir şeyin belirli zamanı.

mevsim-i iftār Oruç açma zamanı.

mevsim-i nev-rūz Nevruz zamanı.

mevsim-i nîsān Bolluk zamanı.

mevsim-i zevk u neşāt u şād-mānî
Zevk ve sevinç zamanı.

mevşūl A. Bitiştirilmiş; birleşmiş, kavuşmuş.

mevvāc A. Çok dalgalanan, pek dalgalı.

mevzūn A. 1. Biçimli, yakışıklı, güzel, uygun, düzgün. 2. Vezinli, vezinle yazılmış olan.

mevzūn-ḳadd A. Biçimliboy.

mey F. Şarap.

mey-āşām F. Şarap içen.

meydān A. Geniş, açık, düz yer, alan.

meydāna gel- Ortaya çıkmak.

meydān al- Yayılmak.

meydān-ı hüner Marifet gösterilen yer.

meydān-ı recüliyyet Erkeklik meydanı.

meydān-ı Ṭophāne Tophane meydanı.

mey-gūsārān F. Birlikte şarap içenler, içki arkadaşları.

mey-ḥāne F. Şarap, içki içilen ve satılan yer.

mey-i cūşide Coşmuş şarap.

mey-i ḥam İşlenmemiş şarap.

mey-i nāb-i dem-i ḥasret Özlem zamanının halis şarabı.

mey-i naḥvet Gurur şarabı.

mey-i raḥşān Parlak şarap.

mey-i şādî Sevinç şarabı.
meyl et- 1. Eğilmek. 2. Sevmek.
meyl eyle- Sevmek, tutulmak.
meyl-i cāme-ḥāb Yatağa eğilme.
meymenet A. Bereket, saadet, mutluluk, uğurluluk.
meymenet-āmîz A.F. Mutlulukla karışık.
meymūn A. Uğurlu, bereketli, kutlu.
me'yūs A. Ümidi kesilmiş, ümitsiz.
meyyāl A. Çok istekli, düşkün.
mezāk-ı tāze-cünūn Delikanlılığın tadı.
mezāmîn A. Anlamlar, kavramlar.
mezāmîn-i nāz Nazın anlamları.
mezāyā A. Meziyetler, üstünlük vasıfları.
mezāyā-yı süḥan Sözüün üstünlükleri.
Mezdek F. Kubad zamanında, dördüncü yüzyılda İran'da bir mezhep çıkarıcı ve Nûşirevân tarafından öldürtülmüş kimse.
mezheb A. 1. Gidilen, tutulan yol. 2. Mezhep.
mezheb-i Mezdek Mezdek mezhebi.
mezîd et- Arttırmak, çoğaltmak.

mezîd eyle- Arttırmak, çoğaltmak.
mezîd ol- Artmak, çoğalmak.
mezķūr A. Adı geçmiş, anılmış.
mezķūrü'l-lisānū ins ü cān İnsan ve gönül dilinin anılmışı.
mı Soru edatı.
mışdāķ A. Bir şeyin doğru olduğunu ispat eden şey; ölçüt.
mışķale-i re'y Görüşün parlaklığı.
Mışr A. Mısır.
mışrā' A. Şiir dizesi.
mışrā' -ı bāb Bölümün dizesi.
mışrā' -ı ber-cestē En güzel dize.
mışrā' -ı ber-cestē-i iķbāl Talihin en güzel dizesi.
mışrā' -ı ğarrā Parlak dize.
mışrā' -ı ķadd Boyun dizesi.
mışrā' -ı mevzūn Vezinli dize.
mışrā' -ı pākîze Temiz dize.
mışrā' -ı resā Olgun dize.
mışrā' -ı tamām Tam dize.
mışrā' -ı tārîḥ Tarih dizesi.
mıştar çek- Satır yeri çekmek.
mıştarlı Masterlı.

mıẓrāb A. Çalgıç, telli çalgıları çalmaya yarayan ağaç, kemik, maden veya kiraz ağacından yapılan alet.

mi Soru edatı.

mi'āt A. Sayı olarak yüzler.

mi'cer A. Bir çeşit kadın başörtüsü.

micmer A. İçinde tütsü yakılan kap.

micmer-dār A.F. İçinde tütsü yakılan kabı tutan.

midād A. Yazı mürekkebi; yazı yazmaya mahsus siyah veya renkli sulu madde.

midād-ı müşg-būy Mis kokulu mürekkep.

midḥat A. Övme.

midḥat-kār A.F. Övücü, öven.

miğfer A. Eskiden savaşta başa giyilen demir tas, miğfer, çelik başlık.

mîḥ F. Mıh, çivi; kazık.

miḥen A. Eziyetler, meşakkatler, sıkıntılar.

mihmān F. Misafir, konuk.

mihmān eyle- Misafir etmek.

mihmān ol- Misafir olmak.

mihmîz ur- Hızlanması için hayvanı mahmuzla dürtmek, topuklamak.

miḥnet A. Zahmet, eziyet; gam, keder, sıkıntı, dert; bela, musibet.

miḥnet-dîde A.F. Sıkıntı görmüş, musibete uğramış.

miḥnet-gāh A.F. Gam, eziyet çekilen yer.

miḥnet-medār A. Sıkıntı sebebi.

miḥnetsiz Sıkıntısız.

mihr F. 1. Güneş. 2. Sevgi.

miḥrāb A. Camilerde, mescidlerde yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık edene ayrılmış olan oyuk, girintili yer.

miḥrāb-ı du'ā' Dua mihrabı.

miḥrāb-ı na'l-i esb Atın nalının oyuk yeri.

mihr-āşār F.A. Güneş izleri.

mihr-i 'ālem-efrūz-ı zafer Zaferin dünyaya ışık saçan güneşi.

mihr-i 'ālem-tāb Dünyayı aydınlatan güneş.

mihr-i 'āḥḫfet Karşılıksız sevgi gösterme güneşi.

mihribān *F.* Şefkatli, merhametli,
muhabbetli, güler yüzlü,
yumuşak huylu.

mihr-i burc-ı iştihār Meşhur olma
burcunun güneşi.

mihr-i burc-ı vezāret Vezirlik
burcunun güneşi.

mihr-i cihān-ārā Dünyayı süsleyen
güneş.

mihr-i devlet Talih güneşi.

mihr-i dirahşān Parlayan Güneş.

mihr-i dirahşānsız Parlayan güneşsiz,
parlayan güneş olmadan.

mihr-i enver Çok parlak güneş.

mihr-i ferruḥ-fer Uğurlu parlak güneş.

mihr-i gerdūn-ı celālet Büyüklük
dünyasının güneşi.

mihr-i gerdūn-ı ma‘ālî Şerefler
dünyasının güneşi.

mihr-i ḥāver Doğu güneşi.

mihr-i hüner Ustalık güneşi.

mihr-i kemāl Eksiksizlik güneşi.

mihr-i la‘l Kırmızı güneş.

mihr-i maḥşer Kıyamet yerinin güneşi.

mihr-i mencūḳ-ı otaḡ Çadırın
üstündeki küçük hilalin güneşi.

mihr-i münevver Parlak güneş.

mihr-i nev-rūz Nevruz güneşi.

mihr-i rahşān Parlak güneş.

mihr-i ruḥsār Yüzü güneş gibi.

mihr-iştihār *F.A.* Güneşin meşhur
olması.

mihr-i tābān Parlak güneş.

mihr-i zāt Kendi güneşi.

mihr-i zer Altından güneş.

mihr-veş *F.* Güneş gibi.

miḡdār-ı zerre Zerre miktarınca.

miknese *A.* Süpürge.

miknet-i nuḡḡ u zebān Sözün ve dilin
gücü.

miḡrāş *A.* Kesecek alet, makas.

miḡyās *A.* Kıyas edecek alet, ölçek,
ölçü aleti.

milel *A.* Milletler, uluslar.

mîl-i ḳahr Kahır mili.

mîl-i sürme-i kebg-i der Kapıdaki
keklüğünün sürme mili.

millet *A.* Bir dinde veya mezhepte
bulunanların topu.

millet-i beyzā Müslümanların hepsi.
mi‘mār-ı cūd u himmet Cömertlik ve emeklerin mimarı.
mi‘mār-ı himmet Çabaların mimarı.
mi‘mār-ı hüner Ustalık mimarı.
mi‘mār-ı hüner-pîrā-yı feyz-i nāmi Yerden bitme bereketin ustalığa süs veren mimarı.
mi‘mār-ı ṭab‘ Yaradılış mimarı.
mi‘mār-ı tedbîr Önlem mimarı.
mîm-i ḥancer Hañcerin alameti.
min Çağ. Ben.
mînā *F.* 1. Şarap şişesi. 2. Şişe; cam, billur.
mînā-yı çeşm Gözün camı.
mînā-yı dil Gönül camı.
minber *A.* Camilerde hatibin çıkıp hutbe okuduğumerdivenli kürsü.
minber-i nüh-pāye Dokuz basamaklı minber, dokuz felek üstünde Allah’ın tahtı.
miniñ Çağ. Benim.
minḳār *A.* Yırtıcı kuş gagası.
minnet *A.* 1. Bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu

görme. 2. Görülen iyiliğe karşı teşekkürde bulunma.

Mîmū-çihr *F.* İran mitolojisinde Ferîdûn’un torunu, İrec’in oğlu.

mîr *F.* Amir, baş; kumandan; bey; vali.

mîrās *A.* Ölenin bıraktığı mal, mülk, para.

mir’āt *A.* Ayna.

mir’āt-ı endām Boy aynası.

mir’āt-ı ‘ibret Acayip ayna.

mir’āt-ı jeng-ālūd Paslı ayna.

mir’āt-ı ker Sağır aynası.

mir’āt-ı mücellā Cilalı ayna.

mir’āt-ı sa‘ādet Mutluluk aynası.

mîr-i zî-şān Şerefli amir.

Mîr ‘İzzet *F.A.* Mir İzzet.

Mirrîḥ *A.* Mars.

Mîr Şadr *F.A.* Cevahirnâme’nin sahibi Mîr Sadreddin-i Şirâzî.

Mîrzā Cān İran’ın Tebrizli bilgin ve şairlerinden biri.

misāfir *A.* Misafir.

mîşāḳ *A.* Sözleşme, anlaşma.

mişāl *A.* 1. Örnek. 2. Benzer, andırır.

mişāl-i āb Su gibi.
mişāl-i āf-tāb Güneş gibi.
mişāl-i ʿālem Dünya gibi.
mişāl-i cāme-i ḳadd-i bütān Putların boyunun giysisi gibi.
mişāl-i cām-ı mey Şarap şişesi gibi.
mişāl-i cennet Cennet gibi.
mişāl-i çeşme-i hūrşīd Güneşin kaynağı gibi.
mişāl-i ebr-i nīsān Nisan bulutu gibi.
mişāl-i eşk Gözyaşı gibi.
mişāl-i güdek-i gehvāre Beşik çocuğu gibi.
mişāl-i gül Gül gibi.
mişāl-i hātır-ı gül-şen Gül bahçesinin gönlü gibi.
mişāl-i huld Cennet gibi.
mişāl-i keh-keşān Samanyolu gibi.
mişāl-i māh-tāb Ay ışığı gibi.
mişāl-i mihr Güneş gibi.
mişāl-i nisbet-i ābāʾ Gezegenlerin büyüklüğü gibi.
mişāl-i nūr-i nezzāre Bakma ışığı gibi.
mişāl-i perde-i fānūs Abajur perdesi gibi.

mişāl-i reng Renk gibi.
mişāl-i rîḥ-ı firāk Ayrılık rüzgârı gibi.
mişāl-i rūḥ Ruh gibi.
mişāl-i şîr-i berf Kar gibi olan süt gibi.
mişāl-i şuʿle Alev gibi.
miskiyyüʾl-ḥitām Mükemmel bir şekilde sona erme.
mişl A. Benzer, kat.
mîve *F.* Meyve.
mîve-dār *F.* Meyveli, yemişli, yemiş veren.
mîve-dār-ı ʿizz ü devlet Yücelik ve talihin meyvelisi.
mîve-i bāğ Bağ meyvesi.
mîve-i vaşl Kavuşmanın meyvesi.
miyān *F.* Orta, ara, aralık; bel.
miyān-bend *F.* Kuşak, kemer.
miyāne *F.* 1. Orta. 2. Gerdanlığın ortasındaki büyük inci.
miyān-ı cūy Irmağın ortası.
miyān-ı dil-ber-ān Dilberlerin arası.
miyān-ı ehl-i sūḥān Söz sahiplerinin arası.
miyān-ı meclis Meclisin ortası.

miyān-ı pād-şeh-i dīn Dinin padişahının beli.

miyān-ı yār Sevgilinin beli.

miyān-ı zaḥm u merhem Yara ve merhem arasında.

mi'yār A. Ölçü.

mizāc-ı behişt Cennet tabiatlı.

mizāc-ı devlet-i İslāmiyān Müslümanların devletlerinin tabiatı.

mizāc-ı inbisāt Açılma huyu.

mizāc-ı nāzūk-i gül Gül gibi ince tabiatlı.

mīzān A. Terazi, ölçü aleti; terazi burcu.

mīz-bān-ı çarḥ Feleği ağırlayan.

mor Mor renk olan.

mu Soru edatı.

mū F. Kıl.

mu'allā A. Yüce, yüksek; makamı, rütbesi yüksek olan.

mu'allā-ḳadr A. Yüce değer.

mu'allā-menzilet A. Yüce rütbe.

mu'allā-nām A.F. Yüce ün.

mu'allā-pāye A.F. Yüksek rütbe.

mu'allā-şān A. Yüce şan.

mu'āmele A. Davranma, davranış.

mu'ammā-yı vefā Vefa bilmececi.

mu'ammer A. Ömür süren, yaşayan, yaşamış.

mu'anber A. Amberleşmiş, güzel kokan, güzel kokulu.

mu'arrā A. Çıplak, soyulmuş.

mu'aṭṭar A. Itırlı, güzel kokulu.

mu'azzam A. Kocaman, ulu; önemli ağır işler.

mū-be-mū F. Kıl kıl, tel tel, birer birer, çok dikkatle, inceden inceye.

mū-be-mū-yı 'uḳde-i zūlf Zülûf düğümünün telleri.

mūbid-i huşyār Akıllı bilgin.

mūceb A. İcap etmiş, lazım gelmiş.

mūceb-i fermān Fermanın gerektirdiği.

mu'cem A. Noktalı, noktalanmış.

mu'ciz A. Kimsenin yapamayacağı yolda olan.

mu'ciz-beyān A. Anlatışı herkese benzemeyen.

mu'ciz-ḥiṭāb A. Hitabı herkese benzemeyen.

mu'ciz-niṣān *A.F.* Diğerlerinden farklı olan alamet.

mu'ciz-raḳam *A.* Farklı rakam.

mufaḥḥam *A.* Saygı, büyüklük, ululuk kazanmış, kerem sahibi, itibarlı.

muġ *F.* Ateşe tapan.

muġān *F.* Ateşe tapanlar.

muġ-beçe *F.* Meyhaneci çırağı.

muġ-beçe-i ferve-füruş-ı dil-cū
Gönlün aradığı post satan meyhaneci çırağı.

muḥaḳḳaḳ *A.* Her hâlde, ne olursa olsun.

muḥaḳḳar *A.* Hakarete uğramış, hor ve hakir tutulmuş.

muḥāl *A.* Mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak.

muḥālif *A.* Muhalefet eden, aykırılık gösteren, uymayan, uygun olmayan; birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunan.

Muḥammed *A.* Muhammed Peygamber.

Muḥammed Beġ Muhammed Bey.

Muḥammed Ketḥüdā Paṣa
A.F.T. Damad İbrahim Paşa'nın 1730'da ölen damadı.

Muḥammed Paṣa Damad İbrahim Paşa'nın 1768'de ölen oğlu.

muḥāsib-i çarḥ Gökyüzünün saymanı.

muḥaṣṣāl *A.* Elde edilmiş.

muḥaṣṣāl-ı evhām Kuruntuların sonu.

muḥāt *A.* Etrafı çevrilmiş, kuşatılmış.

muḥayyem-gāh-i iḳbāl Talihin ordugâhı.

muḥayyem-gāh-i nuṣret-şān Başarı ünü olan ordugâh.

muḥibb-i nesīm-i seḥer Tan yelini seven.

muḥîṭ *A.* Etrafını çeviren, kuşatan.

muḥîṭ-ı çarḥ Feleğin çevresi.

muḥkem *A.* Sağlamlaştırılmış, sağlam, kuvvetli.

muḥriḳ *A.* Yakan, yakıcı.

muḥriḳa-i sîm-āsā Gümüş gibi yakıcı.

muḥtāc *A.* İhtiyacı olan, kendisine bir şey lazım olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen.

muḥtāc-ı ibrām Üstüne düşmeye, ısrara muhtaç.

muhtâc-ı luḫf İyiliḡe muhtaç.

muhtâl A. Kibirli, büyüklük taslayan.

muhtaşar A. Kısaltılmış, kısaltma, kısa.

muhtaşş A. Bir kimseye veya şeye mahsus olan.

muhterem A. Saygı duyulmuş, saygıdeğer, sayın.

muhtesib-i ‘aşr Yüzyılın yasaklama ve cezalandırma memuru.

muhteşem A. İhtişamlı, tantanalı, debdebeli, görkemli.

mu‘în A. Yardımcı.

mu‘în-i dîn ü devlet Din ve devletin yardımcısı.

mu‘izz A. İzzet ve ikram edici, ağırlayıcı; Allah.

muḡābil A. Karşı karşıya gelen, bir şeyin karşısında bulunan; bir şeye karşılık.

muḡaddem A. 1. Takdim edilen, sunulan. 2. Önceki, önce gelen.

muḡaddes A. Mübarek, kutsal.

muḡarnes A. Merdiven şeklinde dereceleri olan çatma tavan, kubbe.

muḡarrer A. Kararlaştırmış; şüphesiz, sağlam; anlatılmış, bildirilmiş.

muḡassî A. Kasvet verici, kasvetli, sıkıntılı, sıkıcı; dar.

muḡayyed ol- Bağlı olmak.

muḡbil A. Kutlu, mutlu.

muḡbilân-ı der-gâh Tekkenin mutluları.

muḡîm A. İkamet eden, oturan.

muḡtebes A. Faydalanmak üzere aynen alınmış.

muḡtedâ-yı cümle-i şâhân Şahların bütün imamı, reisi.

muḡtedâ-yı halk-ı dünyâ Dünya halkının reisi, imamı.

mu‘lem A. İşaretlenmiş, belirtilmiş.

mûm F. Mum.

mûm-ı nerm Yumuşak mum.

mûmiyân F. Kıl belli, beli kıl gibi ince olan güzeller.

mûmyâ F. Her türlü derde deva olduğu rivayet edilen bir masal ilacı.

mundaḡ Çaḡ. Böyle, bunu gibi.

Mu‘n A. Mu‘n.

muḡşarif A. Geri dönen.

muntazah *F.* Eğlence, dinlence yeri.
muntazam *A.* İntizamlı, sıralanmış, düzgün, derli toplu, tertipli.
muntazır *A.* Gözleyen, bekleyen.
muntazır-ı devlet-i dîdâr Yüzün talihini bekleyen.
mūr *F.* Karınca.
murabba' *A.* Dörde çıkarılmış, dörtlü.
murād *A.* Arzu, istek, meram, maksat.
murād et- Dilemek, istemek.
murād eyle- Dilemek, istemek.
murādına er- İsteğine kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek.
murādına eriş- İsteğine kavuşmak, dileği gerçekleşmek, arzusu yerine gelmek.
murād-ı şadr-ı zî-şân Şerefli sadrazamın isteği.
murād-ı şerîf Şerefli istek.
murahhâş *A.* İzinli; delege.
muraqqâ' *A.* Derviş hırkalarıyla üstünde ve altında celî sülüs, ortasında nesih yazılar bulunan küçük levhaların adı.

muraşşa' *A.* Kıymetli taşlarla bezenmiş.
murdâr *F.* Mundar, kirli, pis.
murğ *F.* Kuş.
murğân *F.* Kuşlar.
murğ-ı 'aql Akıl kuşu.
murğ-ı āvāre-i āmāde-i pervāz Uçmaya hazır aylak kuş.
murğ-ı cān Can kuşu.
murğ-ı çemen Bülbül.
murğ-ı dil Gönül kuşu.
murğ-ı hûş-elhān Güzel öten kuş.
murğ-ı şafā' Sefa kuşu.
murğ-ı tapān Kıpır kıpır kuş.
mūr-i muhaqqar Hor görülmüş karınca.
Murtazā 'Alî Paşa Murtaza Ali Paşa.
muşaffā *A.* Süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.
musahhâr *A.* Ele geçirilmiş.
muşallā *A.* Namaz kılmaya mahsus açık yer.
muşanna' *A.* Sanat eseri olarak meydana getirilmiş, usta elinden çıkmış; çok süslü.

muşavver *A.* Cisimlenmiş.

muşhaf *A.* Sayfa hâline getirilmiş şey, kitap.

muşhaf-be-dest *A.F.F.* Eldeki kitap.

muşhaf-dâr *A.F.* Kitap tutan.

muşhaf-ı hüsn Güzellik kitabı.

muşhaf-ı mu'ciz-nişân Alameti başkasına benzemeyen kitap.

muşîbet *A.* Uğursuz.

Muşafâ *A.* Mustafa.

Muşafâ Paşa Üçüncü Ahmed zamanında Kaptan Paşalıkta bulunmuş 1730'da Patrona vakasında öldürülmüş olan Mustafa Paşa.

Muşafâ Paşa-yı tevķî' Padişah nişanlı Mustafa Paşa.

Muşafâ Paşa-yı zî-şân Şerefli Mustafa Paşa.

müş *F.* Fare.

mü-şikâf *F.* Kılı kırk yaran, inceden inceye araştıran.

mü-şikâf-ı haķâyık-ı eşyâ' Nesnelerin gerçeklerini inceden inceye araştıran.

Muşkara Nevşehir.

mü-tâb *F.* Mutaf, kıl dokuyan, kıldan eşya yapan.

mu'tâd *A.* Âdet olunmuş, alışılmış.

muţallâ *A.* Yıldızlanmış, yıldızlı.

muţarrâ *A.* Taze.

mu'tekif *A.* İbadete çekilen.

mu'tell ol- İletli, hasta, sakat olmak.

mu'temed *A.* Kendisine itimat edilen, inanılıp güvenilen kimse.

mu'terif *A.* İtiraf eden, kendi kusur ve kabahatini gizlemeyerek söyleyen, anlatan.

muţî'-i emr Emre itaat eden.

muţî'-i emr-i Haķķ Allah'ın emrine itaat eden.

muţlaķ *A.* 1. Salıverilmiş, başıboş bırakılmış. 2. Yalnız, tek, salt.

muţlaķ-zebân *A.F.* Başıboş bırakılmış dil.

muţrib *A.* Çalgı çalan, şarkı söyleyen.

muţrib-i 'aşķ Aşk şarkıcısı.

muţrib-i bezm Meclisin çalgıcısı.

muţrib-i pākîze-edâ' Temiz tavırlı çalgıcı.

muttaşıl *A.* Ulaşan, kavuşan bitişen.

muvaḥḥaḥ A. Allah'ın yardımına ulaşmış, işi rast gitmiş; başaran, beceren kimse.

muvaḥḥaḥ et- Başarmasını sağlamak.

muvaḥḥaḥ eyle- Başarmasını sağlamak.

muvaḥḥaḥ ol- Başarmak.

muvāḥiḥ A. Uygun, yerinde.

mūy F. Kıl.

mūy-be-mūy F. Kıl kıla.

mūy-i nā-ḥiḥ Çok küçük kıl.

muḥaḥḥaḥ A. Zafer, üstünlük kazanmış, üstün.

muḥaḥḥaḥ A. Büyütülmüş, büyük görülen.

mūze F. Çizme.

mūze-i pāy Ayak çizmesi.

mūze-i peyk Ulağın çizmesi.

muḥaḥḥaḥill A. Çökmüş, çöküntüye uğramış, darmadağın olmuş, yok olmuş.

muḥaḥḥaḥ A. Gizli, saklı, örtülü, dışarı vurulmamış, içte saklı.

muḥaḥḥaḥ ol- Sıkıntı, ızdırap çekmek.

muḥaḥḥaḥ A. Çaresiz kalmış, zorunda kalmış; zorlanmış.

mū Soru edatı.

mūbāreḥ A. 1. Bereketli, feyizli. 2. Uğurlu, hayırlı, mutlu, kutlu.

mūbāreḥ-bād A.F. Mübarek olsun, kutlu olsun!

mūbāreḥ olsun “Hayırlı, uğurlu olsun!” anlamında kullanılan bir kutlama sözü.

mūbecceḥ A. Yüceltilmiş, saygı gösterilmiş, yüce, ulu.

mūberrā A. Temize çıkmış, aklanmış.

mūbeḥḥer A. Kendisine müjde verilmiş.

mūbhem A. Belirsiz, örtülü, kapalı, anlaşılmaz.

mūbîn A. Açık, besbelli.

mūbtedā' A. Başlangıç, baş.

mūbtelā A. Tutkun, tutulmuş.

mūbtelā ol- Tutulmak.

mūbtelā-yı cām-ı gül-fām ol- Gül renkli kadehe tutkun olmak.

mūbtenā-yı kār İşe, kazanca dayanan.

mūbtenî A. Kurulu, kurulmuş, dayanan.

mūcedded A. Yenilendirilmiş, yeni, yepyeni.

mūcellā A. Cilalı, parlatılmış, parlak.

mücerreb A. Tecrübe edilmiş, denenmiş, sınanmış.

mücerred A. Karışık ve katışık olmayan.

mücessem A. Cisimlenmiş, cisimli.

mücrim A. Cürüm işlemiş, suçlu.

müctemi A. Toplanan, toplanmış, toplu; birikmiş, birleşmiş.

müdām A. 1. Devam eden, sürekli. 2. Şarap.

müdānî A. Yakın, eş, benzer.

müdāvā-yı dil-i mecrūh Yaralı gönlün deva araması.

müdde ā A. İddia eden, bir hükümde ayak direyen.

müddet A. Zaman, vakit.

müddet-i Cem Cem zamanı.

müddet-i 'Osmāniyān Osmanlılar zamanı.

müddet-i 'ömr Yaşam süresi.

müdġam A. Arka arkaya gelen iki kelimededen birincisinin son, ikincisinin baş harflerinin aynı olması.

mü'eyyed A. Kuvvetlendirilmiş; doğrulanmış.

mü'ezzin A. Ezan okuyan.

müferrih A. Ferahlık veren, iç açan, iç açıcı.

müftehir A. İftihar eden, övünen.

müft-i cüvānān Delikanlıların bedavası.

müftî-i devr-i zamān Zamanın müftüsü.

müftî-i dîn Din müftüsü.

mühezzeb A. Düzeltilmiş, yoluna koyulmuş.

mühimm A. Önemli, gerekli.

mühim-sāz A.F. Lüzumlu işler gören.

mühr F. Mühür.

mühre F. Bir çeşit yuvarlak şey.

mühre-i sîm-āb Cıva topu.

mühr-i keff Avuç mührü.

mühr-i Süleymān Süleyman Peygamber'in mühründe bulunduğu söylenen birbirine girmiş iki üçgen şekli.

müjde F. Sevinç haberi.

müjde-i fetḥ Fetih müjdesi.

müjde-i fetḥ u zafer Fetih ve zafer müjdesi.

müjde-i maḳdem Geliş müjdesi.
müjde-i nuşret Üstünlük müjdesi.
müjde-i rāḫat-resān Rahata ulaşanların müjdesi.
müjde-i teşrîf Şereflendirme müjdesi.
müje *F.* Kirpik.
müjgān *F.* Kirpikler, kirpik.
müjgān-ārā *F.* Kirpikleri süsleyen.
mükāfāt *A.* Beraberlik.
mükaḫḫal *A.* Sürmeli, sürme çekilmiş göz.
mükerrem *A.* Muhterem, aziz, sayın, saygıdeğer.
mükrem *A.* İkram olunmuş, ağırlanmış.
mükteseb *A.* Kazanılmış, edinilmiş, elde edilmiş.
mül *F.* Şarap.
mülaḫḫaş *A.* Özeti çıkarılmış.
mülāyim *A.* Uygun.
mülāyim-meşreb *A.* Yumuşak huylu.
mülhem *A.* İlham edilmiş, birinin içine doğmuş.
mülk *A.* 1. Bir devletin ülkesi. 2. Mal.
mülk-ārā *A.F.* Ülkeyi süsleyen.

mülkehu *A.* Onun mülkü.
mülket *A.* Ülke.
mülket-i bāḡ u bahār Bağ ve bahar ülkesi.
mülket-i ma‘nā Anlam ülkesi.
mülket-i Özbek Özbek ülkesi.
mülket-i ḫāver Doğu ülkesi.
mülk-i ‘Acem Acem ülkesi.
mülk-i cihān Dünya ülkesi.
mülk-i cūd Cömertlik ülkesi.
mülk-i Çerkes Çerkez ülkesi.
mülk-i Dārā Dara'nın ülkesi.
mülk-i dehr Dünya ülkesi.
mülk-i dünyā Dünya ülkesi.
mülk-i gül-şen Gül bahçesi ülkesi.
mülk-i ḫāver Doğu ülkesi.
mülk-i Hıṭā Hıta ülkesi.
mülk-i hūş Akıl ülkesi.
mülk-i ḫüsn Güzellik ülkesi.
mülk-i İrān İran ülkesi.
mülk-i İslām İslam ülkesi.
mülk-i isti‘dād Yetenek ülkesi.
mülk-i Kısra Kısra'nın ülkesi.

mülk-i ma'na Anlam ülkesi.

mülk-i nazm Nazım ülkesi.

mülk-i Pūristān u Gürcistān u Āzerbāycān Puristan, Gürcistan ve Azerbaycan ülkesi.

mülk-i Rūm Anadolu ülkesi.

mülk-i Sebā Seba ülkesi.

mülk-i yaḫīn Kesin bilgi ülkesi.

mülk-perver A.F. Ülkeyi büyüten.

mülk-sitānlıḫ Ülke alıcılık.

mültecā A. Sığınılacak yer.

mültecā-yı Hüsrev ü Dārā Hüsrev ve Dara'nın sığınılacak yeri.

mültecā-yı pādīšāhān-ı cihān Dünya padişahlarının sığınılacak yeri.

mültehib A. Alevlenmiş, tutuşmuş.

mülteşem A. Öpülür.

mülük A. Hükümdarlar.

mülük-āne A.F. Hükümdar gibi, hükümdara yakışacak yolda.

mülük-i Āl-i 'Osmān Osmanlı ailesinin hükümdarları.

mülzem A. Lüzumlu görülmüş, gerektirilmiş.

mümāss A. Temas eden, dokunan, ilişen.

mümkin A. Mümkün, olabilir, olabilen.

mümkin ol- İmkân bulunmak.

mümkin olabil- İmkân bulunabilmek.

mümtāz A. İmtiyazlı, ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş; seçkin.

mümtāz-ı aḫrān Eş ve benzer olanların ayrıcalıklısı.

mümtedd A. Uzayan, uzanan, süren; sürekli.

münāfese A. Haset, kin, çekememezlik, gizli düşmanlık.

münāḫḫaş A. Nakışlı, resimli, işlemeli.

münāsib A. Uygun, yerinde, yakışık, yaraşık.

münāvebe A. Nöbetleşme, nöbetle iş görme, nöbetleşe.

münderic A. İçinde bulunan, içinde yer almış.

münevver A. Nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış; ışıklı.

mümfekk A. Ayrılan, ayrılmış, çıkmış; sökülmüş.

münḫall A. Açılan, çözülen.

münîr A. Işık veren, parlak.

münkād A. Boyun eğen.
münşî-i kudret Güç inşa eden.
müntahab A. Seçilmiş, seçkin.
mürāfi A. Mahkemeye başvuran,
duruşmaya çıkan.
mürd F. Ölmüş.
mürde F. Ölü, ölmüş.
mürde-i ümmîd Umudun ölüsü.
mürebba A. Terbiye edilmiş, terbiye
görmüş; beslenen.
mürekkeb A. İki veya daha çok şeyin
karışmasından meydana gelen.
müretteb A. Dizilmiş, yerli yerine
konulmuş.
mürevvağ A. Süzülmüş, tortusu
giderilmiş.
mürselîn A. Peygamberler.
mürür-ı dehr Zamanın geçmesi.
mürüvvet A. 1. İnsaniyet, mertlik,
yiğitlik. 2. Cömertlik,
iyilikseverlik.
mürüvetsiz Sevinçsiz.
mürvârîd-i da'vât Davetlerin incisi.
müsâfir A. Misafir.

müsaḥḥar A. Elde edilmiş, ele
geçirilmiş.
müsaḥḥar-ı kilk Kalemin ele
geçirilmiş, itaat edeni.
müsâ'id A. Elverişli, uygun.
müşbet A. Gerçek, doğru, yararlı olanı
yapan veya arayan.
müseddes A. Altıya çıkarılmış, altı
kısmından meydana gelmiş.
müsellem A. Teslim edilmiş, verilmiş.
müşelles A. 1. Üçleştirilen, üçlü, üç. 2.
Üç kere artırılarak çekilmiş bir
cins şarap.
Müselmân F. Müslüman.
Müslimîn A. Müslümanlar.
müstağrağ A. Batmış.
müstağrağ-ı luğ u kerem ü cüd u
'aṭā' İyilik, kerem, cömertlik ve
bağışa batmış.
müstaḥdem A. Hizmette bulunan,
kullanılan, ücretle çalışan.
müsta'idd-i intizâm Düzene kabiliyetli
olan.
müstaḳill A. Başlı başına, kendi başına;
bağımsız.
müstaşfâ A. Halisini, safını alan.

müstecāb A. Kabul olunmuş dilek.
müstefid A. Yararlanan, faydalanan.
müsterîh ol- İçi rahat olmak, kaygıdan kurtulmak.
müsteşnā A. Benzerlerinden üstün olan, benzeri az bulunan.
müsteşār A. Kendisine iş danışılan.
müsteşfi A. Şifa dileyen, iyilik isteyen.
müsteṭāb A. Hoş, güzel bulunan.
müstevfā A. Yeterli derecede, yeteri kadar, tam, mükemmel; dolgun.
müstevfi A. Yeterli derecede, yeteri kadar, tam, mükemmel; dolgun.
müstevli A. İstila eden.
müstezād A. Her dizesine bir küçük dize eklenmiş divan edebiyatı nazım türü.
müstezād-ı işve Naz müstezadı.
müstmend F. Biçare, zavallı.
müsvedde-i inşā Nesir taslağı.
müşābih A. Benzeyen, benzer.
müşahḥaş A. Şahıslanmış, şahıs suretine girmiş.
müşebbek A. Oymalı pano.

müşerref A. Şerefendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, şerefli.
müşerref ol- Onurlanmak, şereflenmek.
müşevveş A. Belirsiz, karışık, düzensiz, karmakarışık.
müşfik A. Şefkatli, merhametli, acıyan; seven.
müşfiḳa A. Şefkatli, merhametli, acıyan; seven.
müşg F. Misk.
müşg-bu F. Mis kokulu.
müşg-büy F. Mis kokulu.
müşg-efşān F. Misk saçıcı, misk saçan.
müşg-i Çin Çin miski.
müşg-i ezfer Güzel kokulu misk.
müşgîn F. Siyah, kapkara şey.
müşg-i nāb Saf misk.
müşgîn-nikāb F.A. Kapkara peçe.
müşgîn-veş F. Miskli gibi.
müşîr-i bî-mu ādil Eşsizi işaret eden.
müşîr-i hüccet Vesikayı işaret eden.
müşîr-i muhterem Saygınlığı işaret eden.
müşîr-i pāk-tebār Temiz soyu işaret eden.

müşîr-i pür-himem Çok çabayı işaret eden.

müşîr-i şîr-i dilâ Ey gönlün aslanını işaret eden!

müşkil A. 1. Güç, zor, çetin. 2. Engel, güçlük, zorluk.

müşkil-güşâ A.F. Güç şeyleri halleden.

müşkil-pesend-i nâz Nazı güç beğenen.

müşkil-ter A.F. Çok zor, çok çetin.

müştaş A. Özleyen, göreceği gelen, can atan.

müştemil A. Kavrayan, saran, içine alan.

Müşterî A. Jüpiter, Mars.

müşterî-tedbîr A. Jüpiter'e, Mars'a göre tutulan yol.

müteberrik A. Mübarek sayılan, uğurlu.

müttefik A. Bağlaşmış, birleşmiş, anlaşmış.

müttekâ-pîrâ-yı Dârâyî Dara'ya ait dayanılacak aleti süsleyen.

müttekâ-pîrâ-yı mülk-i kayşerî
Kaysere bağlı ülkenin dayanılacak aletine süs veren.

müvekkil A. Vekâlet veren.

müveşşah A. Akrostiş.

müyesser A. Kolayı bulunup yapılan; kolay gelen, kolaylıkla olan.

müzâb A. Eritilmiş, erimiş.

müzdâd A. Artmış, çoğalmış.

müzehheb A. Altın suyuna batırılmış; yıldızlanmış.

müzerkeş A.F. Altın sırmalı, altın sırma ile işlenmiş.

müzevir A. Yalanı telleyip pullayan, ara bozucu.

müzeyyel A. İlavesi, eklentisi, katılmış nesnesi olan.

müzeyyen A. Süslenmiş, süslü.

müzeyyen-sâz-ı tâc u devlet ü şân Taç, devlet ve şanı süslü yapan.

müzill A. Yoldan çıkararak, zavallı yapan.

nâb F. 1. Halis, saf, arı. 2. Berrak.

nâ-becâ-yı nâz Nazın uygunsuz olanı.

nâ-bercâ F. Yersiz, yolsuz.

nâ-bînâ F. Gözü görmeyen, görme engelli.

nâ-büd F. Yok olan.

nabz A. Psikoloji.

nabz-ı nâ-tüvân Zayıf psikoloji.

nā-çār *F.* Çaresiz; zorunda kalmış; zavallı.

nā-çespān *F.* Yaraşmaz, uygun olmayan.

nā-çîz *F.* Hiç hükmünde olan, değersiz, önemsiz, çok küçük şey.

nā-dān *F.* Bilmez, cahil.

nā-der-berāber *F.* Birlikte olmayan, anlaşamayan, uyuşamayan.

nādî *A.* Meclis, toplantı.

nādir *A.* Seyrek, az, ender bulunur.

nādire-dān *F.* Bilen, bilgin.

nādire-zā *F.* Nadir, bulunmaz şey meydana getiren.

nādir-i şavāb Doğruluğun ender rastlananı.

nāf *F.* Göbek.

nāfe-i Tātār Tatar miski.

nāfi *A.* Faydalı, kârlı.

nā-gāh *F.* Vakitsiz; ansızın, birdenbire.

nā-geh *F.* Vakitsiz; ansızın, birdenbire.

nā-gehān *F.* Ansızın, birdenbire.

nağme *A.* Ahenk, ezgi, güzel ses.

nağme-i āheste Yavaş ezgi.

nağme-i bülbül ü kumrî Bülbül ve kumru ezgisi.

nağme-i çeng Çeng ezgisi.

nağme-i der Kapı ezgisi.

nağme-i muṭrib Çalgıcının ezgisi.

nağme-i naẓm Nazım ezgisi.

nağme-i ter Yeni ezgi.

nağme-kārî-i şarîr-i pāy-i kilk Kalem ayağının cızırtısının türkü söyleyiciliği.

nağme-sāz *A.F.* Şarkı söyleyen.

nağme-serā *A.F.* Türkü söyleyen, şarkı okuyan.

nā-ḥāh *F.* İstemeyerek, zoraki.

naḥcîr *F.* Av.

naḥcîre çık- Ava çıkmak.

nāhîd *F.* 1. Venüs. 2. Yeni yetme kız.

nāhîde *F.* Yeni yetme kız.

nāhîd-i sipihr Gökteki Venüs.

nāhîd-sitān *F.* Venüs yeri.

naḥîf *A.* Zayıf, arık.

naḥl *A.* İnce, uzun, narin vücutlu dilber.

naḥl-i bādām Badem ağacı.

naḥl-i cefā Eziyet ağacı.

naḥl-i çār-bāğ-ı mekārīm
Cömertliklerin dört bağının
ağacı.

naḥl-i devlet Devlet ağacı.

naḥl-i gül Gül ağacı.

naḥl-i iḳbāl Mutluluk ağacı.

naḥl-i ḳadd Boylu güzel.

naḥl-i ḳadd-i cān-fezā Cana can katan
boylu güzel.

naḥl-i ḳadd-i dil-cūy Gönlün aradığı
boylu güzel.

naḥl-i lü'lü'-i şeh-vār İri incilerin
asıldığı süs ağacı.

naḥl-i mercān Mercan ağacı.

naḥl-i mevzūn Biçimli düzgün ağaç.

naḥl-i nāz Naz ağacı.

naḥl-i ser-efrāz Başı yüce ağaç.

naḥl-i tāze Genç ince uzun dilber.

naḥl-i Ṭübā Tuba ağacı.

naḥl-sitān A.F. Ağaçlık.

nā-hôş F. Hoşa gitmeyen,
beğenilmeyen.

naḥs-ı muḳābil Karşı karşıya gelmenin
uğursuzluğu.

nāḥun-ı āh Ahın ucu.

naḥvet A. Kibir, gurur, büyüklenme,
kurulma, böbürlenme.

nā'ib A. Vekil.

nā'ib-i ḥôş-ṭab'-ı dānā Bilgili huyu
güzel vekil.

nā'il ol- Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

nā-kām F. Maksadına erişememiş;
yoksun kalmış, erişememiş.

naḳd A. Akçe, maden para; para olarak
bulunan servet; peşin para.

naḳd-i cān En kıymetli şey.

naḳd-i feraḥ Sevinç nakti.

naḳd-i ḥayāt Yaşam nakti.

naḳd-i iḥsān Bağış, iyilik nakti.

naḳd-i kühen Eski nakit.

naḳd-i şevāb Sevap nakti.

naḳd-i şeb-nem Çiy nakti.

naḳd-i ümmîd Ümit nakti.

naḳd-i vaḳt-i 'ilm ü 'irfān Bilim ve
bilme vaktinin nakti.

naḳd-i ivaḳt-i murād İstek vaktinin
nakti.

nā-keşîde F. Çekilmemiş.

nāḳış A. Eksik, kusurlu.

naḳḳād A. Tenkitçi.

naḳḳāş *A.* Nakış yapan.
naḳl et- Taşımak, aktarmak, götürmek.
naḳl eyle- Anlatmak, söylemek.
naḳl ol- Taşınmak.
naḳş *A.* 1. Resim. 2. İpekle, sırma ile işleme.
naḳş et- Nakış yapmak.
naḳş eyle- Nakış yapmak.
naḳş-ı dil-pezîr Gönlün beğendiği resim.
naḳş-ı ğamm Keder sureti.
naḳş-ı ğonce-i dîbâ İpekli kumaştan gonca nakışı.
naḳş-ı gül-bister Gülden yatak resmi.
naḳş-ı gül-şen Gül bahçesi resmi.
naḳş-ı ḳadem Ayak izi.
naḳş-ı kef Kef resmi.
naḳş-ı nebâtî Bitkisel nakış.
naḳş-ı nevâ-yı midḥat Övgü ezgisinin resmi.
naḳş-ı nevk-i ḥâme-i Bihzâd Bihzâd'ın kaleminin ucunun resmi.
naḳş-ı pây Ayak izi.
naḳş-ı resîd Verildi sureti.

naḳş olun- Nakış yapılmış.
nâl *F.* Kamış kalemin içindeki saz.
na´l *A.* Nal.
nâlân *F.* İnleyici, inleyen.
nâlân u giryân eyle- İnletmek ve ağlatmak.
na´l-çe *A.F.* Nalça.
nâle *F.* İnleme, inilti.
nâle et- İnlemek.
nâle-i ‘âşîḳ Aşığın inlemesi.
nâle-i âteş-feşân Ateş saçan inleme.
nâle-i dil Gönül iniltisi.
nâle-i efġân Feryat iniltisi.
nâle-i zencîr Zincir iniltisi.
nâlede *F.* İnleyen, inleyici.
na´l-i esb Atın nalı.
nâliş *F.* İnleyiş, inleme, inilti.
na´l-i zer Altın nal.
nâm *F.* İsim, ad; ün, lakap.
na‘mâ’ *A.* İhsan, bahşış, armağan.
nâ-maḥdûd *F.A.* Sınırsız.
namâz *F.* Namaz.
nâm-dâr *F.* Namlı, ünlü.

nāme *F.* Mektup.
nāme-ber *F.* Mektup götüren.
nāme-i iḳbāl Mutluluk mektubu.
nāme-i ḳadr Değer, şeref mektubu.
nāme-i sihr ü beyān Şiir ve ifade mektubu.
nāme-resā *F.* Mektup yetiştiren.
nā-mevzūn *F.A.* Vezinsiz, ölçüsüz.
nām-ı ‘ālem-ārā Dünyayı süsleyen ad.
nām-ı Bermekî Bermekî adı.
nām-ı Ca ‘fer Cafer adı.
nām-ı Nedîm Nedim’in adı.
nām-ı şerîf Şerefli isim, mübarek ad.
nām-ı ṭarab-baḫş u meserret-zā Sevinç veren ve şenlik doğuran ad.
nām-ı vālā Yüce ad.
nāmî *A.* Yerden biten, yetişen, büyüyen, artan.
Nāmî Ḥān Üçüncü Ahmed zamanında İstanbul’da İran elçisi olan Tükçe gazelleri de bulunan Murtaza Kulu Han.
nā-mihribān *F.* Muhabbetsiz, vefasız, sevgisiz.

nāmiye *A.* Olma, yerden bitme.
nāmūs *A.* Ar, hayâ, ırz.
nā-müselmān *F.A.* Müslüman olmayan.
nām-ver *F.* Namlı, adlı, ünlü.
nān *F.* Ekmek.
nān-bahā *F.* İmparatorluk zamanında bazı devlet memurlarına ekmek karşılığı olarak verilen para.
nā-pāydār *F.* Kararsız.
nā-peydā *F.* Kaybolmuş.
nā-puḫte *F.* Pişmemiş, çiğ.
nār *A.* Ateş.
na ‘ra-i mest-āne Sarhoş gibi nara atma.
nā-refte *F.* Gitmemiş, gidilmemiş.
na ‘re-keş-i nāle İnilti narası atan.
nārenc *F.* Turunç; portakal.
nā-resā *F.* Yetişmez, elvermez.
nār-ı ğayret Çaba ateşi.
nārvenlik Karağaçlık.
nās *A.* İnsanlar, halk, herkes.
nā-şabūr *F.A.* Sabırsız, içi tez, tez canlı.
nā-sāz-kār *F.* Münasebetsiz.
naşb-ı dil-keş Güzel e sesi okuma.

naşb olun- Memurluğa tayin edilmek.

nāsere *F.* Ayarı bozuk para.

nā-sezā *F.* Yakışmaz.

naşîb *A.* Pay, hisse.

naşîb et- Eriştirmek.

naşr *A.* Üstünlük.

naşr-ı a **lā** Pek yüksek üstünlük.

naşūh *A.* Nasihatçi, öğütçü.

nāsūr *A.* Nasır.

nā-sūhan-ver *F.* Düzgün konuşmayan.

nā-şād *F.* Hüzünlü, gamlı, kederli, tasalı.

nā-şekîbā Ey sabırsız!

nā-şinās-ı **aşğ** Aşk bilmez.

nā-tamām *F.A.* Tamamlanmamış, bitmemiş.

na **t-ı** **ğarrā-yı** **hicāz** Hicaz makamında parlak naat.

nāṭıka *A.* Düzgün, dokunaklı söz söyleme.

nā-tüvān *F.* Zayıf, kuvvetsiz.

nā-tüvānā *F.* Zayıflık, kuvvetsizlik.

nāv-dān *F.* Oluk.

nāvek *F.* Ok.

nāvek-i perrān Uçan ok.

nāy *F.* Ney, kamıştan yapılan düdük.

nā-yāb *F.* Bulunmaz.

nāy-ı **İrākî** Irak kamışı, ney yapmak için kaliteli kamış.

nāy-ı kıl Kamış kalemin kamışı.

nāz *F.* 1. Kendini beğendirmek için takınılan yapmacık. 2. Bir şeyi beğenmiyormuş gibi gözükmek. 3. Yalvarma, rica.

nāz-ābād *F.* Naz yeri.

nażar *A.* 1. Bakma, bakış. 2. Düşünme. 3. Göz değmek.

nażar deġür- Nazar deġdirmek.

nażar et- Bakmak.

nażar eyle- Bakmak.

nażar-ı **aşık** Aşığın bakışı.

nażar-ı şahid Şahidin bakışı.

nażar kıl- Bakmak.

nāzende *F.* Naz edici, nazlı, hoş, edalı.

nāzenîn *F.* 1. Cilveli, oynak, nazlı, şımarık. 2. Narin, ince yapılı.

nāz et- Nazlanmak.

nāz eyle- Nazlanmak.

nāz eylemek Nazlanmak.

nāz-ı dil-firîb Gönül aldatan naz.
nāz-ı gül Gülün nazı.
nāz-ı niyāz Yalvarma işvesi.
nāzil A. Yukarıdan aşağı inen, inici.
naẓîr A. Benzer, eş.
Naẓîrî A. Adı Muhammed Huseyn olan 1612’de ölen Nişaburlu İran şairi.
naẓîr-i zāt-i ‘ālî-şān Şanı yüce kişinin benzeri.
nāziş F. Naz.
naẓm A. Nazım.
naẓm-ı aḥvāl-i berāyā Halkın hâllerinin tertibi.
naẓm-ı aḥvāl-i re‘āyā Halkın hâllerinin düzeni.
naẓm-ı belāğat-şi‘ār Belagat kazanmış nazım.
naẓm-ı bî-pervā Çekinmeksizin olan nazım.
naẓm-ı bülend Yüksek nazım.
naẓm-ı dil-cû Gönülün aradığı nazım.
naẓm-ı ḥûn Kan nazımı.
naẓm-ı hümāyûn-ı dil-ārā Gönül süsleyen kutlu nazım.

naẓm-ı kemāl Eksiksizlik nazımı.
naẓm-ı müselleḡ Gerçekleri herkesçe kabul edilmiş nazım.
naẓm-ı nā-çespān Uygun olmayan nazım.
naẓm-ı Nedîm Nedim’in nazımı.
naẓm-ı Nedîmā Nedim’in nazımı.
naẓm-ı nev Yeni nazım.
naẓm-ı nev-îcād Yeni şiir.
naẓm-ı pāk-i Riyāzî-i üstād Üstadın Riyazî’nin temiz nazımı.
naẓm-ı rengîn Renkli nazım.
naẓm-ı selîs Akıcı nazım.
naẓm-ı şūḡ Şuhun nazımı.
naẓm-ı tâze Yeni nazım.
naẓm-ı ter Yeni nazım.
naẓm-ı umûr-ı mülk ü dîn Yurt ve din işlerini tertip.
nāz-perver F. Naz eden.
nāz-perverd F. Naz içinde büyümüş, terbiye olunmuş, nazlı.
naẓrā A. Bir tek bakış.
naẓrā-i ḡışm Öfkeli bakış.
naẓrā-i taḡsîn Beğenme bakışı.

nāzük *F.* Nazik.

nāzük-lük Naziklik.

nāzük-ṭabî'at *F.A.* Nazik huylu.

ne (I) 1. Hangi şey? 2. Ne kadar? 3. Nasıl? 4. Neden?

ne (II) İki şeyden herbirini ret edatı.

ne'am *A.* Evet, pek güzel, hayhay!

nebāt *F.* Nöbet şekeri.

nebāt *A.* Toprakta biten, çıkan her türlü şey, bitki.

nebātî *A.* Bitkisel.

neberd *F.* Harp, savaş.

nebūd *F.* Yok.

necābet *A.* Soyluluk, soy temizliği.

necl-i 'ālî-şān Şanı yüce nesil.

necm-i baḥt Talih yıldızı.

necm-i emānî Emeklerin yıldızı.

necm-i gîsū-dār Kuyruklu yıldız.

necm-i raḥşān Parlak yıldız.

ne çāre Çaresi yok, elden ne gelir.

nedāmetsiz Pişmanlık olmadan.

neden Ne sebeple? Niçin?

ne deñlü Ne kadar?

nedîm *A.* Meclis arkadaşı, sohbet arkadaşı.

Nedîm *A.* Şair Nedim.

Nedîmā *A.* Ey Nedim!

Nedîm-āne *A.F.* Nedim'e yakışır biçimde.

Nedîmā-yı felāket-zede Belaya uğramış Nedim.

Nedîmā-yı muḥaḳḳar Hakarete uğramış Nedim.

Nedîmā-yı süḥan-pîrā Süslü söz söyleyen Nedim.

Nedîm-i bende Köle Nedim.

Nedîm-i bî-dil Âşık Nedim.

Nedîm-i cān-güdāz-i derd-perverd
Keder büyüten can eritici
Nedim.

Nedîm-i dil-şüde-yi bî-ḳarār Kararsız
âşık Nedim.

Nedîm-i günāh-kār Günahlı Nedim.

Nedîm-i mücrim Suçlu Nedim.

Nedîm-i nā-kām Maksudına ulaşamamış Nedim.

Nedîm-i nigeḥ-i pür-fenn Hünerli
bakışın sohbet arkadaşı, Nedim.

Nedîm-i nükte-dân Nükteli sözler bilen
Nedim.

Nedîm-i pür-hüner Çok hünerli
Nedim.

Nedîm-i sebze-i bâğ-ı bahār Bahar
bağının yeşilliğinin Nedim'i.

Nedîm-i şeydā Divane Nedim.

Nedîm-i telh-kām Kederli Nedim.

Nedîm-i zār Ağlayan, inleyen Nedim.

Nedîm-i zār-i şeydā Divane, inleyen
Nedim.

Nedîm-i zār ü şeydā Ağlayan ve
divane Nedim.

Nedîm-i zār-veş İnleyen Nedim gibi.

nef' A. Menfaat, fayda, çıkar, kar.

nefes A. 1. Soluk. 2. Soluk alacak kadar
geçen zaman, an.

nefes-i âteşîn Ateşli nefes.

nefes-i bâz-pes Yeni nefes.

nefes-i serdî Soğuk nefes.

Nef'î A. Türk Divan Edebiyatı'nın
özellikle kaside ile meşhur şairi
Nef'î.

nefs A. Nefis.

nefs-i nebâfî Bitkisel nefis.

neftî F. Koyu yeşil ile kahverengi
arasında olan bir renk, siyaha
yakın koyu yeşil.

neğam A. Ahenkler, ezgiler, güzel
sesler.

ne ğamm Üzülmeye gerek yok.

ne haber Herhangi bir bilgi var mı?

ne hâcet Gereksiz, gerek yok.

ne hâlde Hangi durumda?

nehār A. Gündüz.

ne hikmetdir Bilinmeyen bir sebepten
ötürü.

nehr-i cennet Cennet nehri.

ne kadar Ne kadar?

nekbet-i endüh Keder musibeti.

nekkād A. Acıklı, kederli.

neler Çok ve çeşitli şeyler.

nemāA. Artma, çoğalma, büyüme.

nem-çekān F. Nem damlayan.

nemed-püş F. Keçe veya kebe giyen,
derviş.

nemek F. 1. Tuz. 2. Tat, lezzet.

nemek-çeşîde-i hân-ı helāk Mahvolma
sofrasının tuzu tadılmış olan.

nem-hüveydā *F.* Hafif ıslaklığı belli olan.

nem-i luṭf İyilik nemi.

nem-nāk *F.* Nemli, yaş.

ne mümkün Olacak şey değil, imkânsız.

ne olur Lütfen!

ner *F.* Er, erkek.

nerd-bān *F.* Merdiven.

nerede Hangi yerde?

nereye Hangi yere?

nergis *F.* Nergis.

nergisî *F.* Nergis şeklinde.

nergis-i bîmāre Hasta göz.

nergis-i fettān Gönlü allak bullak eden göz.

nergis-i güyā Söyleyen göz.

nergis-i gül-gün Pembe nergis.

nergis-i hūnî-reviş-i dîn Dinin kan dökmeye meyilli tarzının gözü.

nergis-i mest Sarhoş göz.

nergis-i pür-kār Kazanç dolu nergis.

nergis-i şehlä-yı çemen Yeşil şehla göz.

Nerîmān *F.* Rüstem'in dedesi olan Sam'ın babası.

nerm *F.* Yumuşak.

nerm-āsā *F.* Yumuşak gibi.

nerm-ten *F.* Yumuşak vücutlu.

nerre *F.* Erkek.

nesāḳ-āmüz-ı seken Sakinlere üslup öğretren.

nesāḳ-ı hük-m-i sitāre Perdelenecek şeyin hükümünün tarzı.

neseb *A.* Nesil, soy.

nesem *A.* Nefes, ruh.

neş-i nüşha-i reyḫāne Bir demet fesleğenin suretini hükümsüz bırakma.

nesi Neyi?

nesîc-i fitne Fitneden dokunmuş.

nesîc-i işve Cilveden dokunmuş.

nesîm *A.* Hafif rüzgâr.

nesîm-āsā *A.F.* Esinti gibi.

nesîm-i âṭfet ü cūd Şefkat gösterme ve cömertlik esintisi.

nesîm-i feyz Bereket rüzgârı.

nesîm-i hulḳ Huy hoşluğu.

nesîm-i hulk-ı pāk Temiz huyun hoşluğu.

nesîm-i luṭf İyilik rüzgârı.

nesîm-i nev-bahār İlbahar rüzgârı.

nesîm-i re'fet Merhamet rüzgârı.

nesîm-i şabā Meltem esintisi.

nesr-i felek Gökteki akbaba.

nesr-i sipihr Gökteki akbaba.

nesr-i ṭā'ir Batı yönünde görülen parlak bir yıldız.

nessāc-ı fenāKötü yalancı.

nessāc-ı kilk-i nādire-perdāz-ı nüktedān Nükteli sözler bilen güzel ve ince söz söyleyen kalemin yalancısı.

nessāc-ı ṭab Huyu yalancı.

neşāṭ A. Sevinç, neşe, şenlik.

neşāṭ-ābād A.F. Sevinç yeri, Üçüncü Ahmed zamanında Defterdar burnunda yaptırılan köşk.

neşāṭ-āver A.F. Sevinç getiren.

neşāṭ-efzā A.F. Sevinç arttıran.

neşāṭ-ı ālem Dünyanın sevinci.

neşāṭ-ı maḳdem Gelme sevinci.

neşāṭ-ı tāze-i hūn-i ciger Ciğerin kanının taze sevinci.

Neşāṭî A.Türk edebiyatının üstat şairlerinden biri ve Mevlevi şeyhidir, 1674'te ölmüştür.

Neşāṭî-i ḥazîn Hüzünlü Neşatî.

neş'e A. Neşe, keyif, sevinç.

neş'e-hāh A.F. Neşe isteyen.

neş'e-i cāvid Kalıcı neşe.

neş'e-i ḥayret Şaşkınlık sarhoşluğu.

neş'e-i hūn-i ciger Bağrın kanlı neşesi.

neş'e-i mey Şarap çakırkeyifliği.

neş'e-i pür-zūr Güç dolu çakırkeyiflik.

neş'e-i resīde Olgunlaşmış sevinç.

neş'e-i ṭarab-ı cāvidān Kalıcı sevinçliliğin neşesi.

neşīd A. Bir toplulukta okunmaya değer şiir, beyit.

neşīd-i şīve Tarzın şiiri.

neşr et- Yaymak, dağıtmak, saçmak, açmak.

neşr-i ilm Bilim yaymak.

neşter-i ser-tîz-i müjgān Kirpiğin ucunun neşteri.

neşv A. Canlının büyümesi, boy atması;
yeniden peyda olup hayata
gelme.

neşve A. Sevinç, hafif sarhoşluk, keyif,
neşe.

neşve-cüyân-ı nazm Nazmın neşe
arayanı.

neşve-i mey Şarap sarhoşluğu.

nefîce A. Sonuç, son.

nefîce-i hülyâ Kuruntunun sonucu.

nefîce ver- Sonuç vermek.

nev F. Yeni.

nevâF. Ses, seda, makam, ahenk.

nevâl A. Bahşış, bağış.

nev-'arūs-i çehre-pîrâ Yüzü süsleyen
yeni gelin.

nev-'arūs-i hüsn ü behcet Güzellik ve
sevincin yeni gelini.

nev-'arūs-i ʔâli'-i destūr-ı zî-şân
Şerefli iznin talihinin yeni gelini.

nevâ-sâz F. Çalgıcı, okuyucu.

nev-âşiyân-ı şâh-bâz-ı ʔizz ü devlet
Değer ve talih yiğidinin yeni
yuvası.

nevâ-yı ʔandelîb-ân Bülbüllerin
nağmesi.

nevâ-yı ʔandelîb-âne Bülbülün
nağmesi gibi.

nevâ-yı bülbül Bülbül nağmesi.

nevâ-yı nazm-ı nev Yeni nazmın
ahengi.

Nevâyî F. Nevâyî.

nev-âyîn F. Yeni üslup.

nevâz F. Okşayan, okşayıcı.

nevâziş F. Okşama, gönül alma, iltifat.

nevâziş-geh F. Gönül alma yeri.

nevâziş-i kerem Cömertlik iltifatı.

nev-bahâr F. İlbahar.

nev-bahârân F. İlbaharlar.

nev-bahâr-âsâ F. İlbahar gibi.

nev-bahâr-ı hüsn ü ân Güzellik baharı.

nev-be-nev F. Yeniden yeniye, tazeden
tazeye.

nevbet F. Sıra, sıra ile görülen iş.

nev-binâ F.A. Yeni yapı.

nev-bünyâd F. Yeni yapı.

nev-bünyân F. Yeni yapılmış, yeni
yapılı.

nev-câmi'-i enver Çok parlak yeni
cami.

nev-cüvân *F.* Taze, genç delikanlı.

nev-cüvānlık Delikanlılık.

nev-çār-sü-yı pāk-i İbrāhîm Paşa
İbrahim Paşa'nın temiz yeni
çarşısı.

nev-demîde *F.* Yeni yetişmiş, taze.

nev-devletân-ı mesned-i nāz Naz
makamının sonradan görmeleri.

nev-eşer-i zî-şān Şanı büyük yeni eser

nev-ğazel *F.A.* Yeni gazel.

nev-haṭṭ *F.A.* Sakal başı yeni çıkmaya
başlamış genç.

nev-ibāret *F.A.* Yeni oluşan.

nev-îcād *F.A.* Yeniden meydana
getirilmiş, evvelce yokken
sonradan yapılmış.

nevk *F.* Sivri uç.

nev-kaşr-ı mütsevfā Mükemmel yeni
köşk.

nevk-i ḥadeng Kayının sivri ucu.

nevk-i kalem Kalemin sivri ucu.

nev-kilk *F.* Yeni kamyş kalem.

nevk-i müjgān Kirpiklerin ucu.

nevk-i nāḥun Tırnağın sivri ucu.

nevk-i sinān Mızrağın sivri ucu.

nevk-i süzen İğne ucu.

nevk-i tîğ-i āh Ah kılıcının ucu.

nevk-i tîğ-i kalem Kalem kılıcının ucu.

nev-ḳumāş *F.A.* Yeni kumaş.

nev-ma'den *F.A.* Yeni maden.

nev-mesned-i ḥurrem Sevinç saçan
yeni makam.

nev-mesned-i şāhāne Şahlara yakışır
yeni makam.

nev-mesned-i vālā Yüksek yeni makam.

nevmîd *F.* Ümitsiz, ümidi kırık.

nevmîd-i vuşlat Kavuşma ümidi
olmayan.

nev-naḥl-i bâğ-ı 'izz ü şān Değer ve
şöhret bağının fidanı.

nev-naḥl-i gül Gül fidanı.

nev-naḥl-i gül-zār-ı ümîd Ümidin gül
bahçesinin fidanı.

nev-naḳş-ı ṭrāzende Süsleyici yeni
resim.

nev-nihāl *F.* Taze fidan.

nev-nihāl-i bâğ-ı istiğnā Tokgözlülük
bağının taze fidanı.

nev-niyāz *F.* İşe yeni başlayan, yeni
meşk alan çocuk.

nev-pertev *F.* Yeni ışık.
nev-peydā *F.* Yeni çıkma.
nev-res *F.* Yeni yetişen, yeni biten.
nev-resîd *F.* Yeni yetişme, yeni yetişmiş.
nev-resîde *F.* Yeni yetişmiş, yeni olgunlaşmaya başlamış, genç, taze.
nev-reste *F.* Yeni bitmiş, yeni yetişmiş, yeni meydana gelmiş.
nev-rüz *F.* Nevruz, İran takviminin ilk günü.
nev-sâhil-serây *F.A.F.* Yeni büyük yalı kasrı.
nev-şehr *F.A.* Yeni ay.
nev-şehr-i mu'allā Yüksek yeni ay.
nev-ṭarh *F.A.* Yeni düzenleme.
nevvāb *A.* Vekillik eden.
ney *F.* Ney.
neyleyim Ne yapabilirim, elden ne gelir?
neyl-i ifzāl ü 'aṭā' Lütuf ve bağışa erişme.
neyl-i maṭlab İsteğe kavuşma.
ney-sükker *F.A.* Şeker kamışı.

nev-şeker-i kil-k-i ter Yeni kamış kalemin şeker kamışı.
neyyir-i eflāk-i istiḡnā Tokgözlülük feleklerinin nuru.
ney-zen *F.* Ney çalan.
neẓāfet *A.* Temizlik, paklık.
nezāhet *A.* Temizlik, paklık.
nezāket *A.* Naziklik, zariflik, incelik.
neẓāre *A.* Bakma, seyir.
nez' eylemek Koparmak, sökmek, kaldırmak.
Nezîr Ağa Nezir Ağa.
neẓr *A.* Adak, adama.
neẓr et- Adamak.
neẓẓāre *A.* Seyirci; bir şeye bakma.
neẓẓāre-i nekkād Acıklı bakma.
nıṣf *A.* Yarım, yarı.
ni *Çağ.* Ne.
ni'al *A.* Ayakkabılar.
ni'am *A.* Nimetler.
nice 1. Kaç, ne kadar? 2. Birçok. 3. Nasıl?
niçün Niçin?

nidā' eyle- Çağırarak, bağırarak, seslenmek, ses vermek.

nifākA. İkiyüzlülük, ara bozukluğu.

nigāh F. Bakış, bakma.

nigāh-āsā F. Bakış gibi.

nigāh-bān-ı cihān Dünyanın gözcüsü, bekçisi.

nigāh-dār F. Saklayıcı, koruyucu.

nigāh et- Bakmak.

nigāh eyle- Bakmak.

nigāh-ı āşinā Tanıdık bakış.

nigāh-ı ğamze Süzgün bakış.

nigāh-ı hışm Öfkeli bakış.

nigāh-ı iltifāt Yüzünü çevirerek bakma.

nigāh-ı mest Mest bakış.

nigāh-ı mü-şikāf Kılı kırk yaran bakış.

nigāh-ı nāz Naz bakışı.

nigāh-ı re'fet Esirgeme bakışı.

nigāh-ı şad-zebān Yüz dilli bakış.

nigāh-ı şefkat Şefkatli bakış.

nigāh-ı şüh Oynak ve neşeli bakış.

nigāh-ı şüh-ı evbāş Terbiyesizin şuh bakışı.

nigām F. Devedikeni, yandık.

nigār F. 1. Resim. 2. Resim gibi güzel.

nigār-istān F. Hristiyanlık ile Zerdüştdinini birleştirip yeni bir din kuran Mani'nin resim mecmuası.

nigeh F. Bakma, bakış.

nigeh-bān F. Gözcü, bekçi.

nigeh-bānlık Gözcülük, bekçilik.

nigeh-dārān-ı dīvān-hāne Salonun bekçileri.

nigeh-dārende-i beyt-i Hudā Tanrı evinin gözünü tutan, saklayan.

nigeh-endāz F. Bakıveren.

nigeh-i ğamze Süzgün bakış.

nigeh-i hasret Özlem bakışı.

nigeh-i hayret Şaşkın bakış.

nigeh-i iltifāt Yüzünü çevirerek bakma.

nigeh-i işve-bāz Edalı bakış.

nigeh-i zühre-şikāf Venüs'ü yaran bakış.

nigeh kıl- Bakmak.

nigîn F. 1. Yüzük. 2. Mühür.

nigîn-dān F. Yüzük kutusu, yüzük mahfazası.

nigîn-i la'l Dudak mührü.

nigün-sār F. Baş aşağı.

nihād *F.* Tabiat, huy, yaradılış.
nihād-i pāk Temiz tabiat.
nihād-i şāf Temiz tabiat.
nihāl *F.* Taze, düzgün, fidan, sürgün.
nihālān *F.* Taze, düzgün fidanlar, sürgünler.
nihālān-ı gül Gül fidanları.
nihālān-ı hüner Hüner fidanları.
nihāl-i ārzū İstek fidanı.
nihāl-i çemen Gül bahçesinin fidanı.
nihāl-i çemen-i cān Sevgilinin gül bahçesinin fidanı.
nihāl-i gül Gül fidanı.
nihāl-i kıadd Boyun fidanı.
nihāl-i kıamet Boyun fidanı.
nihāl-i nāz Naz fidanı.
nihāl-i nūr Işık fidanı.
nihāl-istān *F.* Fidanlık.
nihāl-i şu'le Alev fidanı.
nihāl-i tāze Taze fidan.
nihān *F.* Gizli, saklı, bulunmayan, sır.
nihān-ender-nihān *F.* Sır içinde sır.
nihānî *F.* Gizli, saklı.

Nihāvend *F.* İran'ın batısında bulunan meşhur bir şehir.
nihāvend Müzikte bir makam.
nihārîr-i 'aşr Yüzyılın bilgini.
nîk *F.* İyi, hoş, güzel, beğenilen.
nîkâb *A.* Peçe, yüz örtüsü; örtü.
nîk-eşer *F.A.* Beğenilen eser.
nîkū *F.* İyi, hoş.
nîkū-şiyem *F.A.* İyi huylar.
nîlüfer *F.* Nilüfer.
nîlüferî Nilüfer renginde, nilüfer gibi.
nîm *F.* Yarı, yarım, buçuk.
ni'me'l-bedel Ne güzel bedel.
ni'met *A.* 1. İyilik, lütuf, ihsan, bahşiş.
2. Azık, yiyeceğe içeceğe dair şeyler; ekmek.
ni'met-i luḡf İyilik ihsanı.
nîm-hāb *F.* Yarı uykulu, mahmur.
nîm-şeb *F.* Gece yarısı.
nîm-ten *F.* Mıntan.
nîm-tenlik Mıntanlık.
nîrān *A.* Ateş.
nîrenc *A.* 1. Efsun, büyü. 2. Resim, taslak.

nîreng-ḥürde *F.* Büyü yemiş.
nîrû-yı bâzû Kol kuvveti.
nîrû-yı bâzû-yı zafer Zaferin kol gücü.
nîrû-yı dest El gücü.
nişâb *A.* Asıl, esas.
nîsân *A.* Nisan ayı.
nîsân-ı luṭf İyiliğin nisanı.
nîsân-veş *A.F.* Nisan gibi.
nişâr et- Saçmak, serpmek.
nisbet *A.* Kıyaslama, ölçü.
nîsyân *A.* Unutma.
nişân *F.* Nişan, iz, belirti, işaret.
nişâne *F.* İz, alamet, belirti.
nişân-gâh *F.* Nişan tahtası, nişan yeri.
nişân-gâh-ı sebû Testi nişangâhı.
nişân-ı ḥâk-i der-gâh Tekke toprağının nişanı.
nişân-ı na'î Nal izi.
nişânla- Nişanlamak.
nişânlayabil- Nişanlayabilmek.
nişest *F.* Oturan.
nîş-i 'aḳreb-i Ehvâz Ehvaz akrebinin iğnesi.
nişîb *F.* İniş, iniş aşağı.

nişîmen-i inşâf Acımanın oturacak yeri.
nîşter *F.* Neşter, hekim bıçağı.
niyâm *F.* Kın, kılıç kını; kılıf.
niyâz *F.* Yalvarma, yakarma; dua.
niyâz et- Yalvarmak, yakarmak, dua etmek.
niyâz-ı 'andelîb-ân Bülbüllerin yakarması.
niyâz-ı pertev-i meh-tâb Ay ışığı parlaklığına yakarma.
niyâz-ı vaşl Kavuşma yakarması.
niyâz-mend-i nemek-rîz-i ṭabîb Doktorun tuz dökmesine muhtaç.
niyyet *A.* Niyet.
niyyet-i pâk-i hümâyûn Kutlu temiz niyet.
niyyet ṭut- Niyet tutmak.
nizâ' *A.* Çekişme, kavga.
nizâ' et- Çekişmek, kavga etmek.
nizâm *A.* Düzen, usul, tertip, yol; kaide.
nizâm-ı âştî Barış düzeni.
nizâm-ı devlet-i nuşret-me'âb Zaferlerin sığınağı olan devletin nizamı.

nizām-ı dîn Din düzeni.
nizām-ı dîn ü devlet Din ve devlet düzeni.
nizām-ı hüsn Güzellik düzeni.
nizām-ı mülk Yurt düzeni.
nizām-ı salṭanat Hükümdarlık düzeni.
nizām-ı tāze Yeni düzen.
Nizāmü'l-mülk İran Selçuklularından Melikşah'ın veziri olan Hacı Kıvamüddin Ebu-Aliyy Hasan-ibn-i Aliyy.
Nizāmü'l-mülk-veş *A.F.* Nizamülmülk gibi.
nizār *F.* Zayıf, arık.
nîze *F.* Kargı, mızrak; süngü.
nîze-i Behrām Behram'ın mızrağı.
nîze-i rümmānî Meşhur bir çeşit lale.
noḳşān *A.* Eksiklik; eksik.
noḳta *A.* Nokta.
noḳta koy- Nokta koymak.
noḳta-veş *A.F.* Nokta gibi.
Nūḩ *A.* Nuh peygamber.
nuḩustîn *F.* İlk, birinci.
nuḩl *A.* Meze, çerez.

nuḩl-ı meclis Meclisin mezesi.
nūn *A.* Nun harfi.
nūr *A.* Aydınlık, parlaklık, parlaklık.
nūrānî *A.* Nurlu, ışıklı.
Nūr āyeti Kuran'ın yirmi dördüncü suresinin otuz beşinci ayeti.
nūr-baḩşā *A.F.* Ey nur veren, ey etrafı aydınlatan!
nūr-baḩş-i cebhe-i mihr-i dıraḩşān Parlak güneş cephesinin aydınlatanı.
nūr-baḩş-i meclis-i 'ulyā Çok yüce meclisin aydınlık vereni.
nūr-efşānî *A.F.* Nur saçana ait.
nūr-efzā *A.F.* Işık arttıran.
nūr-feşān *A.F.* Nur saçan, etrafı aydınlatan.
nūr-i aşālet Asillik parlaklığı.
nūr-i başar Görme aydınlığı.
nūr-i bîniş-i devlet Talihi görme kabiliyetinin parlaklığı.
nūr-i cebîn Alın parlaklığı.
nūr-i cebîn-i ma'delet Adil alının aydınlığı.
nūr-i çeşm Göz nuru.

nūr-i i 'tibār Saygınlık parıltısı.
nūr-i mücessem Canlı aydınlık.
nūr-i mūlahḥaş Özeti çıkarılmış aydınlık.
nūr-i nigāh Bakışın parıltısı.
nūr-i nigeḥ Bakışın parıltısı.
nūr-i şafā Sefa aydınlığı.
nūr-i sürūr Sevinç parıltısı.
nūr-i tevfiḳ-ı hidāyet Doğru yolu göstermeyi sağlayan aydınlık.
nūr-i zuhūr Ortaya çıkan aydınlık.
nūr-veş *A.F.* Işık gibi.
nuşret *A.* 1. Yardım, Allah'ın yardımı.
2. Başarı, üstünlük.
nuşret-me' āb *A.* Üstünlük yeri.
nūş *F.* İçki, işret.
nūş-ā-nūş *F.* İçtikçe içerek, içe içe, tekrar tekrar içerek.
nūş-ı cān Can işreti.
nūş-ı mey-i nāb Halis şarap işreti.
nūş-ı şarāb Şarap işreti.
Nūşirevān *F.* Araplar tarafından Kisrâ olarak adlandırılan Sasanî şahı.
Nūşirevān-mesned *F.A.* Nūşirevān rütbesi.

nutḳ *A.* Söz, lakırtı, konuşma; nutuk.
nutḳ-ı bî-āmān Merhametsiz konuşma.
nutḳ-ı cān-baḥş Can veren konuşma.
nutḳ-ı hümāyūn Kutlu söylev.
nutḳ-ı pāk Temiz konuşma.
nutḳ-ı rūḥ-efzā Cana can katan konuşma.
nübüvvet *A.* Peygamberlik.
nücüm *A.* Yıldızlar.
nüfūz-ı emr Buyruk dinleme.
nüh *F.* Dokuz.
nüh-āsmān *F.* Dokuz gök.
nüh-ecrām *F.A.* Dokuz kat gök.
nüh-felek *F.A.* Dokuz gök.
nüh-ḳıbāb *F.A.* Dokuz kubbe.
nüh-pāye *F.* Dokuz cennet.
nühüft *F.* Bir müzik makamı.
nühüfte *F.* Gizli, saklı.
nühüfte-şavt *F.A.* Gizli ses.
nükhet *A.* Koku.
nükhet-i gîsū Saç kokusu.
nükhet-i zülḥ Zülḥ kokusu.
nükte *A.* Herkesin anlayamadığı ince mana veya böyle manalı söz.

nükte-bîn *A.F.* Nükteyi, inceliği gören, anlayan, anlayışlı, kavrayışlı.

nükte-dân *A.F.* Nükte bilen, zarif, ince kimse.

nükte-dānlık Nükte bilme durumu.

nükte-i pinhān Gizli nükte.

nükte-i sencîde Ölçülü nükte.

nükte-i ser-beste Örtülü nükte.

nükte-pîrā *A.F.* Güzel nükteler söyleyen, nükteyi süsleyen.

nükte-sencān *A.F.* Nükte tartanlar, nükteyi değerlendirenler.

nükte-şinās-ı harem-i ma'nî Anlam hareminin nükte bileni.

nümāyān *F.* Görünücü, görünen; meydanda.

nümāyiş *F.* Gösteriş.

nümāyiş-zede *F.* Gösterişe tutulmuş.

nümū-dār *F.* Görünen, görünücü.

nümūne *F.* Örnek.

nüşha *A.* Yazılı, yazılmış şey, yazılı bir şeyden çıkartılan suret.

nüşha-i ādāb Edepler nüshası.

nüşha-i dil-cū Gönlün aradığı nüsha.

nüşha-i evrād Duaların nüshası.

nüşha-i hūsn Güzellik nüshası.

nüşha-i kemāl Tam nüsha.

nüşha-i nîrenc Resim nüshası.

nüvîd *F.* Müjde, iyi haber.

nüzhet-ābād *A.F.* Neşeyle, eğlenceyle dolu yer.

nüzhet-ābād-ı cennet-sirişt Cennet yaradılışlı neşeyle dolu yer.

nüzhet-efzā *A.F.* Eğlenceli, gönül açan.

nüzhet-gāh *A.F.* Gezinti yeri.

nüzhet-gāh-ı gamm-fersā Keder bırakmayan neşe dolu yer.

nüzül *A.* Aşağı inme.

nüzül et- İnmek.

nüzül-i kazā' Kazanın inmesi.

nüzül kıl- İnmek.

o 1. Uzakta olan hakkında konuşulan kimse veya şeyi belirten söz. 2. Teklik üçüncü kişiyi gösteren bir söz.

ocağ Ocak.

oda Oda.

o deñlü O denli.

oğlan Erkek.

oğul Erkek evlat.

oḥṣa- Okşamak.

o kadar O kadar.

Oklîdîs Eski Yunan matematikçisi,
Öklit.

Oḳ Meydānı Okmeydanı.

oḳu- Okumak.

oḳun- Okunmak.

oḳut- Okutmak.

ol O.

ol- Olmak.

olabil- Olabilmek.

olagel- Olagelmek.

olduḳça Olabildiḡince.

olma Olmak işi.

olmaḳ Olmak.

olmaḳlıḳ Olma durumu.

olun- Olunmak.

olunma Olunmak işi.

olunmaḳ Olunmak.

on On sayısı.

on beş On beş sayısı.

on bir On bir sayısı.

on dörd On dört.

on iki On iki sayısı.

onul- Onulmak.

on üç On üç sayısı.

ortada Görünür yerde, meydanda.

oruç *F.* İbadet amaçlı, belli bir süre
yemeden içmeden uzak kalmak.

‘**Osmān** *A.* Osmanlı.

‘**Osmānî** *A.* Osmanlı Devleti’ne
mensup, Osmanlılara ait, Osman
Oğulları ile ilgili.

‘**Osmāniyān** *A.F.* Osmanlılar, Osman
Oğulları.

otaḡ Otaḡ.

otur- Oturmak.

oyna- Oynamak.

oynat- Oynatmak.

oyun Oyun.

öḡle Öḡle, gün ortası.

öḡren- Öḡrenmek.

öḡrenmek Öḡrenmek.

öḡret- Öḡretmek.

öḡün- Övünmek.

Öktā Cengizin 1227’de tahta çıkan
üçüncü oḡlu.

öl- Ölmek.
öldür- Öldürmek.
‘Ömer A. İkinci halife olan Ömer.
‘ömr A. Ömür, yaşama, yaşayış, hayat.
‘ömr-i cāvidān Ebedî hayat.
‘ömr-i fūrū-güzeşte Aşağı geçmiş ömür.
‘ömr-i hezār-sāl Bin yıl ömür.
‘ömr-i Hızır Hızır’ın ömrü.
‘ömr-i şitābān Acele edenin ömrü.
‘ömr-i tavīl Uzun ömür.
öñ Ön taraf, ön.
öp- Öpmek.
öpdürmek Öptürmek.
öpmek Öpmek.
‘Örfi A. İran’ın büyük şairlerindendir ve Türk şairlerine etkisi çok büyüktür.
öte Daha uzak olan taraf.
öyle Onun gibi.
öylece O biçimde, tam öyle.
öz Kendi.
Özbek 1305 ile 1342 yılları arasında hüküm süren İslam’ın

yayılmada çok hizmeti olan Kıpçak hanı.

özge Başka.

‘özr A. Özür.

pā *F.* Ayak.

pā-ber-cā *F.* Ayağı yerde; yerinde duran.

pābūç *F.* Ayakkabı.

pā-būs *F.* Ayak öpen, ayak öpücü.

pādāşî-i miḥnet Sıkıntının ayaktaşına ait olan.

pā-der-rikāb *F.F.A.* Ayağı üzengide, hareket etmek üzere bulunan.

pādişāh *F.* Hükümdar, padişah.

pādişāhān *F.* Padişahlar.

pādişāhān-ı selef Selef padişahlar.

pādişāh-ı ‘alî-cāh Yüksek rütbeli padişah.

pādişāh-ı āsmān-mesned Gök gibi yüksek dereceli padişah.

pādişāh-ı bende-perver Kul köle besleyici padişah.

pādişāh-ı dīn Dinin padişahı.

pādişāh-ı dīn-penāh Dini koruyan, dine destek olan padişah.

pādişāh-ı gül Gül padişahı.
pādişāh-ı heft-kişver Dünyanın yedi bölgesinin padişahı.
pādişāh-ı hüsn Güzellik padişahı.
pādişāh-ı ma‘delet-kār Adalet sahibi padişah.
pādişāh-ı mekrümet-kār Cömertlik sahibi padişah.
pādişāhî *F.* Padişaha ait, padişahla ilgili.
pādişeh *F.* Padişah.
pādişeh-i devrān Zamanın padişahı.
pādişeh-i nādire-dān Bilen, bilgin padişah.
pād-şāh *F.* Padişah, hükümdar.
pād-şāh-ı ‘ālem Dünya padişahı.
pād-şāh-ı cihān Dünya padişahı.
pād-şāh-ı dīn Dinin padişahı.
pād-şāh-ı Sikender-tüvān İskender gücünde olan padişah.
pād-şeh *F.* Padişah.
pād-şeh-i dīn Dinin padişahı.
pāk *F.* 1. Temiz. 2. Saf, halis. 3. Kutsal, mübarek.

pākîze *F.* 1. Lekesiz, temiz. 2. Halis, saf.
pākîze-ahlāk *F.A.* Temiz ahlak.
pākîze-edā *F.A.* Temiz üslup.
pākîze-ṭab‘-ı sihr-āşār Büyü alametlerinin temiz huyu.
pākîze-ṭarḥ *F.A.* Temiz temel.
pāk-nihād *F.* Temiz huy, yaradılış.
pāk-tebār *F.* Temiz soy.
pālūde *F.* Pelte.
pā-māl *F.* Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.
pā-māl-i eblaḡ-ı ḥaşr-engīz Kıyamet koparan alabacak atın çiğnediği.
pā-māl-i sālīk-ān Bir tarikata bağlanmışların ayakları altında çiğnenmiş.
pā-māl-i şitā Kışın ayakları altında kalan.
pāre *F.* Parça.
parmaḡ ışır- Büyük şaşkınlık duymak.
pās *F.* Bekleme, gözetleme.
pās-bān *F.* Gece bekçisi.
pās-bān-ı der-geh Tekkenin gece bekçisi.

pās-bān-ı sarāy Sarayın gece bekçisi.
pās-ı mehābet Heybetlilik bekleme,
gözetleme.
paşa-yı ekrem Çok cömert paşa.
pāy *F.* Ayak.
pāyān *F.* Son, nihayet.
pāy-ber-cā *F.* Ayağı yerde; yerinde
duran.
pāy-dār *F.* İyice yerleşmiş, sağlam,
devamlı, sürekli.
pāy-dārî *F.* Devamlılık, süreklilik.
pāye-i pāy-i ḥum-i şahbā Şarap
küpünün dibinin derecesi.
pāyende *F.* Duran, sürekli.
pāy-i nāz Naz ayağı.
pāy-i raḥş Atın ayağı.
pāy-i rāy Sancağın dibi.
pāy-i taḥt Padişahın tahtı.
pāy-i zemîn Yerin dibi.
pāy-māl *F.* Ayak altında kalmış,
çiğnenmiş.
pāy-māl-i ḡubār Toz altında.
pāy-māl-i tevsen-i āteş-ḥirām Süratle
yürüyen atın ayakları altında
kalmış.

pāy-müzd *F.* Ayak teri, bahşiş.
peder *F.* Baba.
peder-ber-peder *F.* Babanın babası.
pehlevān *F.* Pehlivan, güreşçi, yiğit.
pehlū *F.* Vücudun iki yanından biri,
yan.
pehnā *F.* Geniş, enli, yaygın.
pejmürde *F.* Dağınık, eski püskü,
yırtık.
pek 1. Çok, ziyade, gayet. 2. Süratle,
hızla. 3. Sert, katı.
pek çok Yeterinden fazla, bir hayli.
pelle *F.* Merdiven basamağı.
penāh *F.* Sığınma, sığınacak yer.
penāh-ı devlet ü iḡbāl Ululuk ve iyi
talihin sığınacak yeri.
penbe *F.* 1. Pamuk. 2. Pembe.
penc *F.* Beş.
pence-zen *F.* Pençesiyle vuran, pençe
atan.
pençe *F.* Pençe.
pençe buyruldu Eski Doğu
hükümdarlarının imza yerine,
ellerini mürekkepleyip bastıkları
kâğıt.

pençe-fermān *F.* Pençe fermanı.

pençe-i bād-i ḥazān Sonbahar
rüzgârının pençesi.

pençe-i fermān-i ‘alî-şān Şanı büyük
fermanın pençesi.

pençe-i ḥurşîd Güneşten yayılan
ışınlar.

pençe-i mihr Güneşten yayılan ışınlar.

pençe-i mihr-i dıraḥşān Parlayan
güneşten yayılan ışınlar.

pençe-i müjgān Kirpiklerin pençesi.

pençe-i şeh-bāz Doğan pençesi.

per *F.* Kanat.

perākende *F.* Dağınık, darmadağın.

perçem *F.* 1. Kâkül. 2. Mızrak, bayrak
gibi şeylerin başlarına konulan
püskülsü şeyler.

perçem-i müşg-i Ḥotan Hoten miskli
kâkül.

perçem-i raḥş At yelesi.

perçem-i tuğ Tuğun püskülü.

perde *F.* Perde.

perde-ber-endāz *F.* Perdeyi kaldırıp
atan, utanmayı bırakan, hayâsız.

perde-bîrûn *F.* Utanmaz, açık saçık
konuşan.

perde çek- Gizlemek, örtmek.

perde-dār *F.* Perdecî, büyük bir
kimsenin kapısında bekleyip
içeri gireceklere kapı perdesini
açmakla görevli kimse.

perde-dārān-ı kaşr Köşkün perdecileri.

perde-güşā *F.* Perde açıcı.

perde-güşālîk Perde açıcılık.

perde-i çeşm-i perî-zād Peri
çocuğunun gözünün perdesi.

perde-i dîbā İpek perde.

perde-i iğlāk Kapama perdesi.

perde-i ruḥsār-i al Kırmızı yanağın
perdesi.

perde-i şerm Utanma perdesi.

perde-i zülf Zülûf perdesi.

perde-keş *F.* Perde çekici, örtücü;
engel.

perde-keş-i haclet Utanmanın örtücüsü.

perde-püş *F.* Örtücü, örtün.

peren *F.* Ülker yıldızı.

perestîş-gāh-i deyr-i ‘aşk Aşk
kilisesinin tapınış yeri.

pergāle *F.* Parça.
perî *F.* Çekici güzelliği olan çok alımlı kız.
per-i 'anķā' Zümrüdüanka kanadı.
perîde *F.* Uçmuş; soluk, solmuş.
perî-hāne-i cādū-yı maḥabbet Sevgi büyücüsünün peri evi.
perî-hîz *F.* Güzelin kalkışı.
perî-i hercā'î Şıpsevdi peri.
perî-rū *F.* Peri yüzlü, çok güzel.
perî-ruḥsār *F.* Peri yanaklı, çok güzel.
perî-şüret *F.A.* Peri görünüşlü.
per-i şāhîn Şahin kanadı.
perîşān *F.* Karışık, dağınık.
perîşān eyle- Dağıtmak, düzenini bozmak.
perîşān-ḥāl *F.A.* Hâli perişan olan, acınacak hâlde bulunan, gamlı, kasavetli.
perîşān ol- Dağılmak, düzeni bozulmak.
perî-veş *F.* Peri gibi, çok güzel.
perî-zād *F.* Peri çocuğu, peri çocuğu olacak kadar güzel, çok güzel.
perî-zād-ı ḥayāl Hayalî peri çocuğu.

perî-zād-ı ḥayāl-i dil-rübā Gönül çalan hayalî peri çocuğu.
perr *F.* Kanat.
perrān *F.* Uçan, uçucu.
perr-i hümā Zümrüdüanka kanadı.
perr-i meges Sinek kanadı.
perr-i ṭāvus-ı cinān Cennetlerin tavus kuşunun kanadı.
pertāb *A.* Atılma, sıçrama.
pertāb eyle- Atılmak, sıçramak.
pertev *F.* Işık, parlaklık, yalım.
pertev-feşān *F.* Işık saçan.
pertev-i eltāf İyiliklerin parlaklığı.
pertev-i îmān İman ışığı.
pertev-i luṭf Lütuf ışığı.
pertev-i meh-tāb Ay ışığının parlaklığı.
pertev-i-mihr-i-cemāl Yüz güzelliğinin güneşinin parlaklığı.
pertev-i re'y Görme ışığı.
pertev-i ruḥsāre-i devlet-sirişt Talihli yaradılışlı yüz parlaklığı.
pertev-i şevket Ululuğun ışığı.
pertev-süz *F.* Parlaklığı yakan.
pertev-zen *F.* Işık kesen.

pervāne *F.* Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.

pervāne-şifat *F.A.* Pervane sureti.

pervāne-veş *F.* Pervane gibi.

pervāz *F.* 1. Uçma, uçuş. 2. Saçak.

pervāz et- Uçmak.

pervāz eyle- Uçmak.

perverd *F.* Besleyen, besleyici.

perverde-i hāk-i āstān Eşik toprağında büyütülmüş.

perverde-i ihsān İyilikle beslenmiş.

perveriş *F.* Besleme, yetiştirme.

perveriş eyle- Beslemek, yetiştirmek.

perveriş-i ebr-i bahār-ı feyz Bereket baharının bulutunu besleme.

perveriş kıl- Beslemek, yetiştirmek.

perveriş-yāb *F.* Beslenen, terbiye edilen.

pervîn *F.* Yedi yıldızdan meydana gelen yıldız kümesi, Ülker.

pervîz *F.* Üstün.

pes *F.* Öyle ise.

pesend *F.* Beğenme, seçme.

pesend et- Beğenmek, seçmek.

pesend etmek Beğenmek, seçmek.

pesendîde *F.* Beğenilmiş, seçilmiş.

pesîn *F.* Sonraki, en son.

pes-māndegî *F.* Geride kalmış.

pest *F.* Alçak, aşağı.

Peşen Tus şehri civarında bir yer.

peşîmān *F.* Pişman.

peşîmān ol- Pişman olmak.

peşmîn *F.* Yünden, yapağıdan yapıma.

peşmîne *F.* Yünden, yapağıdan yapıma.

peşşe *F.* Sivrisinek.

peşşe-i nahîf Cılız sivrisinek.

peyām *F.* Haber, başkasından alınan bilgi.

peyām-ı fetḥ u zafer Fetih ve zafer haberi.

peyām-ı la'î Dudak haberi.

peyām-ı saṭvet-i Cengîz Ḥān Cengiz Han'ın güçlülük haberi.

pey-ā-pey *F.* Birbiri ardınca.

peydā *F.* Meydanda, açık; hazır.

peydā et- Ortaya çıkarmak.

peydā eyle- Ortaya çıkarmak.

peydā eylemek Ortaya çıkarmak.
peydā ol- Çıkmak, ortaya çıkmak.
pey-ender-pey *F.* Arka arkaya, ardı sıra, durmadan; azar azar.
peygām *F.* Haber.
peygām-ber *F.* Peygamber.
peygān *A.* Ant, akit.
peyk *F.* Haber ve mektup getirip götüreren.
peykān *F.* Sevgilinin kirpiği.
peykān-ārā *F.* Sevgilinin kirpiğini süsleyen.
peyker *F.* Yüz, surat.
peyker-i hañçer Hañçerin yüzü; şekli.
peyker-i hürşid-i mefāhir Övünülecek şeylerin güneşinin yüzü.
peyker-i keyvān Satürn'ün şekli.
peyker-i tîğ-i zebān Dil kılıcının şekli.
peyker-i zîbā Güzel yüz.
peyker-i zihni selîm Sağlam zihnin şekli.
peyk-i āh Ah getiren.
peyk-i bād-ı şimāl Kuzey rüzgârı getiren.
peyk-i bahār Baharı getiren.

peyk-i endîşe Kaygı getiren.
peyk-i feraḥ Sevinç getiren.
peyk-i mevzūn-ḳadd Düzgün boylu asker.
peyk-i mevzūn-revîş-i pâdişeh-i devrān Zamanın padişahının düzgün gidişli ulağı.
peyk-i nesîm Esinti getiren.
peyk-i neşâṭ Sevinç getiren.
peyk-i pūyān Hızla haber getirip götüreren.
peyk-i sāmî'a İşitme kuvvetini getirenler.
peymān *F.* Yemin, ant.
peymāne *F.* Kadeh.
peymāne-i Cem Cem'in kadehi.
peymāne-i gül-reng Pembe kadeh.
peymāne-i maḥabbet Sevgi kadehi.
peymāne-i 'ömr Ömür kadehi.
peymāne-i ser-şār Ağzına kadar dolu kadeh.
peymāne-i şarāb Şarap kadehi.
pey-rev *F.* Arkası sıra giden; izinden giden, uyan.

pey-rev-i mäh-ı teşrîn Ekim ayının ardından gelen.

pey-revlik Ardından gitmek.

peyvend *F.* Ulaşma, varma.

peyvend-i dāmān-ı kerem Cömertlik eteğine ulaşma.

peyveste *F.* 1. Ulaşmış, bitişik. 2. Daima.

pezîrā *F.* Kabul eden.

pezîrā-yı kenād Perçin, mengene, kenet kabul eden.

pırla- Pırlamak.

pîç *F.* Büklüm, kıvrık, dolaşık.

pîçān *F.* Büklüm büklüm, kıvrım kıvrım olan.

pîçîde *F.* Karışmış, bükülmüş, kıvrılmış.

pîçîş *F.* Kırım, büklüm.

pîl-ten *F.* Fil bedenli, fil gibi.

pinhān *F.* Gizli.

pîr *F.* Yaşlı, ihtiyar.

pîrā *F.* Donatıcı, süsleyici, düzenleyici.

pîrāhen *F.* Gömlek.

pîrāhen-i mesmūm Zehirli gömlek.

pîrāye *F.* Süs.

pîrāye-i dîn-i mübîn Açıklayıcı dinin süsü.

pîrāye-i zıkr-i cemîl Güzel anmanın süsü.

pîrehen *F.* Gömlek.

pîre-zen-dehr *F.F.A.* Kocakarı dünya.

pîr-i dü İki yaşlı.

pîr-i felek Dünya.

pîr-i mey Meyhaneci.

pîr-i muğān Meyhanecilerin en yaşlısı.

pîristū *F.* Kırlangıç.

pîristū-beçe *F.* Kırlangıç yavrusu.

pîrūze-leken *F.A.* Firuze leğen.

pîstān *F.* Meme.

pîste-i nemek Tuzlu fıstık.

pîş *F.* Ön, ileri, ön taraf.

pîşānî *F.* Alın.

pîşe *F.* 1. Sanat, meslek. 2. İş. 3. Huy, tabiat, âdet, alışkanlık.

pîş-gāh *F.* Ön.

pîş-gāh-ı dil-āgāh Kalbi uyanığın önü.

pîş-i ebrū Kaşın önü.

pîş-i ehl-i ṭab' Huy ehlinin önü.

pîşîn *F.* Önden verilen.

pîş-keş *F.* Peşkeş, hediye, armağan.
pîş-rev *F.* Önden giden.
pîyâde-i emel İsteğin nasipsizi.
piyâle *F.* Kadeh.
piyâle-i ser-şâr Ağzına kadar dolu kadeh.
püd *F.* Atkı, dokumada enlemesine atılan atkı.
püd-ı hestî Var olma atkısı.
puhte *F.* Pişmiş, pişkin; olgun, güngörmüş adam.
pül *F.* Para.
pülâd *F.* Polat, çelik.
pür-i Destân-ı diyâr-ı 'izz ü şân Değer ve şöhrat diyarının Rüstem'i.
Püristân Bir ülke.
pür-i Zâl-i zer Zal oğlu Rüstem.
püşide *F.* Örtülmüş.
püşiş *F.* Örtü, örtecek şey.
püyân *F.* 1. Koşan. 2. Kendini kaptırmış.
pür *F.* Dolu.
pür-âb *F.* Su dolu.
pür- 'aṭâ' *F.A.* Bağış, bahşiş dolu.

pür-behcet *F.A.* Sevinç dolu.
pür-cefâ *F.A.* Eziyet dolu.
pür-celâlet *F.A.* Büyüklük dolu.
pür-ciger-endâz *F.* Ciğer atanla dolu.
pür-cüd *F.A.* Cömertlik dolu.
pür-cüş *F.* Coşku dolu.
pür-çarḥ-ı gerdân Dönen çarkla dolu.
pür-çeh *F.* Kuyu, çukur dolu.
pür-çîn *F.* Çok bükülmüş, çok buruşuk ve karışık.
pür-enver *F.* Parlaklık dolu.
pür-fenn *F.A.* Hilekâr.
pür-fer *F.* Çok parlak, aydınlık.
pür-feyż *F.A.* Çok bol, bolluk dolu.
pür-fiten *F.A.* Fitne dolu.
pür-genc *F.* Hazine dolu.
pür-gerdîde *F.* Çok fazla değişmiş.
pür-ğurūr *F.A.* Gurur dolu.
pür-ḥâl *F.* Ben dolu.
pür-ḥam *F.* Çok bükülmüş.
pür-ḥamd *F.A.* Şükür dolu.
pür-ḥaşem *F.A.* Çok maiyetli.
pür-ḥaşmet *F.A.* Görkem dolu.

pür-himem *F.A.* Çabalarla dolu.
pür-himmet *F.A.* Çaba dolu.
pür-hîre *F.* Çok donuk göz.
pür-ḥumār *F.A.* Mahmurluk dolu.
pür-ḥün *F.* Kan içinde.
pür-hüner *F.* Beceri dolu.
pür-izṭrāb *F.A.* Acı dolu.
pür-ibtisām *F.A.* Gülümseme dolu.
pür-jeng *F.* Pas dolu.
pür-kār *F.* Kazanç dolu.
pür-kerem *F.* Cömertlik dolu.
pür-kevkebe *F.A.* Gösteriş dolu.
pür-kîn *F.* Kin dolu.
pür-meymenet *F.A.* Mutluluk dolu.
pür-naḡş *F.A.* Resim dolu.
pür-nemā *F.A.* Çok fazla büyüme.
pür-ni‘am-ı cūd Cömertlik nimetleriyle dolu.
pür-nigār *F.* Resim dolu.
pür-nūr *F.A.* Nur dolu, nur içinde, nurlu, aydınlık.
pür-şafā *F.A.* Saflık dolu.
pürsān *F.* Soran, soruşturan.
pür-semāḡat *F.A.* İyilikseverlik dolu.

pürsîden-i ḡāl-i dil-i bîmāre Hasta gönlün hâlini sorma.
pür-süz *F.* Fazla yakıcı.
pür-şeb-nem *F.* Çiy dolu.
pür-şevḡ *F.A.* Çok şevkli, çok heyecanlı.
pür-şitāb *F.* Çok hızlı.
pür-şükūh *F.* Görkem dolu.
pür-tāb *F.* Parlaklık dolu.
pür-ṭarab *F.A.* Şenlik dolu.
pür-te‘şîr Kederlendirme dolu.
pür-velvele *F.A.* Gürültü patırtı dolu.
pür-vîrāne *F.* Çok harap yer.
pür-zaḡm-ı ḡased Kıskançlık yaraları dolu.
pür-zehr *F.* Zehir dolu.
pür-zîb *F.A.* Süs dolu.
pür-zūr *F.* Güç dolu.
püser *F.* Oğul, erkek çocuk.
püser-i iclāl Büyüklüğün oğlu.
püskürme Sık ve tek tek benekler durumunda olan.
püşt-i kemān Yayın, kemanın arkası.
püşt-i pā Taban.

rā A. Rebûlevvel ayına işaretir, r sesini verir.

rabb A. Efendi, sahip; Allah.

rabbānî A. Rab'la ilgili.

Rabbî A. Rabbim!

rabb-i mecîd Ulu Allah.

rabbü'l-felağ Allah.

rābıta-yı şevk Neşe bağı, neşe ilgisi.

rāci' A. İlgisi olan.

ra'd A. Gök gürlemesi.

rafz A. Bırakma.

rağbet A. İstek, arzu.

rağbet et- İstemek, beğenmek, istekle karşılamak.

rāğıb A. İstekli, isteyen, rağbet eden.

rāh F. Yol.

rāhat A. Üzüntüsüz, tasasız, kedersiz bir hâlde bulunma.

rāhat-bağş A.F. Rahatlık veren.

rāhat-efzāyî A.F. Rahat arttırana ait, rahat arttırana ilgili.

rāhat ol- Üzüntülü, sıkıntılı veya tedirgin olmamak, rahat olmak.

rāhat-resān A.F. Rahata erenler.

rāhatü'l-ervāh Ruhların rahatı.

rāh-güzār F. Geçit, geçecek yol.

rāh-ı ğamm-ı hicr Ayrılık acısının yolu.

rāh-ı gül-şen Gül bahçesinin yolu.

rāh-ı haqq Hak yolu, Allah yolu.

rāh-ı kehkeşān Samanyolu.

rāh-ı kehkeşān-āsā Samanyolu gibi.

rāh-ı medîd Uzun yol.

rāh-ı pür-çeh Çukur dolu yol.

rāh-ı şarşar Şiddetli rüzgârın yolu.

rāh-ı şadurvān Şadırvan yolu.

rāh-ı şevk Neşe yolu.

rahm A. Acıma, esirgeme, koruma.

Rahmānî A. Allah'a mensup, Allah'tan gelen ve hayırlı olan.

rahmet A. 1. Acıma, esirgeme, koruma, yargılama. 2. Yağmur.

rahm et- Acımak, esirgemek, korumak.

rahne-i āyîne Ayna kırığı.

rahne-i dīvār Duvar yarığı.

rahne-yāb-ı inhizām Yenilme aynasını bulan.

rāh-nümā-yı sür‘at Çabukluğun kılavuzu.

rāh-peymāyî *F.* Yolculuk etme.

raḥş *F.* Gösterişli, yürük ve güzel at.

raḥşān *F.* Parlak.

raḥşende *F.* Parıldayan, parıldayıcı.

raḥş-i ‘azm Azim atı.

raḥş-i berḳ-cevlān Şimşek gibi gezinen at.

raḥş-i cāme Giysinın atı.

raḥş-i iclāl Ululama atı.

raḥş-i rāḥat-baḥş Rahatlık veren at.

raḥş-i tırāzende-ṭarz Süsleyen suretteki at.

rāh-vār *F.* Atın rahvan, eşkin, sarımsadan yürüyüşü.

ra‘iyyet *A.* Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk.

raḳam *A.* 1. Yazı yazma. 2. Yazı ile işaret.

raḳam et- Yazı yazmak.

raḳīb *A.* Rakip.

raḳībān *A.F.* Rakipler.

raḳīb-i nā-Müselmān Müslüman olmayan rakip.

raḳḳāş *A.* Oynayan, dans eden, köçek.

raḳş *A.* Hora tepme, sıçrayarak oynama, dans etme.

raḳş-āver *A.F.* Oynatıcı.

rām *F.* İtaat eden, boyun eğen, kendini başkasının emirlerine bırakan.

ramazān *A.* Oruç ayı.

ramazāniyye *A.* Eski şairlerin ramazanlarda padişah gibi devlet adamlarına sundukları, başlangıç kısmını ramazan için ayırdıkları kaside.

rān *F.* Uyluk.

ra‘nā *A.* Güzel; latif, hoş görünen.

ra‘nāliḳ Güzellik, hoşluk.

ra‘nāyî *A.* Güzelle ilgili, güzele ait.

raşad *A.* Gözetme, bekleme, pusuda bekleme.

raşf *A.* Gözeten, dikkatle bakan, gözleyen.

rāşidān *A.* Gözetenler, dikkatle bakanlar, gözleyenler.

Rāsiḳ *A.* Adı Ahmed olan 1706’da ölen Balıkesirli büyük bir şair.

rāst gel- Karşılaşmak.

rātibe-i kūt-i cān Can için olan
gıdasının vazifesi.

ravza A. Ağacı, çayırı, çimeni bol olan
yer, bahçe.

ravza-i cennet Cennet bahçesi.

ravza-i pāk Temiz bahçe.

rāy A. Raca, Hint hükümdarı.

rāyāt A. Sancaklar, bayraklar.

rāyāt-ı hākān-ı cihān Dünya
hükümdarının sancakları.

rāyāt-ı muşhaf-dār Kitap tutan
sancaklar.

rāyet A. Sancak, bayrak.

rāyet-i ‘azm Azim bayrağı.

rāyet-i manşūr Tanrı'nın yardımıyla
zafer kazananın bayrağı.

rāyet-i meh-peyker Parlak yüzlü
sancak.

rāygān F. Pek çok, pek bol.

rāy-ı Hind Hint hükümdarı.

rāyic A. Revaçta olan.

rāz F. Sır, gizlenen şey.

rāz-dār-ı dīde vü gūş Göz ve kulağın
sır tutanı.

rāz-daş Sırdaş.

rāz-ı ‘aşk Aşk sırrı.

rāz-ı derūn İçteki gizli şey, sır.

rāz-ı nihān Gizli tutulan sır.

rāz-ı pinhān Gizli sır.

Rāzī A. 1149'da doğup 1209'da ölen
tefsir sahibi meşhur Ebû-
Abdullah Muhammed Fahr-i
Rāzī.

re‘āyā A. Halk.

rebāb A. Gövdesi Hindistan cevizi
kabuğundan yapılmış bir çeşit
kemençe.

recā’ A. 1. Ümit, umma. 2. İstek, dilek.

recā’ et- Rica etmek.

recā’ eyle- Rica etmek.

recā’-i feyz Bolluk isteği.

recā’-mend A.F. İstekli.

recūliyyet A. Erkek olma, erkeklik.

redd A. Geri döndürme, geri çevirme,
kabul etmeme.

redd edebil- Reddedebilmek.

redd eyle- Reddetmek.

redd-i kelām Söze itiraz etme, karşılık
verme.

re'fet A. Merhamet etme, acıma, esirgeme.

re'fet-i teşrîf Şereflelendirmeye merhamet.

re'fet kıl- Merhamet etmek, acımak, esirgemek.

ref' eylemek Kalkındırmak, yüceltmek.

refi' A. Yüksek, yüce.

ref'-i hicâb Perde kaldırma.

ref'-i hicâb eyle- Perde kaldırmak.

refîk A. Arkadaş, yoldaş.

refit A. Bir şeyi ufalama, kırıntı hâline getirme.

refitâr F. Gidiş, yürüyüş, hareket; salınarak edalı yürüyüş.

refitâr-ı dil-cû Gönlün aradığı hareket.

reg F. Damar.

reg-i firûze Firuze damar.

reg-i yâkût Yakut damar.

reh F. Yol.

rehâ F. Kurtulma, kurtuluş.

reh-ber F. Yol gösterici, kılavuz.

reh-bürde F. Yola götüren.

reh-güzâr F. Geçit, geçecek yol.

reh-güzer F. Geçit, geçecek yol.

reh-i âmed-şüd-i dil-dâr Sevgilinin gidiş geliş yolu.

reh-i haqq Hak yolu.

rehîn A. Rehin edilmiş.

rehîn-i âl-i 'Osmân Osmanlı hanedanının rehini.

rehîn-i minnet ü ihsân Minnet ve iyiliğin rehini.

reh-i savâb Doğru yol.

rehn A. Tutu, ödünç alınan eşya, para karşılığında gösterilen şey.

reh-zen F. Yol kesen.

reg-be-reg F. Damar üstü damar.

remed A. Göz ağrısı, göz ağrımaları.

rem-ğürde F. Sürüyü yemiş.

remîde F. Ürkümüş, korkmuş.

remîm A. Çürümüş, çürük.

remz A. İma.

renc F. Zahmet, eziyet, sıkıntı.

renc-i humâr Sersemlik sıkıntısı.

rencür F. Sıkıntılı, incinmiş; dertli.

reng F. Renk.

reng-â-reng F. Çeşit çeşit renkli.

reng-i bahārān Papatyaların rengi.
reng-i çehre Yüz rengi.
reng-i gül Gül rengi.
reng-i lāle vü gül Lale ve gül rengi.
reng-i mül Şarap rengi.
rengîn *F.* Renkli, boyalı.
reng-i perîde Solmuş renk.
reng-i rûy-ı duhter-i rez Asmanın kızının yüzünün rengi.
reng-i şādî Sevinç rengi.
reng-i şarāb-ı erguvān Erguvan şarabının rengi.
reng-i tebessüm Gülümseme rengi, şekli.
reng-i vesm Damgalama rengi.
reng-pezîrā-yı çemen Çimenliğin renk kabul edeni.
reng reng *F.* Çok renkli, her renkten olan.
renkli Renkli.
re's *A.* Baş, kafa.
resā *F.* Yetişen, yetiştiren, erişen.
resed *F.* Layık.
resen *F.* İp, urgan, halat.

resîd *F.* Erişti, yetiştî.
resîde *F.* Erişmiş, yetişmiş, olgunlaşmış.
resm *A.* 1. Yazma, çizme; desen. 2. Suret. 3. Alay, tören.
resm et- İz yapmak, işlemek, nakşetmek.
resm-i dil-cū Cazibeli yazma.
resm-i dil-keş ü zîbā Cazibeli ve güzel çizme.
resm-i ebrū Kaş sureti.
resmi hāşşü'l- hāşş En güzel işaret.
resm-i 'izz ü cāh u hāşmet Görkem, makam ve yücelik alameti.
resm-i 'Osmānî Osmanlılara ait yazma.
resm-i pāk Temiz taslak.
resm-i şöhet-i zevk u şafā Zevk ve sefa konuşmasının nişanı.
resm-i farh Bahçe düzeni.
resül-i ekrem Muhammed Peygamber.
resül-i kām-yāb Mutlu peygamber.
resül-i kibriyā' Büyüklük peygamberi, Muhammed Peygamber.
resülü'l-lah Muhammed Peygamber.
reşh *A.* Sızma, sızıntı, terleme.

reşha A. Sızıntı, damla.
reşha-i 'ināyet İyilik damlası.
reşh-ı şehāb-ı kerem Cömertlik
bulutunun sızıntısı.
reşîd A. İyi hareket eden, akıllı.
reşk F. Kıskanılmış.
reşk-i behişt Cennetin kıskandığı.
reşk-i bender-i Çîn Çin limanının
kıskandığı.
reşk-i çerāġān Kandillerin şenliğinin
kıskandığı.
reşk-i Çîn Çin'in kıskandığı.
reşk-i dārāb Debdebenin, gururun
kıskandığı.
reşk-i Deylem ü Çîn Deylem ve Çin'in
kıskandığı.
reşk-i faşl-ı bahārān Papatyaların
mevsiminin kıskandığı.
reşk-i felek Feleğin kıskandığı.
reşk-i feyz-i nesîm-i şāf Açık rüzgârın
bolluğunun kıskandığı.
reşk-i fūrūġ-ı 'arız Gelen ışığın
kıskandığı.
reşk-i gül-istān Gül bahçesinin
kıskandığı.

reşki Hārūnü'r-Reşîd Harun Reşid'in
kıskandığı.
reşk-i hirmen-i pervîn Ülker yıldızının
ağılının kıskandığı.
reşk-i kef-i pür-tāb-ı hūrşîd Güneşin
çok parlak köpüğünün
kıskandığı.
reşk-i la'l Dudaktan kıskanılmış.
reşk-i Lebîd Sahabe ve şair olan
Lebîd'in kıskandığı.
reşk-i nevā-yı 'andelibān Bülbüllerin
sesinin kıskandığı.
reşkîn-sāz-ı çarḥ-ı çārüm Dördüncü
feleğin kıskançlık saçanı.
reşk-i şemmāme-i 'anber Amber
şamamasının kıskandığı.
reşk-sāz-ı sāġar-ı zerrîn-i Cemşîd
Cemşîd'in altından kadehinin
gıpta saçanı.
revā F. Yakışır, uygun, yerinde.
revāc A. Kıymet, değer.
revāc-ı gerdiş Dönüşün kıymeti.
revāc-ı hüsn-i bütān Güzellerin
güzelliğinin kıymeti.
revāc-ı mihr Sevginin kıymeti.
revā gör- Uygun görmek.

revān *F.* 1. Yürüyen, giden, akan, su gibi akıp giden. 2. Hemen, derhâl.

revān-bahş *F.* Canlandırıcı, can bağışlayıcı.

revān-ı Cem Cem'in ruhu.

revānî *F.* Revaçlı, rağbetli, değerli.

revġan *F.* Yağ.

revnaķ *A.* Parlaklık, güzellik, tazelik, süs.

revnaķ-bahş *A.F.* Parlaklık, tazelik, güzellik veren.

revnaķ-ı leyl ü nehār Gece ve gündüzün süsü.

revnaķ-ı 'ömr-i cüvān Genç ömrünün tazeliği.

revnaķ-ı sikke Sikkenin parlaklığı.

revnaķ-ı taht-ı sa'ādet Mutluluk tahtının süsü.

revzen *F.* Pencere.

revzençe *F.* Küçük pencere.

re'y *A.* 1. Görme, görüş. 2. Fikir, düşünce.

reyb *A.* Şüphe.

reyhān *A.* Fesleġen.

reyhāne *A.* Bir demet fesleġen.

re'y-i enver Çok parlak fikir.

re'y-i münîr Parlak fikir.

re'y-i pāk Temiz düşünce.

re'y-i pür-nür Işık dolu görüş.

re'y-i rezîn Sağlam fikir.

reyyān *A.* Suyu kanmış.

rez *F.* Asma, bağ kütüğü.

rezîn *A.* Sağlam.

rezm *F.* Kavga, savaş, cenk.

rezm-gāh *F.* Savaş meydanı.

rezm-i Tehemten-pesend Rüstem'in beġendiđi kavga.

Rıdvān *A.* Cennetin kapıcısı olan büyük melek.

rıķķ *A.* Kulluk, esirlik, kölelik.

rıķķiyet *A.* Kulluk, kölelik.

rıtl-ı girān Büyük, ağır ve dolu kadeh.

rızā *A.* Hoşnutluk, memnunluk.

rızā-cū-yı Ebū-bekr ü 'Ömer Allah'ın rızasını isteyen Ebubekir ve Ömer.

rızāu'l-lah Allah rızası.

ribāṭ-ı köhne-i dünyā Dünyanın eski hanı.

ricā eyle- Rica etmek.

ricāl-i devlet Devletin yüksek mevkili adamları.

ridā' A. Örtü, hırka.

rif'at A. Yükseklik, yücelik, büyük ve büyük rütbe.

rif'at-ābād A.F. Yüceliğin bol olduğu yer.

rîḥ-ı ḥoḳḳa Hokkanın tozu, hokkanın kumu.

rîḥte F. Dökülmüş, akıtılmış.

rikāb A. 1. Üzengi. 2. Büyük bir kimsenin katı, önu.

rikāb-ı devlet Devlet katı.

rind F. Kalender, dünya işlerini hoş gören kimse, aldırışsız.

rindān F. Kalenderler, dünya işlerini hoş görenler.

rindān-ı ḳadeḥ-keş Kadeh çeken kalenderler.

rind-i kadeḥ-peymā Şarap içen kalender.

rind-i mey-āşām Şarap içen kalender.

Riṣṭo A. Aristo.

Riṣṭo-menzilet A. Aristo'nun rütbesi.

rîş F. Yaralı.

rîşe-i reyḥān Fesleḡenin saçaklı kökü.

rîş-i ḥizāb-ālūde Kınalanmış yara.

rişte F. İplik, bağ.

rişte-i ten Vücut ipliḡi.

rişte-keş-i insilāk Yol tutan dokumacı.

rîyā' A. Özü sözü bir olmama, ikiyüzlülük.

riyāz-ı cennet Cennet bahçeleri.

rîzān F. Dökülen, akan.

rîze-çîn F. Döküntü, kırıntı toplayan.

rîze-çîn-i ni'met Nimet kırıntısı toplayan.

rū F. Yüz, çehre.

rūbāh F. Tilki.

rūbeh-firīb F. Kurnazı aldatan.

rūbeh-i taşvîr Tasvirî tilki.

rū-be-miḥrāb F.F.A. Yüzü mihraba dönük.

rū-be-rāh F. Yüzü yola doğru; gitmeye hazır.

rū-be-rū F. Yüz yüze.

rub‘-ı **meskūn** Dünyanın kara olan dörtte bir kısmı.

rūd *F.* Irmak, çay.

rūḥ *A.* Can, nefes.

ruḥ *F.* Yanak, yüz, çehre.

ruḥām *A.* Mermer.

ruḥām-ı şāf Saf mermer.

rūḥānî *A.* Cismi olmayan.

rūḥāniyān-ı ‘ālem-i bālā Yüce dünyanın melekleri.

rūḥāniyān-ı ‘arş-ı Raḥmānî Allah’tan gelen en yüksek melekler.

rūḥ-āşinā *A.F.* Canın tanıdığı.

rūḥ-baḥş *A.F.* Can bağışlayan.

rūḥ-baḥş-ı teşne-gān Susamışlara can bağışlayan.

rūḥ-efzā *A.F.* Ruha tazelik veren.

rūḥ-efzālîk Ruha tazelik verme.

ruḥ-ı berḳ-zen Şimşek çakan yüz.

ruḥ-ı berrāḳ Duru yüz.

ruḥ-ı çarḥ-ı kūhen Eski feleğin tacı.

rūḥ-ı dede Dedenin ruhu.

ruḥ-ı deryā Denizin yüzü.

rūḥ-ı Eflātūn Platon’un ruhu.

rūḥ-ı Enverî Enverî’nin ruhu.

ruḥ-ı gül-penbe Gül pembesi yanak.

rūḥ-ı insān İnsan ruhu.

rūḥ-ı Kistrā Kistrā’nın ruhu.

rūḥ-ı kiyāset Uyanıklık yetisi.

rūḥ-ı ma‘ānî Anlamaların özü.

rūḥ-ı muşavver Tasvir edilmiş ruh.

rūḥ-ı mücessem Canlı ruh.

rūḥ-ı mükerrerem Aziz ruh.

rūḥ-ı neşāṭ Sevinçli ruh.

ruḥ-ı pür-tāb Çok parlak yüz.

rūḥ-ı resūlu’l-lah Peygamberin ruhu.

ruḥ-ı revān Sevgili.

rūḥ-ı revān Canlı ruh.

rūḥ-ı Sikender İskender’in ruhu.

rūḥ-ı şerîf Şerefli ruh.

ruḥ-ı tābān Parlak yüz.

rūḥ-ı Zāhîr ü Senāyî Zāhîr ve Senāyî’nin ruhu.

ruḥ-ı zībā Güzel yüz.

ruḥ-ı zişt-i keder Kederin çirkin yüzü.

rūḥ-perver *A.F.* Ruh besleyen, ruha kuvvet ve ferahlık veren.

ruḥsār *F.* Yanak; yüz.

ruḥsāre-i al Kırmızı yanak.
ruḥsāre-i gül Gül gibi yanak.
ruḥsāre-i şādî Sevinçlilik yüzü.
ruḥsāreli Yüzlü.
ruḥsār-ı al Kırmızı yanak.
ruḥsār-ı direm Dirhem yüzü.
ruḥsār-ı kamer Ay yüzü.
ruḥşat A. İzin, müsaade.
ruḥşat-ı niyāz Yalvarma izni.
ruḥşat-ı ta'n-ı telāş-ı 'aşıq-ı şeydā
Divane aşğın telaşını ayıplama izni.
ruḥşat-yāb A.F. İzin alan.
ruḥ-tırāz F. Yüz süsleyen.
Rūm A. Anadolu.
rū-māl F. Yüz süren, yüz sürücü.
rumhî F. Mızrak gibi sivri ve keskin.
rū-nümā F. Yüz gösteren, meydana çıkan.
rūşen F. 1. Aydın, parlak. 2. Belli, meydanda.
rūşenā F. Aydınlık, parlak.
rūşen-dil F. Gönlü aydınlık, hakikatleri bilen.

rūşen-dilān F. Gönlü aydınlık olanlar, hakikatleri bilenler.
rūşen-ger F. Cila yapan, parlaklık veren.
rūşenî-i güher Mücevher aydınlığı.
rūşen-re'y F.A. Parlak görüş.
rūşen-veş F. Aydınlık gibi.
rūy F. Yüz, çehre.
rūy F. Tunç.
rūy-i al Kırmızı yüz.
rūy-i 'ālem Dünyanın yüzü.
rūy-i 'araḫ-nāk Ter içinde kalmış yüz.
rūy-i arz Yeryüzü, dünya.
rūy-i baḥr Denizin yüzü.
rūy-i cānān Sevgilinin yüzü.
rūy-i deryā Denizin yüzü.
rūy-i fitne Fitne yüzü.
rūy-i ḡamm Keder yüzü.
rūy-i ḡonce-i ra'nā Güzel gonca gibi yüz.
rūy-i gül Gül yüzü.
rūy-i gül-gūn Gül renkli yüz.
rūy-i ḥūbān Güzellerin yüzü.
rūy-i maḫlab İstenen yüz.

rüy-i meh-tâb Ay ışığının yüzü.
rüy-i nâzende Nazlı yüz.
Rüyîn-ten *F.* İsfendiyar'ın lakabı.
rüy-i pāk-i enver Çok parlak temiz yüz.
rüy-i pîçide Karışmış yüz.
rüy-i şafâ Sefa yüzü.
rüy-i şems Güneşin yüzü.
rüy-i şemşîr Kılıcın yüzü.
rüy-i tâbân Parlak yüz.
rüy-i yâr Sevgilinin yüzü.
rüy-i zemîn Yeryüzü, dünya.
rüy-nümâ *F.* Yüz gösteren.
rüz *F.* 1. Gün. 2. Gündüz.
rûze *F.* Oruç.
rüz-efzûn *F.* Uzun ömürlü.
rûze-i ğamm Keder orucu.
rûze-keşân *F.* Oruç tutanlar.
rüzgâr *F.* 1. Rüzgâr. 2. Zaman, devir.
rüzgâr-ı bed-girdâr İş kötü olan rüzgâr.
rüzgâr-ı bî-meded Yardımı olmayan rüzgâr.
rüzgâr-ı pîr İhtiyar zaman.

rüzgâr-ı sifle-ṭab Alçak yaradılışlı zaman.
rüz-i ferruḥ-dem Uğurlu zamanın günü.
rüz-i ferruḥ-fâl Uğurlu gün.
rüz-i ḥaşr Kıyamet günü.
rüz-i hümâyûn Kutlu gün.
rüz-i 'ıyd Bayram günü.
rüz-i keyfiyyet-i firḫat Ayrılığın gerçekleştiği gün.
rüz-i maḥşer Kıyamet günü.
rüz-i rezm Savaş günü.
rüz-i sa'îd Mutlu gün.
rüz-i ṭarab Neşelenme günü.
rüz-i vaşl Kavuşma günü.
rübâ'î *A.* Rubai.
rübûde *F.* Kapılmış, kapılan.
rübûde-ġi-i şâh-bâz Yiğide kapılmak.
rübûde-i çevgân Ciridi kapılmış.
rûfû *F.* Dikişi belirsiz yama.
Rüknâ İranlı bir şair.
rükni bālâ-ḥâne-i devlet Devletin çatısının temeli.

rükn-i rekin-i devlet-i 'uzmā Büyük devletin yüksek temeli.

rükn-i şavlet Saldırının temeli.

rükn-i şā'iriyet Şairliğin temeli.

rümmān A. Nar.

Rüstem *F.* Ünlü İran şairi Firdevsi'nin Şehnâme'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı.

Rüstem-i Destān Destan'ın oğlu Rüstem.

Rüstem-i Kāvūs Kāvūs'un oğlu Rüstem.

Rüstem-i tüvānā Güçlü Rüstem.

rüsvā *F.* Rezil, itibarsız, haysiyetsiz.

rüşd *A.* 1. Doğru düşünme, akıl sahibi olma. 2. Erginlik.

rütbe *A.* Derece; mevki.

rütbe-i iqbāl Talih rütbesi.

rütbe-i qadr Şeref rütbesi.

rütbe-i şāyān Yakışır rütbe.

rütbe-i 'ulyā Çok yüce rütbe.

rütbe-res-i āh-ı saht-dil Katı yürekli ahın rütbesine erişen.

rü'ūs-ı ahterān Yıldızların başları.

rü'ūs-ı sîm-sîmā Gümüş yüzün başları.

rüvāḡ *A.* Kemer, kubbe, çardak.

rü'yā *A.* Düş.

rü'yet-i kākül Perçemi görme.

sa'ādāt *A.* Mutluluklar.

sa'adet *A.* Mutluluk.

sā'at *A.* 1. Saat. 2. Vakit, zaman.

şabā *A.* Gün doğusundan esen hafif ve hoş rüzgâr.

şabāḡ *A.* Sabah.

şabāḡ-ı 'ıyd Bayram sabahı.

şabāḡü'l-ḡayr Bazı atların alnında bulunan beyaz leke.

sābiḡ *A.* Yüzen, yüzücü.

Şabîḡā Çelebî Sabiha Çelebi.

şābit *A.* Yerinde duran.

şābit ol- Durağan durumda bulunmak.

şabr *A.* Sabır, dayanma, katlanma.

şabr edebil- Sabredebilmek.

şabr et- Sabretmek.

şabr etmek Sabretmek.

şabr eyle- Sabretmek.

şabr-şiken *A.F.* Sabır kıran, sabır kırıcı.

şābūn *A.* Sabun.

şābūn-ı mey Şarap sabunu.

saç Saç.

şaç- Saçmak.

şaçağ Saçak.

şaçlı Saçı olan.

şad *F.* Yüz sayısı.

sa'd *A.* Kutlu, uğurlu.

şadā *A.* Ses.

Sa'd-ābād *A.* Üçüncü Ahmed zamanında Kâğıthaneye verilen ad, orada yaptırılan köşk ve Kâğıthane deresi kıyısında bulunan bir mesire.

Sa'd-ābād-ı dil-cū Güzel Sadabad.

Sa'd-ābād-ı nev-bünyān Yeni yapılmış Sadabad.

sa'd-aḥter *A.F.* Kutlu yıldız.

şadākat *A.* Dostluk, vefalılık, içten bağlılık; doğruluk, yürek doğruluğu.

şadāret *A.* Sadrazamlık, sadrazamın işi ve makamı.

sa'd-āşār *A.* Kutlu eserler.

şadā-yi dil-keş Gönül çekici ses.

şadā-yi kūs-i şevket Ululuk kösünün sesi.

şadā-yi şevket ü şān Büyüklük ve şan sesi.

şadā-yi ṭop Top sesi.

şadā-yi zemzeme-i ḥalka-i der-istiḳbāl Karşılama halkasının mırıltısının sesi.

şad-birr *F.A.* Yüz hayır.

şad-çāk *F.* Yüz parça.

şad-çîn *F.* Yüz kıvrım.

şad-dāne *F.* Yüz tane.

sāde *F.* 1. Düz, basit, yalın, gösterişsiz.
2. Bir çeşit kumaş.

şadef *A.* Sedef, inci kabuğu.

şadef-kār *A.F.* Sedef işi yapan, sedefle süsleme yapan.

sa'deyn *A.* İki uğurlular: Venüs ve Jüpiter.

şadıḳ *A.* 1. Doğru, gerçek. 2. Sadakati, içten bağlılığı olan.

şadır *A.* Çıkan.

Sa'dî *A.* Gülistan ve Bostan adlı eserleri olan Şirazlı İran şairi.

şadıḳ *A.* Doğru, gerçek dost.

şadme-i yelmān Kılıcın darbesi.

şad-pāre *F.* Yüz parça; parça parça olmuş.

şadr *A.* 1. Sadrazam. 2. Kazasker. 3. Oturulacak en iyi yer.

şadrā *A.* Ey sadrazam!

şadr-ārā *A.F.* Sadrazamı süsleyen.

şadr-ı a‘lā En yüksek sadrazam.

şadr-ı ‘ālī Yüce sadrazam.

şadr-ı ‘ālī-ķadr Çok saygıdeğer sadrazam.

şadr-ı ‘ālī-menżilet Yüksek rütbeli sadrazam.

şadr-ı ‘ālī-şān Şanı yüce sadrazam.

şadr-ı āsmān-ķadrā Ey gökyüzü rütbeli sadrazam!

şadr-ı a‘zam Sadrazam.

şadr-ı bī-mu‘ādil Dengi olmayan sadrazam.

şadr-ı būlend-rūtbe Yüksek rütbeli sadrazam.

şadr-ı Cem-cāh Cem rütbeli sadrazam.

şadr-ı Cem-ķevķebe Cem gibi gösterişli sadrazam.

şadr-ı Cem-mertebe Cem rütbeli sadrazam.

şadr-ı cihān-ārā Dünyayı süsleyen sadrazam.

şadr-ı cihān-bān Cihanın bekçisi olan sadrazam.

şadr-ı cihān-bānī Hükümdarla ilgili sadrazam.

şadr-ı cihān-dār Büyük hükümdarın sadrazamı.

şadr-ı dānā Bilgili sadrazam.

şadr-ı devlet Devletin sadrazamı.

şadr-ı devlet ü iķbāl Talih ve mutluluk sadrazamı.

şadr-ı devrān Zamanın sadrazamı.

şadr-ı dilīr Yürekli sadrazam.

şadr-ı dīvān Divanın sadrazamı.

şadr-ı Eflāṭūn-şiyem Platon huylu sadrazam.

şadr-ı ekrem Çok cömert sadrazam.

şadr-ı erşed ü a‘ķal Ergin ve akıllı sadrazam.

şadr-ı eyvān Salonun sadrazamı.

şadr-ı Felāṭūn-rā Platon’un görüşünde olan sadrazam.

şadr-ı felek-ķadrā Ey gökyüzü rütbeli sadrazam!

şadr-ı gerdün-pāye Gökyüzü rütbeli sadrazam.

şadr-ı güzîn Seçilmiş sadrazam.

şadr-ı güzîn-i ‘ālem-ārā Dünyayı süsleyen seçilmiş sadrazam.

şadr-ı güzîn-i pür-celālet Uluların seçkini sadrazam.

şadr-ı himem-güster Çabalar yayan sadrazam.

şadr-ı İskender-ḥaşem İskender’in maiyetinde bulunan sadrazam.

şadr-ı kāmīl Olgun sadrazam.

şadr-ı kām-kār Mutlu sadrazam.

şadr-ı kār-fermā İş buyuran sadrazam.

şadr-ı kerem-güster Kerem sahibi sadrazam.

şadr-ı kerem-kār Cömert sadrazam.

şadr-ı kerem-kār-ı celīl Ulu cömert sadrazam.

şadr-ı kerīm Cömert sadrazam.

şadr-ı ma‘delet Adaletin başı.

şadr-ı meclis Meclisin sadrazamı.

şadr-ı mekārīm-pîşe Cömertlikler peşinde olan sadrazam.

şadr-ı mekrümet-kîş Cömertlik dininin sadrazamı.

şadr-ı merümet-güster Merhamet dağıtan sadrazam.

şadr-ı mu‘allā-nām Yüce namlı sadrazam.

şadr-ı mu‘azzam Ulu sadrazam.

şadr-ı muḥterem Saygıdeğer sadrazam.

şadr-ı mükerrrem Saygıdeğer sadrazam.

şadr-ı mülk-ārā Ülke süsleyen sadrazam.

şadr-ı nükte-dān Nükteli sözler bilen sadrazam.

şadr-ı pür-kerem Kerem dolu sadrazam.

şadr-ı pür-kevkebe Çok gösterişli sadrazam.

şadr-ı rif‘at Yücelik sadrazamı.

şadr-ı sa‘ādet Mutluluk sadrazamı.

şadr-ı şeref Büyüklük sadrazamı.

şadr-ı tūfeng-endāz Tüfek kullanan sadrazam.

şadr-ı vālā Yüce sadrazam.

şadr-ı vezāret Vezirliğin sadrazamı.

şadr-ı zî-şân Şerefli sadrazam.
şadru'ş-şudûru muhterem Saygıdeğer sadrazamların sadrazamı.
şad-sâle *F.* Yüz senelik.
şad-zebân *F.* Yüz dil.
şâf *A.* Temiz, halis, katıksız, karışık olmayan.
şafâ' *A.* 1. Saflık, berraklık. 2. Gönül şenliği, kedersizlik, neşe, zevk, eğlence.
şafâ-bağş *A.F.* Sefa veren, eğlendiren, rahatlatan.
şafâ-bağşâ *A.F.* Ey sefa veren.
şafâ-yı âb-i pāk Temiz suyun berraklığı.
şafâ-yı kalb Kalp saflığı.
şafâ-yı sâ'id Kolun berraklığı.
şâf-dil-ân *A.F.F.* Kolay aldatılanlar, saflar, bönler.
şaff *A.* Dizi, sıra.
şaff-der *A.F.* Düşman saflarını yaran yiğit.
şaff-der-i cihân Dünyanın düşman saflarını yaran yiğidi.
şaff-der-i zafer-yâb Zafer bulan, düşman saflarını yaran yiğit.

şaff-ı a'dâ' Düşmanların sırası.
şaff-ı ni'âl Bir yerde oturulacak yerlerin en aşağısı.
şaff şaff *A.* Sıra sıra, dizi dizi.
şaff-şikâf *A.F.* Düşman saflarını yaran, bozan yiğit.
şaff-şiken *A.F.* Düşman saflarını yaran, bozan yiğit.
şafha *A.* Bir şeyin düz yüzü.
şafha-i 'âlem Dünyanın yüzeyi.
şafha-i âyine Aynanın yüzeyi.
şafha-i çarh-ı mu'allâ Yüce feleğin yüzü.
şafha-i eş'âr Şiirlerin sayfası.
şafha-i kef Köpük yüzeyi.
şaff-ı müje Kirpik dizesi.
şaff-ı müjgân-ârâ Kirpikleri süsleyen sıra.
şâfi *A.* Duru, temiz, katıksız; bir şeyle karışık olmayan, katkısız.
şâfi-sîne *A.* Saf kalp.
şafiyye-ğaşlet *A.* Temiz huy.
şâfi-zamîrân *A.* Temiz iç yüzleri.
şâfi-sîne *A.* Saf kalp.
şafiyye-ğaşlet *A.* Temiz huy.

şâfi-zamîrân A. Temiz iç yüzleri.
şafvet-i tab Huy temizliği.
şâğ Sağ taraf.
şâğ Yaşamakta olan.
sâğar F. Kadeh, içki bardağı.
sâğar-ı âmâl-i ehl-i tab Yaradılış sahiplerinin dileklerinin kadehleri.
sâğar-ı gerdân Elden ele dönen kadeh.
sâğar-ı keşide Çekilmiş, içilmiş kadeh.
sâğar-ı şahbâ Şarap kadehi.
sâğar-ı şarâb Şarap kadehi.
sâğar-ı yâkût Yakut kadeh.
sâğar-ı zer Altın kadeh.
saḥâ A. Cömertlik, eli açıklık.
sâḥa A. Meydan, avlu, alan.
sâḥa-i arş Gök meydanı.
sâḥa-i der-gâh Tekke meydanı.
sâḥa-i işmet-sarây-ı hâşş Has temizlik sarayı meydanı.
sâḥa-i tedbîr Tedbir meydanı.
sâḥa-i ümmîd Ümit meydanı.
sâḥât A. Açık yerler, meydanlar, avlular, alanlar.

şahbâ A. Şarap.
şahbâ-hâne-i irfân Bilme meyhanesi.
şahbâ-keşân A.F. Şarap çekenler.
Şahbân A. Harun Reşid zamanında yaşamış fesahat ve belagatte örnek sayılan bir Arap şairi.
şahbâ-veş A.F. Şarap gibi.
şahbâ-yı hâlet-efzâ Meşhur bir çeşit lalenin şarabı.
şahbâ-yı irfân Bilme şarabı.
şahbâ-yı ter Taze şarap.
şahḥ çek- Resmî yazılara konulan “doğrudur, yanlışsızdır” anlamındaki işaret.
şâhib A. Sahip.
şâhib-ayârân A. Altının, gümüşün ve kıymetli madenlerin karışma derecelerine sahip.
şâhib-devlet A. Mevki sahibi.
şâhib-dil-ân-ı aşk Aşkın cesurları.
şâhib-himem A. Çaba sahibi.
şâhib-hüner A.F. Hüner sahibi.
şâhib-i izz ü ulâ Değer ve şan, şeref sahibi.

şāhib-i seyf ü kalem Kılıç ve kalem sahibi.

şāhib-i şān Ün sahibi.

şāhib-i temkîn İhtiyat sahibi.

şāhib-kerem A. Cömertlik sahibi.

şāhib-ķırān A.F. Her zaman başarı, üstünlük kazanan hükümdar.

şāhib-ķırān-ı ‘arşā-yı fetḥ u zafer
Fetih ve zafer meydanının her zaman üstünlük kazanan hükümdarı.

şāhib-ķırān-ı baḥr u berr Deniz ve karanın her zaman üstünlük kazanan hükümdarı.

şāhib-ķırān-ı mülk-i saṭvet Güçlülük ülkesinin her zaman üstünlük kazanan hükümdarı.

şāhib-ķırān-ı şarķ u ğarb Doĝu ve batının her zaman üstünlük kazanan hükümdarı.

şāhib-me’āsir A. Güzel eserlerin sahibi.

şāhibü’s-seyfi cihān-ārā Dünyayı süsleyen kılıcın sahibi.

şāhib-zafer A. Zafer sahibi.

saḥîf A. Zayıf, hafif.

sāhil A. Deniz, nehir, göl kenarı, yalı, kıyı.

sāhil-hāne A.F. Yalı.

sāhil-hāne-i dil-cū Güzel yalı.

sāhil-hāne-i ḥāṭır-güşā Gönül açan yalı.

sāhil-i Ceyhūn Ceyhun sahili.

sāhil-i tedbîr Tedbir kıyısı.

sāhil-sarāy A.F. Büyük yalı köşkü.

sāhil-sarāy-ı nüzhet-ābād Eğlencesi çok olan yalı.

sāhil-serā A.F. Büyük yalı köşkü.

sāhil-serāy A.F. Büyük yalı köşkü.

sāhil-serāy-ı ḥāşş Özel büyük yalı köşkü.

sāhir-i pür-genc Hazinesi çok olan büyücü.

şāhn A. Avlu.

şāhn-ı çemen Bahçenin ortası, meydanı.

şāhn-ı gül-şen Gül bahçesinin ortası.

şāhn-ı kaşr Köşkün ortası.

şāhn-ı Sa’d-ābād Sadabad’ın ortası.

şāhn-ı Sa’d-ābād-ı nev-peydā Yeni yapılmış Sadabad meydanı.

şahn-tırâz-ı çemen Çimenliğin ortasını
süsleyen avlu.

şahrâ A. Kır, ova, çöl.

şahrâ-yi aşk Aşk sahrası.

şahrâ-yi bî-pâyân-ı cūd Cömertliğin
uçsuz bucaksız çölü.

şahrâ-yi şammâ Sağır ve dilsiz sahra.

saht F. Kuvvetli, güçlü, sağlam.

saht-dil F. Katı yürekli.

sahtlik Katılık, sertlik.

sâ'î A. Haberci; haber götüren.

Şâ'ib A. 1601'de doğup 1655'te ölen
İsfahanlı bir İran şairi.

sa'îd A. Mutlu, uğurlu.

sâ'id A. Kolun dirsekle bilek arasındaki
kısmı.

sâ'id-i lerzende Titreyen kol.

sâ'ir A. Bir şeyden kalan başka şey.

sāk A. Baldır, incik.

saḳf A. Tavan, çatı, dam.

saḳf-ı 'ālî Yüce çatı.

saḳf-ı bālā Yukarı dam.

saḳf-ı pāk Temiz çatı.

saḳf-ı sipihr Göğün damı.

sāk-ı bilürîn Billur gibi baldır.

şakın Sakın!

şakın- Sakınmak.

şakınmaḳ Sakınmak.

şakır şakır Aralıksız, sürekli.

sāk-ı şeffāf Şeffaf baldır.

sākıt A. Düşen, düşücü, düşmüş.

saḳız Sakız.

Saḳızlı Sakızlı.

saḳî A. Kadeh dağıtan.

saḳî-i āşüb Karıştırıcı saki.

saḳî-i baht Talih kadehi dağıtan.

saḳî-i dehr Dünyanın sakisi.

saḳî-i ebr-i nev-bahār İlkbahar
bulutunun sakisi.

saḳî-i gül-çehre Gül yüzlü saki.

saḳî-i kilik Kamış kalem getiren saki.

saḳî-i meh-rū-yı fettān İşveli ay yüzlü
saki.

saḳî-i mülāyim-meşreb Yumuşak
tabiatlı saki.

saḳî-i şeng Neşeli saki.

saḳî-i şūḩ Şuh saki.

saḳî-i ter-dest Eli işe yatkın saki.

şakîl A. Çirkin.
şakîm A. Hasta, hastalıklı.
şakî-nâme-i rengîn Hoş saki şiirleri.
şakin-i mey-hâne Meyhanede oturan.
sâkiyâ F. Ey saki!
şakka A. Su dağıtan, saka.
şakla- Saklamak.
şaklamak Saklamak.
sâl F. Yıl.
sal- Salmak.
şalâ A. Sela.
şalâbet A. Peklik, katılık, sağlamlık.
şalâh A. Rahatlık, barış.
şalâh-ı âlem Dünyanın barışı.
şalât A. Namaz.
şalın- Salınmak.
şalındır- Salındırmak.
sâl-i âtî Gelecek yıl.
sâl-i cedîd Yeni yıl.
sâl-i cihân Dünya yılı.
sâl-i ferruh-fâl Uğurlu yıl.
Şâliha Kadın Saliha Kadın.
sâl-i hurrem-fâl Sevinçli yıl.

sâlik A. Bir yola giren, bir yolda giden.
sâlik-ân A.F. Bir tarikata bağlanmış, bir şeyhe uymuş olanlar.
şaliş A. Üçüncü.
sâl-i târîh Tarihin yılı.
salânat A. Sultanlık, padişahlık, hükümdarlık.
Sâm F. Meşhur İran kahramanı Rüstem'in dedesi.
sâmân F. 1. Düzen. 2. Kudret, iktidar.
sâmi'a A. Kulaktaki işitme kuvveti.
şammâ A. Sağır ve dilsiz.
şan- Sanmak.
saña Sen zamirinin yönelme durum eki almış biçimi, sana.
san'at A. Sanat, ustalık; hüner, marifet.
san'at-ı manşûbe-i aşk Aşk oyununun sanatı.
san'at-ı rezm Savaş ustalığı.
san'at-ı taqât Damıtma ustalığı.
şanç- Sançmak, saplamak, batırmak.
şanem A. Güzel kimse.
şanem-hâne-i ferhâr Ferhar tapınağı.
şânî A. İkinci.

şāni ^{‘i} **şāhib-kırān** Her zaman üstünlük kazanan yaratıcı.

şanki Sanki.

sançur Kanuna benzer bir çeşit telli çalgı.

şar- Sarmak.

sārā *F.* Halis, katkısız.

sarāy *F.* Saray.

sarāy-ı ‘ālī Yüce saray.

sarāy-ı cāh Makam sarayı.

sarāy-ı dil-güşā İç açıcı saray.

sarāy-ı dil-keş Cazibeli saray.

sarāy-ı hātır-ı aḥbāb Dostun gönül sarayı.

sarāy-ı nev-binā Yeni yapılmış saray.

sarāy-ı pāk Temiz saray.

sarāy-ı şehriyārī Hükümdarlık sarayı.

sarāy-ı şehriyār-ı ‘ālem Dünya hükümdarının sarayı.

şarf edegör- Harcamış, tüketmiş olmak.

şarf et- Sarf etmek.

şarf eyle- Sarf etmek.

şarf-ı güş-i hüş et- Akıl kulağıyla dinlemek.

sarı *Çağ.* Yön, taraf, bir yere doğru.

şarıq Sarık.

şarıl- Sarılmak.

şarın- Sarınmak.

şārim *A.* Keskin, kesici.

şarîr-i der-i mey-hāne Meyhane kapısının gıcirtısı.

şarîr-i kalem Kalem gıcirtısı.

şark- Sarkmak.

şarş- Sarsmak.

şarşar *A.* Şiddetli, gürültülü rüzgâr.

şarşar-ı ğamm Keder rüzgârı.

şarşar-ı kahr-ı hudā Allah’ın helak rüzgârı.

şarşar-ı reşk Kıskançlık rüzgârı.

şarşar-ı zemistānî Kışlık rüzgâr.

Sāsān Sasanî.

Sāsāniyān Sasanîler.

şat- Satmak.

saṭḥ-ı hevā Hava yüzeyi.

şaticı Satıcı.

şatıl- Satılmak.

saṭl-ı dil-keş Güzel tas.

saṭr *A.* Yazı sırası.

sāṭūr A. Satır bıçağı.
saṭvet A. Birinin üzerine şiddetle sışrama; ezici kuvvet; zorluk.
şavāb A. Doğruluk, dürüstlük; doğru hareket, doğru davranış, doğru düşünce.
şavlet A. Şiddetli hücum, saldırma.
şavlet-i kūh-i vaḳār Ağırbaşlılık dağına saldırma.
şavlet-i şîr-āne Aslan gibi saldırma.
şavt A. Ses, seda.
şavt-ı āvāze-i iḳbāl Mutluluğun sesi.
sa'y A. Çalışma, çabalama, gayret, emek.
şay- Saymak.
şayd A. Av; avlanma.
şayd et- Avlamak, avlanmak.
şayd-ı ğazāl etmek Ceylan avlamak.
sāye F. 1. Gölge. 2. Koruma, sahip çıkma. 3. Yardım.
sāye-bān F. 1. Koruyan. 2. Büyük çadır.
sāye-i 'adl Adaletin gölgesi.
sāye-i bezm Meclisin gölgesi.
sāye-i cūd Cömertlik gölgesi.

sāye-i ḥār-i gül-i dībā İpekli kumaşın gülündeki dikenin gölgesi.
sāye-i iḳbāl Talihin gölgesi.
sāye-i iḳbāl ü cāh Talih ve makam gölgesi.
sāye-i inşāf u 'adl ü re'fet Acıma, adalet ve esirgeme gölgesi.
sāye-i luṭf İyilik gölgesi.
sāye-i müjgān Kirpik gölgesi.
sāye-i müjgān-ı āhū Ceylan kirpiklerinin gölgesi.
sāye-i Ṭübā Tuba ağacının gölgesi.
sāye-i yezdān Tanrı'nın gölgesi.
sāye-perverd-i gül-i bālīn Baş ucundaki gülü gölgelendiren.
sāyesinde Aracılığıyla, yardımıyla.
sāye-ver F. Gölge sahibi.
sāye-veş F. Gölge gibi.
şayf A. Yaz mevsimi.
şaylı Sayılı.
sa'y-i belīg Güzel gayret.
sāyīde F. Sürülmüş; ezilmiş.
sa'y-i nigāh Bakmaya çalışmak.
şayḳal A. Parlak, cilalı.

şaykal-i āyine-i re'y-i şavāb Doğru fikir aynasının cilacısı.

sa'y-nūma A.F. Çaba gösteren.

sāz F. Saz.

sāzende F. Çalgıcı.

Sebā A. Süleyman Peygamber'in eşi Belkıs'ın Yemen'de hükmü altında bulunduğu mamur olan şehri.

sebak-ı imtiḥān Sınav dersi.

sebāt A. Yerinde durma, kıyıdamama, sözünden, kararından vazgeçmeme.

sebbābe-i Boḳrāṭ-tedbîr Hipokrat'ın yöntemini kullanan şahadet parmağı.

sebeb A. Sebep.

sebeb-i ḥayret Şaşkınlık sebebi.

sebeb-i tevbe-i çarḥ-ı ḥōd-kām Bencil feleğin tövbesinin sebebi.

sebed A. Sepet.

sebil A. Su dağıtılan yer.

sebil-i bî-bedel Eşsiz sebil.

sebḳ et- İleri geçmek, ilerlemek, evvelce geçmek, gerçekleştirmek.

sebḳ-ı istîlā Ele geçirmede ilerleme.

sebt et- Yazmak, kaydetmek, deftere geçirmek.

sebū F. Testi.

sebük-mağz F. Beyinsiz, akılsız.

sebük-pāy F. Ayağına çabuk olan.

sebük-pervāz F. Çabuk uçuca.

sebük-rev F. Çabuk giden.

sebz F. Yeşil, yeşil renkli.

sebze-i ḥaṭṭ Yolun yeşili.

sebze-i nev-reste Yeni bitmiş yeşillik, çimen.

sebze-zār F. Yeşillik, çayırılık, çimenlik.

sebz-gūn F. Yeşil renkli.

secde-ber F. Secdeye götüren.

secde eyle- Secde etmek.

secde-gāh A.F. İbadet edilecek, namaz kılınacak yer.

sedd-i sedîd Kapağı kapama.

sedd-i Zü'l-ḳarneyn Büyük İskender'in seti, duvarı.

sedîd A. Kapak.

sefeh A. Akılsızlık.

sefer A. Yolculuk.

sefer eyle- Sefer etmek.
sefid *F.* Ak.
sefuf *A.* Toz ilaç.
sehā' *A.* Cömertlik, el açıklığı.
sehāb *A.* Bulut.
sehāb-ı 'adl ü dād Adalet ve iyilik bulutu.
sehāb-ı keff Elin yağmuru.
sehāb-ı kerem Cömertlik bulutu.
sehāb-ı luft İyilik bulutu.
sehāb-ı re'fet Esirgeme bulutu.
sehāb-ı seyf Kılıç bulutu.
sehāb-ı şād-mānī Sevinç yağmuru.
seher *A.* Tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit.
sehere *A.* Büyücüler.
seher-geh *A.F.* Seher vakti, sabahın erken saati.
seher-hiz *A.F.* Erken kalkan.
seher-hiz-ān *A.F.F.* Erkenciler, sabah erken kalkanlar.
seherī *A.* Sabah ve şafakla ilgili.
seher-i 'ıyd Bayramın seheri.
sehī *F.* 1. Düz, doğru. 2. Fidan gibi boy.

sehī-āsā *F.* Fidan gibi.
sehī-ğadd *F.A.* Boylu boslu, düzgün endamlı.
sehī-ğamet *F.A.* Düz, düzgün boy.
sehm-i 'āşık-ı efgende Düşkün aşığın oku.
sehv *A.* Yanlış.
sek-bān *F.* Seymen.
sekiz Sekiz.
sekizli Sekizli.
sekte-dār *A.F.* Bozulmuş.
sel *A.* Sel.
selām *A.* Selam, esenleme.
selām dur- Ayakta selam vermek.
selāmet *A.* 1. Salimlik, eminlik, korku ve endişeden uzak olma. 2. Selamete çıkma, kurtulma; iyi netice. 3. Esenlik.
selātin *A.* Sultanlar.
selef *A.* Bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse.
selīm *A.* Sağlam, kusursuz, doğru.
selīs *A.* Düzgün, akıcı.
selīs-i sühan Sözün düzgünü, akıcısı.

sell-i seyf Kılıç çekme.
selsebîl A. Tatlı ve hafif su.
selsebîlā A. Ey tatlı ve hafif su!
selsebîl-i cennet-āsā Cennet çeşmesi gibi.
selsebîl-i rūḥ-perver Ruh besleyen tatlı ve hafif su.
selsebîl-i şāf Temiz, yumuşak ve tatlı su.
selsebîl-i şafā' Sağlığın yumuşak ve tatlı suyu.
semā' A. Gökyüzü.
semāḥāt A. Cömertlik, el açıklığı, iyilikseverlik.
semen F. Yasemin.
semender F. Ateşten oluşan ve ateşte yaşayan bir masal hayvanı.
semend-i cevr Zulüm atı.
semend-i şevḳ Şevk atı.
semend-i şūḥ-reftār Şuh yürüyüslü at.
semend-i ṭab' Huy atı.
semen-sāy A.F. Yasemin gibi.
semer A. Meyve, yemiş.
semiyy-i cedd-i nebiyy-i kerîm Cömert peygamberin atasının adaşı.

semiyy-i cedd-i pāk-i faḥr-i 'ālem
Dünyanın övüncünün temiz atasının adaşı.
semiyy-i cedd-i resûl-i ḥudā Allah'ın elçisinin dedesinin adaşı.
semiyy-i faḥr-i mevcūdāt Varlıkların övüncünün adaşı.
semiyy-i ḥazret-i Zehrā Zehra hazretlerinin adaşı.
semiyy-i nebiyy-i güzîn Seçilmiş peygamberin adaşı.
semiyy-i pāk-i nebiyy-i kerîm Cömert peygamberin temiz adaşı.
semm-i ḥıyāṭ İğnenin zehri.
semmûr A. Samur.
semmûr-ı cāme-ḥāb Yatağın samuru.
semmûr-ı nerm-āsā Yumuşak samur gibi.
semt A. Taraf, cihet, yön.
semt-i du 'ā' Dua semti.
semt-i eşvāḳ Şiddetli arzuların tarafı.
Semûd A. Hicaz ile Şam arasında yaşayan, kendilerine gönderilen Salih Peygamber'e inanmadıkları için Tanrı

tarafından yok edildiğine
inanılan bir kavim.

sen Teklik ikinci kişiyi gösteren söz.

senā' A. Övme, övüş.

Sencer 1087'de doğup 1157'de ölen
İran Selçuklularının altıncı
sultanı.

sencîde *F.* Tartılı, ölçülü, yerinde söz.

sene A. Yıl.

seng *F.* 1. Taş. 2. Tartı, ölçü; ağırlık.

seng-dil *F.* Taş yürekli.

seng-endāz-ı ʿa'n Söz dokuduran
yerme.

seng-i felāḥān Sapan taşı.

seng-i fesān Bileği taşı.

seng-i fesān-ı ḥançer-i tuğra Tuğra
hançerinin bileği taşı.

seng-i fesān-ı ḥançer-i mîm-i niẓām
Düzen miminin hançerinin bileği
taşı.

seng-i ḥārā Mermer, çok sert taş.

sengîn *F.* Taştan, taştan yapılmış.

seng-i nerd-bān Merdivenin taşı.

seng-i nişān Nişan taşı.

seni Sen zamirinin belirtme durumu.

seniñ Sen zamirinin ilgi durumu, senin.

sensiz Sen olmaksızın.

seped *F.* Sepet.

sepîde-dem *F.* Sabah aydınlığı.

sepîde-i seḥer-i ʿıyd Bayram seherinin
tan vakti.

ser *F.* 1. Baş, kafa. 2. Baş, başkan. 3.
Tepe, doruk.

serāb A. Serap.

ser-āġāz *F.* Yeniden, baştan başlama.

ser-āmed *F.* Başta bulunan, ileri gelen.

ser-ā-pā *F.* Baştan ayağa kadar, baştan
başa, bütün, hep.

ser-ā-pāy *F.* Baştan ayağa kadar, baştan
başa, bütün, hep.

ser-ā-pāy-ı cihān Dünyanın bütünü.

ser-ā-pāy-ı çemen Çimenliğin bütünü.

ser-ā-ser *F.* Baştan başa, büsbütün.

serāsîme et- Sersem etmek.

ser-ʿasker *F.A.* Asker ve ordu
komutanı.

serāy-i cāh Makam sarayı.

ser-be-ser *F.* Baş başa; baştan başa,
büsbütün.

ser-beste *F.* Örtülü, gizli, kapalı.

ser-cümle *F.A.* Bütün, hepsi.
serçe parmağı Serçe parmağı.
ser-çeşme *F.* Çeşme başı, pınar, su başı.
ser-çeşme-i dil-cü Güzel pınar.
ser-çeşme-i dil-cüy-ı pāk-i rūḥ-perver
Ruha ferahlık veren temiz güzel pınar.
ser-çeşme-i mihr-i dırahşān Parlak güneşin pınarı.
ser-çeşme-i pūr-fer ü tāb u bî-naẓîr
Çok parlak ve benzersiz pınar.
ser-çeşme-i zülāl Berrak, saf pınar.
serd *F.* 1. Soğuk. 2. Sert, haşin, çirkin.
ser-dār *F.* Asker başı, komutan.
ser-defter *F.A.* Defterin başında yazılı olan, en başta bulunan, en ileri geçen.
ser-defter-i dîvān Divanın en başında yazılı olan.
ser-der *F.* Kapının başı.
serdî *F.* Soğukluk.
serdî-i faşl-ı bahār Bahar mevsiminin soğukluğu.
ser-efgen *F.* Uğruna başını veren, kendini feda eden.

ser-efgende-i niyāz Yalvarmayla başını eğen.
ser-efrāz *F.* Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.
ser-endāhte *F.* Başına atılmış.
ser-endāz *F.* Çekinmez, korkusuz, fedakâr, pervasız.
ser-endāz-ı ḥayret ü efkār Şaşkınlık ve düşüncelerin korkusuzu.
ser-engüşt-i kerem-kār Cömert parmak ucu.
ser-firāz *F.* Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerinden üstün olan.
ser-firāzā *F.* Ey başını yukarı kaldıran, benzerlerinden üstün olan!
ser-fürü *F.* Baş eğme, söz dinleme.
ser-gerdān *F.* Başı dönen, sersem, şaşkın.
ser-gerdānlık Baş dönmesi, sersemlik, şaşkınlık.
ser-germ-i cām-ı naḥvet Böbürlenme kadehinin sarhoşu.
ser-germî-i cām-ı muşaffā Parlak kadehin sarhoşu.

ser-germî-i niyâz Dua sarhoşluğu.
ser-germ-i 'itâb Azarlama kızgını.
ser-germ-i şitâb Acele sarhoşu.
ser-geşte-i fikr-i muḥâl İmkânsız düşüncenin şaşkınlığı.
ser-girân-ı mey-i nahvet Böbürlenme şarabının sarhoşu.
ser-güş F. Baş köşe.
ser-hôş eyle- Sarhoş etmek.
ser-i bâlâ Yüce baş.
ser-i bed-ḥâh Kötü niyetli baş.
ser-i benân Parmakların ucu.
ser-i dāmân Eteğin ucu.
ser-i düşmen Düşman başı.
ser-i evrâḳ Kâğıtların ucu.
ser-i ḥussâd-ı yârân Dostları kıskananların başı.
ser-i iḳbâl-i yâr-ı ḥüsrev-i Cemşîd-şân Cemşîd şanlı hükümdarın sevgilisinin mutluluğunun başı.
ser-i jülîde Dağınık baş.
ser-i kilik-i ma'ânî-perver Anlamaları besleyen kalemin ucu.
ser-i Kistrâ Kistrâ'nın başı.
ser-i kūy Sevgilinin bulunduğu yer.

ser-i meydân Meydanın başı.
ser-i Mirrîḥ Merih'in başı.
ser-i mû Kıl ucu.
ser-i mûy Kıl ucu.
ser-i nîze Kargının ucu.
ser-i 'Örfî ü Nazîrî Örfî ve Nazîrî'nin başı.
serîr A. Taht.
ser-i râh Yolun başı.
serîre-şinâs-ı lisân-ı hâl Hâl dilinin sırrını bilen.
serîr-i ḥüsrev Padişah tahtı.
serîr-i salṭanat Sultanlık tahtı.
ser-i serv-i çemân Çimenliğin selvisinin başı.
ser-i tûşe-i endîşe Düşünce baltasının başı.
ser-i zânû Diz ucu.
ser-i zülf Zülûf ucu.
ser-kâr F. İşin başı; kâhya.
ser-keş F. Dikbaşlı, başkaldıran; inatçı; itaatsiz.
ser-keş-ân-ı dehr Dünyaya baş kaldıranlar.
ser-levḥa A.F. Yazı başlığı.

ser-levḥa-i āfāk Ufukların başlığı.

ser-levḥa-i dīvān-ı şevket Ululuk
divanının başlığı.

ser-levḥa-i mecmū‘a-ı îcāz Özlü
söyleme dergisinin başlığı.

ser-levḥa-pîrā *A.F.F.* Başlığa süs
veren.

ser-māye *F.* Varlık.

ser-māye-baḥş-ı behcet-i dünyā
Dünya güzelliğine varlık veren.

ser-māye-baḥş-ı reng ü tāb Renk ve
parlaklık sermayesi başışlayan.

ser-māye-baḥş-ı sünbül ü reyḥān
Sümbül ve fesleğene varlık
veren.

ser-māye-i devlet Devlet varlığı.

ser-māye-i fahr Övünç varlığı.

ser-māye-i iqbāl Talih varlığı.

ser-māye-i ‘izz ü şeref İzzet ve şeref
varlığı.

ser-māye-i ‘izz ü ‘ulā İzzet ve şeref
sahibinin varlığı.

ser-māye-i sitiz Kavga varlığı.

ser-māye-i ümîd Umut varlığı.

ser-meclis-i ḥāşş Özel baş meclis.

ser-meclis-i rindān Kalendarin baş
meclisi.

ser-meh-çe-i rāyāt Sancakların
üstündeki baş hilal.

ser-menzil-i kām Arzunun durak yeri.

ser-mesned-i cāh u celāl Makam ve
ululuğun baş makamı.

ser-mest *F.* Sarhoş.

ser-mest-i ṭannāz Eğlenen sarhoş.

ser-mest ü ḥarāb et- Sarhoş ve harap
etmek.

ser-meşq-ı elif bā tā Elifbanın baş
yazısı.

ser-nigūn *F.* Baş aşağı olmuş, ters
dönmüş.

ser-pençe *F.* Güçlü, kuvvetli kimse.

ser-pençe-i fermān Fermanın güçlüsü.

ser-pençe-i ğamm Kederin kuvvetlisi.

ser-pençe-i ḥürşîd Güneşin kuvvetlisi.

ser-pençe-i qahr Kahrın güçlüsü.

ser-şafḥa *F.A.* Bir şeyin düz yüzünün
başı.

ser-şafḥa-i gerdūn Dünyanın düz
yüzünün başı.

ser-sām *F.* İnsana sersemlik veren bir hastalık.

ser-sām eyle- Sersemletmek.

ser-sebz *F.* Şanslı, talihli.

serserî *F.* Serseri, ötede beride başıboş gezen.

ser-şār *F.* Ağızına kadar dolu, taşkın.

ser-şîşe-i şahbā-keşān Şarap çekenlerin baş şişesi.

ser-tā-be-ka-dem *F.F.F.A.* Baştan ayağa, baştan başa.

ser-tā-be-pāy *F.* Baştan ayağa, baştan başa.

ser-tā-be-ser *F.* Baştan başa.

ser-tā-ka-dem *F.F.A.* Baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün.

ser-tā-pā *F.* Baştan ayağa, baştan aşağı, baştan başa, tamamıyla, büsbütün.

ser-tā-ser *F.* Baştan başa, hep, bütün.

ser-te-ser *F.* Baştan başa, hep, bütün.

ser-tırāş *F.* Berber.

ser-tîz *F.* Ucu, baş tarafı sivri olan; keskin.

serv *F.* 1. Servi, selvi. 2. Sevgilinin boyu bosu.

serv-āsā *F.* Servi gibi.

server *F.* Baş, başkan, reis, ulu.

serverā *F.* Ey baş, başkan, reis, ulu!

server-i ferzāne Bilge reis.

serv-i āzād Düzgün, başı dik.

serv-i bāğ Bağın servisi.

serv-i bülend Yüksek servi.

serv-i cūy-bār-ı ahmer Kızıl ırmağın servisi.

serv-i çemān Naz ve eda ile salına salına yürüyen sevgili.

serv-i dil-ārā-yı çemen Çimenligin gönlü süsleyen servisi.

serv-i dil-cūy Gönlün aradığı servi.

serv-i dil-keş Cazibeli servi.

serv-i hırāmān Naz ve eda ile salına salına yürüyen sevgili.

serv-i hōş-hırām Güzel yürüyüşlü servi.

serv-i kerem Cömertlik servisi.

serv-i nāz Dalları yana sarkan servi.

serv-i revān Yürüyen servi.

serv-i sehî Doğru büyümüş iki daldan oluşan servi.

serv-i sehî-āsā Düz servi gibi.

serv-i ser-efrāz Başı yüksek servi.

servistān-ārā *F.* Servi bahçesini süsleyen.

serv-ḳadd *F.A.* Servi boylu.

serv-ḳāmet *F.A.* Servi boylu.

serv-veş *F.* Servi gibi.

ser-zede *F.* Baş göstermiş, uç vermiş, çıkmış.

ser-zede-i ṭarf-nāk Yükselmiş bakış, kalkmış göz ucu.

ses ver- Ses vermek.

sev- Sevmek.

sevāb *A.* Hayırlı hareket, hayır işleme.

sevād-ı āyet-i ve'l-leyl Gece ayetinin karalığı.

sevād-ı ḥaṭṭ-ı ruḥ Yüz mürekkebi.

sevād-ı kişver-i būs u kenār Öpme ve kucaklama ülkesinin karartıları.

sevād-ı mūy-ı çîn Kıvrık saçın siyahlığı.

sevdā *F.* Sevda.

sevdā-ger-i dil-cūy Gönlün aradığı âşık.

sevdā-yı bend-i zülḫ Zülḫ kemendinin sevdası.

sevdā-yı ḥaml Gebelik arzusu.

sevdā-yı hevā-dār İstekli sevda.

sevdā-yı maḥabbet Sevgi aşkı.

sevdā-yı şikest Kırılmış heves.

sevdā-yı zülḫ Zülḫ sevdası.

sevdāyî *F.* Sevda ile ilgili.

sevdā-zede *F.* Sevdalı, âşık.

sevmek Sevmek.

seyf *A.* Kılıç.

seyf-i ḳahr-ı merd-āne Yiğitçe yok etme kılıcı.

seyf-i meslūl-i celālet Büyüklüğün kınından sıyrılmış kılıç.

seyf-i şārim Keskin kılıç.

seyl *A.* Sel; şiddetle gelen şey.

seyl-i eşk Gözyaşı seli.

seyl-i nev-bahār İlkbahar seli.

seyl-i sirişk-i dīde Gözyaşı seli.

seyr *A.* Seyir.

seyrān *A.* Seyran.

seyrāna çık- Seyrana çıkmak.
seyrān et- Seyran etmek.
seyre çık- Seyre çıkmak.
seyrek Çok bulunmayan, az rastlanan, nadir.
seyr et- Seyretmek.
seyr etmek Seyretmek.
seyr eyle- Seyretmek.
seyr-i çemen-zār Çimenlikte gezinme.
seyr-i çerāgān Mumların şenliğini seyir.
seyr-i deryā Denizde gezinme.
seyr-i donanma Donanmayı seyir.
seyr-i hişār Hisarda gezinme.
seyr-i kenār Kıyıda gezinme.
seyr-i kuşūr Köşkleri gezme.
seyr-i meh-tāb Mehtabı seyretmek.
seyr-i nihāl-istān Fidanlıkta gezme.
seyr-i Sa‘d-ābād Sadabad gezintisi.
seyr-i Sa‘d-ābād-ı nev-peydā Yeni yapılan Sadabad’ı dolaşma.
seyr kıl- Seyretmek.
seyyāh A. Yolcu; gezici.
seyyāh-ı hūş-yār Akıllı yolcu.

seyyāh-ı nesīm Esinti yolcusu.
sezā F. Uygun, yaraşır.
şıçra- Sıçramak.
şidk A. 1. Doğruluk, gerçeklik. 2. İç, yürek temizliği.
şidk-ı derūn Yürek temizliği.
şidk-ı himmet Çaba temizliği.
şidk-ı kalb Yürek temizliği.
şidk-ı kelām Sözüün doğruluğu.
şidk-ı niyyet Niyet doğruluğu.
Şıfahān F. İsfahan.
şığ- Sığmak.
şığār A. Küçük.
şığın- Sığınmak.
şihhat A. 1. Doğruluk, gerçeklik. 2. Sağlamlık, sağlık.
şıhr A. Hısm, hısmılık.
şıhr-ı ‘ālī-nijād-ı şadr-ı güzīn Seçkin sadrazamın yüce soylu hısmı.
şıhr-ı ‘alī-şān Şanı yüce hısm.
şıhr-ı efham Çok şerefli hısm.
şıhr-ı ekrem Çok cömert hısm.
şıhr-ı güzīn Seçilmiş hısm.

şıhrı **güzîni halifetü'l-İslâm** İslam halifesinin seçkin hısmı.

şıhr-ı hâşş Özel hısmı.

şıhr-ı hâşş-ı âsaf-ı dānā Bilgili vezirin özel hısmı.

şıhr-ı hâşş-ı mekrümet-kār Cömert özel hısmı.

şıhr-ı rüşen-dil Gönlü aydınlık hısmı.

şıhr-ı sultān Sultanın hısmı.

şıhr-ı sultān-ı cihān Dünya sultanının hısmı.

şıhr-ı zî-şān Şerefli hısmı.

şıhr-ı zî-şān-ı pādişāh-ı güzîn Seçkin padişahın şerefli hısmı.

şık Sık.

şıkıl- Sıkılmak.

şıklet A. 1. Ağırlık, yük. 2. Sıkıntı.

şıklet-āver-i gül Gülün usandırıcısı.

şık şık Sık olarak, sıkça.

şındır- Sındırmak.

şıra Sıra.

şırf A. Tamamıyla, büsbütün, baştan aşağı kadar.

şırma Altın yaldızlı veya yaldızsız ince gümüş tel gibi olan.

şırma saç Altın sarısı saç.

sırr A. Gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey.

sırr-ı aşk Aşkın sırrı.

sırr-ı dehān Ağız sırrı.

sırr-ı ğarīb Tuhaf sır.

sırr-ı pinhān Gizli sır.

şıyām A. Oruç.

şıyānet eyle- Korumak, korunmak.

şıyt A. Ses.

şıyt-ı feşāfes-i dāmān Etek hışirtısının sesi.

sīb F. Elma.

sīb-i ğabġab Sevgilinin elmayı andıran çene altı.

sīb-i İşfahān İsfahan elması.

sīb-i ümīd Umut elması.

sīb-i zeķan Sevgilinin elmayı andıran çenesi.

sīb-i zenaġdān Sevgilinin elmayı andıran çenesi.

sıcn A. Hapishane, cezaevi.

sidre A. En yüksek makam.

sidre-āsā A.F. Sidre gibi.

sifāl *A.* Testi ve saksı parçaları.

sifle-ṭab *A.* Adi huy.

sîḥ-i kebāb-ı laḥt-ı dil Gönülden kopan kebabın şişi.

siḥr *A.* Büyü.

siḥr-āṣār *A.* Büyü alametleri.

siḥr-efṣān *A.F.* Büyü saçan.

siḥr-i beyān Açıklama büyüğü.

siḥr-i ḥelāl Beyit arasında geçen sözü tamamlamakla beraber kendisinden sonra gelecek sözün de başlangıcı olan bir söz veya tamlama kullanma; çok güzel söz.

siḥr-i mübîn Açıklayıcı sihir.

Sikender *F.* İskender.

Sikender-ḡulām *F.A.* İskender delikanlısı.

Sikender-tüvān *F.* İskender'in gücü.

Sikender-ünvān *F.A.* İskender adlı.

sikke *A.* Madeni para.

sikke-i zer-veş Altın akçe gibi.

sil- Silmek.

sîf-i şināver Yüzgecin şamarı.

silk-i beyān İfade etme yolu.

sille-i efsūs Eyvah tokadı.

silmî-i cāh Makamın barış ile ilgili olanı.

sîm *F.* Gümüş.

sîmā *F.* Yüz, çehre, beniz.

sîm-āb *F.* Cıva.

simāḥ-ı Ḥātem-maşraf Hatem masraflı cömertler.

sîm-āsā *F.* Gümüş gibi.

simāṭ *A.* Ziyafet.

simāt *A.* Nişan, alamet; damga, iz.

simāṭ-ı cūd Cömertlik sofrası.

simāṭ-ı ḥaşmet Görkem ziyafeti.

simāṭ-ı luṭf u iḥsān İyilik ve bağış sofrası.

sîmā-yı ahālî-i sitem Zulüm halkının yüzü.

sîmā-yı luṭf Güzelliğin yüzü.

sîmā-yı za'f Zayıflığın yüzü.

sîm-beden *F.A.* Gümüş ten.

sîm-efṣān *F.* Gümüş serpen.

sîm-endām *F.* Gümüş beden.

sîmîn *F.* Gümüşten, gümüş gibi, gümüşe benzer.

sîm-i nâb Saf gümüş.
sîmîn-beden *F.A.* Gümüş gibi ten.
sîmîn-ten *F.* Gümüş tenli, gümüş gibi parlak ve beyaz vücutlu.
sîm-keşân *F.* Gümüş çekenler.
sîm-sîmâ *F.* Gümüş yüz.
sîmürğ *F.* Anka, masal kuşu.
sîmürğ-âsâ *F.* Anka gibi.
sîmürğ-ı ejder-efgen Ejderhayı yıkan Anka.
sîmürğ-ı kâf Kafdağı'nın Anka'sı.
sîmürğ-ı zerrîn-pençe-i kâf-ı mehâbet Sevginin Kafdağı'nın altından pençeli Anka'sı.
sîn *A.* Sin.
sinân *A.* Mızrak, süngü.
sîne *F.* 1. Göğüs. 2. Yürek.
sîne-çâk *F.* Göğsü, yüreği yaralı.
sîne-i billür Çok beyaz göğüs.
sîne-i Bircîs Jüpiter'in göğsü.
sîne-i dâd u dihiş Bağış yüreği.
sîne-i eyyâm Günlerin göğsü.
sîne-i gül-berg-i handân Açan gül yaprağının göğsü.

sîne-i hârâ Mermerden göğüs.
sîne-i hasret-keşîde Hasret çekilmiş göğüs.
sîne-i havrâ Ahu gözlünün göğsü.
sîne-i mehcûr Unutulmuş yürek.
sîne-i mûr Karıncanın göğsü.
sîne-i pür-nûr Işık dolu yürek.
sîne-i şad-çâk Yüz parça yürek.
sîne-i şâf Temiz göğüs.
sîne-i şeytân-ı mâr Yılan şeytanının göğsü.
sîne-i teng Sıkıntılı yürek.
sîne-i 'uryân Çıplak göğüs.
sîne-i yâr Sevgilinin göğsü.
sîne-kûb *F.* Göğüs vuran, göğüs vurucu.
sîne-şâfân *F.A.* Sarılıp kucaklaşmışlar.
sîn-i büse Busenin sini.
sipâhân *F.* Askerler.
sipâh-endâzâ *F.* Ey asker atan!
sipâh-i gamm Keder askeri.
sipâh-i 'işve Gönül aldatan asker.
sipâhî *F.* Tımar sahibi süvari askeri.
sipeh-ârâ *F.* Asker gibi.

sipeh-dār-ı encüm-gürüh Yıldızlar topluluğunun en büyük askeri.

sipeh-i haṭṭ Sınır askeri.

sipeh-sālār-ı Kisrā-şān Kisrā şanlı askerlerin en büyüğü.

sipeh-şiken *F.* Asker kıran.

siper *F.* Siper.

siper-endāz *F.* Siper atan.

sipih *F.* Gökyüzü.

sipih-i ‘alā Şeref göğü.

sipih-i aṭlas Atlas gök.

sipih-i dūn Aşağılık talih.

sipih-i ḥaşmet Görkemli gök.

sipih-i pîr-i kühen-sāl Eski yılın yaşlı göğü.

sipih-i sitûze-kār Kavgacı gök.

sipih-i zālīm Zulmeden talih.

sîr *F.* Tok, doymuş.

sîr-āb *F.* 1. Suya kanmış. 2. Taze, körpe.

sîr-āb-ı sirişk Gözyaşına doymuş.

sîr-āb-ı şevk Arzuya doymuş.

sîr-āb-ı zülāl Berrak suya doymuş.

sîr-çeşm *F.* Gözü, gönlü tok.

sîr-i meh-tāb Mehtaba doymuş.

sîr-i ni‘am Nimetlere doymuş.

sirişk *F.* Gözyaşı.

sirişk-i dem-be-dem Vakit vakit gözyaşı.

Sitānbül İstanbul.

sitāre *F.* 1. Yıldız. 2. Talih, kader, baht.

sitāre-veş *F.* Yıldız gibi.

sitāyiş kıl- Övmek.

sitem *F.* Zulüm, eziyet; çıkışma.

sitem-āyîn *F.* Eziyet ayini.

sitem-dîde *F.* Haksızlık görmüş, zulme uğramış.

sitem-i rüzgār Rüzgârın eziyeti.

sitem-kār *F.* Zulüm ve haksızlık eden.

sitem-perver *F.* Zulüm besleyen.

sitûz *F.* Kavga, çekişme.

sitûze-kār *F.* Kavgacı.

sitûze-sāz *F.* Kavga eden.

siyāh *F.* Siyah.

siyāh-kār *F.* Günahlı, suçlu.

siyāh-tāb *F.* Siyah parlak.

siyeh *F.* Siyah.

siyeh-çerde *F.* Esmer, kara yağız olan.

siyeh-dil *F.* Kötü yürekli.
siyeh-fām *F.* Siyah renkli.
siyeh-hāle *F.A.* Siyah hale.
siyeh-kār *F.* Kötü işler yapan, günaha giren.
siyeh-mağz-ı cünūn Gönlü kara delilik.
siyeh-mest *F.* Fazla sarhoş.
siyeh-mestān-ı şahbā-yı fenā Kötü şarabın fazla sarhoşları.
siyeh-mestî *F.* Çok sarhoş ile ilgili.
siyeh-mest-i sitem Zulmün fazla sarhoşu.
siyeh-rüy *F.* Yüzü kara olan, rezil.
siyeh-zānū-yı kilk Kalemin siyah dizi.
siz Çokluk ikinci şahısı ifade eden söz.
şôf *A.* Yün, yapağı.
şoğuk Soğuk.
şoĥbet *A.* Görüp konuşma.
şoĥbet et- Sohbet etmek.
şoĥbet eyle- Sohbet etmek.
şoĥbet-i eş'ār Daha güzel şiir söyleyenin sohbeti.
şoĥbet-i helvā Helva sohbeti.
şoĥbet-i yārān Dostların sohbeti.

şoĥul- Sokulmak.
şolaĥ Padişah bir yere giderken üzengisinin yanında yürüyen ve savaşta da onun atının dizginini tutan asker.
şoñ Son.
şoñra Sonra.
şor- Sormak.
şoy- Soymak.
söğölmek Sövölmek.
sön- Sönmek.
söyle- Söylemek.
söylen- Söylenmek.
söyleş- Söyleşmek.
söylet- Söyletmek.
söyün- Sönmek.
söz Söz.
söz aç- Söz açmak.
söz açabil- Söz açabilmek.
söz getir- Söz getirmek.
sözlü Sözlü.
söz yok Hakkında hiçbir şey söylenemez!
şu Su.

sū *F.* Taraf, cihet, yan.
sū' *A.* Kötülük, fenalık.
su'āl et- Sormak.
su'āl eyle- Soru sormak.
su'āl ol- Sorulmak.
sū-be-sū *F.* Taraf taraf, her tarafa, her yana, her tarafta, her yanda.
şubḥ *A.* Sabah, sabah vakti.
şubḥ-ı bahār-ı şevk Şevk baharının sabahı.
şubḥ-ı behār Meşhur bir çeşit lale.
şubḥ-ı behārān Meşhur laleler.
şubḥ-ı behār-ı ḥüsn Güzellik lalesi.
şubḥ-ı 'ıyd Bayram sabahı.
şubḥ-ı 'ıyd-āsā Bayram sabahı gibi.
şubḥ-ı şādık Tan yerinin ağarması.
şubḥ-ı vaṭan Vatan sabahı.
şubḥ-ı vuşlat Kavuşma sabahı.
şuç Suç.
sūd *F.* Fayda, kâr, kazanç.
şudūr et- Meydana çıkarmak.
şudūr eyle- Meydana çıkarmak.
şudūr-ı āsmān-pāye Gökyüzü gibi yüksek rütbeli sadrazamlar.

şudūr-ı kibar Büyüklerin yürekleri.
şudūr kıl- Meydana çıkarmak.
şuffe *A.* Sofa.
şuffe-i sāhil-serā Büyük yalı köşkünün sofası.
şuffe-i vālā Yüksek sofa.
şuffeteyn *A.* İki sıra, iki saf.
şüfi *A.* Sufi.
şuhriyye *A.* Maskaralık, alay.
sūhte *F.* Yanmış, tutuşmuş, yanık.
sū'-i zann eyleyebil- Kötü sanabilmek.
sūk *A.* Çarşı, pazar, alım satım yeri.
sūk-ı bî-bedel Benzersiz çarşı.
sūk-ı isti'dād Yetenek pazarı.
sūk-ı vālā Yüce çarşı.
şulḥ *A.* Barış, barışma.
sultān *A.* Sultan, hükümdar.
Sultān Aḥmed *A.* Ahmed Sultan.
Sultān Aḥmed Ḥān *A.A.F.* Sultan Ahmed Han.
Sultān Aḥmed Ḥān Ğāzî *A.A.F.A.* Gazi Sultan Ahmed Han.
Sultān Aḥmed-i 'ālî-cenāb Haysiyetli Sultan Ahmed.

Sulṭān Aḥmed-i ‘ālī-himem Çabaları yüksek olan Sultan Ahmed.

Sulṭān Aḥmed-i ġāzī Gazi Sultan Ahmed.

Sulṭān Aḥmed-i gerdūn-ḥaşem Felek gibi yüksek maiyetli Sultan Ahmed.

Sulṭān Aḥmed-i ṣālīs Sultan üçüncü Ahmed.

Sulṭān Aḥmed-i ṣānī Sultan ikinci Ahmed.

Sulṭān Bāyezīd A. Sultan Bayezid.

Sulṭān Ebū’l-feth Fatihlerin babası olan sultan, İkinci Mehmed.

sulṭān-ı ‘ālem Dünyanın sultanı.

sulṭān-ı ‘ālī-cenāb Haysiyetli sultan.

sulṭān-ı ‘ālī-ṣān Şanı yüce sultan.

sulṭān-ı ‘ālī-ṣān-ı devrān Zamanın şanı yüce sultanı.

sulṭān-ı a‘zam En büyük sultan.

sulṭān-ı cihān Dünyanın sultanı.

sulṭān-ı cihān-bān Dünyanın bekçisi olan sultan.

sulṭān-ı cihān-dār Büyük sultan.

sulṭān-ı dīn Dinin sultanı.

sulṭān-ı felek-mertebe Rütbesi gök kadar yüksek olan sultan.

sulṭān-ı felek-pāye Rütbesi gök kadar yüksek olan sultan.

sulṭān-ı İskender-kiyāset İskender zekiliğinde sultan.

sulṭān-ı kerem-ver Kerem sahibi sultan.

sulṭān-ı levlāk-efser Muhammed Peygamber taçlı sultan.

sulṭān-ı melek-ḥū Melek tabiatlı sultan.

sulṭān-ı mu‘allā-ṣān Yüce şanlı sultan.

sulṭān-ı mu‘azzam Ulu sultan.

sulṭān-ı sa‘d-aḥter Kutlu yıldızın sultanı.

sulṭān-ı zamān Zamanın sultanı.

sulṭān-ı zī-ṣān Şerefli sultan.

sulṭānī A. Mısır, Trablus, Tunus ve Cezayir darphanelerinde basılan Osmanlı altınları hakkında oralarda kullanılan bir tabir.

Sulṭān Muḥammed A. Sultan Muhammed.

Sulṭān Nu‘mān A. Sultan Numan.

Sulṭān Nu‘mān-ı cihān Dünyanın Sultan Numan’ı.

Şulţān Selīm A. Sultan Selim.

Şulţān Sencer A.T. Sultan Sencer.

Şulţān Süleymān A. Sultan Süleyman.

Şulţān Süleymān-ı zamān Zamanın
Sultan Süleyman'ı.

şun A. Yapış, yapma.

şun- Sunmak.

şunūf-ı himem Çabalar sınıfları.

şunūf-ı 'izz ü haşmet İzzet ve görkem
sınıfları.

şunul- Sunulmak.

sūr A. Şehrin etrafına çekilen yüksek
duvar, kale, hisar.

sūr F. Şenlik.

sūrāh-ı mūr Karınca deliği.

sūre-gāh A.F. Sure yeri.

sūre-i berā'at Beraat suresi.

şūret A. 1. Biçim, görünüş, kılık. 2.
Tarz, yol, gidiş.

şūretā A. Görünüşte.

şūret-dih-i ārām-ı cihān Dünya
yerleşmesine şekil veren.

şūret-i 'aql-ı müşahhaş Tanınmış aklın
nasıl olduğu.

şūret-i 'ayb Ayıbın nasıl olduğu.

şūret-i dīvār Duvarın görünüşü.

şūret-i illā-yı istiṣnā' Ayrı tutulandan
başka yol.

şūret-i kaşr Köşkün görünüşü.

şūret-i mihr ü vefā Sevgi ve vefanın
nasıl olduğu.

şūret-i riya İkiyüzlülük gösterme.

şūret-i teşdīd Çoğaltma yolu.

şūret-i zann Sanının nasıl olduğu.

şūret-i zevk u şafā Zevk ve sefanın
görünüşi.

şūret-nümā-yı şekl-i dāll İşaret eden
şekli gösteren.

sūr-ı hıtān Sünnet eğlencesi.

sūsen F. Susam.

sūsen-i şemşīr-i şıdk Doğruluk
kılıcının susamı.

su'ūd A. Mübarek sayılan yıldızlar.

şuver A. Suretler.

şu ver- Su vermek.

şu yolcu İstanbul'un su yollarının ve
bunlara ilişkin kuruluşların
bakım, onarım ve işletmesiyle
uğraşan kimse.

sūz F. Yanma, tutuşma; ateş, sıcaklık.

sūzān *F.* Yakan, yakıcı.
sūz-bahş *F.* Ateş veren, sıcaklık veren, yakıcılık.
sūzen *F.* İğne.
sūz-i ‘aşk Aşk ateşi.
sūz-i ciger Ciğerin yanması.
sūz-i dil Gönül ateşi.
sūziş *F.* Tesir etme, dokunma.
sūziş-i berķ-ı cehān Çabuk hareket eden şimşegin yakması.
sūz-i şu‘le Alevin yanması.
sūz-i taķrîr Anlatmanın ateşi.
sūbħa-i mercān Mercan tespîh.
sūbħa-i şad-dāne-i mercān Mercandan yüz taneli tespîh.
sūbħān *A.* Allah.
sūflî *A.* Alçak, bayağı.
Sūhā *A.* Büyükayı yıldız kümesinden en küçük yıldız.
sūħan *F.* Söz, lakırtı.
sūħan-dānî *F.* Güzel söz söyleyicilik.
sūħan-güzār *F.* Güzel söz söyleyen.
sūħan-ı Gîv ü Peşen Giv ve Peşen’in sözü.

sūħan-ı tāze Yeni söz.
sūħan-perdāz *F.* Düzgün, güzel söz söyleyen.
sūħan-pîrā *F.* Süslü söz söyleyen.
sūħan-sāz *F.* Söz söyleyen.
sūħan-senc *F.* Hesaplı, ölçülü konuşan.
sūħan-sencān *F.* Hesaplı, ölçülü konuşanlar.
sūħan-sencān-ı ‘aşr Yüzyılın hesaplı, ölçülü konuşanları.
sūħan-ver *F.* Düzgün konuşan.
Sūheyl *A.* Semanın güney yarım küresinde bulunan Sefine-i Nuh burcundaki parlak ve büyük bir yıldızın adı. Özellikle Yemen’den çok parlak görülür.
Sūheyl-i Yemen Semanın güney yarım küresinde bulunan Sefine-i Nuh burcundaki parlak ve büyük bir yıldızın adı.
Sūhrāb Rüstem’in savaşta, oğlu olduğunu bilmeden öldürdüğü oğlu.
sūkkān *A.* Oturanlar.
sūkker *A.* Şeker.
sūkker-fürūş *A.F.* Şeker satan.

sükūn A. Durma, duraklama.
Süleymān A. Süleyman.
Süleymānî A. Süleyman'a ait,
Süleyman'la ilgili.
sülūk-ı ʿışk Sevgi yoluna girme.
sülüs A. Üçte bir.
sülüsan A. Üçte iki.
süm-i esb Atın tırnağı.
sümbül F. Sümbül.
sümbül-feşān F. Sümbül saçan.
sümbül-heva-yı gül-şen Gül bahçesinin
sümbül hevesi.
sümbül-i hāb-ı teğāfül Anlamazlıktan
gelme uykusunun saçı.
sümbül-i şad-dāne Yüz taneli sümbül.
sümbül-i sîr-āb Taze sümbül.
sümbül-istān-ı haṭṭ Yeni çıkan sakalın
sümbül bahçesi.
sümbül-şıfat F.A. Sümbül şekilli.
sümbül-sitān F. Sümbül yeri, sümbül
bahçesi.
sümbül-zār-ı gîsū Saçın sümbül
bahçesi.
sünnet A. Sünnet.
sünnî-i tîkād A. Sünnet ehline inanma.

süpür- Süpürmek.
sür- Sürmek.
sürʿat A. Çabukluk, hız.
sürebil- Sürebilmek.
Süreyyā A. Ülker yıldızı.
Süreyyā-feşān A.F. Ülker yıldızı saçan.
sürh F. 1. Kırmızı, kızıl. 2. Kırmızı
mürekkep.
sürhî-i rû Yüzün kırmızılığı.
sürh-ser F. Kızılbaş.
sürîn F. 1. Göbek. 2. Makat.
sürme Sürme.
sürme çek- Sürme çekmek.
sürme-i çeşm-i gāzāl Ceylan gözünün
sürmesi.
sürme-i haṭṭ Çizgi sürmesi.
sürme-i hayret Şaşkınlık sürmesi.
sürmek Sürmek.
sürmeli Sürmeli.
sürme-sā T.F. Sürme süren.
sürre-i Baṭḥā Batha'nın göbeği.
sürür A. Sevinç.
sürür-ābād A.F. Sevinç yeri.
sürür-efzā A.F. Sevinç arttıran.

sürür-ı nūr Aydınlik sevinci.
sürülmek Sürülmek.
sürün- Sürünmek.
süt Süt.
sütün *F.* Direk.
sütün-ı bālā Boyu direk gibi olan.
sütün-ı hayme-i iqbāl Mutluluk çadırının direği.
sütür-ı nüsha-i devlet Talih muskasının örtüleri.
sütüre *F.* Ustura.
süvār *F.* Binici.
süvār-ı esb-i nāz Naz atına binen.
süveydā-yı dil-i Rışto Aristo'nun kalbinin kara noktası.
süz- Süzmek.
süzül- Süzölmek.
şa' bān *A.* Ramazandan önce gelen ay.
şābāş *F.* Takdir etme, beğenme.
şābāş et- Takdir etmek, beğenmek.
şābb *A.* Genç, delikanlı.
şād *F.* Sevinçli.
şād-āb *F.* Suya kanmış, sulu; taze.
şādān *F.* Sevinçli, keyifli.

şād-ı revān Gidenin sevinçlisi.
şādırvān *F.* En çok cami avlularında bulunan, etrafı çok musluklu duvarla çevrili su haznesi.
şādî *F.* Mennunluk, sevinçlilik, gönül ferahlığı.
şādî-resān *F.* Gönül ferahlığına ulaşanlar.
şād-kām *F.* Çok sevinçli.
şād-mān *F.* Sevinçli.
şād-mānî *F.* Sevinç.
şafağ *A.* Şafak.
şāfi *A.* Yeterli görünen.
şāgird *F.* Çırak, yamak.
şāh *F.* Dal, budak.
şāh *F.* Padişah, hükümdar.
şāhān *F.* Şahlar.
şāhāne *F.* 1. Hükümdara ait, hükümdarla ilgili. 2. Hükümdara yakışacak şekilde olan, çok mükemmel.
şāhān-ı 'ālem Dünyanın şahları.
şāh-bāz *F.* Bir cins iri ve beyaz doğan.
şāh-bāz-ı çeşm-i yār Sevgilinin gözünün beyaz doğanı.

şāh-bāz-ı evc-i qurb-ārā Yakını
süsleyen zirvenin doğanı.

şāh-bāz-ı himmet Çabanın doğanı.

şāh-bāz-ı zāt Kendi doğanı.

şāh-bender *F.* Konsolos.

Şāh Ekber *F.A.* Hindistan'ın en büyük
hükümdarlarından olan,
Timur'un soyundan Babur'un
torunu, Hümayun Şah'ın oğlu.

şāhen-şāh *F.* En büyük padişah, şah,
padişahlar padişahı, şahlar şahı.

şāhen-şeh *F.* En büyük padişah, şah,
padişahlar padişahı, şahlar şahı.

şāh-ı 'ādil Adaletli padişah.

şāh-ı 'ālem Dünya padişahı.

şāh-ı bî-hemtā Benzersiz padişah.

şāh-ı cihān Dünya padişahı.

şāh-ı devrān Zamanın padişahı.

şāh-ı gül Gül dalı.

şāh-ı gül-i zîbā Güzel gül dalı.

şāh-ı Īrān İran hükümdarı.

şāh-ı kām-yāb İsteğine kavuşmuş
padişah.

şāh-ı levend Deniz erlerinin padişahı.

şāh-ı mārān Yılanların başı insan
gövdesi yılan şeklindeki
padişahı.

şāh-ı mercān Mercan parçası, dalı.

şāh-ı nihāl Fidan dalı.

şāh-ı semen Yasemin dalı.

şāh-ı Sikender-gulām İskender'in
kölesinin padişahı.

şāh-ı zî-şān Şerefli padişah.

şāhî *F.* Şaha, hükümdara mensup, şah
ile ilgili.

şāhid *A.* Şahit.

şāhid *F.* Güzel.

şāhid-i endîşe Düşüncenin güzeli.

şāhid-i maqşūd İstenilen güzel.

şāhid-i ma'nî Anlamı güzel.

şāhid-i sūhan Sözün güzeli.

şāhid-i şemşîr Kılıcın güzeli.

şāhîn *F.* Şahin.

şāhîn-dîde *F.* Şahin gözlü.

şāhîn-i saht-ı pençe-i bāzū-yı qahr
Yok etme gücünün pençesi
kuvvetli şahini.

şāhlık Padişahlık.

şahm A. İçyağı, etler arasında bulunan yağ.

şāh-rāh F. Şaşırılması mümkün olmayan doğru ve açık yol.

şāh-reh F. Şaşırılması mümkün olmayan doğru ve açık yol

şāh-sār F. Dallık, ağaçlık, koruluk.

şaḥs-ı felek Gökteki kişi.

şāh-vār F. İri ve iyi cins inci.

şā'ir A. Şair

şā'irān A. Şairler.

şā'ir-i cihān Dünya şairi.

şā'ir-i mu'ciz-ḥiṭāb Hitabı başkalarından farklı, üstün olan şair.

şā'ir-i nāzūk-ṭabī'at İnce yaratılışlı şair.

şā'ir-i pākīze-edā Temiz tavırlı şair.

şā'iriyet A. Şairlik.

şākird F. Öğrenci.

şāl F. Şal.

şālī F. Şalın ince ve zarif bir çeşidi.

şāl-i dervīş Derviş şalı.

şāl-i siyāh Siyah şal.

şām F. Akşam.

şām-ı deycūr Karanlık akşam.

şām-ı ḡamm Keder akşamı.

şām-ı ḡarībān Garipler gecesi, birisinin gömüldüğü gece.

şāmil A. İçine alan, kaplayan, çevreleyen.

şān A. Şan, şöhret, ün.

şāne F. Tarak.

şāne-i müjgān Kirpik tarağı.

şāne-i yāl Boyun, gerdan tarağı.

şāne-veş F. Tarak gibi.

şān-ı şerīf Şerefli şan.

şarāb A. Şarap.

şarāb-ālūde A.F. Şaraba bulaşmış.

şarāb-ı āteşīn Ateşten şarap.

şarāb-ı maḥabbet Sevgi şarabı.

şarāb-ı şāf Halis şarap.

şarābî A. Kırmızı şarap renginde olan.

şāriḥ-ı kitāb-ı Gül ü Mül Gül ve Mül kitabına açıklama yazan.

şarḳ A. Doğu.

şarḳı Şarkı.

şarḳî A. Doğuyla ilgili.

şarṭ A. Şart, koşul.

şâşt *F.* Okçuların parmaklarına geçirdikleri yüksük.

şa'şa'a *A.* Parlaklık, parlama; gösteriş.

şa'sa'a-ı Ferqadân Büyükayı'nın yıldızlarının parlaklığı.

şâţ *A.* Koyun.

şâyân *F.* Yakışır, yaraşır, değer.

şâyân-ı ihyâ' İhyaya değer.

şâyân-ı şefâ'at Şefaate değer.

şâyed *F.* Eğer, ola ki, olabilir ki, olur ki.

şâyeste *F.* Yakışır, yaraşır; uygun.

şâyeste-i şân-ı hilâfet Halifelik şanına yakışır.

şeb *F.* Gece.

şebâb *A.* Gençlik, tazelik, civanlık.

şebân *F.* Geceler.

şeb-bü *F.* Şebboy.

şeb-büy *F.* Şebboy.

şeb-çerâğ-ı nâz Nazın geceleri parlayan mücevheri.

şeb-çirâğ-ı arzû İsteğin gece parlayan mücevheri.

şeb-dîz-i aqdâm Ayakların kara yağız atı.

şeb-gîr *F.* Sabah vakti.

şeb-i âzîne Bayram gecesi

şeb-i derd ü mihen Dert ve sıkıntılar gecesi.

şeb-i ğamm Gam gecesi.

şebîh *F.* Benzeyen, benzeyici.

şeb-i helvâ Helva gecesi.

şeb-i meh-tâb Mehtaplı gece.

şeb-i rûze Oruç gecesi.

şeb-istân *F.* Yatak odası.

şeb-i vaşl Kavuşma gecesi.

şeb-i yeldâ Yılın en uzun gecesi.

şeb-nem *F.* Çiy.

şeb-nem-i hasret Özlem çiyi.

şeb-rev *F.* Gece giden, gece yolculuğu eden.

şeb-zinde-dâr-ı şöhet Sohbetle sabahlayan.

şecâ'at *A.* Yiğitlik, yüreklilik.

şef' *A.* İnce.

şefâ'at *A.* Birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık.

şefe-i dil-ber-i melîh Güzel dilberin dudağı.

şeffâf A. Saydam, içinden bakışın ve ışığın geçmesine engel olmayan cisim.

şefî'ü'l-hulķı mevlânâ Efendimizin huyunun şefaati edeni.

şefķat A. Acıyarak ve esirgeyerek sevmeye.

şefķat-i hüsn Güzellik şefķati.

şeftâlî F. Şeftali.

şeft-âlû F. Şeftali.

şeh F. Şah.

şehâmet A. Zekâ ve akıllılıkla beraber olan cesaret, yiğitlik.

şeh-bâl F. Kuş kanadının en uzun tüyü.

şeh-bâz F. Bir cins iri ve beyaz doğan.

şeh-bellût F.A. Şah palamut.

şeh-bender F. Müslüman tüccarların korunması bakımından aralarında çıkabilecek herhangi bir anlaşmazlığı gidermekle görevli bulunan kimse.

şeh-bender-i belâġat Kusursuz söz söyleyen şehbender.

şehd-kâm A.F. Tadı damaġında kalmış.

şehen-i cihân Dünyanın şahı.

şehen-şâh F. En büyük padişah, padişahlar padişahı, şahlar şahı.

şehen-şâhâ F. Ey padişahlar padişahı!

şehen-şâh-ı 'âlem-ârâ Dünyayı süsleyen padişahlar padişahı.

şehen-şâh-ı 'âlî-himmet Yüce himmetli en büyük padişah.

şehen-şâh-ı 'âlî-nijâd Yüce soylu padişahlar padişahı.

şehen-şâh-ı 'âlî-şân şanı yüce padişahlar padişahı.

şehen-şâh-ı cihân Dünyanın en büyük padişahı.

şehen-şâh-ı cihân-ârâ Dünyayı süsleyen en büyük padişah.

şehen-şâh-ı cihân-bân Dünyanın bekçisi olan en büyük padişah.

şehen-şâh-ı Ferîdün-efser Ferîdün taçlı padişahlar padişahı.

şehen-şâh-ı gerdün-şaşem Dünya maiyetli en büyük padişah.

şehen-şâh-ı hümâyün-şadr Kutlu rütbeli en büyük padişah.

şehen-şâh-ı hümâyün-pâye Kutlu rütbeli en büyük padişah.

şehen-şāh-ı mu‘allā-pāye Yüce rütbeli padişahlar padişahı.

şehen-şāh-ı mu‘azzam Azametli en büyük padişah.

şehen-şāh-ı muẓaffer Zafer kazanmış en büyük padişah.

şehen-şāh-ı mülk-i ‘Arab Arap ülkesinin en büyük padişahı.

şehen-şāh-ı vālā Yüce padişahlar padişahı.

şehen-şāh-ı zamān Zamanın en büyük padişahı.

şehen-şāh-ı zî-şān Şerefli en büyük padişah.

şehen-şāhî *F.* Padişahlar padişahı ile ilgili.

şehen-şeh *F.* En büyük padişah, padişahlar padişahı, şahlar şahı.

şehen-şeh-i ‘ālī-neseb Yüce soylu padişahlar padişahı.

şehen-şeh-i cūd-ı ‘uzmā Çok büyük cömertliğin en büyük padişahı.

şeh-i ‘ālem Dünyanın padişahı.

şeh-i ‘ālem-penāh Âlemin sığınacağı yerin padişahı.

şeh-i ‘ālī Yüce padişah.

şeh-i a‘zam En büyük padişah.

şeh-i bî-dād Zalim padişah.

şeh-i dānā Bilgili padişah.

şeh-i Dārā-ḥaşem Keykûbâd maiyetli padişah.

şeh-i devrān Zamanın padişahı.

şeh-i ḥübān Güzellerin padişahı.

şeh-i nādire-dān Bilgin padişah.

şeh-i nev-sikke-i nazm Düzenin yeni sikkesinin şahı.

şeh-i şāhib-hüner Hüner sahibi padişah.

şeh-i şāhib-me‘āşir Güzel eserlerin sahibi olan padişah.

şeh-i şāhib-zafer Zafer sahibi padişah.

şeh-i şāhān-ı cihān Dünya padişahlarının padişahı.

şeh-i vālā-mekān Yüce mekânın padişahı.

şeh-i zî-şān Şerefli padişah.

şehlā A. Şehla.

şeh-levend *F.* Boylu boslu, şen, güzel genç.

şeh-levend-i feyz Bolluğun güzel genci.

Şeh-nāme *F.* Büyük İran şairi Firdevsî-i Tûsî'nin, büyük bir kısmı İran'ın mitolojik tarihine ait olan ve dünya edebiyatında büyük bir yeri bulunan manzum eseri.

şeh-nāme-veş *F.* Şehname gibi.

şeh-nāz *F.* Türk müziğinin en eski makamlarından biri.

şeh-nişîn *F.* Pencere çıkması, balkon.

şeh-per *F.* Kuş kanadının en uzun tüyü.

şeh-per-i 'anqā' Zümrüdüanka'nın kanadının en uzun tüyü.

şeh-per-i derd-i ser-i a'dā'
Düşmanların başındaki derdin en uzun tüyü.

şeh-per-i fark-ı çāvūşān Çavuşların farkının en uzun tüyü.

şehr *F.* Şehir, büyük belde, büyük kent, il.

şehr-āşüb *F.* Şehri fesada veren.

şehr-āyîn *F.* Donanma, şenlik.

şehr-i benām Ünlü şehir.

şehr-i bî-naẓîr Benzersiz şehir.

şehr-i hüsn Güzellik şehri.

şehr-i laẓîf Hoş şehir.

şehr-i nāz-ābād Naz dolu şehir.

şehr-i pāk Temiz şehir.

şehr-istān *F.* Büyük şehir.

şehr-i Sītānbül İstanbul şehri.

şehr-i Üsküdār Üsküdar.

şehriyār *F.* Padişah, hükümdar.

şehriyārā *F.* Ey padişah!

şehriyārān *F.* Hükümdarlar, padişahlar.

şehriyār-ı 'ālem Dünyanın hükümdarı.

şehriyār-ı 'ālî-şān Şanı yüce hükümdar.

şehriyār-ı 'azamet-güster ü 'ālî-şān
Büyüklik yayan ve şanı yüce hükümdar.

şehriyār-ı 'azamet-güster-i 'ālî-himmet Yüce himmetli büyüklik hükümdarı.

şehriyār-ı baħr u berr Deniz ve karanın hükümdarı.

şehriyār-ı bā-veķār Ağırbaşlı hükümdar.

şehriyār-ı ma'delet-güster Adaletli hükümdar.

şehriyār-ı ma'delet-perver Adaletli hükümdar.

şehriyār-ı pür-semāhat Çok iyiliksever hükümdar.

şehriyār-ı şer'-perver Allah'ın emirlerini koruyan hükümdar.

şehriyār-ı tāk-ver Taç sahibi hükümdar.

şehriyār-ı yemm-himem Denizdeki çabaların hükümdarı.

şehriyār-ı zamāne Zamanın hükümdarı.

şehriyārî *F.* Hükümdarlık, padişahlık.

şehr-i zîbā Güzel şehir.

şehr-yārî *F.* Hükümdarlık, padişahlık.

Şeh Selîm *F.A.* Selim Şah.

Şeh-Sencer-i huld-āşiyān Sonu olmayan yerin Sencer Şah'ı.

şeh-vār *F.* İri ve iyi cins inci.

şeh-zāde *F.* Hükümdar oğlu, prens.

şeh-zādegān *F.* Şehzadeler, padişah, hükümdar oğulları.

şeh-zādegān-ı pür-ḥaşem Maiyeti çok şehzadeler.

şeh-zade-i 'Abdü'l-ḥāmid Abdülhamid'in şehzadesi.

şeh-zāde-i nîkū-şiyem İyi huyların şehzadesi.

şeh-zade-i vālā-mekān Yüce yerin şehzadesi.

şeh-zade-i zî-şān-ı hümāyün-peyker Kutlu yüzlü şerefli şehzade.

şeh-zade Sulğur *F.F.T.* Şehzade Sulgur.

şeh-zade sultān Muştafā *F.F.A.A.* Şehzade Sultan Mustafa.

şeker *F.* Şeker.

şeker-bār *F.* Şeker yağdıran, etrafa şeker saçarcasına tatlı.

şeker-feşān *F.* Şeker saçan.

şeker-güftār *F.* Sözü şeker gibi tatlı olan.

şeker-ḥāb *F.* Otururken gelen tatlı uyku.

şeker-ḥand *F.* Sevgilinin tatlı tatlı gülüşü.

şeker-ḥande *F.* Sevgilinin tatlı tatlı gülüşü.

şeker-ḥāy *F.* Şeker çiğneyen.

şeker-istān *F.* Şeker kamışı tarlası.

şeker-şiken *F.* Tatlı konuşan, tatlı söz söyleyen.

şeker-tirāşe *F.* Şeker tozları, şeker parçaları.

şekk *A.* Şüphe, zan, tereddüt.

şekker *F.* Şeker.

şekkerîn *F.* Tatlı, şekerli.
şekl *A.* Şekil, biçim, kılık.
şekl-i âdem İnsan şekli.
şekl-i dil-güşâ Ferahlık verici şekil.
şekl-i evvel Küre, yuvarlak oluş.
şekl-i maṭbūʿ Hoşa giden şekil.
şekl-i melek Melek kılığı.
şekl-i müstedîr-i nüh-ḳubâb Dokuz göklerin daire gibi olan şekli.
şekl-i pervîn Ülker'in şekli.
şekvâ *A.* Şikâyet, sızıltı, hoşnutsuzluk.
şekvâ et- Şikâyet etmek.
şekve *A.* Şikâyet, sızıltı, hoşnutsuzluk.
şemʿ *A.* Mum.
şemâʿil *A.* Huylar, tabiatlar, ahlaklar.
şemʿa-i pîrûze-leken Firuze leğenin mumu.
şemâtet *A.* Birinin kötü durumda olmasına veya düşmesine sevinme.
şemʿ dān *A.F.* Şamdan.
şemʿ -i aḥterân Yıldızların mumu.
şemʿ -i bezm Meclisin mumu.

şemʿ -i bezm-i şevḳ İstek meclisinin mumu.
şemʿ -i bezm-i vaḥdet Beraberlik meclisinin mumu.
şemʿ -i emel Arzu mumu.
şemʿ -i fânûs-ı ḥayâ Utanma fenerinin mumu.
şemʿ -i fûrûzân Parlak mum.
şemʿ -i ḥarîm-i cûd Cömertlik dairesinin mumu.
şemʿ -i ḥürşîd Güneş mumu.
şemʿ -i iḳbâl Talih mumu.
şemʿ -i meh-tâb Ay ışığı mumu.
şemîm-i gîsû Saçın güzel kokusu.
şemîm-i gîsûvân Saçların güzel kokusu.
şemîm-i zülf-i siyeh-fâm Siyah renkli zülfün güzel kokusu.
şemʿ -i rûz Gündüz mumu.
şemʿ -i ümmîd Umut mumu.
şemʿ -i vücûd Varlık mumu.
şemmâme *A.* Şamama, yenmeyen kokulu bir cins kavun.
şems *A.* Güneş.

şemse-i cild-i muṭallā Yıldızlı cildin süslemesi.

şemse-i dīvān Divanın süsü.

şemse-i zer-düz-ı saḳf Çatının sırmalı işleme resmi.

Şems-i Serahş On birinci yüzyıl Hanefi fıkıh bilginlerinden Şemsü'l-eimme Ebu-Bekr Muhammed-ibn-i Ahmed-ibn-i Ebî-Sehl-i Serahsî.

şemşîr *F.* Kılıç.

şemşîr-i āh Ah kılıcı.

şemşîr-i bürrān Keskin kılıç.

şemşîr-i ḥased Kıskançlık kılıcı.

şemşîr-i māh-ı nev Yeni ayın kılıcı.

şemşîr-i nigāh Bakış kılıcı.

şemşîr-i tîz ü āb-dār Keskin ve parlak kılıç.

şemşîr-peyker *F.* Kılıç yüzü.

şeng *F.* Neşeli, kıvrak.

şenlik Şenlik.

şer' *A.* Din kaideleri.

şerāre-rîz *A.F.* Kıvılcım saçan.

şerbet *A.* Şerbet.

şerbet-i dīnār Dinar şerbeti, eski tıpta bir şerbet.

şerbet-i ḳand-i nebāt Nöbet şekeri şerbeti.

şerbet-i la'ı Dudağın şerbeti.

şerbet-i şîrîn-güvār Hazmı tatlı şerbet.

şeref *A.* Büyüklük, yükseklik, ululuk.

şeref-ābād *A.F.* Şerefi bol yer, Üçüncü Ahmed devrinde Üsküdar'da Salacak'ta yaptırılmış olan köşk.

şeref-baḥş *A.F.* Şeref veren, şereflendiren.

şeref-baḥşā *A.F.* Şeref veren, şereflendiren.

şeref-pîrā *A.F.* Şerefe süs veren.

şeref-yāb *A.F.* Şeref bulan, şeref kazanan.

şer'-efzā *A.F.* Şeriati arttıran.

şerer *A.* Kıvılcımlar.

şerer-pāre *A.F.* Kıvılcım parçası.

şerḥ *A.* Açıklama.

şerḥ et- Açıklamak.

şer'-i Aḥmed-i Muḥtār Muhammed Peygamber'in şeriati.

şerî'at *A.* Doğru yol.

şerîf *A.* Şerefli, kutsal, soylu, temiz.
şer'-i metîn Sağlam şeriat.
şer'-i Muhammed Muhammed
Peygamber'in şeriatı.
şerm *F.* Utanma.
şermende *F.* Utangaç.
şerm et- Utanmak.
şerm-i 'arūs Gelinin utanması.
şerm-i vāfir Çok utanma.
şer'-perver *A.F.* Şeriatı koruyan.
şerr *A.* Kötülük, fenalık.
şerze *F.* Kudurmuş, kuduruk.
şeş *F.* Altı.
şeş cihet Cisimlerdeki alt, üst, ön, arka,
sağ ve sol taraflar.
şeş-hāne *F.* Altı yapraklı bir çiçek
motifi.
şeţāret *A.* Neşe, şenlik, sevinç.
şev *F.* Yokuş aşağı, inişli yer, meyilli,
eğik.
şevher *F.* Koca, eş.
şevk *A.* Şiddetli arzu; keyif, neşe,
sevinç.
şevk-ābād *A.F.* Arzusu bol yer, neşesi
bol yer.

şevk-āmîz *A.F.* Arzulu, sevinçli.
şevk-āver *A.F.* Neşe getiren, neşe
veren.
şevk-efrūz-ı tab'-ı pādîşāh Hükümdar
yaradılışının neşesini parlatan.
şevk-efzā *A.F.* Şevklendiren, neşe
arttıran.
şevket *A.* Büyüklük, heybet.
şevketlü Şevketli, azamet ve heybet
sahibi.
şevk-ı dil-güşā Ferahlık verici neşe.
şevk-ı leb Dudak arzusu.
şevk-ı şūrîde Perişan neşe.
şevk-ı tamām Tam kıvamını bulmuş
arzu.
şevk-yāb *A.F.* Neşe bulan.
şevvāl *A.* İlk üç günü Şeker Bayramı
olan ay.
şey' *A.* Şey, nesne.
şeydā *F.* Aşktan aklını kaybetmiş,
divane, düşkün, şaşkın.
şeyh *A.* 1. Yaşlı adam, ihtiyar. 2. Bir
tekke veya zaviyede reislik
yapan ve müritleri bulunan
kimse.

Şeyh A. 1520'de ölen meşhur hattat
Hamdullah.

şeyh-i kállāşet-pîşe Kalleşlikleri huy
edinmiş şeyh.

şeyhü'l-ḥarem Haremin şeyhi.

şî'a A. Şiilik.

şibh A. Benzeyen, benzer.

şiddet A. Sertlik, katılık.

şifā' A. Hastalıktan kurtulma, iyi olma,
sağalma.

şifā' -i maḥz Halis şifa.

şifā' -i şadr-ı devlet Devlet
sadrızamının şifası.

şihāb A. Kıvılcım.

şihāb-ı āsmān Gökyüzünün akan
yıldızı.

şikāf F. Yarık, yırtık, çatlak.

şikāf-ı dāmen Etek yırtığı.

şikāf-ı pîrehen Gömlek yırtığı.

şikāf-ı revzen Pencere çatlağı.

şikār F. Av.

şikār et- Avlamak.

şikār eylemek Avlamak.

şikār-ı lağar Zayıf av.

şiken F. Büklüm, kıvrım.

şikenc-i ṭurre Saç lülesinin kıvrımı.

şikend F. Toprak kurdu, kurtçuk,
solucan.

şiken-i dil-rübā Gönül çalan büklüm.

şiken-i gîsū Saç kıvrımı.

şiken-i ṭarf-ı külāh Hileli bakışın
kıvrımı.

şikest F. Kırılmış, kırık.

şikeste F. Kırık, kırılmış.

şikestelik Kırıklık.

şikest-i küleh Külâhın kırılması.

şikest-i tevbe Tövbesini bozmak.

şikest-i zeng Zilin kırılması.

şimāl A. 1. Sol, sol taraf. 2. Kuzey.

şimden şoñra Şimdiden sonra.

şimdi Şu anda.

şimdicek Tam şu anda.

şimdilik Şu an için.

şimdiye dek Şu ana kadar.

şimşād F. Şimşir ağacı.

şimşād-ı tünd ü tîz Sert ve keskin
şimşir ağacı.

şināh et- Yüzmek.

şināver *F.* Suda yüzen, yüzgeç.
şinîd *F.* İşitme.
şî r *A.* 1. Şiir. 2. Anlama.
şîr *F.* 1. Aslan. 2. Süt.
şîr-ān *F.* Aslanlar.
şîr-āne *F.* Aslancasına, aslana yaraşır yolda.
şîr-ān-ı meydān Meydanın aslanları.
şîr-āsā *F.* Aslan gibi.
şîre-i cān Can sütü.
şîr-i cihān-güşāy Dünyayı fetheden yiğit.
şîr-i çarḥ Aslan burcu.
şî r-i dil-keş Gönül çekici şiir.
şîr-i gerdūn Aslan burcu.
şîr-i jiyān Kükremiş aslan.
şîrîn *F.* Tatlı, sevimli, cana yakın, sempatik.
Şîrîn *F.* Ferhad ile Şirin'in kadın kahramanı.
şîrîn-cevāb *F.A.* Sevimli cevap.
şîr-i ner Erkek aslan.
şîr-i nerre-i gîfî-sitān Cihanı zapt eden erkek aslan.

şîrîn-güvār *F.* Tadı hoş olan.
şîrîn-kām *F.* Tadı damağında kalmış.
şîrîn-nikāt *F.A.* Tatlı, zarif sözler.
şîrîn-zebān *F.* Tatlı dilli, dili tatlı.
şîr-i sipeh-şiken Askeri kıran yiğit.
şîr-i şādırvān Şadırvanın aslanı.
şîr-i şerze Kudurmuş aslan.
şî r-i ter Yeni şiir.
şîr-mest-i aşḳ Aşk sütünün sarhoşu.
Şîrvān Şirvan.
şîr-veş *F.* Aslan gibi.
şîşe *F.* Şişe, sırça.
şîşe-i haccām Kan alan şişe.
şîşe-i nāmūs Namus şişesi.
şîşe-i rindān Kalender şişesi.
şitā *A.* Kış.
şitāb *F.* Acele, sürat, çabukluk.
şitāb-ālūde *F.* Hız bulaşmış.
şitābān *F.* Acele eden, çabuk olan, koşan, seğirten.
şîve *F.* Naz, eda.
şîve-i āzār İnciten eda.
şîve-i devlet Talihin edası.

şîve-i dil-düz-ı nev-kilk-i ʔannāz
Eğlenen yeni kamaş kalemin
kalbe batan nazı.

şîve-i fitne-perestîde Fitnessi sevilen
naz.

şîve-i güftār Sözüñ edası.

şîve-i mümtāz Seçkin naz.

şîve-i nā-der-berāber Anlaşamayan
eda.

şîve-i sāķî-i fettān Cilveli sakinin edası.

şîve-i reftār Yürüyüş tarzı, yürüyüş
biçimi, yürüyüşteki eda.

şîve-i rūşen-dilān Gönlü aydınlık
olanların edası.

şîve-kār *F.* İşveli, cilveli.

şîven *F.* Matem, yas; inleme, sızlanma.

şol Şu.

şöhret-i ihsān İyilik şanı.

şöyle Şu şekilde.

şu Biraz uzak olamı niteleyen söz.

şu ‘ā’ *A.* Işın, Güneş’ten veya başka bir
ışık kaynağından uzanan tel tel
ışıklar.

şu ‘arā-yi ‘aşr Yüzyılın şairleri.

şu ‘arā-yi selef Önceki şairler.

şuḥ *F.* Hareketlerinde serbest, neşeli,
şen ve oynak.

şuḥ-ı cihān Dünya güzeli.

şuḥ-ı dil-ārā Gönül süsleyen güzel.

şuḥ-ı kerem-pîşe Cömertliğe alışmış
güzel.

şuḥ-ı meh-pāre Ay parçası güzel.

şuḥ-ı naḥl-i emel İstek ağacının güzeli.

şuḥ-ı nāzende Nazlı güzel.

şuḥ-ı nükte-dān Nükteli sözler bilen
şuh.

şuḥ-ı pür-fiten Çok fitneli güzel.

şuḥ-ı sîmîn-ten Gümüş tenli güzel.

şuḥ-ı sitem-kār Zalim güzel.

şuḥ-ı siyeh-çerde Esmer güzel.

şuḥ-ı vefā-dār-ı kerem-pîşe
Cömertliğe alışmış vefalı güzel.

şuḥ-maḳāl *F.A.* Neşeli söyleyiş.

şuḥ-reftār *F.* Oynak yürüyüş.

şuḥ-ter *F.* Çok şuh.

şuḳḳa *A.* Küçük tezkere, yazı.

şu‘le *A.* Alev, ateş alevi.

şu‘le-i āh-ı dil-süz Yürek yakan ahın
alevi.

şu‘le-i ‘aşk Aşkın alevi.
şu‘le-i āvāz Sesin alevi.
şu‘le-i cān-sūz-ı hüsn ü ān Güzellik ve cazibenin can yakan alevi.
şu‘le-i derd Dert alevi.
şu‘le-i dīdār Yüz güzelliğinin parıltısı.
şu‘le-i hüsn Güzelliğin alevi.
şu‘le-i idrāk Anlama alevi.
şu‘le-i şemşîr-i dest-i saltanat Sultanlık gücünün kılıcının alevi.
şu‘le-i şemşîr-i āb-dār Parlak kılıcın alevi.
şu‘lelendir- Alevlendirmek.
şu‘le-nişār A. Alev saçan.
şūr *F.* Tuzlu, kekremsi.
şurası Şu yer.
şūrīde *F.* Karışık, perişan.
şu‘ūr A. Anlama, anlayış, hissetme, duyma.
şübhe A. Şüphe, kuşku.
şübhesiz Şüphesiz, kuşkusuz.
şüd *F.* Gitme, gidiş.
şükr A. Görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık.

şükrān A. Teşekkür etme, iyilik bilme.
şükrāne-i teşrîf Şereflendirmenin şükran alameti.
şükr et- Şükretmek.
şükûfe *F.* Çiçek.
şükûfe-zār *F.* Çiçek yeri, çiçek bahçesi.
şüküh-ı nev-ḥaṭṭ Gencin ululuğu.
şüküfte *F.* Açılmış.
şükür A. Görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık.
şürb-i Yehūd Yahudi içkisi, gizli gizli şarap içme.
şüst *F.* Yıkama.
şüst ü şū eyle- Yıkamak.
şüyū‘-ı mekārīm Cömertliklerin herkesçe bilinmesi.
tā *F.* Kadar, dek, değin.
ta‘ab A. Sıkıntı, zahmet, meşakkat, eziyet.
ta‘arruz eyle- Saldırmak.
tāb *F.* 1. Güç, kuvvet, takat. 2. Işık, parlaklık. 3. Hararet. 4. Kıvrım, büküm.

ṭab´ A. 1. Tabiat, huy, yaratılış. 2. Kitap basma.

tābān F. Işıklı, parlak.

tāb-āverî F. Güç yetirenle, dayananla ilgili.

tāb-āver-i kettān Ketene dayanan.

ṭabāyî´-i **ṣār** Dört unsur: soğukluk, sıcaklık, kuruluk, ıslaklık. Bu dört tabiat hava, ateş, toprak ve suyu meydana getirir.

tāb-dār F. Parlak, ışıklı.

tā-be-ḥaşr F.F.A. Kıyamete kadar.

tā-be-key F. Ne vakte kadar.

tā-be-nāf F. Göbeğe kadar.

tābende F. Parlayan, ışık veren.

tā-be-seḥer F.F.A. Sabaha kadar.

tā-be-şubḥ F.F.A. Sabaha kadar.

ṭab´-ı **´āciz** Aciz yaratılış.

tāb-ı **āf-tāb** Güneşin parlaklığı.

ṭab´-ı **bülend** Yüksek yaratılış.

ṭab´-ı **bü'l-füḍül** Münasebetsiz söz söyleyenin yaratılışı.

ṭab´-ı **destūr**-ı **cihān-ārā** Dünyayı süsleyen vezirin yaratılışı.

ṭab´-ı **ekrem** Çok cömert yaratılış.

ṭab´-ı **ferāḥ-peymā** Gönül açıklığı veren yaratılış.

ṭab´-ı **gevher-bār** Cevher yağdıran yaratılış.

tāb-ı **ḥayret** Şaşkınlık harareti.

ṭab´-ı **ḥurūş** Coşmanın yaratılışı.

ṭab´-ı **hümāyün** Kutlu yaratılış.

ṭab´-ı **mekrūmet-pîrā** Cömertliği süsleyen yaratılış.

tāb-ı **mihr-i rüy** Yüzün güneşinin parlaklığı.

ṭab´-ı **murdār** Kirli yaratılış.

ṭab´-ı **münîr** Işık veren tabiat.

ṭab´-ı **nālān** İnleyeninin yaratılışı.

ṭab´-ı **nā-tüvānā** Güçlü olmayan yaratılış.

ṭab´-ı **Nedîm** Nedim'in yaratılışı.

ṭab´-ı **nükte-bîn** Kavrayışlı yaratılış.

ṭab´-ı **pāk** Temiz yaratılış.

ṭab´-ı **pür-süz** Ateş dolu yaratılış.

tāb-ı **rikāb** Üzenginin parlaklığı.

tāb-ı **ruḥsār** Yüzün ışığı, parlaklığı.

ṭab´-ı **rūşen** Aydınlığın ışığı.

tāb-ı **rüy** Yüzün ışığı, parlaklığı.

tāb-ı rūze Oruç sıkıntısı.
ṭab´-ı selīm Sağlam yaradılış.
ṭab´-ı sîne-şāfān Sarılıp
kucaklaşmışların yaradılışı.
tāb-ı Süheyl-i cūd Cömertliğin Süheyl
yıldızının parlaklığı.
tāb-ı şarāb-ı nāz Naz şarabının
büklümü.
ṭab´-ı şerīf Şerefli yaradılış.
ṭab´-ı şūḥ Çapkın yaradılış.
tāb-ı temmūz Temmuzun harareti.
ṭab´-ı zār u ḥayrān Ağlayan ve şaşkın
yaradılış.
tābi´ A. Boyun eğen, bağlı kalan;
birinin emri altında bulunan.
ṭabi´at A. Tabiat, yaradılış, huy, âdet,
mizaç.
ṭabīb A. Hekim, doktor.
ṭabīb-i ḥāzık Usta hekim.
ṭabīb-i ´illet-i ´ālem Dünya hastalığının
hekimi.
tābi´-i fermān Fermana boyun eğen.
tābi´-i fermān-ı Mevlā Allah'ın
buyruğuna boyun eğen.
ta´bīr A. İfade, anlatma.

ta´bīr etmek Yorumlamak.
tābiş F. Parlayış, parıldayış.
tābiş-i şu´le Alevin parlayışı.
tābiş-i vech-i ḥasen Güzel yüzün
parlayışı.
tābiş-kede F. Parlıt yeri.
tāb ü tüvān-ı ṭabī´āt Yaradılışın gücü.
tāc A. Taç.
tāc-baḥşā-i Ferīdūn u Kubād Ey
Ferīdūn ve Kubad'a taç veren!
tāc-baḥş-ı Sikender ü Dārā İskender
ve Dara'ya taç veren.
tāc-ı ´arş Tahtın tacı.
tāc-ı fark-ı iftiḥār Övünme ayrılığının
tacı.
tāc-ı işābet İsabet tacı.
tāc-ı ser ü tārek Baş ve başın üstünün
tacı.
tāc-ı zer Altın taç.
tācir-beççe A.F. Tüccar çocuğu.
tāc-ver F. Padişah, hükümdar.
taḡlīt A. Yanlışığını çıkarma.
taḡlīt-i ḥüsn Güzelliğin yanılması.
taḥammül A. Dayanma, katlanma.

taḥassür A. Hasret çekme.

taḥayyül et- Hayal etmek.

taḥayyür A. Hayran olma, hayrete düşme, şaşakalma, şaşırma.

ṭāhirü'l-ensāb Soyların temizliği.

taḥkîk A. Doğru olup olmadığını araştırma, ortaya çıkarma.

taḥmîl-i minnet et- Birini minnet altında bırakmak.

taḥmîn A. Aşağı yukarı bir fikir söyleme.

taḥmîn eyle- Tahmin etmek.

taḥmîr-i ḥışt-ı laḥd eyle- Mezar taşını yıkamak.

taḥmîr kıl- Yıkamak.

taḥmîs A. Bir gazelin her beytine üç mısra eklenerek meydana getirilen tamlama.

taḥmîs-i şevk-efzā Neşe arttıran tahmis.

taḥrîb ü tebdîd eyle- Yıkamak ve tebdid etmek.

taḥrîk et- Tahrik etmek.

taḥrîk ol- Tahrik olmak.

taḥrîm-i ḥamr Şarabı haram kılma.

taḥrîr A. Yazma.

taḥrîr et- Yazmak.

taḥrîr eyle- Yazmak.

taḥrîr-i rāz-ı firḳat Ayrılık sırrını yazma.

taḥrîr kıl- Yazmak.

taḥrîr kılmak Yazmak.

taḥrîr olun- Yazılmak.

taḥşîl A. İlim öğrenme.

taḥşîl eyle- Elde etmek, bulmak, ele geçirmek.

taḥşîl-i isti'dād-ı rabbānî İlahi kabiliyet elde etme.

taḥşîl-i kām et- Arzu bulmak.

taḥşîl-i nān-bahā Ekmek bedeli kazanma.

taḥsîn A. 1. Güzel bulup takdir etme, beğenip alkışlama. 2. Güzelleştirme, güzel kılma.

taḥsîn etmek Takdir etmek, alkışlamak.

taḥsîn eyle- Güzel bulup takdir etmek, beğenip alkışlamak.

taḥsîn-i müstevfā Tam olarak takdir edip alkışlamak.

taḥsîn kıl- Güzel bulup takdir etmek,
beğenip alkışlamak.

taḥşiye et- Açıklama yazmak.

taḥt F. Hükümdarlık makamı.

taḥta-i meşq-ı siyeh-mestî-i nāz Nazlı
sarhoşa ait alıştıma tahtası.

taḥta-i meşq-ı felâket Musibetin
alıştıma tahtası.

taḥta-i meşq-ı füsûn Büyünün alıştıma
tahtası.

taḥte's-semâ Gökyüzünün altı.

taḥt-ı 'ālî Yüce taht.

taḥt-ı 'ālî-baḥt Çok talihi taht.

taḥt-ı Ferîdûn Ferîdûn'un tahtı.

taḥt-ı ḥilm ü şefkat Yumuşaklık ve
şefkat tahtı.

taḥt-ı hüküm Hüküm tahtı.

taḥt-ı sa'âdet Mutluluk tahtı.

taḥt-ı sipāhān Askerlerin tahtı.

taḥt-ı şehen-şāhî Padişahlar
padişahının tahtı.

taḥt-ı şehriyārān Hükümdarların tahtı.

taḥvîl A. Değiştirme, değiştirilme,
çevirme, döndürme.

taḥvîl eyle- Değiştirmek, çevirmek,
döndürmek.

ta'ik et-

ṭā'ir A. Uçucu, uçan.

ṭā'ir-i meş'ûm Uğursuz kuş, baykuş.

ṭāḳ A. 1. Bina kemeri. 2. Kubbe,
künbet.

ṭāḳ- Takmak.

ṭāḳat A. Güç, kuvvet.

ṭāḳat getir- Dayanmak, katlanmak.

ṭāḳatsiz Takati kalmamış.

taḳdîr A. 1. Beğenme, değer biçme,
değer verme; verilme. 2. Ezelde
Allah'ın olmasını istediği şeyler.

ṭāḳ-ı 'arş Gök kubbe.

ṭāḳ-ı çarḥ Gök kubbe.

ṭāḳ-ı ebrû Kaş kemeri, kemer
biçimindeki kaş.

ṭāḳ-ı eyvān Sundurmanın kemeri.

ṭāḳ-ı felek Gökyüzü kubbesi.

ṭāḳ-ı felek-sāy Zaman süren kubbe.

ṭāḳ-ı gerdûn Dönen kubbe.

ṭāḳ-ı Kisrā Medayin civarındaki
Sasanîler devrinden kalma
harabelerin adı.

ṭāḳ-ı muḳarnes Gökyüzü.
ṭāḳın- Takınmak.
ṭāḳ-ı nisyān Unutma kemeri.
ṭāḳ-ı pür-şafā' Sefa dolu kubbe.
ṭāḳ-ı pür-zîb ü tekellüf Çok süslü ve gösterişli kemer.
ṭāḳ-ı rüvāḳ-ı ḥaşmet Görkem çardağının kemeri.
ṭāḳ-ı ser-bülend-i ḳaşr-ı 'izz ü şān İzzet ve şan köşkünün başı yüce kemeri.
ṭāḳ-ı ümmîd Ümit kubbesi.
ta'ḳîd A. Düğümleme, düğümlenme.
taḳlîd A. Benzemeye veya benzetmeye çalışma.
taḳlîd eyle- Takmak, asmak, kuşatmak.
taḳrîb A. 1. Yaklaştırma, yaklaştırılma. 2. Vesile, bahane.
taḳrîr A. Anlatma, anlatış.
taḳrîr edebil- Anlatabilmek.
taḳrîr et- Anlatmak.
taḳsîm-i derd et- Dert bölüşmek, paylaşmak.
taḳsîm-i raḳam Sayıları bölme.
taḳşîr A. Kabahat, suç, günah.

taḳşîr et- Çekinmek.
taḳşîr eyle- Kusur etmek.
taḳṭîr A. Damıtma.
taḳvā A. Allah'tan korkma, Allah korkusuyla dinin yasak ettiği şeylerden kaçınma.
taḳvîm A. Takvim.
taḳvîm-i āsmān Gökyüzü takvimi.
taḳviyet A. Kuvvetlendirme, kuvvetlendirilme.
ṭal'at A. Yüz, surat, çehre; güzellik.
ṭal'at-ı cānān Sevgilinin yüzü.
ṭal'at-ı ḥübān Güzellerin yüzü.
ṭal'at-ı pāk Temiz yüz.
ṭal'at-ı pür-nūr Işık dolu yüz.
ṭal'at-ı zîbā Güzel yüz.
ṭaleb A. İsteme, dileme, istek.
ṭālî' A. Doğan, doğmuş. 2. Talih, kısmet, kader, baht.
ṭālib A. İsteyen, istekli.
ṭālib-i iḥsān İyilik, bağış isteyen.
ṭālib-i vaşl Kavuşmaya istekli.
ṭālî-i ferḥunde Kutlu talih.
ta'liḳ A. Bir şeye bağlı gösterme.

ta'lik et- Asmak, asılmak.

ta'lim A. Öğrenme, öğretim, öğretilme.

ta'm'a A. Doymazlık; çok isteme; açgözlülük.

tamām A. Tamam, tam, eksiksiz, tam olma.

tamām ol- Tamamlanmak.

tamğa Damga.

tamğasız Damgasız.

ta'mim et- Umumileştirmek.

ta'mir A. Onarma, düzeltme, bozuk şeyi düzeltme, eski şeyi düzeltip yeni hâline getirme.

ta'mir et- Tamir etmek.

ta'mir eyle- Tamir etmek.

ta'miye A. Kapalı şekilde anlatma.

ta'mla- Damlamak.

tāmm A. Bütün, eksiksiz; mükemmel, olgun.

ta'n A. Yok etme, belirsiz kılma.

ta'nūr A. Tambur.

ta'nūr-ı bezm Meclisin tamburu.

ta'nūr-veş A.F. Tambur gibi.

ta'ne A. Sövme, çekiştirme, yerme.

ta'n et- Yok etmek, belirsiz kılmak.

ta'n eyle- Yok etmek, belirsiz kılmak.

ta'ne-zenlik Söven, çekiştiren, yeren olma durumu.

ta'n-ı 'adū Düşmanı yok etme.

ta'nin A. Tınlama, çınlama, vızlama, vızıldı.

ta'nin-endāz A.F. Tınlayan, çınlayan.

ta'nāz A. Herkesle eğlenen.

tanzim et- Düzeltmek, düzenlemek, düzen vermek, yoluna koymak.

tanzim-i umūr eyle- İşleri düzenlemek, düzeltmek, yoluna koymak.

tanzir A. Benzetme, benzetilme.

tanzir etmek Benzetmek.

tanzir-i nazm-ı hazret-i fahr-i kibār
Büyüklerin övücünün saygın nazmının anlamca şekilce benzerini yapma.

tap- Çağ. Bulmak.

tār F. 1. Karanlık. 2. Tel. 3. Arış.

tarāb A. Sevinçlilik, şenlik; sevinçten gelen coşkunluk ve tepinme.

tarāb-bahş A.F. Sefa veren.

ṭarāb-ı bezm-i şafā Sefa meclisinin şenliği.
ṭarāb-ı reng-ā-reng Renkli şenlik.
ṭarāb-nāk *A.F.* Sevinçli, coşkun.
ṭarāb-rîz *A.F.* Sevinç saçan.
tārāc *F.* Yağma, çapul, talan.
tārāc eyle- Yağma etmek, talanlamak.
ṭaraf *A.* Yan, yön, taraf.
ṭarāvet *A.* Tazelik, taze olma.
ṭard *A.* Kovma, sürme, uzaklaştırma.
tārek *F.* Tepe, başın tepesi.
ṭārem *F.* Kubbe, künbet, dam.
ṭārem-i çarḥ Gökyüzü.
ṭārem-i iclāl Ululama kubbesi.
ṭarf *A.* Bakış; göz ucu.
ṭarf-ı bāğ-ı efgende Yıkık bağın ucu.
ṭarf-ı cūd Cömertlik bakışı.
ṭarf-ı cūy-bār Akarsu ucu.
ṭarf-ı dāmen Eteğin ucu.
ṭarf-ı destār Sarığın ucu.
ṭarf-ı ebrū-yı cūvānān Gençlerin kaşının ucu.
ṭarf-ı ğabğab-ı āşūb Kargaşa çenesinin ucu.

ṭarf-ı ḥaṭṭ Çizgi ucu.
ṭarf-ı külāh Külâhın ucu.
ṭarf-ı küleh Külâhın ucu.
ṭarf-ı zamān Zamanın ucu.
ṭarf-ı zebān Dil ucu.
ṭarf-ı zülḥ Zülḥ ucu.
ṭarf-nāk *A.F.* Bakışlı.
ṭarḥ *A.* 1. Atma, koyma, bırakma. 2. Kurma, tertipleme, düzenleme. 3. Süslemeli desen. 4. Bahçede çiçek dikmek için ayrılan yer.
ṭarḥ-efgen *A.F.* Kuran, düzenleyen; temel kuran, bina yapan.
ṭarḥ-endāz-ı şad-çîn Yüz kıvrımı, çok kıvrımı düzenleyen.
ṭarḥ et- Kurmak, tertiplemek, düzenlemek.
ṭarḥ eyle- Atmak, koymak, bırakmak.
ṭarḥ-ı bünyān eyle- Yapı düzenlemek.
ṭarḥ-ı cedîd-i saḳf-ı ‘ālî Yüce çatının yeni tarhı.
ṭarḥ-ı dil-ārā Gönül süsleyen tarh.
ṭarḥ-ı dil-cū Güzel tarh.
ṭarḥ-ı dil-firîb Gönül aldatan tarh.
ṭarḥ-ı dil-güşā İç açıcı tarh.

ṭarḥ-ı dil-pesend ü laṭîf Gönlün beğendiği ve hoş tarh.

ṭarḥ-ı ğamı-ı rûzgâr et- Rûzgârın kederini dağıtma.

ṭarḥ-ı gül-istân Gül bahçesi tarhı.

ṭarḥ-ı gül-şen Gül bahçesi tarhı.

ṭarḥ-ı Hâmân Musa Peygamber zamanındaki Mısır firavununun vezirinin tarhı.

ṭarḥ-ı ḥüb Güzel tarh.

ṭarḥ-ı ḥüsn-âlûd Güzellik bulaşmış tarh.

ṭarḥ-ı İbrâhîm Paşa İbrahim Paşa tarhı.

ṭarḥ-ı ikâmet Oturma tarhı.

ṭarḥ-ı kalem-i çîre-zebân Usta dilli kalemin düzenlemesi.

ṭarḥ-ı maṭbû´ Hoşa giden tarh.

ṭarḥ-ı müdde´â İddia olunmanın tertiplenmesi.

ṭarḥ-ı müsteşnâ Apayrı tarh.

ṭarḥ-ı nev Yeni tarh.

ṭarḥ-ı nev-bünyâd Yeni yapılmış tarh.

ṭarḥ-ı pāk Temiz tarh.

ṭarḥ-ı pāk-i dil-cû Güzel temiz tarh.

ṭarḥ-ı pāk-i nev-îcâd Yeniden meydana getirilmiş temiz tarh.

ṭarḥ-ı pāk ü müsteşnâ Temiz ve apayrı tarh.

ṭarḥ-ı rengîn Hoş, renkli tarh.

ṭarḥ-ı söz ü sâz Söz ve saz düzenleme.

ṭarḥ-ı vâlâ Yüce tarh.

ṭarḥ-ı vezîr-âne Vezire yakışır tarh.

târ-ı girîbân Yaka teli, ipliği.

târ-ı kâkûl Kâkûl teli.

târ-ı kemân Keman teli.

târ-ı nûr-i nigâh Bakış ışığının karanlığı.

târ-ı rebâb Kemençenin teli.

târ-ı zülf-i nâhîd Zühre yıldızının saçının teli.

ṭarî A. Taze.

ṭârî A. Ansızın çıkan, birdenbire görünen.

ta´rîf A. Etraflıca anlatma.

ta´rîf et- Tarif etmek.

târîḥ A. Tarih.

târîḥ-dân A.F. Tarih yeri.

târîḥ-i ´Aynî Aynî'nin tarihi.

tārîh-i itmâm Bitirme tarihi.
tārîh-i meserret Sevinç tarihi.
tārîh-i selef Önceki tarih.
tārîh-i tām Tam tarih.
tārîh-i tamām Sona erme tarihi.
ṭarîḳāt A. Allah'a ulaşmak arzusuyla tutulan yol.
ṭarîḳ-ı aşḳ Aşk yolu.
tārîkî-i şeb Gecenin karanlığı.
ta' rîz A. Dokundurma, dokunaklı söz söyleme, taş atma, taşlama, taş.
tart- Çağ. 1. Çekmek, asılmak. 2. Getirmek.
ṭart- Tartmak.
ṭartil- Tartılmak.
ṭarz A. Şekil, biçim; usul, yol.
ṭarz-ı belāḡat Belagat tarzı.
ṭarz-ı dil-pesend Gönlün beğendiği şekil.
ṭarz-ı ḥasen Güzel tarz.
ṭarz-ı ḥüb Güzel şekil.
ṭarz-ı Nedîm-i tāze-edā Yeni üsluplu Nedim'in tarzı.
ṭarz-ı Nef'î Nef'î'nin üslubu.

ṭarz-ı resm-i cennet-āsā Cennet gibi resmin tarzı.
ṭarz-ı şeker-ḥand-i la'l Dudağın tatlı gülüşünün şekli.
ṭās A. Tas, su kabı.
taşavvūr A. Zihinde şekillendirme, kurma.
taşavvūr et- Zihinde canlandırmak, göz önüne getirmek.
taşdî' et- Rahatsız etmek, can sıkmak.
ṭās-ı sipîhr Gökyüzü.
taşfîh et- Bir şeyi yassı ve düz etmek, yassıltmak.
taşvîr A. Tasvir.
taşvîr-i çîn Kırıksıklık tasviri.
taşvîr-i mūr Karınca tasviri.
taş Taş.
taş- Taşmak.
taşra Dış taraf.
Tātār F. Tatar.
tātār F. Mektup götüren.
taṭbîḳ A. Bir kanunu, bir maddeyi uygulama.
taḥîr A. Temizleme, paklama.

ta'ûr et- Güzel koku ile kokulandırmak.

taṭlı Tatlı.

taṭlı dilli Güzel, kandırıcı, gönül alıcı konuşan, tatlı sözlü.

taṭlılık Tatlılık.

taṭlı söz Tatlı dil.

taṭyîb A. Hoş etme, gönlünü hoş etme, iyi davranma.

taṭyîb-i dil-i zâr Perişan gönlü hoş etme.

taṭvâf A. Etrafını dolaşma.

taṭvanlı Tavanlı.

taṭvîl A. Uzun, çok süren.

ta'vîz A. Nazara ve başka kötülöklere karşı takılan muska.

ta'vîze-i cân Can muskası.

ta'vîz-i bâzû-yı 'ulâ Şan ve şeref sahibi kimsenin kolunun muskası.

ta'vîz-i be-bâzû-yı maḥabbet Sevginin kola kadar olan muskası.

ta'vîz-i luṭf Güzellik, iyilik muskası.

taṭvḳ A. 1. Gerdanlık. 2. Bazı kuşların boyunlarındaki tüyden halka.

taṭvḳ-efgen A.F. Gerdanlık düşüren.

taṭvr A. Hâl, eda, gidiş; davranış.

taṭvr-ı nev-âÿîn Yeni üslubun hâli.

taṭvşîf A. Vasıflandırma, niteleme.

taṭvşîf edebil- Vasıflandırabilmek.

taṭvus A. Tavus kuşu.

taṭvus-ı ḳudsî Kutsal tavus kuşu.

ta'yîb A. Ayıplama.

ta'yîn A. Tayin.

ta'yîn et- Tayin etmek.

ta'yîn ḳıl- Tayin etmek.

taÿy edegör- Dürüvermek, büküvermek.

Ṭayyi A. Tayyi kabilesi.

tâz F. Koşma, koşuş.

taẓarru' A. Kendini alçaltarak yalvarma.

tâze F. Taze.

tâze-cünün F.A. Yeni delilik.

tâze-edâ F.A. Yeni tarz.

tâzelen- Tazelenmek.

tâze-maẓmün-ı hüner Ustalığın yeni mazmunu.

Tâzî F. Arapça.

ta'ẓîmen A. Hüner ve ikram ederek.

ta'zîr A. Esassız özür bildirme, vesile ve bahane arama.

tāziyāne F. Tezene, mızrap.

tazmîn A. Şairin, şiir arasında bir başka şairin bir veya birkaç beytini ya da bir mısrasını almasıdır. Bazen aldığı şairin adını anar, bazen de şöhreti dolayısıyla anmaz. Tazmin, nesirde de olur.

te'ākub et- Birbiri arkasında gitmek, birbirini takip etmek.

te'ākub-ı kerem Cömertliğin peşinden gitme.

te'al-Allah A. Allah yükseltsin!

tebāh ol- Harap olmak, mahvolmak.

tebār F. Asıl, soy.

tebbet-i vārūn Ters tebbet.

tebdîl et- Değiştirmek, başka bir hâle getirmek.

teber-dārān F. Baltacılar.

tebessüm A. Gülümseme.

tebessüm et- Gülümsemek.

tebessüm-fürüşān A.F. Gülümseme satanlar.

tebessüm-i gül Gülün gülümsemesi, açması.

tebessüm kııl- Gülümsemek.

tebhāle A. Uçuk, dudak kabartısı.

teb'îd eyle- Uzaklaştırmak.

teb-i endūh-i hecr Ayrılık kederinin harareti.

tebrîk A. Kutlama, uğurlu olmasını dileme.

tebrîk eyle- Tebrik etmek.

tebrîk eylemek Tebrik etmek.

Tebrîz Tebriz.

tebşîr A. Müjde verme, müjdeleme.

tecdîd A. Yenileme, yenilenme, tazelenme.

tecdîd et- Yenilemek.

tecdîd eyle- Yenilemek.

tecdîd-i berāt-ı zevk u şevk et- Zevk ve şevk beratını yenilemek.

tecdîd kııl- Yenilemek.

tecdîd olunma Yenilenme, tazelenme.

tecellî A. Görünme, belirme.

tecellî et- Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak.

tecvîf-i felek Gökyüzü oyuğu.

tecvîz A. Caiz görülme, izin verilme.

tecvîz eyle- Caiz görmek, izin vermek.

tedbîr *A.* Bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare.

te'eddüb et- Edeplenmek, edebini takınmak, edepli davranmak, utanmak; çekinmek.

te'eddüb eyle- Edeplenmek, edebini takınmak, edepli davranmak, utanmak; çekinmek.

te'eddüb kıl- Edeplenmek, edebini takınmak, edepli davranmak, utanmak; çekinmek.

tefaḥḥuş kıl- İnceden inceye araştırmak.

tefāḥür eyle- Övünmek.

tefe'ül et- Fal açmak, fala bakmak.

tefe'ül-gün *A.F.* Hayra yorma tarzı.

tefe'ül kılamak Fal açmak, fala bakmak.

tefhîm *A.* Anlatma, bildirme.

tefhîm et- Anlatmak, bildirmek.

tefriḳa-i aṣiyān Yuvadan ayrılma.

tefriḳa-sāz *A.F.* Ayrılık gibi.

tefsîr *A.* Yorumlama.

tefsîr eyle- Yorumlamak.

teḡāfûl *A.* Anlamazlıktan gelme.

teḡāfûl et- Anlamazlıktan gelmek.

tegerg *F.* Yağan dolu.

tehālûk et- Can atmak.

tehdîd *A.* Birinin gözünü korkutma, gözdağı.

tehî *F.* 1. Boş. 2. Boşuna.

te'hîr *A.* Sonraya, geriye bırakma, gecikme.

te'hîr et- Sonraya, geriye bırakmak, geciktirmek.

tehî-sāḡar-ı ümmîd Umudun boş kadehi.

tek 1. Yalnızca. 2. Hiç, hiçbir.

teḡaddüm *A.* İleride bulunma.

tekāsül *A.* Üşenme, tembellik; ilgisizlik.

tekdîr et- Kederlendirmek.

tekellûf *A.* Gösteriş, yapmacık.

tekellüm *A.* Söyleme, konuşma.

tekerrür *A.* Tekrarlanma.

te'kîd eyle- Kuvvetleştirmek, sağlamlaştırmak.

teklîf-i vuṣlat Kavuşma teklifi.

tekmîl et- Tamamlamak.

tekmîl eyle- Tamamlamak.

tekmîl eylemek Tamamlamak.

tekrâr A. Tekrar.

tekrâr-be-tekrâr A.F.A. Tekrar tekrar.

tek ü tâz et- Öteye beriye koşmak.

tek ü tâz eyle- Öteye beriye koşmak.

tekye A. Tekke.

tel Uzun ve ince şey.

telâfî-i elem-i intizâr Bekleme
üzüntüsünün telafisi.

telâş A. Herhangi bir endişeden,
kederden ileri gelen heyecanlı ve
sıkıntılı acele; endişe, kaygı,
tasa, sıkıntı, kuruntu.

telâţum A. Dalgaların çarpışması.

telâţum-ı efkâr-ı derd-i zîķ-ı ma'âş
Geçim darlığı derdinin
düşüncelerinin çarpışması.

telef et- Telef etmek.

telh F. Acı.

telhî A. Acılık.

telhî-i ağâz Başlamanın acılığı.

telh-kâm F. Acı arzu.

telķin-i îmân İnanma telkini.

telmîh et- Söz arasında kastedilen bir
şeyi imalı olarak söylemek, açık
söylememek.

tel tel Ayrı ayrı teller durumunda.

temâşâ F. Seyir.

temâşâ et- Seyretmek.

temâşâ etmek Seyretmek.

temâşâ eyle- Gezmek; seyretmek.

temâşâ kııl- Seyretmek; gezmek.

temâşâ-yı cemâl-i yâr Sevgilinin yüz
güzelliğini seyir.

temâşâ-yı nihâl Fidanı seyir.

temâyül A. Meyletme.

temel R. Temel.

temennâ A. 1. Temenni. 2. Eli başa
götürerek selam verme.

temessül eyle- Bir şekil ve surete
girmek, cisimlenmek.

temhîd-i esâs-ı şer'-i ğarrâ Güzel din
kurallarının temelini düzenleme.

te'mîn eyle- Sağlamaştırmak.

temkîn A. Ağırbaşlılık.

temkîn-i vâlâ-câh Yüksek mevki
sahibinin ağırbaşlılığı.

temlik eyle- Mülk olarak vermek.

temşîl et- Benzetmek.
temmûz A. Temmuz.
temyîz A. Ayırma, seçme.
ten F. Ten; beden.
tenâsüb A. Uyuma, uygunluk; yakışma.
tenezzül et- Tenezzül etmek.
teng F. 1. Dar. 2. Küçük. 3. İnce.
teng-şüret F.A. Küçük yüz.
tenhâ F. Yalnız, ıssız, boş.
tenhâca Tek başlarına, yalnız olarak.
ten-i şâhân Şahların teni.
tenük F. Zayıf, dayanıksız.
tepeden ırnağa Bütünüyle.
ter F. 1. Yaş, ıslak. 2. Taze.
terahhüm eyle- Merhamet etmek, acımak.
terakki A. Yükselme, ilerleme.
terâne F. Nağme, ahenk, makam.
terâne-i ceres-i kârbân-ı ğunc ü delâl
Naz ve eda kervanının çanının nağmesi.
terâvîh A. Teravîh namazı.
terâzû-yı diğêr Başka terazi.
terâzû-yı mağabbet Sevgi terazisi.

terbiyet F. Terbiye.
terbiyet et- Büyütmek.
terbiyet-fermâ F. Terbiye veren.
terbiyet-i 'aşk-ı nev-bahâr İlbahar aşkının terbiyesi.
tercemân A. Tercüman.
ter-dest F. Eli işe yatkın.
terdîd eyle- Bir fikri iki ihtimalle anlatmak.
ter-endâz F. Ter atan.
terennüm A. Şakıma.
terennümât A. Terennümler.
terennüm et- Yavaş ve güzel bir sesle şarkı söylemek.
terennüm eyle- 1. Yavaş ve güzel bir sesle şarkı söylemek. 2. Şakımak.
tereşşuh eyle- Sızmak, sızıntı yapmak.
terfih A. Refah verme, bollukta yaşatma, rahat yaşamasını sağlama.
terfih etmek Refah vermek, bollukta yaşatmak, rahat yaşamasını sağlamak.

terfih eyle- Refah vermek, bollukta yaşatmak, rahat yaşamasını sağlamak.

terfih kılmak Refah vermek, bollukta yaşatmak, rahat yaşamasını sağlamak.

tergîb u teşvîk eyle- İsteklendirmek ve şevklendirmek.

terk et- Terk etmek.

terk eyle- Terk etmek.

terkîb A. Birkaç şeyi birleştirip karışık bir şey meydana getirme.

terkîb-i bend-i fitne Fitnenin terhibibendi.

terkîb-i huld Cennetin terhibi.

terk-i mey-i hûş-güvâr Lezzetli şarabı bırakma.

terk-i riya' İkiyüzlülüğü bırakma.

terk-i târ Karanlıktan ayrılma.

terle- Terlemek.

terlet- Terletmek.

terlik Tazelik.

tersâ F. Hristiyan.

tersane İt. Tersane.

terfîb A. 1. Dizme, sıralama, hazırlama, düzene koyma. 2. Sıra, dizi, düzen.

terfîb-bend-i zîc-i hayâl Hayalin yıldız atlasının düzen bağı.

terfîb et- Dizmek, sıralamak, hazırlamak, düzene koymak.

terfîb eyle- Dizmek, sıralamak, hazırlamak, düzene koymak.

terfîb-i divân Divanın düzeni.

terfîb-i 'ilâc İlaç yapma.

terfîb-i mevkib Kafile sırası.

ter-zebân F. 1. Hazırcevap. 2. Kalem.

tesbîh A. Tespih.

tesellî A. Avutma, avundurma.

tesemmî A. Adlanma, isimlenme.

tesettür et- Gizlenmek, saklanmak.

teshîr A. Ele geçirme, elde etme.

teshîr et- Ele geçirmek, elde etmek.

teshîr eyle- Ele geçirmek, elde etmek.

teshîr kılmak Ele geçirmek, elde etmek.

te'sîr A. İşleme, dokunma; içe işleme; etki.

te'sîr et- İşlemek, dokunmak.

te'sîr eyle- Tesir etmek.

te'sîr-i kahr Yok etme alameti.
te'sîr-i tedbîr Önlem alameti.
te'sîr-i yümn ü behcet Uğur ve sevinç alameti.
te'sîrli Tesirli, etkili.
teslîm A. Verme.
teslîm-i rızâ' Rıza verme.
teslîm-i zimâm Yuları verme.
teşlîs-i Müşterî Jüpiter üçlemesi.
tesliyet A. Teselli verme, avutma.
Tesnîm A. Cennetteki ırmaklardan biri.
teşbîh A. Benzetme.
teşbîh et- Benzetmek.
teşbîh etmek Benzetmek.
teşbîh eyle- Benzetmek.
teşbîh kııl- Benzetmek.
teşbîh olun- Benzetilmek.
teşdîd A. Şeddeleme.
teşekkür A. Şükretme, yapılan bir iyilikten memnun kalındığını anlatmak için söylenen minnet sözü.
teşne F. Susamış; çok istekli.
teşne-gân F. İstekliler.

teşrîf A. Şereflendirme, şeref verme.
teşrîf et- Şereflendirmek.
teşrîf eyle- Şereflendirmek.
teşrîf-i elţâf İyiliklerle şereflendirme.
teşrîf-i hâķān Hükümdarın teşrifi.
teşrîf-i hümāyūn Kutlu şereflendirme.
teşrîf-i kudūm Gelmenin şereflendirmesi.
teşrîf kııl- Şereflendirmek.
teşrîm A. Eskiden yılın onuncu ve on birinci aylarına verilen ortak ad.
teşvîķ A. Şevke ve gayrete getirme, şevklendirme, isteklendirme.
teşyîd eyle- Sağlamlaştırmak.
teşyî' et- Selametlemek, uğurlamak.
tevārîķ A. Tarihler.
tevāzū' et- Alçak gönüllülük göstermek.
tevbe A. Tövbe.
tevbe et- Tövbe etmek.
tevbe-i bî-vakt-i 'āşîķ Âşîķın vakitsiz tövbesi.
tevbe-i mey Şarap tövbesi.
tevbe-i rind Dünyayı umursamayanın tövbesi.

tevbe-kār *A.F.* Tövbe edici, tövbe eden.

tevekkül eyle- İşi Allah'a bırakıp kadere razı olmak.

tevellüd eyle- Doğmak.

tev'emān *A.* İkizler.

tevfik *A.* Allah'ın yardımına kavuşma.

tevfik eyle- Allah'ın yardımına kavuşmak.

tevfik-ı rabbānî Allahla ilgili yardım.

tevfik-ı haqq Allah'ın yardımı.

tevfik-ı mevlā Allah'ın yardımı.

tevḥîd *A.* Allah'ın birliğine inanma.

tevki' *A.* Padişah emirlerindeki tuğra ve padişahın imzası.

tevlîd eyle- Meydana getirmek.

tevsen *F.* Başı sert at.

tevsen-i tünd-i felek Feleğin sert atı.

tevsî' *A.* Genişletme.

tevsî' et- Genişletmek.

tevsî' eyle- Genişletmek.

te'yîd *A.* 1. Kuvvetlendirme, sağlama. 2. Doğru çıkarma, doğrulama; destekleme.

te'yîd et- Kuvvetlendirmek, sağlama.

te'yîd eyle- Kuvvetlendirmek, sağlama.

te'yîd-i esās-ı şer'-i ğarrā Güzel din kurallarının aslını sağlama.

te'yîd-i ḥudā Tanrının kuvvetlendirmesi.

te'yîd-i rabbānî Allah'la ilgili kuvvetlendirme.

te'yîd kıl- Kuvvetlendirmek, sağlama.

tezāḥüm-i ekdār-ı ğayret-i emşāl Benzerlerin uğraşmasının üzüntülerinin toplanması.

tezerv-i ḥôş-ḥurām Güzel gidişli sülün.

tezerv-i şüh Şuh sülün.

te'zîn et- Ezan okutma.

tezkîr *A.* Hatıra getirme, hatırlama.

tezyîn et- Süslemek.

tezyîn kıl- Süslemek.

ṭıb *A.* Hekimlik, doktorluk.

ṭıbk *A.* Tıpkı, aynı.

ṭıfl *A.* Küçük çocuk.

ṭıfl-āne *A.F.* Çocukça, çocuk gibi.

ṭıfl-ı dil Gönlün çocuğu.

tıfl-ı dil-sitân Gönül alan çocuk.
tıfl-ı havâyî Uçarı çocuk.
tıfl-ı hûd-kâm Bencil çocuk.
tıfl-ı nâz Nazlı yavru, nazlı çocuk.
tıfl-ı nâzenîn Nazlı çocuk.
tıfl-ı nev-peydâ Yeni doğmuş çocuk.
tıfl-ı şüh Neşeli çocuk.
Tıflî A. 1660'da ölen Türk Divan Edebiyatı şairi Trabzonlu Tıflî Ahmed Çelebi.
tılsım A. Yere gömülen paraları kimse almasın diye bazı dualar okuyup tılsım yapma.
tılsım-ı mülk ü milel Üke ve milletlerin tılsımı.
tınâb-ı hayme-i ikbâl Mutluluk çadırının ipi.
tınâb-ı sāye-bân Büyük çadırın ipi.
tıraş ol- Tıraş olmak.
tırâz A. Süs.
tırâzende F. Süsleyen, süsleyici, donatan, donatıcı, bezeyici.
tırâzende-ıtarz F.A. Süsleyici şekil.
tırâz-ı efser-i şâh Padişah tacının süsü.

tırâz-ı gül-şen-i dünyâ Dünyanın gül bahçesinin süsü.
tırâz-ı haşmet Görkemin süsü.
tırâz-ı meclis-i aḥbâb Dost meclisinin süsü.
tırâz-ı mesned-i 'izz ü şeref İzzet ve şeref makamının süsü.
tırâz-ı mesned-i vâlâ-yı heft-ecrâm Yedi cismin yüksek makamının süsü.
tırâz-ı rāyet-i zer-peyker-i hürşîd-tâb Güneş gibi parlak altın işlemeli sancağın süsü.
tırâz-ı şadr-ı haşmet Görkem sadrazamının süsü.
tırnaç Tırnak.
Tırnaççı Yalısı Boğaziçi Kuruçeşme'de Kaptan Mustafa Paşa'nın yalısı.
tıynet A. Yaradılış, mizaç, maya.
tıynet-i ḥāk Mert yaradılışlı.
Tiflîs Tiflis.
tîğ F. Kılıç.
tîğ-ı âteş-reng Ateş renginde kılıç.
tîğ-ı cihād Cihat kılıcı.
tîğ-ı cihân-güşây Fatih kılıcı.

tîġ-ı ebrü-yı siyeh-kār Suçlu kaşın kılıcı.
tîġ-ı Frenk Avrupalı kılıcı.
tîġ-ı ġamze Süzgün bakış kılıcı.
tîġ-ı azā' Kaza kılıcı.
tîġ-ı nigāh Bakış kılıcı.
tîġ-ı nigh Bakış kılıcı.
tîġ-ı sürme-sā Sürme süren kılıç.
tîġ-ı 'uryān Çıplak kılıç.
tîġ-ı zer-bîrūn Altın kaplama kılıç.
tîġ-ıstān-ı müġgān Kirpiklerin kılıç yeri.
tîġ-veş *F.* Kılıç gibi.
tîle- *Çağ.* Dilemek.
tîmār *F.* Beslediği sipahilerle savaşa giden beylere öşrünü almak üzere ayrılan arazi.
tîn *A.* İncir.
tîr *F.* Ok.
tîre *F.* Kara.
tîre-liā' *F.A.* Kara yüzlü.
tîre-rū *F.* Kara yüz.
tîr-i felek Feleğin oku.
tîr-i ġam-ı atlı Öldürme kederinin oku.

tîr-i ġamze Süzgün bakışın oku.
tîr-i hecr Ayrılık oku.
tîr-i hevā'î-veş Uçarı ok gibi.
tîr-i azā' Ok gibi gelen kaza ve kader.
tîr-i müġgān Kirpiklerin oku.
tîr-i mürde Ölü ok.
tîr-i nigh Bakış oku.
tîr-i Pür-i Destān Destan'ın oğlunun, Rüstem'in oku.
tîr-i re'y-i šā'ib İsabetli görüşün oku.
tîr-i sebük-pervāz Çabuk uçucu ok.
tîr-veş *F.* Ok gibi.
tiryā *A.* Panzehir.
tiryā-ı erba'a Dört panzehir.
tiryā-ı hāb-ı humār Mahmurluk uykusunun afyonu.
tîše-i 'aş Aşk baltası.
tîše-i efkār Düşüncelerin baltası.
tître- Titremek.
tîz *F.* Keskin.
tîzce Çabucak.
tîzcek Çabucak.
Tôli Cengiz'in oğlu, Hülagü'nün babasıdır.

toluğ *Çağ.* Dolu.

toñ- Donmak.

top Top.

Ṭophāne Tophane.

topuğ Topuk.

topuğ çal- Yürürken ayakların iç kemikleri birbirine çarpmak.

tövbe *A.* Tövbe.

ṭüb *A.* Tuğla, kiremit.

Ṭübā *A.* Cennette Sidre'de bulunan ve dalları bütün cenneti gölgeleyen ilahi ağaç.

ṭüb-ı meh Ay tuğlası.

ṭūfān *A.* Tufan.

ṭūfān-fezā *A.F.* Tufan arttıran.

ṭūfān-ḥîz *A.F.* Tufanda kalkan.

tūğ *F.* Tuğ.

tūğ-ı hümāyūn Padişahla ilgili tuğ.

tūğ-ı ser-efrāz Başı yukarda olan tuğ.

tūğ-ı şāhî-i bāğ-ı du'ā-yı müstecāb
Kabul olunmuş dua bağının şaha layık tuğu.

tūğ-ı tevfiğ-i 'ināyet İyiliğe ulaşmış tuğ.

tuğra Tuğra.

tuğra-yı hümāyūn-ı mülük-āne
Hükümdara yakışacak kutlu tuğra.

tuğyān *A.* Takınlık, azgınlık, coşkunluk.

tuḥfe *A.* Hediye, armağan.

tuḥm *F.* Tohum.

tuḥm-ı 'ömr-i cāvid Ebedî hayatın tohumu.

tuḥm-ı pāk-i lāle-i ḥamrā' Kırmızı lalenin temiz tohumu.

tuḥm-ı penbe Pamuk tohumu.

tuḥm-ı tāze Taze tohum.

tuḥm-ı zerrîn Altından tohum.

ṭulānî *A.* Boyuna, uzunluğuna.

ṭulū' et- Doğmak.

ṭulū' kıl- Doğmak.

ṭumār-ı imkān Olabilirlik tomarı.

ṭumār-ı neseb Soy tomarı.

ṭumār-ı neseb-nāme-i himmet
Çabanın soy kütüğünün tomarı.

Ṭūr *A.* Ferîdûn'un Turan ülkesini verdiği oğlu.

Tūrān *F.* Eski İranlılar tarafından Türk diyarına verilen ad.

ṭurfe A. Görülmemiş, yeni, tuhaf, şaşılacak şey.

ṭurre A. 1. Alın saçı. 2. Kıvrıkcık saç lülesi.

ṭurre-i ḥavrā Ahu gözlünün alın saçı.

ṭurre-i ḥübān Güzellerin alın saçı.

ṭurre-i sünbül Sümbül gibi lüle.

ṭurre-i sünbül-şifat Sümbül şeklinde lüle.

turunc F. Turunç.

turunc-ı ğabğab Gerdanın turuncu.

ṭut- Tutmak.

ṭūṭī F. Dudu, papağan cinsinden taklit yapan bir kuş.

ṭūṭī-i ğūyā Konuşan papağan.

ṭūṭī-i işkeste-zebān Kırık dilli papağan.

ṭūṭī-i nāṭıka Konuşan papağan.

ṭūṭī-i nāṭıka-i şūḥ-maḳāl Neşeli söz söyleyen papağan.

ṭūṭī-i şeker-ğüftār Tatlı sözlü papağan.

ṭūṭī-i şeker-istān Şeker kamışının papağanı.

ṭutmaḳ Tutmak.

tutuḳ-ı zer-nişān Kakma altına yapılan işleme, süs, yazı.

ṭutul- Tutulmak.

ṭutum Tutum.

ṭutuş- Tutuşmak.

tūy F. Kat.

tūz-ı kemān Kemanın tuzu.

Tübbet A. Tibet ülkesi.

tüfeng F. Tüfek.

tüfeng-endāz F. Tüfek kullanan.

tüfeng-i āhen Demir tüfek.

tüfeng-i āşaf Vezirin tüfeği.

tüfeng-i dest Üstünlük tüfeği.

tüfeng-i zer-nişān Altın işlemeli tüfek.

tüken- Tükenmek.

tükme F. Dügme.

tükme-i zer Altın düğme.

tükmeli Düğmeli.

tünd F. Sert, şiddetli, haşin.

türāb A. Toprak.

türāb-ı ḳabr Mezar toprağı.

türāb-ı maḳdem-i yār Sevgilinin gelme toprağı.

Türk Türk.

Türk-i maḡrūr Gururlu Türk.

türktâz-ı çeşm-i pür-kâr Kar dolu gözün hücumu.

türlü Çeşit çeşit.

tüvân *F.* Güç, takat.

u *F.* Ve.

‘ubüdiyyet *A.* 1. Kulluk, kölelik. 2. Aşırı bağlılık.

‘ucâb *A.* Çok şaşılacak, fazla gülünç şey.

uç Kenar.

uç- Uçmak.

uçur- Uçurmak.

ufuğ *A.* Ufuk.

uğra- Uğramak.

uğrula- Hırsızlık etmek.

‘uhde *A.* Söz verme, bir işi üzerine alma.

‘uğâb *A.* Karakuş, kartal, tavşancıl kuşu.

‘uğbâ *A.* Ahiret, öbür dünya.

‘uğde *A.* Düğüm.

‘uğde-bend *A.F.* Düğüm bağlama.

‘uğde-i hâtır Gönül derdi.

‘uğde-i pîrâhen Gömleğin düğümü.

‘uğûbet *A.* Ceza, eziyet, işkence, azap.

‘uğûl *A.* Akıllar, zihinler, uslar.

‘ulâ *A.* Şan ve şeref sahibi.

‘ulemâ’ *A.* Biginler.

Uluğ Mîrzâ Timur’un torunu ve Şahruh’un oğludur.

‘ulûm-ı Bû Hanîfe Ebu-Hanife’nin bilgileri.

ülû’l-ebşâr Görüş kabiliyetinde olan kimseler.

‘ulüvv-i şân Şan ve şerefın yüksek olması.

‘ulvî *A.* Yüksek, yüce.

‘ulyâ *A.* Çok yüce.

um- Ummak.

‘ummân *A.* Ulu, büyük, engin deniz, okyanus.

‘umûm-ı feyz Bütün bereket.

umûr *A.* İşler, hususlar, maddeler, şeyler.

umûr-i dîn ü devlet Din ve devlet işleri.

umûr-i ehemm En önemli işler, hususlar.

umūr-i memleket-i Rūm Anadou işleri.

‘**unnāb** A. Hünnap.

‘**unnāb-i la’l** Dudağın hünnabı.

‘**unşur-ı çihār** Dört unsur.

‘**unşur-ı haşmet** Görkem unsuru.

unut- Unutmak.

unuttur- Unutturmak.

ur- Vurmak.

‘**urbān** A. Çöl Arapları, aşiretler, bedeviler.

‘**urūq-ı şî’a** Şii ırkları.

urul- Vurulmak.

‘**uryān** A. Çıplak.

‘**uşfür** A. Serçe.

uşül A. 1. Yol, yöntem, tertip, metot, nizam, kaide, düzen. 2. Müzikte tempo.

uşül-i nağme-i feryād Feryat ezgisinin temposu.

uşol Çağ. İşte.

‘**uşşāk** A. 1. Âşıklar. 2. Bir müzik makamı.

utan- Utanmak.

‘**Uṭārid** A. Merkür.

‘**Uṭārid-menḳabet** A. Merkür vasıfları

‘**Utbî** A. Basra’da yetişen ve 9. yüzyılda yaşamış olan bir Arap şairi ve edebiyatçısı.

uyar- Uyarmak.

uyhu Uyku.

uyhuya var-Uyumak.

uyu- Uyumak.

uyut- Uyutmak.

uzan- Uzanmak.

‘**uzlet** A. Bir yana çekilip kendi kendine tenhada yaşama, yalnızlık köşesine çekilme.

‘**uzmā** A. Çok büyük.

uzun Uzun.

ü F. Ve.

ücem A. Sık ağaçlıklar.

üç İki den bir fazla.

üç anbārlı Üç ambarı olan veya üç sıra top mahalli olan harp gemisi.

üçün Çağ. İçin.

üçüncü İkinciden sonra gelen.

üftāde F. 1. Düşmüş, düşkün; biçare. 2. Âşık.

üftāde-i aşk Aşk düşküni.

üftâde-i dāmān Etek düşkünü.
üft ü hîz et- Düşüp kalkmak.
ülfet A. 1. Görüşme, konuşma. 2. Ahbaplık, dostluk.
ülfet et- 1. Alışmak, kaynaşmak. 2. Görüşme, konuşma.
’Ümeyye A. Emevî hanedanının atası.
ümîd F. Umut, umma.
ümîde düş- Umuda düşmek.
ümîd-i çemen-i kūy Sevgilinin yaşadığı yerin yeşilliğinin umudu.
ümîd-i dil ü cān Gönül ve can umudu.
ümîd-i maḳdem Geliş umudu.
ümîd-i maḳdem-i feyz-āver Feyiz getiren gelişin umudu.
ümîd-i vaşl Kavuşma umudu.
ümmîd F. Umut, umma.
ümmîd eyle- Umut etmek.
ümmîd-gāh F. Ümit yeri, bir şey umulan yer, makam.
ümmîd-i ḥacet Gereklik umudu.
ümmîd-i vuşlat Kavuşma umudu.
ümm-i iḳbāl Mutluluk yolu.
ümm-i şafiyye-ḥaşlet Temiz yaradılışlı ana.

ümmü’l-ḥabā’iş Şarap, içki.
üñ Çağ. Ün, ses, seda, şöhret.
’ünvān A. 1. Kitap, mecmua, makale başlığı. 2. Şöhret.
’ünvān-ı destūr-ı mükerrerem Saygıdeğer vezirin unvanı.
Üsküdār F. Üsküdar.
üst Üst.
üstād F. Üstat.
üstād-ı ḳalem Kalem üstadı.
üstüvār F. Sağlam, kuvvetli, dayanıklı.
üşküfe-dān F. Çiçeklik.
üşü- Üşümek.
üzre Üzere.
vā-beste F. ...-e bağlı.
vācib A. Yapılması gerekli.
va’d A. Yapılmasına söz verilen şey.
va’d e A. Bir iş için önden belirtilen zaman.
va’d e-i ferdā Yarın için verilmiş olan söz.
va’d e-i luḳf İyilik sözü.
va’d e-i vaşl Kavuşma zamanı.
va’d e-i vuşlat Kavuşma zamanı.

va‘d et- Vadetmek.
vādî A. Vadi.
va‘d-i ferdā Yarının sözü.
vādî-i ādāb-ı h̄idmet Hizmet yollarının yeri.
vādî-i h̄arem Harem yeri.
vādî-i k̄aşā‘id Kasidelerin usulü.
vādî-i mezheb-i āşüb Kargaşa mezhebinin yeri.
vādî-i nev Yeni usul.
vādî-i sūhan Söz vadisi.
va‘d-i kerîm Cömert söz.
va‘d-i vaşl-āsā Kavuşma sözü gibi.
vāfi A. Yeter, tam.
vāfir A. Çok, bol.
vāh A. Vah, yazık, ay!
vā-hayf A. Eyvah, yazık!
vā-hayfā A. Eyvah, yazık!
vaḥdet A. Alah’a yakınlık, Allah’a ulaşma.
vaḥîd A. Yalnız, tek.
vaḥş A. Issız, تنها yer.
vaḥşet A. Issızlık, tenhalık.
vaḥşî A. Yabani, vahşi.

vā‘iz A. Dinî öğütlerde bulunan.
vā‘iz-i çeşm-i gürisne Açgözlü vaiz.
vā‘iz-i şeh̄r Şehrin vaizi.
vaḳ‘a A. Olup geçen şey, hadise, olay.
vaḳ‘a-i ğarrā’ Şatafatlı savaş.
vaḳār A. Ağırbaşlılık, temkinlilik.
vaḳf A. Vakıf.
vaḳf et- Bağışlamak.
vaḳf-ı būs-ı dāmān Etek öpmeyi ayırma.
vaḳf-ı iltisām Örtünme vakfi.
vaḳf-ı şabāş u şenā Takdir ve övüş bağışlama.
vāḳı‘ā A. Gerçek, gerçi, her ne kadar.
vāḳıf ol- Bilmek, öğrenmek.
vaḳt A. Vakit.
vaḳtā kî A.F. Ne vakit ki, o vakit ki, olduğu vakit.
vaḳt-i bezm Eğlence meclisinin zamanı.
vaḳt-i Cem Cem’in zamanı.
vaḳt-i cūş Coşku zamanı.
vaḳt-i çerāġān Mum şenliğinin zamanı.

vaqt-i gül-geşt-i çemen Çimenlikte gül gezintisi zamanı.

vaqt-i itmām Tamamlama zamanı.

vaqt-i mübārek Kutlu vakit.

vaqt-i neşāţ-efzā Sevinç arttıran vakit.

vaqt-i rezm Savaş zamanı.

vaqt-i sūd Fayda zamanı.

vaqt-i sūr Şenlik zamanı.

vaqt-i şerif Şerefli zaman.

vaqt-i temāşā-yı çemen Çimenliği seyir vakti.

vālā *F.* 1. Yüksek, yüce. 2. İnce ipekten dokunma bir cins kumaş.

vālā-cāh *F.* Rütbesi yüksek olan.

vālā-cenāb *F.A.* Yüce şerefli.

vālā-güher *F.* Yüce cevher.

vālā-ğadr *F.A.* Kadri, değeri yüce.

vālā-mekān *F.* Yüksek yer.

vālā-menğabet *F.A.* Yüce vasıflar.

vālā-mesned *F.A.* Yüce rütbe.

vālā-peder *F.* Yüce baba.

vālā-rütbe *F.A.* Yüce mevki.

vālā-řāk *F.A.* Yüce kubbe.

vālā-ter *F.* Çok yüksek, çok yüce.

vālā-yı şafağ Şafağın yüceliği.

vālih *A.* Şaşakalmış, şaşırılmış.

vālih-i gül-ğonce Henüz açılmamış gülün şaşırması.

v-Allahi *A.* “Allah için, Allah hakkı için” anlamına gelen büyük yemin.

vām-ğāh-ı āh Ah alacaklı.

vā-pesîn *F.* Son, en sondaki, en gerideki.

var Mevcut.

var- Varmak.

vāreste *F.* Serbest, rahat.

var eyle- Var etmek.

varılmağ Varılmak.

vāriş-i cāh Makam vārisi.

varmağ Varmak.

var ol- Sağ olmak, yaşamak.

vārūn *F.* Ters, aksi, uğursuz.

vaşf *A.* Nitelik, vasıf.

vaşf-ı bülend Yüce nitelik.

vaşf-ı cihān-dāver Dünya hâkiminin niteliği.

vaşf-ı dāniş ü temyîz Bilme ve seçme niteliği.

vaşf-ı hüsn ü behcet Güzellik ve sevinç niteliği.
vaşf-ı kıadd Boyun niteliği.
vaşf-ı kelâm Sözü niteliği.
vaşf-ı la' l Dudağın niteliği.
vaşf-ı la' l-i dil-ber Sevgilinin dudağının niteliği.
vaşf-ı medh Övgü niteliği.
vaşf-ı pāk Temiz nitelik.
vaşf-ı paşa-yı Ferîdün-ḥaşem Ferîdün maiyetli paşanın niteliği.
vaşf-ı şerîf Şerefli nitelik.
vaşf-ı zāt Kişinin niteliği.
vaşf-ı zāt-i pāk Temiz kişinin niteliği.
vaşf u medh et- Övmek.
vāşıl ol- Ulaşmak, varmak.
vāsiṭi A. İyi cins bir kamyş kalemi.
vāsi' A. Geniş, açık.
vaşl A. Ulaşma, birleşme; kavuşma.
vaşl-āsā A.F. Kavuşma gibi.
vaşl-ı ser-menzil-i i' cāz Şaşırtma durağına ulaşma.
vaşşāf A. Vasıflarını bildirerek anlatan veya öven.

Vaşşāf A. 14. yüzyılda yaşayan meşhur bir tarihçi.
vaşşāf-ı sevdā Sevdayı öven.
vaṭan A. Yurt.
vā-veylā A. Çılgılık, yaygara, feryat.
vāye F. Nasip, kısmet.
vāye-baḥş F. Fayda bağışlayan.
vāye-baḥş-ı bî-kesān Kimsesizlere fayda bağışlayan.
vāye-baḥş-ı zülāl Tatlı su bağışlayan.
vāye-mend-i cūd-ı İbrāhîm Paşa İbrahim Paşa'nın cömertliğinin kısmetlisi.
vāz' et- Koymak.
vāz' eyle- 1. Koymak. 2. Kurmak.
vāz' -ı cebîn Alın koymak.
vāz' -ı dervîş-āne Derviş olana yakışacak surette olan hareket.
vāzıḥ A. Açık, meydanda, belli, kapalı olmayan.
vāz' -ı nā-bercā Yersiz, yolsuz koyma.
vāz' -ı pîşānî Alın koyma.
vāz' -ı raşad Bekleme hareketi.

vażi ‘ü’l-aşlı fenni cūd u seḫā

Cömertlik ve el açıklığı
hünerinin temelini kuran.

vażi ‘ü’l-aşlı kerem Cömertliğin

temelini kuran.

ve A. Ve.

vech A. 1. Yüz, surat, çehre. 2. Sebep,

vesile. 3. Vasıta.

vech-i hümayün Kutlu yüz.

vech-i mübîn Açıklayıcı durum.

vech-i pāk Temiz yüz.

vech-i şabîḫ Güzel yüz.

vech-i vecîḫ En uygun şekil.

vecîḫ A. Uygun, münasip.

vefā A. Vefa.

vefḫ A. Tanrı adlarından birini veya

Kuran’dan bir ayeti, ebcet
hesabıyla tutarı olan harflerle
yazarak meydana getirilen şekil.

vefḫ-ı dil-ḫāḫ Gönlün istediğine uygun

olarak.

vefḫ-ı murabba’ Ebcet hesabıyla

meydana getirilen şeklin
kenarları çizilince on altı karenin
meydana gelmesi ya da yan yana
ve alt alta dört karenin oluşması.

vefḫ-ı murād Dileğe uygun olarak.

vehhāb A. Çok hibe eden, çok

bağışlayan.

vehm A. Kuruntu, yersiz korku.

vehm-nāk A.F. Kuruntulu.

vekālet et- Vekālet etmek.

vekālet eyle- Vekālet etmek.

vekîl-i muṭlaḫ Vekilliği hiçbir kayıt ve
şarta bağlı olmayan vekil.

vekîl-i salṭanat Sadrazam.

veḫḫād A. Parlak, aydınlık, ışıklı.

veled A. Çocuk, erkek evlat.

velî F. Ama, fakat.

velîk F. Ama, fakat, ancak, şöyle ki.

velîkin F. Ama, fakat, ancak, şöyle ki.

veliyy-i ni’am Dinine sınımsız bağlı olan
kimse.

veliyy-i ni’met Nimet sahibi, velinimet,
besleyen.

veliyy-i ni’met-i ‘ālem Dünyanın nimet
sahibi, besleyeni.

veliyyü’n-ni’am Dinine sınımsız bağlı
bulunan kimse.

veliyyü’n-ni’amu zî-şān Şerefli
şeyhülislam.

veliyyü'n-ni'met Nimet sahibi,
velinimet, besleyen.

veliyyü'n-ni'metü 'âlem Dünyanın
velinimeti.

ve'l-leyl Kısa gece.

velvele A. 1. Şaşkınlık. 2. Gürültü,
patırtı, yaygara, şamata.

velvele-endâz-ı rest-hîz Kurtulmaya
kalkan gürültücü.

ver- Vermek.

verâ' A. Arka, geri, öte.

vera' A. Haramdan kaçınma.

verd-i hadd Yanağın gülü.

verd-i handân Açan gül.

verd-i şeb-bû Şebboy çiçeği.

verd-i tarî Taze gül.

verd-i ter Taze gül.

veril- Verilmek.

verilmek Verilmek.

verkā' A. Güvercin.

vermek Vermek.

veşad A. Sağlamlık, sıkılık.

vesâde A. Dayanılıp rahat edilecek
yastık ve şilte gibi şey.

vesen A. Uyku ağırlığı, uyuklama.

veşîku't-tarh Düzenlemenin sağlamı.

vesme A. Rastık.

vesvese A. Şüphe, kuruntu.

veş F. Gibi.

ve't-tîn ve'z-zeytûn Tin suresi.

vey F. Ve ey!

vezân F. Esici, esen.

vezâret A. Vezirlik, paşalık.

vezîr A. Vezir.

vezîr-ân A.F. Vezirler.

vezîr-âne A.F. Vezirce, vezire
yakışacak yolda.

vezîr-ân-ı selef Önceki vezirler.

vezîr-i 'âkıll ü kâmil Akıllı ve bilgili
vezir.

vezîr-i âsmân-mesned Gökyüzü
makamlı vezir.

vezîr-i a'zam En büyük vezir,
sadrizam.

vezîr-i a'zam-ı gerdün-'âlem
Dünyanın sadrazamı.

vezîr-i a'zam-ı mihr-iştihâr Güneş
şöhretli veziriazam.

vezîr-i bende-perver Kul, köle besleyici vezir.

vezîr-i bî-miṣāl Eşsiz vezir.

vezîr-i bî-mu'ādil Benzersiz vezir.

vezîr-i bî-naẓîr-i müştêrî-tedbîr Bir şeyi temin edecek yol tutan eşi bulunmayan vezir.

vezîr-i Cem-ḥaşem Cem maiyetli vezir.

vezîr-i devr-i zamân Zamanın veziri.

vezîr-i felek-bâr-gâh-ı mihr-âṣār Güneş gibi yüksek göklerin veziri.

vezîr-i kām-rân İsteğine kavuşmuş vezir.

vezîr-i kerem-kâr Cömert vezir.

vezîr-i kerem-pîşe Cömertliği huy edinmiş vezir.

vezîr-i mekârim-semîr Cömertliklerin arkadaşı olan vezir.

vezîr-i mekrümet-pîra Kereme süs veren veziri.

vezîr-i muḥterem Saygıdeğer vezir.

vezîr-i muḥteşem Görkemli vezir.

vezîr-i nām-dâr Ünlü vezir.

vezîr-i pür-himem Yüksek iradelerle dolu vezir.

vilâyet A. Bir şeyi kudretle elde etme, erenlerden olma.

vîrân F. 1. Yıkık, yıkılmış. 2. Kederli, üzgün.

vîrâne F. Yıkılmış veya pek harap olmuş yer, yapı.

vîrân ol- Viran duruma gelmek, haraplaşmak.

vird-i zebân Diline dolama.

vişâl A. Ulaşma, kavuşma.

vişâl-i dil-ber Sevgiliye kavuşma.

vu F. Ve.

vuşlat A. Ulaşma, yetişme, kavuşma.

vuşül A. Ulaşma, gelme, varma, erişme, yetişme.

vuşül-i bâğ-ı behişt Cennet bağına ulaşma.

vuzûḥ A. Açık olma, açıklık.

vü F. Ve.

vücüd A. 1. Bulunma, var olma. 2. Gövde. 3. Ten.

vücüd-ı dil Gönülün varlığı.

vücüd-ı muḥterem Saygın varlık.

vücüd-ı pāk Temiz varlığı.

vüfûr-ı himmet Çaba çokluğu.

vüfūr-ı himmet-i ʃabʻ-ı büleñd Yüce yaradılışlı çabanın çokluğu.

vüsʻat A. Genişlik, bolluk.

vüsʻat-i kevn ü mekân Varlık ve yerin genişliği.

vüsʻat-i mülk Ülkenin genişliği.

yā A. Ye harfinin adı.

yā A. Ey! Hey!

yā F. 1. O hâlde, öyle ise. 2. Ya da.

yābān F. Yabancı.

yābāna at- Önemsiz görmek.

yad Yabancı.

yād F. 1. Hatırlama, olma. 2. Hatır, gönül.

yād et- Anmak, hatırlamak.

yād etdir- Andırmak.

yād etmek Anmak, hatırlamak.

yād eyle- Anmak, hatırlamak.

yād eylemek Anmak, hatırlamak.

yād-gār F. Yedigâr.

yād-ı haṭṭ Sakalı anma.

yād-ı leb Dudağı anma.

yād-ı maʻreke-i heft-ḥān Yedi okuyanın savaş meydanını anma.

yād-ı tîğ-i ebrū Kaşın kılıcını anma.

yād kııl- Anmak, hatırlamak.

yād olunmaḵ Hatırlanmak, anılmak.

yağ- Yağmak.

yağdır- Yağdırmak.

yağmā et- Yağma etmek.

yağmā eyle- Yağma etmek.

yaḥ F. Buz.

yaḥ-beste F. Buz bağlamış, buz tutmuş.

yaḥşı Yakışık alan, iyi, güzel.

yā hū A. Bir işin, bir şeyin sona geldiğini işaret eden söz.

yāḥūd F. Veya.

Yaḥyā A. 1553'te doğup 1643'te ölen gazelde üstat sayılan bir şair ve şeyhülislam.

yaḥ- Yakmak.

yaḥa Yaka.

yaḥıl- Yakılmak.

yaḥın Uzak olmayan.

yaḥış- Yakışmak.

yaḥın A. Sağlam bilgi, iyi kati olarak bilme.

yaḥlaş- Yaklaşmak.

yaqlaşabil- Yaklaşabilmek.

yāqūt *A.* Yakut, değerli süs taşı.

yāqūt-nümā *A.F.* Yakut gösteren.

yāqūt-pāre-veş *A.F.F.* Yakut parçası gibi.

yāl *F.* Boyun, gerdan.

yalan Doğru olmayan.

yalın Kınından çıkmış.

yāl-i esb Atın gerdanı.

yalñız Yalnız.

yaman Kötü, fena.

yan Taraf.

yan- Yanmak.

yanaklı Yanaklı.

yan-be-yan *T.F.T.* Yan yana.

yandır- Yandırmak.

yanglıg *Çağ.* Gibi.

yanık Yanık.

yañıl- Yanılmak.

ya'nî *A.* Yani.

yañlış Yanlış.

yanmağ Yanmak.

yan yana Birbirinin yanında olan.

yap- Yapmak.

yapdır- Yaptırmak.

yapıl- Yapılmak.

yapılmağ Yapılmak.

yapış- Yapışmak.

yapmağ Yapmak.

yapdır- Yaptırmak.

yār *F.* 1. Dost. 2. Sevgili.

yar- Yarmak.

yārān *F.* Dostlar.

yārān-ı nazm Nazım dostları.

yārān-ı şafā Sefa dostları.

yaraş- Yaraşmak.

yarat- Yaratmak.

yare Yara.

yarelen- Yaralanmak.

yarın Gelecek gün.

yār-ı nükte-pîrā Nükteli sözleri
süsleyerek anlatan dost.

yārî *F.* Yardım.

yārsiz Sevgilisiz.

yaşağ Yasak.

yāsemen *F.* Yasemin.

yāsemen-çîn *F.* Yasemin toplayan.
yāsemenlik Yaseminlik, yasemin bahçesi.
yāsemîn *F.* Yasemin.
yāsız Ye harfi olmadan.
yaş Doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman.
yaş Gözyaşı.
yaşın yaşın Gizli gizli, içli içli, gizli saklı olarak.
yat- Yatmak.
yāver *F.* Yardımcı, imdatçı.
yavru Yavru.
yavuz Güçlü, çetin.
yay Yay.
yaz Yaz mevsimi.
yaz- Yazmak.
yazık Günah.
yazıl- Yazılmak.
ye- Yemek.
yed *A.* 1. Güç, kuvvet. 2. Mülk.
yedi Altıdan sonraki sayı.
yed-i beyzā En beyaz el, Musa Peygamber'in Firavun'a karşı

mucize olarak ışıklı görünen parlak eli.
yedi iklim Dünyada insanların yaşadığı coğrafyanın ayrıldığı yedi bölge.
yegān *F.* Birler, tekler.
yegāne *F.* Biricik, tek.
yegāne-i devr-i zamāne Zamanın biriciği.
yek *F.* Bir, tek.
yek-ā-yek *F.* Tek tek, birer birer.
yek-be-yek *F.* Tek tek, birer birer.
yek-dāne *F.* Eşi benzeri olmayan, tek.
yeke *F.* Tek, bir; yalnız.
yeke-tāz *F.* Düşmana yalnız başına saldıran yiğit.
yeke-tāz-ı 'arşa-yı haşmet Görkem yerinin yiğidi.
yeke-tāz-ı şahn-ı mā-evhā Vahyedilmiş avlunun yiğidi.
yek-fî *F.A.* Aynı değerde.
yek-nesak *F.* Tek düzen, değişmez.
yek-pāre *F.* Tek parça, bir parçadan ibaret, bütün, som.
yek-reng *F.* Bir renkte olan.

yek-rengî-i ülfet Konuşmanın doğruluğu.

yek-rûze *F.* Bir günlük, geçici.

yek-sân *F.* Bir, beraber.

yek-ser *F.* Bir baştan bir başa.

yek-tâ *F.* Tek, eşsiz, benzersiz.

yek-tâ-neverd-i ser-zemîn-i dâver
İnsafli hükümdarın başı yerdeki eşsiz düzeni.

yek-ten *F.* Ansızın, aniden, birdenbire.

yek-tüy *F.* Tek kat.

yel Rüzgâr.

yel- Koşmak, acele ve telaşla yürümek.

yeldâ *F.* Uzun.

yeleli Yelesi olan.

yelken Yelken.

yelmân *F.* Kılıç darbesi, sivri yer.

yelmân-ı tîğ Kılıç darbesi.

yelmân-ı tîğ-i nâz Naz kılıcının darbesi.

Yemen *A.* Arap yarımadasının batı ve güney tarafını oluşturan bölge.

yemîn *A.* 1. Sağ, sağ taraf. 2. Ant.

yemîn et- Yemin etmek.

yemîn-i devlet ü dîn Devlet ve din yemini.

yemîn-i salţanat Sultanlık yemini.

yemm *A.* Deniz.

yemm-himem *A.* Deniz gibi büyük iradeler.

yemm-i  asret Özlem denizi.

yeñi Yeni.

yeñiden Yine, tekrar.

yenil- Yenilmek.

yer Yer.

yerā'a *A.* Kamış, yontulmamış kamış kalem.

yer bul- Yer bulmak.

yerli yerinde Uygun, gerektiği gibi.

yer ver- Yer vermek.

yer yer 1. Zaman zaman. 2. Birçok yerde.

ye's *A.* Ümitsizlik, elem, keder.

yesār *A.* Sol, sol taraf.

Yeşrib *A.* Medine'nin Müslümanlık'tan önceki adı.

yeşil Yeşil.

yet- Yetmek.

yeter Yeterli, yeter.
yetûm A. Yalnız, tek, eşsiz, bir tek.
yetiş- Yetişmek.
yetiştir- Yetiştirmek.
yevm-i şekk Ramazan ayının ispat edilemeyen günü.
Yezdân F. Allah.
Yezdânî F. Allah'a ait, Allah'la ilgili.
Yezîd A. Emevî Devleti'nin kurucusu Muaviye'nin oğlu.
yığlamak Çağ. Ağlamak.
yık- Yıkmak.
yıl Sene.
yıldız Yıldız.
yiğit Delikanlı.
yine Tekrar, yeniden.
yoğ Yok.
yoğsa Yoksa.
yok Yok.
yokla- Yoklamak.
yoğsa Yoksa.
yoğtan var eyle- Yoktan var etmek.
yol Yol.
yolcu Yolcu.

yollu Yollu.
yolu düş- Yolu düşmek.
yu- Yıkamak.
yuğarı Yukarı.
yurt Memleket.
Yûsuf A. Yakub Peygamber'in oğlu Yusuf peygamber.
Yûsuf-ı gül-pirehen Gül gömleklî Yusuf.
Yûsuf-istân-ı hayâl Hayalî Yusuf ülkesi.
yutdur- Yutturmak.
yügür- Çağ. Hızlı yürümek, koşmak.
yümn A. Uğur, mut, bereket.
yümn-i iclâl Büyüklüğün uğuru.
yümn-i mağdem Gelmenin uğuru.
yümn-i pâ-büs Ayak öpmenin uğuru.
yümn-i teşrîf Şereflendirmenin uğuru.
yürek Kalp.
yürü- Yürümek.
yürüt- Yürütmek.
yüz Doksan dokuzdan bir fazla.
yüz Surat.
yüz biñ Yüz bin.

yüz bul- Yüz bulmak.
yüz çevir- Yüz çevirmek.
yüz kararı Yüz kararı.
yüzlü Yüzü herhangi bir nitelikte olan.
yüz sür- Yüz sürmek.
yüz sürmek Yüz sürmek.
yüz tut- Yüz tutmak.
zâbiḫ A. Tuttuğunu koparan, dediğini yaptıran.
zabḫ et- Zapt etmek.
zabḫ etdir- Zapt ettirmek.
zabḫ olun- Zapt edilmek.
zāde F. Oğul, evlat.
zāde-i mecd Büyüklüğün oğlu.
za'f A. 1. Zayıflık, kuvvetsizlik, arıklık.
2. Meyil, gönül akışı, bir şeye karşı duyulan aşırı istek.
zafer A. Düşmanı yenme, üstün gelme.
zafer-feḫvā A. Üstünlük kavramı.
zafer-yāb A.F. Zafer bulan.
zağan F. Çaylak.
zāhid A. Çok aşırı sofu; kaba sofu.
zāhidā A. Ey sofu!
zāhid-i ḥām Acemi sofu.

zāhid-i rūbeh-firīb Kurnaz aldatan sofu.
zāhid-i zerrāḫ İkiyüzlü sofu.
zāhir A. Görünen, görünücü, açık, belli, meydanda.
zahîr A. Arka çıkan, yardımcı.
Zahîr A. 1193'te ölen Zahîr-i Fâryâbî.
zaḫm F. Yara.
zaḫm-âşinā-yı ḥancer-i ser-tîz Keskin hançerin tanıdık yarası.
zaḫmet A. Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık.
zaḫm-ı çihār-ebrevān Dört kaşın yarası, bıyıkları yeni çıkan delikanlının yarası.
zaḫm-ı derūn Gönül yarası.
zaḫm-ı dest-i redd-i istiḡnā Nazlanmayı geri çeviren elin yarası.
zaḫm-ı engüşt-i nigāh-ı intiḫāb Seçen bakışın parmaklı yarası.
zaḫm-ı ḥūn-çegān Kan akan yara.
zaḫm-ı nāsūr Basur yarası.
zaḫm-ı nihān Gizli yara.
zaḫm-ı sîne Göğüs yarası.
zaḫm-nāk F. Yaralı.

zā'ika-i 'irfān Bilmeyi tatma.

Zāl *F.* Rüstem'in babası.

zālām *A.* Karanlık.

zālām-efşān *A.F.* Karanlık saçan.

zāl-i çarḥ Feleğin zalimi.

zāl-i felek Feleğin zalimi.

zālīm *A.* Zulmeden, haksızlık eden.

zāl-i sipihr Gökyüzünün ihtiyarı.

Zāl-i zer Sarı Zāl, Rüstem'in babası.

zamān *A.* Zaman.

zamāne *A.* 1. Devir, vakit. 2. Baht, talih, felek.

zamāne-i ḥurrem Sevinç vakti.

zamāne-i şad Yüz vakit.

zamān-ı devlet Talih zamanı.

zamān-ı devlet-i 'adl Adalet devletinin zamanı.

zamān-ı devlet-i ḥüsn Güzellik devletinin zamanı.

zamān-ı direng Bekleme zamanı.

zamān-ı ḥaṭṭ-ı 'anber-fām Amber renkli sakalın zamanı.

zamān-ı ḳalīl Az zaman.

zamān-ı ḥabbe-i habb-ı mürevvaḳ
Süzülmüş tohumun tanelerinin zamanı.

zamān-ı rezm Savaş zamanı.

zamān-ı şayf Yaz zamanı.

zamān-ı şerīf Şerefli zaman.

zamān-ı şerm Utanma zamanı.

zamān-ı va 'de-i taḥassür Özlem zamanı.

zamān ver- Zaman vermek.

zamān zamān *A.* Ara sıra.

zamīr-i enver Çok parlak iç.

zamm et- Katmak, eklemek.

zann *A.* Sanma, sanı.

zann et- Zannetmek.

zann eyle- Zannetmek.

zann eyleyebil- Zannedebilmek.

zānū *F.* Diz.

zār *F.* Ağlayan, inleyen.

zarar *A.* Zarar.

zarar gel- Zarar gelmek.

zarūrî *A.* Mecburi, zorunlu.

zār-veş *F.* Ağlayan gibi.

zāt *A.* 1. Kendi. 2. Saygıya değer kimse.

zāt-ı aqdes En kutsal saygıdeğer kimse.
zāt-ı ‘ākıl u dānā Akıllı ve bilgili kimse.
zāt-ı ‘ālem-ārā Dünyayı süsleyen kimse.
zāt-ı ‘ālī Yüce kimse.
zāt-ı ‘ālī-ḳadr Saygıdeğer kimse.
zāt-ı ‘ālī-ṣān Yüce şanlı saygıdeğer kimse.
zāt-ı āṣaf-isti‘dād Vezir gibi akıllı kimse.
zāt-ı bî-‘adīl-i mekrümet-pîrā Cömertliği süsleyen eşsiz kimse.
zāt-ı bî-mu‘ādīl Eşsiz kimse.
zāt-ı bî-naẓîr Benzersiz saygıdeğer kimse.
zāt-ı güzîn Seçilmiş saygıdeğer kişi.
zāt-ı hümā-pervāz Yukarıdan atan kimse.
zāt-ı hümāyūn Kutlu saygıdeğer kişi.
zāt-ı kerem-kār Cömert kimse.
zāt-ı kerem-pîrā Cömertliğe süs veren kimse.
zāt-ı kerem-ver Cömert kimse.
zāt-ı kerîm Cömert kimse.

zāt-ı muḫterem Saygıdeğer kimse.
zāt-ı pāk Temiz kimse.
zāt-ı pāk-i pādīṣāhî Padişahla ilgili temiz kimse.
zāt-ı şeref-pîrā Şerefi donatan kimse.
zāt-ı şerîf Şerefli saygıdeğer kimse.
zāt-ı vālā Yüce kimse.
zāt-ı vālā-ḳadr Saygıdeğer kimse.
zāt-ı vālā-ṣān-ı bî-hemtā Benzersiz yüce şanlı kimse.
zāt-ı zî-ṣān Şerefli kimse.
zātū A. Kendisiyle ilgili, kendine ait.
zebān F. Dil.
zebān-ı ehl-i dil Gönül ehlinin dili.
zebān-ı gîle Sızlanma dili.
zebān-ı gül Gül dili.
zebān-ı kilik-i gevher-bār Cevher yağdıran kalemin dili.
zebān-ı pāk Temiz dil.
zebān-ı sinān Süngü dili.
zebān-ı süsen Susam dili.
zebān-ı ṭab‘ Huy dili.
zebān-ṣinās F. Dil bilen.
zeber F. Üst.

zebūn *F.* Zayıf, güçsüz, aciz.

zebūn-ı pençe-i kübrā En büyük pençenin güçsüzü.

zeheb *A.* Altın.

zeḥḥār *A.* Dolu, taşkın, coşkun.

Zehrā *A.* Muhammed Peygamber'in kızı Fatma'nın lakabı.

zehr-āb *F.* Acı su.

zehr-āb-ı nigāh Bakışın acı suyu.

zehr-i ḥired Aklın çiçeği.

zekā' *A.* Çabuk anlama, zihin keskinliği.

zeḳan *A.* Çene.

zelīl *A.* Hor, hakir, alçak, aşağı tutulan, aşağılanan.

zelzele-i nā-gehān Ansızın sarsma.

zemīn *F.* Yer, yeryüzü; zemin.

zemīn-i 'arız-ı gül-fām Gül renkli yanağın zemini.

zemīn-i ḥüb Güzel zemin.

zemīn-i nev-'ibāret Yeni ortaya çıkmış eda.

zemīstān *F.* Kış, kış mevsimi.

zemistānī *F.* Kışlık.

Zemzem *A.* Kâbe civarındaki meşhur kuyu.

Zemzem-āsā *A.F.* Zemzem gibi.

zemzeme-i çeng Çeng nağmesi.

zen *F.* Kadın.

zenaḥ *F.* Çene.

zenaḥdān *F.* Çene.

zenbūr *A.* Eşek arısı.

zenbūr-veş *A.F.* Eşek arısı gibi.

zencîr *F.* 1. Zincir. 2. Bir müzik makamı.

zencîr-bend-i pāy-i 'ömr-i pür-şitāb Çabuk giden ömrün ayağını bağlayan zincir.

zencîre *F.* Tezhipte, kenar cetvellerine yapılan birbirine geçme şekiller.

zencîr-i ḥabs Hapis zinciri.

zencîr-i pāy-i 'ömr-i şitābān Geçen ömrün ayağının zinciri.

zeng *F.* Zenci.

Zengibār Afrika'nın doğusunda bir ada ve bu adadaki ülke, Zencibar.

zen-i ābisten Hamile kadın.

zer *F.* Altın.

zer-bāf *F.* Sırmalı kumaş dokuyan kimse.

zer-bîrûn *F.* Altın dışlı.

zerd *F.* 1. Sarı. 2. Solgun, soluk.

zer-efşân *F.* Altın kakmalı, altınlı.

zer-ender-zer *F.* Süslemede ikinci defa altın tabakası ile kaplama.

zer-endūd *F.* Altın yaldızlı.

zer-feşân *F.* Altın saçan.

zer-ḥall *F.A.* Ezilmiş altın varak.

zer-i Efrenc Avrupalı altını.

zer-i ḥāric Dışı altın.

zer-i ḥūrşîd Güneş altını.

zer-i kāmīl Halis altın.

zer-ḳalem *F.A.* Altın kalem.

zer-kemer *F.* Altın kemer.

zer-keş *F.* Altın işlemeli.

zer-nigār *F.* Altın işlenmiş, yaldızlı.

zer-nişân *F.* Kılıç, kalemtraş gibi şeyler üzerine kakma altınla yapılan işleme, süs, yazı.

zer-pāş *F.* Altın saçan.

zerrāk *A.* İkiyüzlü.

zerre *A.* Çok küçük parça, molekül.

zerre-i güm-nām Adı unutulmuş zerre.

zerre-i nā-ċîz Önemsiz zerre.

zerre-şıfat *A.* Çok küçük varlık.

zerre-veş *A.F.* Zerre gibi.

zerrîn *F.* 1. Altın. 2. Altın rengi. 3. Fulya.

zerrîn-ṭınāb *F.A.* Altın çadır ipi.

zer-tār *F.* Altın tel, sırma.

zer-tūz *F.* Altın sırmalı.

zer-veş *F.* Altın gibi.

zevāl *A.* Bozulma, yenilme.

zevḳ *A.* Zevk.

zevḳ-baḥş-ı ḥāb-ı nūş Tatlı uykunun zevk vereni.

zevḳ ehli Zevk ehli.

zevḳ et- Eğlenmek.

zevḳ-ı gül-istān Gül bahçesi keyfi.

zevḳlen- Zevklenmek.

zevḳ u şafā Eğlenme, eğlence.

zevḳ u şafā eyle- Eğlenmek.

zevḳ u ṭarab et- Eğlenmek ve neşelenmek.

zevraḳ *A.* Kayık, sandal.

zevrağ-çe *A.F.* Küçük kayık, küçük sandal.

zevrağ-ı haşmet Görkem kayığı.

zevrağ-ı şahbā Şarap şişesi.

zevrağ-ı şahbā-yı tūfān-hîz Tufan çıkaran şarap şişesi.

zeyl *A.* Bir şeyin devamı, eki.

zeyl-i mebhāḥiṣ Konuların eki.

zeyn *A.* Süs, bezek.

zeyrek *F.* Anlayışlı, uyanık, zeki.

zeytūn *A.* Zeytin.

ẓidd-ı kāmīl Tam aksi.

ẓıll-ı Ḥaqq Te'ālā Yüce Tanrı'nın gölgesi.

ẓıll-ı ḥimāyet Koruma gölgesi.

ẓıll-ı ḥudā Tanrının gölgesi.

ẓıll-ı hümā-yı re'fet Esirgeyen talih kuşunun gölgesi.

ẓıll-ı pāk-i ḥazret-i Vahhāb Vahhāb hazretlerinin temiz gölgesi.

ẓıll-ı ẓalīl-i re'fet Esirgemenin koyu gölgelisi.

zırh *F.* Zırh, demirden örme veya dökme savaş elbisesi.

zīb *A.* Süs, bezek.

zībā *F.* Güzel.

zībāğ-ı maqtūl Öldürülenin sırası.

zībā-peyker *F.* Güzel yüzlü.

zīb-baḥş-ı mesned-i tāc ü kemer Taç ve kemer makamının süs bağışlayanı.

zīb-efgen *F.* Süs atan.

zībende *F.* Süslü, yakışıklı.

zīb-i der-i devlet-me'āb Hükümdar kapısının süsü.

zīb-i dībāce-yi kitāb-ı himem Çabalar kitabının ön sözünün süsü.

zīb-i dükkān Dükkânın süsü.

zīb-i evc-i ma'delet Adaletin yüce süsü.

zīb-i firāvān Bol süs.

zīb-i gül ü gül-sitān Gül ve gül bahçesinin süsü.

zīb-i mesned-i Nüşîrevān Nüşîrevān'ın makamının süsü.

zīb-i mesned-i i'zāz Değer makamının süsü.

zīb-i nigîn-dān Yüzük kutusunun süsü.

zīb-i şadr-ı dāver Hükümdar sadrazamının süsü.

zîb-i şadr-ı kâr-fermâyî İş buyuran
sadrazamının süsü.

zihâm A. Kalabalık, sıkışıklık.

zihî A. Ne güzel, ne hoş!

zih-i kemân Yay kirişi.

zihn A. Zihin, anlama, bilme,
unutmama kuvveti, hafıza.

zihn-i veşkâd Parlak zihin.

zîkr A. Anma.

zîkr-i celî Bilineni anma.

zimâm A. Yular, hayvan yuları.

zimmet A. Sahip çıkma, koruma
zorunda kalma.

zîn F. Eyer.

zindân F. Zindan.

zinde F. Diri, yaşayan, canlı.

zînet A. Süs, bezek.

zînet-bahş A.F. Süs veren.

zînet-fezâ A.F. Süs arttıran.

zînet-i gül-şen-serâ-yı mürselîn
Peygamberlerin gül bahçesi
sarayının süsü.

zînet-i şadr-ı bülend-i 'izz ü şân İzzet
ve şanın yüce sadrazamının
süsü.

zînet-i tām Bütün süs.

zinhār F. Sakın! Asla olmaya, aman!

zîn-püş F. Eyer örtüsü.

zîr A. Sazın en ince teli.

zîr F. Alt, aşağı.

zîrā F. Çünkü, şundan dolayı ki.

zîr-i bāl Kanadın en ince teli.

zîr-i çarḥ-ı nüh-ecrām Dokuz kat
göğün altı, yeryüzü.

zîr-i dest Elin altı.

zîr-i leb Dudağın altı.

zîr-i leb-i ḥāmūş Suskun dudağın altı.

zîr-i nigîn Yüzüğün altı.

zîr-i rān Oyluğun altı.

zîr-i sāye-i kūh-i vaḳār Ağırbaşlılık
dağının gölgesinin altı.

zîr-i sāye-i müjgān-ı çeşm-i mūr
Karınca gözünün kirpiklerinin
gölgesinin altı.

zîr-i sāye-i şemşîr Kılıç gölgesinin altı.

zîr-i ser Başın altı.

zîr-i ṭāḳ Kemerin altı.

zîr ü bemm-i ḥasret Hasretin en ince
ve en kalın teli.

zırve-i a' lā Çok yüksek tepe.
zırve-i nāhîd Venüs'ün tepesi.
zî-şān A. Şerefli.
zîver F. Süs, bezek.
zîver-bahş F. Süs bağışlayan.
zîver-i dāmān-ı niķāb Örtünün eteğinin süsü.
zîver-i dîvān-ı devlet Devlet divanının süsü.
zîver-i huṭbe Hutbenin süsü.
zîver-i mülk-i cihān Dünyanın süsü.
ziyā' A. Işık, parlaklık.
ziyā'-bahşā A.F. Ey ışık veren!
ziyād A. Fazlalık, çokluk.
ziyāde A. Çok, bol, fazla.
ziyāfet A. Ziyafet.
ziyān F. Zarar, kayıp.
ziyān et- Ziyan etmek.
ziyāret A. Görmeye gitme, görüşmeye gitme.
ziyāret et- Ziyaret etmek.
zū-fünūn-ı 'aşr Yüzyılın bilgi sahibi.
zuhūr A. Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.

zuhūr et- Görünmek, meydana çıkmak.
zuhūr eyle- Görünmek, meydana çıkmak.
zuhūr-ı hālet Hâlin ortaya çıkması.
zuhūr-ı haṭṭ-ı sebz-fām-ı jengārî Bakır yeşili yazının ortaya çıkması.
zuhūr-ı luṭf-ı mevlā Tanrının iyiliğinin ortaya çıkması.
zuhūr-ı mihr Güneşin ortaya çıkması.
zulm A. Zulüm, haksızlık, eziyet.
zulmet A. Karanlık.
zulm et- Zulmetmek.
zulmet-kede-i ebr Bulutun karanlık yeri.
zu'm A. Sanı, inanç.
zūr F. Kuvvet, güç.
zūr-ā-zūr F. Çok güçlü, çok kuvvetli.
zūr-ı bāzū Kol kuvveti.
zūr-ı bāzū-yı celādet Yiğitliğin kol kuvveti.
zūr-ı bāzū-yı celālet-i saṭvet Zorluğun büyüklüğünün kolunun kuvveti.
zūr-ı buse Öpme gücü.
zūr-ı cūş-i ṭuğyān Taşkınlığın kaynamasının kuvveti.

zür-ı hayder Aslan kuvveti.
zür-ı saıvet Zorluğun kuvveti.
zür-ı tığ u hanęer Kılıç ve hanęer kuvveti.
zübde-i ādem Muhammed Peygamber.
zücāc-ı tevbe Tövbe Şişesi.
zügürt Parasız, yoksul kimse.
zühd A. Her türlü zevke karşı koyarak kendini ibadete verme.
zühhād A. Çok aşırı sofular, kaba sofular.
Zühre A. oban Yıldızı, Venüs.
Zühre-i Şeker-ıhand Tatlı gülüŐlü Zühre.
Zühre-Őikāf A.F. Venüs'ü yırtan.
zükām A. Nezle.
zülāl A. Saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.
zülāl-i la'l-i haıı-āverd Bıyığı çıkmış dudağın tadı.
zülāl-i mekrümet Cömertliğin tatlı suyu.
zülāl-i nūr Parıltının tatlı suyu.
zülāl-i Őāf Temiz tatlı su.
zülāl-i Őāf-ı taııķık Araştırmanın temiz suyu.

Züleyhā F. Yusuf Peygamber'in eşi.
zülġ F. Zülġ; sevgilinin saıı.
zülfe A. Küçük saıak, püskül.
zülfe-i tuğra Sülüs tuğranın eliflerinin uçlarındaki engel.
zülfe-veş A.F. Küçük saıak gibi, püskül gibi.
zülġ-i 'adl-i Şer' Din kurallarının adaletinin zülġü.
zülġ-i 'anber-rız-i cānān Sevgilinin amber saıan saıı.
zülġ-i 'arūsān Gelinlerin saıı.
zülġ-i dırāz Uzun zülġ.
zülġ-i dil-ber Güzelin zülġü.
zülġ-i dū-tā BükülmüŐ zülġü.
zülġ-i girih-gır Dolaşık saıı.
zülġ-i girih-gır-i bütān Güzellerin dolaşık saıı.
zülġ-i ĥam-be-ĥam Büküm büküm zülġü.
zülġ-i ĥam-der-ĥam Büküm büküm zülġü.
zülġ-i Hārūt Hārūt'un zülġü.
zülġ-i ĥavrā Ahu gözlü kadının saıı.
zülġ-i ĥābān-veş Güzellerin zülġü gibi.

zū'l-fiḳārū 'Alî Ali'nin ucu çatalı kılıcı.

zūlf-i mekr Hile ile aldatan saç.

zūlf-i mu'anber Hoş kokulu zülûf.

zūlf-i nigār Sevgilinin zülfü.

zūlf-i perîşân Dağınık saç.

zūlf-i pür-çîn Çok kıvrık zülûf.

zūlf-i semen-sāy Yasemin gibi zülûf.

zūlf-i siyāh Siyah zülûf.

zūlf-i siyeh-fām Siyah renkli zülûf.

zūlf-i siyeh-kār Simsiyah saçlar.

zūlf-i sūnbül Sümbül gibi zülûf.

zūlf-i şeb-bū Şebboy gibi zülûf.

zūlf-i zerd Sarı zülûf.

Zū'l-ḳarneyn Zülkarneyn.

zümre A. Bölük, takım, cemaat, topluluk, sınıf, cins, grup.

zümre-i A'cām Acemler sınıfı.

zümre-i Bermekiyān Bermekîlerin topluluğu.

zümre-i dervîşân Dervişler topluluğu.

zümre-i şā'irān Şairler sınıfı.

zümre-i zūhhād Çok aşırı sofular topluluğu.

zümürrüd A. Zümrüt.

zümürrüd-nigār A.F. Zümrüt gibi resim.

III. BÖLÜM SONUÇ

Sözlükte 12.484 madde başı yer almaktadır. Bunların 1.193'ü fiil (% 9,55), 11.291'i (% 90,45) isim ya da tamlamadır. Madde başlarını; kök ve gövdeler, birleşik sözler, birleşik fiiller ve tamlamalar olarak ayrı ayrı ve bunların madde başları arasındaki yüzdesini şu şekilde değerlendirebiliriz.

Madde Başları	Sayı	Yüzde
Kök ve Gövdeler	5.218	% 41.79
Birleşik Sözler	550	% 4.4
Birleşik Fiiller	903	% 7.23
Tamlamalar, Kelime Grupları ve Deyimler	5.813	% 46.56
TOPLAM	12.484	% 100

Kök ve gövde sözler 5.218 (% 41,79) madde başından oluşmaktadır. Bu bölüme aynı dilden alınan sözlerle yapılan birleşik kelimeleri de aldık. 25 sözün kökenini ise bilmiyoruz.

Köken	Sayı	Bölüm Yüzdesi	Genel Yüzde
Türkçe	891	% 17.075	% 7.137
Çağatayca	34	% 0.65	% 0.27
Arapça	2.239	% 42.9	% 17.91
Farsça	2.015	% 38.61	% 17.93
İtalyanca	4	% 0.076	% 0.032
Katalanca	1	% 0.019	% 0.008
Moğolca	1	% 0.019	% 0.008
Rumca / Yunanca	8	% 0.15	% 0.064
Bilinmeyen	25	% 0.479	% 0.2
TOPLAM	5.218	% 100	% 41.79

Hangi dilden alıntılandığını bilmediğimiz sözler şunlardır: *buldārî, germesūd, Gürcistān, hıṭāyî, İstanbul, Kaşmir, Kenād, Keşmîriyye, Kindî, kucāst, Muşkara, Oklîdîs, Öktā, Özbek, Peşen, Pūristān, Sāsān, Sāsāniyān, Sitānbūl, Sührāb, Şirvān, Tebrîz, Tiflîs, Tōlî ve Zengibār.*

Farklı dillerden alıntılanmış sözlerle kurulan birleşik kelimelerin sayısı toplamda 550'dir (%4,4).

Birleşik Kelimeler	Sayı	Bölüm Yüzdesi	Genel Yüzde
Arapça ve Farsça / Farsça ve Arapça	537	% 97.63	% 4.3
Farsça ve Türkçe / Türkçe ve Farsça	8	% 1.45	% 0.064
Arapça ve Türkçe / Türkçe ve Arapça	3	% 0.545	% 0.024
İtalyanca ve Arapça	1	% 0.18	% 0.008
Rumca ve Arapça	1	% 0.18	% 0.008
TOPLAM	550	% 100	% 4.4

Madde başı olarak kullanılan tamlama, kelime grubu ve deyimlerin toplam sayısı 5.813'tür (%46,56).

Tamlama, Kelime Gurubu ve Deyim	Sayı	Bölüm Yüzdesi	Genel Yüzde
Türkçe	96	% 1.65	% 0,768
Arapça	117	% 2.01	% 0.937
Farsça	5.600	% 96.335	% 44.857
TOPLAM	5.813	% 100	% 46.56

Madde başı olarak kullanılan birleşik fiillerin toplam sayısı 903'tür (%7,23). Arapça ve kökenini bilmediğimiz bir sözle kurulan 1, kökeni bilinmeyen bir sözle ve yardımcı fiille kurulan 1 (%0,008 / %0,11) birleşik fiil vardır.

Birleşik Fiiller	Sayı	Bölüm Yüzdesi	Genel Yüzde
Türkçe	77	% 8.527	% 0.61
Arapça	605	% 66.998	% 4.846
Farsça	214	% 23.698	% 1.71
?	1	% 0.11	% 0.008
Türkçe ve Farsça	1	% 0.11	% 0.008
Farsça ve Arapça	4	% 0.44	% 0.0296
Arapça ve ?	1	% 0.11	% 0.008
TOPLAM	903	% 100	% 7.23

KAYNAKLAR

- Avşar, Ziya, “Bir Başka Yönden Nedîm”, *Tübar-XII/2002/Güz*, s. 155-170.
- Ceylan, Ömür (2011), “‘Kenad’ Sözü Üzerine”, *Bağ Bozumu – Edebiyat Araştırmaları*, İstanbul, 219-225.
- Devellioğlu, Ferit (1998) *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, (Yayına Hazırlayan: Aydın Sami Güneyçal), Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2005), *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Ercilasun, Ahmet Bican; “Osmanlı Türkçesi”, *Osmanlı*, Ankara 1999, c. 9, s. 391-398.
- Gölpınarlı, Abdülbâki (2004), *Nedim Divanı*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Güngör, Erol (2007), *Tarihte Türkler*, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Kanar, Mehmet (2005), *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Say Yayınları.
- Karaağaç, Günay (1997), *Lutfî Divanı Giriş – Metin – Dizin – Tıpkıbasım*, Ankara: TDK Yayınları
- Kartallıoğlu, Yavuz; “OsmanlıTürkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?”, *Turkish Studies*, s. 458-481.
- Kıpçak Türkçesi Sözlüğü* (Recep Toparlı, Hanifi Vural, Recep Karaatlı),(2007), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Macit, Muhsin (1994), *Nedim Divanı (İnceleme - Tenkidli Metin)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Macit, Muhsin (1997), *Nedim Divanı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Macit, Muhsin (2007), *Nedim Hayatı, Eserleri ve Sanatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Mengi, Mine (2005), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi Edebiyat Tarihi – Metinler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özkan, Mustafa; “Erken Dönem Osmanlı Türkçesi”, *Osmanlı*, Ankara 1999, c. 9, s. 399-411.
- Redhouse, Sir James W. (1882), *Redhouse’s Turkish Dictionary*, London.
- Sami, Şemseddin (2006), *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

Sami, Şemseddin (2010), *Kamus-ı Türkî*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Steingass, F. (1998), *Persian – English Dictionary*, Lebanon.

Tulum, Mertol, “XVII ve XVIII. Yüzyıllarda İstanbul Türkçesi: Sesler ve Uyumlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Türkler*, c. XI, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 489-528.

Türkçe Sözlük (2005), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı - Soyadı	Sibel HÜSEYİN
Doğum Tarihi ve Yeri	09 / 12 / 1987 - Kırcaali
Eğitim	Lisans: 2006 – 2011 Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı, İzmir Lise: 2002 – 2006 Konak Vali Nevzat Ayaz Lisesi (YDA), İzmir İlköğretim: 1994 – 2002 Sarnıç Remzi Doğan İlköğretim Okulu, İzmir
Yabancı Dil	İngilizce: Orta
Bilgisayar	MS Office
Araştırma	Uluslararası Toplantılarda Sunulmuş Bildiriler: Bulgarcadaki Türkçe Alıntılara Yeni Örnekler (Türkçe Verintiler Sözlüğü'nün Bulgarca Verilerine Beslenme ile İlgili Katkılar), VI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı, 25-27 Eylül 2011, Erzurum
İletişim	Adres: Hürriyet Mah. 1069 Sok. No: 50 Sarnıç – Gaziemir / İzmir Telefon: 0555 840 85 81 E-Posta: sibel-huseyin1@hotmail.com

ÖZET

Çalışmamızda, Divan edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan Nedim'in divanının sözlüğü hazırlanmıştır. Nedim, sanatının en parlak dönemini Lale Devri'nde yaşamış ve bu dönemin kapanmasına sebep olan isyan sırasında hayata veda etmiş, bu devrin âdeta simgesi olmuş bir şairdir. Bu çalışma ile Nedim Divanı'nın kelime kadrosu içindeki yerli ve alıntı unsurların sayısal verilerini elde edip dil özelliklerini belirleyebilmek, kelimelerin birleşme şekillerini, anlam ve işlevlerini, bunlara bağlı olarak ortaya çıkan dil birliklerini sergilemek; bunun sonucunda da XVIII. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerini belirlemeye katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Nedim, Nedim Divanı, Osmanlı Türkçesi, 18. Yüzyıl Dil Özellikleri, Lale Devri

ABSTRACT

In the present paper, we write a dictionary of the Divan of Nedim, who is one of the most prominent poets of the Divan poetry of Ottoman literature. Nedim is widely regarded as an iconic poet of the Tulip Period as he completed his seminal works and died during an uprising which brought an end to the era. By this work, we aim to obtain quantitative data on local and borrowed factors within the vocabulary of Nedim Divan in order to identify the aspects of the language used, also to uncover how the words are compounded as well as their meanings and functions and, hence, to contribute to the effort of determining the properties of the Ottoman Turkish of 18th Century.

Keywords: Nedim, Divan of Nedim, Ottoman Turkish, Linguistic properties of the 18th Century, Tulip Era.